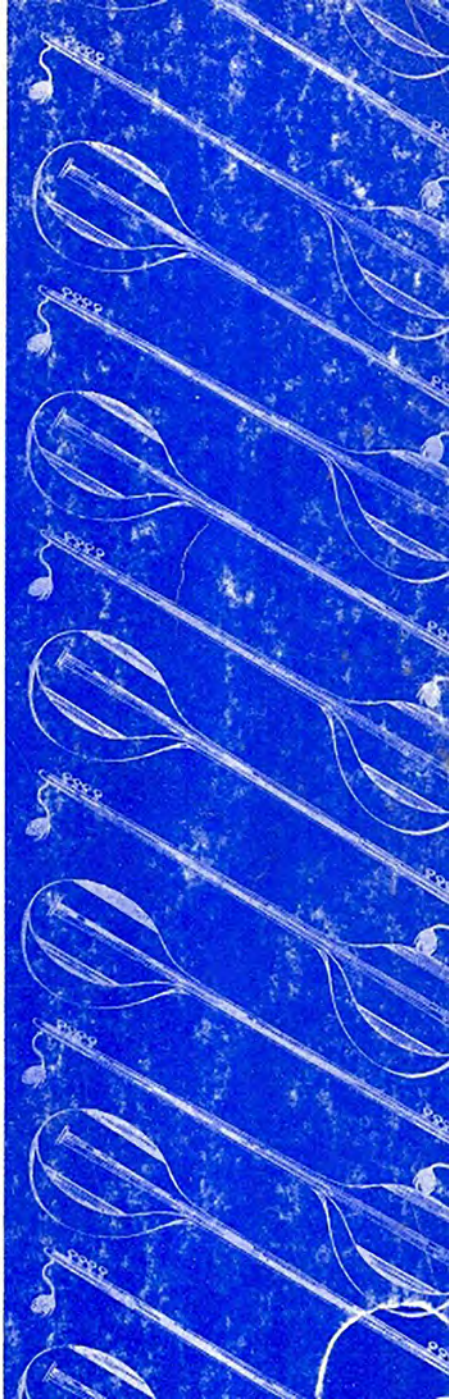
Ahmet Şükrü Esen

ANADOLU TÜRKÜLERİ

Açıklamalar
ve dizinlerle
yayına hazırlayanlar
Prof. Dr. PERTEV NAİLİ BORATAV
Yrd. Doç. Dr. FUAT ÖZDEMİR

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

TÜRKİYE İŞ BANKASI
KÜLTÜR YAYINLARI
Genel Yayın No : 279
Edebiyat Dizisi : 64

Her Hakkı Kültür Yayınları
İş-Türk Limited Şirketinindir.

Kapak Düzeni : Fahri Karagözoğlu

Birinci Baskı : 5000

Dizgi-Baskı : Emel Matbaacılık Sanayi
1986 — Ankara

Ahmet Şükrü ESEN

Anadolu Türküleri

Yayına Hazırlayanlar
Prof. Dr. Pertev Naili BORATAV - Yrd. Doç. Dr. Fuat ÖZDEMİR

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

I — ÖNSÖZ 1

II — GİRİŞ : ANADOLU TÜRKÜLERİNİN BİÇİMLERİ ve ÇEŞİTLİ TEMLERİ 9

1. Anadolu Türkülerinin Biçimleri 9
2. Anadolu Türkülerinin Temleri 22

III — ANADOLU TÜRKÜLERİ 41

IV — SÖZLÜK, DİZİNLER, KISALTMALAR, KAYNAKÇA 307

1. Sözlük 309
2. Dizinler (I - VII) 313
3. Kısaltmalar 381
4. Kaynakça 382

I
Önsöz

Önsöz

"Anadolu Türküleri", Ahmet Şükrü Esen derlemelerinin ikinci kitabı oluyor. Kitapta 190 türkü metni yayınlanıyor. Bunlar 25 defterden 9 una dağılmış bulunan* metinlerdir. Bu kitapta da, dizinin birinci cildini oluşturan "Anadolu Ağıtları" nın düzenlenip incelenmesinde göz önünde tutulmuş olan aşağıdaki yöntem uygulandı :

1) Defterler taranıp, kimi Ahmet Şükrü Esen'in, kimi de onun için derleme yapmış kişilerin kaleminden çıkmış, eski yazı ile yazılmış türkü metinleri yeni yazıya çevrildi.

2) Türkülerden, ayrı ayrı parçaları (ya da aynı bir metnin **çeşitlenmeleri)** ayrı defterlere, ya da aynı bir defterin ayrı yerlerine dağılmış olanlar bir araya getirilip her türkü için "standart" (tek bir tam metin) oluşturuldu; bu metnin ayrı yerlerde bulunan parçalarının defterlerdeki yerleri numaraları ile gösterildi; ayrıca, dizelerde **çeşitlenmeler** varsa, dip-notta bunlar belirtildi.

3) Dip-notlarda, yeri geldikçe, defterlerdeki **çeşitlenmelere** ek olarak, yayınlanmış başkaca kaynaklardaki **çe-**

(*) II, III, VI, XVIII XXI, XXII, XXIII, XXIV, XXVI numaralılar.

şitlenmeler (A); derleyenlerin açıklama niteliğinde, ya da başkaca bilgileri (B); yayınlayanların açıklamaları (C) sıralandı.

4) Kitapta yayınlanan metinler üzerinde çalışacak olan araştırıcıların işlerini kolaylaştırmak amacı ile, çeşitli dizinlerle kaynakça ve sözlük düzenlendi.

Bu işlerden benim payıma düşen, sadece defterleri taramak, türkü metinlerini "çözmek", onları ve onlarla ilgili çeşitli bilgileri içeren notları yeni yazıya çevirip aktarmak olmuştur. A, B, C harfleri ile gösterilen açıklamalarla çeşitli dizinleri (türkülerin örgüsünde gereç olarak kullanılan hazır-kalıplar; dizeler; özel adlar) ve sözlüğü, "Anadolu Ağıtları" nda tutulan yolu ve uygulanan yöntemi izleyerek, genç meslekdaşım Fuat Özdemir üzerine aldı. Kitabın "Giriş" bölümü de onun kaleminden çıkmıştır; orada türkülerin biçimleri ve içerikleri üzerinde, genel olarak sıradan okuyuculara, özel olarak bu konulardaki çalışmaları sürdürecek olan halkbilimi araştırıcılarına yararlı olabilecek bilgiler bir araya getirilmiştir. Bunlara benim ekleyeceğim çok bir şey kalmıyor.

Ahmet Şükrü Esen'in defterlerinde, türkü metinlerini içeren sahifelerde rastladığımız en eski tarih 1341/1925 tir; belki daha önceki yıllarda derlenmiş metinler de vardır bu defterlerde, ama bunu kesinlikle bilemiyoruz. Demek oluyor ki bu metinler, aşağı yukarı 1925 ile Ahmet Şükrü Esen'in ölüm yılı olan 1944 arasında, 19 yıllık bir dönem boyunca Anadolu insanlarının türkü türü ve biçimi içinde bizlerle konuşmasıdır; ne yazık ki, bu kitaptaki halleriyle, ezgilerinden kopmuş, sözlerle soyutlanmış bir konuşma...

Türküdeki sözlerin görevi, ezgiyi çerçevelemek, onun anlatmak istediği olaylara ve duygulara, çoğu kez bilme-

cemsi, dumanlı anıştırmalarla dokunup geçmektir. Kişinin geçmişteki günlerine, dostlarına, yakınlarına ilişkin acı, tatlı anıları ile yeniden yaşatma gücünü türkü, sözleriyle ezgisi bütünleşince kazanır.

Bu kitap içinde oldukça zengin **çeşitlenmeleriyle** yer alan "Gesi Bağları" türküsünün bendeki en eski izlenimi, Birinci Dünya Savaşı'nın ilk yıllarına çıkar. Arapsun (şimdiki Gülşehri) da, hanımların meclisine, bilmem hangi sebeple Kayseri'den sürgün edilmiş genç bir Rum kadını da katılırdı ve başka türküler arasında bu türküyü de dertli dertli söyler, dinleyenleri duygulandırırdı. Çok zaman sonra, 1940'lı yıllarda, dostum Niyazi Ağırsanlı, Küçük Esat Bağları yolundaki evinde bir akşam saati, ezgisine de, sözlerine de tam hakkını vererek "Gesi Bağları"nı çağırdığı zaman ben, 7-8 yaşlarımın bu uzak anısını yeniden yaşamışımdır. Yine bu kitapta bir **çeşitlenmesi** bulunan "Sarı Kız" türküsü, üniversitedeki öğrencilik yıllarımıza götürür beni. Türküyü o zamanlar bize Ahmet Şükrü Esen'in kayını (benim de halamın oğlu) rahmetli Niyazi Esat öğretmişti ve biz, İstanbul çevresinde uzun kır gezintilerimizde "Sarı Kız" türküsünü bir türlü "yürüyüş marşı" edinmiştik. Bu kitapta bulunmayan -bağlamasında "Vurdular Civan Alişimi Tuna boyunda" diyen bir Rumeli türküsünün de, beni her zaman içten duygulandıran bir anısı vardır. 1922 yazında, tatilimi geçirmeğe gittiğim Bolu'da, olayı bana annem anlatmıştı: Bir gün bir kadınlar meclisinde güzel sesli bir hanım bu türküyü söylüyormuş. Orada ilk kez rastlaşan iki yaşlı hanım türküyü dinlerken göz yaşlarını tutamamışlar. Onlardan biri ötekine, merak edip sormuş: "Kardeş, bu türkü sana çok mu dokundu?" Öteki: "Evet, o Aliş benim amcamın oğlu idi." karşılığını verince beriki hanım: "Benim de nişanlımdı." demiş... Ve böylece, Tuna boyunda can veren Aliş, türküsü ile o gün iki yakınını birbirine kavuşturmuş.

Ahmet Şükrü Esen, 1922'de, genç yaşında işe başladığı tarihten ölümünden çok az öncelere kadar Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde yargıç ve savcı olarak görev yapmış, mesleği gereği dertli insanlarımızı yakından tanımak fırsatını bulmuş. Bu kitaptaki metinler arasında "Hapishane Türküleri"nden çok ilginç örnekler yer almaktadır. Bunlardan kimileri bayram kutlama mektubu biçimindedir. Asker türkülerinden de mektup biçiminde olanına rastlanıyor. Yaratıcıları bilinmeyen bu türküler, unutulmuş, ün kazanamamış "halk ozanları" nın yaratmaları izlenimini veriyor.

"Anadolu Türküleri" içinde ağıtlardan ayırdedilmesi güç olanlar da var. Bunlardan bir tanesi, "Uyan Alim" bağlaması ile "Anadolu Ağıtları"na da girmişti (No. 3, "Ali ağıtı"). Fuat Özdemir, bu çeşitten "çift anlamlı" metinleri "türkü-ağıt" diye niteliyor.

Sırası gelmişken "Anadolu Ağıtları" ile ilgili bir açıklama ile sözüme son vereceğim:

Emekli öğretmen sayın Mustafa Onar, 27.2.1983 tarihiyle Adana'dan "İş Bankası Kültür Yayınları" yöneticilerine gönderdiği mektubunda, bizim "Anadolu Ağıtları"nda yayınladığımız "Haçın Ağıdı" üzerine çok ilginç bilgiler veriyor. Oradan öğrendiğimize göre sayın Onar, bu ağıtta anıştırılan 1920 yılı olayları üzerine "Haçın Dosyası" adlı bir kitap hazırlamaktadır. Bu arada yayınlanmamış ise, bu kitabın yakın bir gelecekte çıkmasını dileriz; mektubunda eklediği 18 bentlik (bizim metinde 10, Sabri Koz'un metninde 8 bende karşılık) ağıdın o kitapta yer alacağını umuyoruz.

Bu vesile ile şunu belirtmek isteriz: sayın Onar'ın, genel olarak halk edebiyatı metinlerinin çeşitlenmeleri, özel olarak da "Haçın Ağıdı"nın bizim kitabımızdaki metni

için verdiği yargıya katılamayacağız. Bizim işimiz, Ahmet Şükrü Esen'in derlemesinde bulduğumuz metin ve Esen'in defterlerinde ona eklenmiş olan notları olduğu gibi yayınlamaktı. Bu metin, "Haçın Ağıdı" nın A.Ş. Esen derlemelerinde yer alan bir **çeşitlenmesidir.** Mustafa Onar'ın açıklamasından da anlaşıldığı gibi Tufan Bey ile Doğan Bey adlarının birbirine karıştırılmasının (eski yazıda Doğan, çoğu kez Toğan biçiminde yazılırdı) ağıtta anlatılan olaylar üzerine yeni yorumlara yol açması, sözlü halk geleneğinde metin **çeşitlenmelerini** meydana getiren etkenlerden birini göstermek bakımından ilginçtir. Türküler, ağıtlar, yaratıcıları çoğu kez bilinmeyen, bilinse dahi, sözleri çok geçmeden "halkın ortak malı" niteliğini kazanan metinlerdir; onların **çeşitlenmelerinde** rastlanan aykırılıkları, "yanlışlar" olarak değil de, sözlü gelenekteki "gelişim aşamaları" olarak nitelendirmek yerinde olur. "Anadolu Ağıtları"nın yeni baskısı yapıldığı zaman, "Haçın Ağıdı"nın A ve C harfleri ile gösterilen dip-notlarına, elbette, sayın Mustafa Onar'ın getirdiği yeni bilgiler de eklenecektir.

Ivry 19 Mart 1985 **Prof. Dr. Pertev Naili BORATAV**

II
Giriş

Anadolu türkülerinin biçimleri ve çeşitli temleri

1. ANADOLU TÜRKÜLERİNİN BİÇİMLERİ

Türküler, yapılarında gösterdikleri çeşitlilikler bakımından birkaç biçimde sınıflandırılabilirler. Türkü bentleri esas alınarak sınıflandırma yapıldığı gibi (1), bentlerin yanı sıra bağlamaların da ön planda düşünülüp buna göre yapılan kümelendirilmeler de vardır (2). Daha az ayrıntılı ve daha net olması bakımından ben de, bu incelememde, türküleri bentlerindeki değişikliklerine göre kümelendirmeyi, bağlamaları bu kümelendirme içerisinde değerlendirmeyi uygun gördüm. Buna göre türküleri A) Yapılarında kararlılık gösteren türküler, B) Yapılarında kararlılık bulunmayan türküler olmak üzere önce iki ana başlık altında topladım. Daha sonra, her iki kümede yer alan türküleri gösterdikleri biçimsel ayrılıklara bakarak yeniden kümelendirdim.

A. Yapılarında kararlılık gösteren türküler :

Bu bölümde yer alan türküler -özellikle bentleri dikkate alınarak- şöyle kümlendirilebilir :

a. Bentleri dört dizeli türküler: Bentleri dört dizeli olan türkülerin dördüncü dizeleri "bağlama" özelliğindedir. Ancak, bağlamalar, kendi aralarında bir benzerlik göstermezler, ayrı yapıda olabilirler.

(I) Dördüncü dize (bağlama) her bendin sonunda tekrar edilir:

Sabahtan uğradım ben bir çobana
Koyununu çeker gider yabana
Avşar eli konmuş derler Keban'a
Eller göçtü göçmemişsin Elif'im

*
* *

Vardım gördüm ak evleri tutulu
Ördek gözlü çuvalları çatılı
Ak elleri kızıl kanda katılı
Eller göçtü göçmemişsin Elif'im

A.Ş.E. XXIII, 140

(II) Koşma düzenine uygunluk gösteren türkünün bağlama dizeleri birbiriyle uyaklıdır. Bağlamada yer alan sözler yukarıdaki örnekte olduğu gibi aynen tekrar edilmez, her bentte ayrıdır. Ama, aşağıdaki örnekte de görüleceği gibi bağlama dizeleri anlam bakımından bağımsız değildirler, kendinden önceki ilk üç dizeye bağlantılıdır.

Ben seni severim sen de seversen
İflah olman il sözüne uyarsan
Nalin olam ağ topuğa giyersen
Giy de beni çamurlara bas sunam

*
* *

Haydi gidek Adana'dan aşağı
Şeftaliden toplayalım başağı
Ağ gelin de türlü bağlar kuşağı
Nazına da baha yetmez bil sunam

A.Ş.E. III, 240

(III) Türküde yer alan bentlerin dördüncü dizeleri, anlam bakımından daha önceki dizelere sıkı sıkıya bağlı olmalarına karşın uyak bakımından kendi aralarında bir ortaklık göstermezler.

Sana derim sana oğlan Mustafa
Hani senin ile sürdüğüm sefa
İnanmazsan el basayım Kitaba
Haram el görmedim yâr sen gideli

*
* *

Sana derim sana oğlan Hüseyin
Emir Haktan geldi kime küseyim
Gönlümün kapısına kilit asayım
Asayım da yârim gelene kadar

A.Ş.E. XXIII, 224

(IV) Kimi türkülerde dörtlüklerin uyak örgüleri değişiktir. Uyak bakımından mani düzeninde olan (a a b a) dörtlüklerle koşma düzeninde olan (a a a b) dörtlükler aynı türkü içerisinde bulunabilirler. Dördüncü dizeler anlam bakımından (II) ve (III) teki özelliğe uyarlar.

Karşı dağda sıra sıra bademler
Durmasın ağlasın yâri gidenler
Ne ben senden doydum ne de sen benden
Kör olsun gurbeti icat edenler

*
* *

İki bülbül efgan eder bir güle
Reva mıdır ben ağlayım el güle
Düşman eli değmeyecek bu güle
Gelir gider ben gülümü koklarım

A.Ş.E. XXII, 270

b. Bentleri üç dizeden oluşan türküler: Bu yapıda olan türküler iki ayrı biçime sahiptirler. Türkülerin bir bölümü üç dizelik bentlerden, diğer bir bölümü ise gene üç dizelik bentlere değişik sayıdaki bağlamaların eklenmesinden oluşur.

(I) Bentleri üç dizeden kurulu türkülerin uyak örgüsü a a a - b b b - c c c düzenindedir.

Çubuğum yok yâr yoluna uzatam
Menendin yok seni kime benzetem
Takatım yok yollarını gözetem

*
* *

Bülbül konmuş sarayına Konya'nın
Süremedim safasını (aman) dünyanın
Göremedim vefasını o yârin

A.Ş.E. XXII, 371

(II) Bentleri üç dizeli bağlamalı türkülerin bağlamalarının sayısında bir kararlılık yoktur. Bentleri üç, bağlamaları bir dizeden oluşan türküler biçiminde bir ayırım yapılsa da (3) bu yapıdaki türkü metinlerinin dördüncü dizesinin her bendin sonunda tekrar edilen dört dizeli türkü metinleriyle -A. (I) deki- sıkı bir benzerlik taşıdığı görülür. Her iki yapıdaki türkü metinleri arasındaki çok sıkı benzerlik nedeniyle bunları bir bölükte toplamak daha sağlıklı bir yaklaşımdır sanıyorum (4). Bentleri üçlük, bağlamaları bir dizelik olan türkülerin bağlama dizeleri A. (I) de olduğu gibi kendinden önceki dizelerle özellikle anlam bakımından sıkı sıkıya bir bağlılık gösterirler. Bu bağlılığı dikkate alarak bentleri üçlük bağlamaları bir dizeli olarak ayrılan türküleri, dördüncü dizeleri her bendin sonunda tekrar edilen dört dizelik bentli türküler olarak sayıyorum. Ancak, dördüncü dizelerin düşmesi bunun ye-

rine belli sayıdaki yeni dizelerin ortaya çıkmasıyla bentleri üç dizeden, bağlamaları birden çok dizeden türküler oluşuyor. Bağlamaları iki dize olan türkülere iki ayrı örnek veriyorum. Örneklerden birinde bağlama dizeler -bende uygunluğu süresince- değişmiyor :

İzmir'in kalesi yüksek çıkılmaz
Yoktur penceresi yâre bakılmaz
Bir yâr sevmek ile İzmir yıkılmaz

Dur bakalım İzmir sana kalır mı
Suya giden dilber benim olur mu

Vardım girdim odasına uyurdu
Kiraz dudakların beni doyurdu
Zalim felek beni dosttan ayırdı

Dur bakalım İzmir sana kalır mı
Suya giden dilber benim olur mu

A.Ş. XXIV, 185

İkinci tipten olanlar da ise iki dizeli bağlamaların sözleri her bendin sonunda ayrı ayrıdır.

Uyandım ki bir ay doğmuş koynuma
Sığa kollarını aşır boynuma
Bir canım var koydum senin yoluna

Eğil dağlar eğil bir gül alayım
Asker karısıyım ya ben nerde kalayım

Gesi Bağlarında dolandım taşa
Kardeş ekmeğini kakarlar başa
Çalıştım çalıştım emeğim boşa

Konma bülbül konma dalım boş değil
Yârimi iller aldı gönlüm hoş değil

A.Ş.E. VI, 190

Bağlamalardaki dize sayısı üçe çıkabilir. Uyak düzeni ise bendin a a a, bağlamanın b b b biçimindedir.

Kadife yeleğim nasıl oydular
Şu fidan boyuma nasıl kıydılar
Kıydılar da kara yere koydular

* * *

Konma bülbül konma hece taşıma
Şu gençlikte ölüm geldi başıma
Karışılmaz Mevlam senin işine

A.Ş.E. XXIV, 324

Kimi türkülerde daha da artabilir, bağlamalardaki dize sayısı. Aşağıda verdiğim ağıt-türkünün bağlaması dört dizelik. Kafiye örgüsü a a a (bendin), b b c c (bağlamanın) dir :

Maraş'tan çıktım da katırlar yüklü
Bir yelek diktirdim gümüş ilikli
Bir gelin sevdim siyah zülüflü

* * *

Nen eyle nen eyle Iraz nen eyle
Çık yüce dağlara bana el eyle
Ah aman aman sürmelim aman
Süremedim safasını kaldım bir zaman

A.Ş.E. XXIII, 38

Dize sayısı dörtten artık bağlamalar da vardır. Altı dizeye değin çıkabilen bağlamalar genellikle mani dörtlüklerinden kurulu türkülerin bentlerinden sonra geliyor (bkz. Mani dörtlüklerinden oluşan türküler : D - III).

c. Bentleri iki dizeli türküler : Elimizdeki türkü metinleri içerisinde örneklerine az rastlanan bentleri iki dizeli türküler, dize eksilmesi sonucu iki dizeye düşmüş ol-

malılar. Türkü bentleri bağlamasız oldukları gibi bir ya da birden çok dizeli bağlamalar da alabilirler.

(I) Bağlamasız iki dizeli bendin uyak örgüsü a a - b b düzenindedir.

Bizim evlerimiz yaylaya göçtü
Yayladan inerken yol ayrı düştü

* * *

Bizim evlerimiz yayla yüzünde
Böyle hoş göz m'olur abdal kızında

A.Ş.E. XXII, 92

(II) Tek dizelik bağlama, ezgiye uyularak eklenen sözler nedeniyle hece sayısı bakımından kararsız olabilmektedir.

Erkilet günaydır gölge basma mı
Suçu olan yiğidi beyler asma mı

Tek basaraktan bade süzerekten gel yavrum gel aman

A.Ş.E. XXII, 137

(III) Hece sayısı 11'den artık bentleri ve bağlamaları iki dizeli türküler de vardır. Aşağıda örnek olarak verdiğim türkü 8 + 7 : 15 ölçülüdür :

Sabahın seher vaktinde üç güzel kahve içer
Almış makası eline yârine fistan biçer

Ben o dilden anlamaz oldum hoşuncu yâr hoşuncu
Bu güzellik böyle kalmáz geçinci yâr geçinci

A.Ş.E. XXIII, 127

ç. Mani dörtlüklerinden oluşan türküler : Mani düzenindeki dörtlükler, belli bir ezgi eşliğinde türküye dönüştürülerek söylenirler. Hazır mani dörtlüklerinden yararlanıldığı gibi, türkü için yaratılan maniler de vardır.

(I) Aralarında birlik bulunmayan mani dörtlükleri türküyü oluşturur.

Tütünüm mülüyim mi
Sigara sarayım mı
Ay battı şafak attı
Daha yalvarayım mı

*
* *

Gelin akşam olsun da
Telli mumlar yansın da
Sana neler alayım
Bedesten açılsın da

A.Ş.E. XXII, 151

(II) Daha çok birinci dizede bulunan belirleyici bazı kelimelerin yer aldığı mâni dörtlükleri türküyü oluşturur. Bu yapıdaki maniler türkü için yaratılmış olmalıdır. Aşağıda verdiğim mani-türkü örneğinde her dörtlüğün birinci dizesinin başında bulunan "karşıda" kelimesi belirleyici bir özelliğe sahiptir :

Karşıda harar durur
Zülfünü tarar durur
Kızın gönlü oluncak
Oğlanı arar bulur

*
* *

Karşıdan gelmeyinen
.....
Karşıdan gel karşıdan
.....
Karşıda kara yonca
.....

(III) İster aralarında birlik olmayan dörtlüklerden, isterse belirleyici kelimelerin birleştirdiği dörtlüklerden olsun,

her iki durumda da türküyü oluşturan mani dörtlüklerine değişik sayıda bağlama dizeler eklenebilir. Vereceğim örneklerden ilki üç dizelik bağlama olup 4 + 3 : 7 hece kalıbıyladır :

Sarı kavun dilimi
Uçurdum bülbülümü
Çıksam dağlar başına
Arasam sevgilimi

Aman aman Sarı Kız
Ben yatamıyom yalınız
Hele dinsiz imansız

A.Ş.E. XXI, 97

Bağlamalar, mani düzenine uygun 4 + 3 : 7 hece ölçüsünde a a x a uyak örgüsünde dörtlüklerdir :

Martinim atılmıyor
Bahalı satılmıyor
Şu uzun gecelerde
Yalınız yatılmıyor

Hovarda çapkın yârim
Sen söyle ben yazayım
Ettiğin çoğa vardı
Boş deftere yazayım

A.Ş.E. XVIII, 156

Bağlamalardaki dize sayısı altıya kadar çıkabilir. Bu çeşitten olan bağlamaların uyak örgüleri de değişkendir. Aşağıda vereceğim örneklerden ilki beş, ikincisi altı dizelik bağlamalardır :

(I) Kuyuya bakır saldım
Gözünü çakır sandım
Çakırım şöyle dursun
Kara gözlüye yandım

Turnam turnam turnam
Ben buralarda durmam
Giderim gelmem
Sararsam solmam
Aslanım gel sineme yaslan

A.E. VI, 259

(II) Sarardım ben sarardım
Senin için sarardım
Baş yastıkta göz yolda
Her gelene sorardım

A dağlar yeşil dağlar
Gurbette yârim ağlar
Oy neyimiş neyimiş
Kaderim böyleyimiş
Açtı m'ola şu Fatsa'nın gülü yaprağı
Çekti bizi bu illerin külü toprağı

A.Ş.E. II, 95

Dört dizelik bağlamalardan her dize bir ezgiye uyularak mani dizelerinin arasına sokuşturulur. Bu yapıdaki mani-türküler daha çok oyun havası niteliğindedirler. Örnek :

Yazı yazdım kış idi
A balam beri bak beri bak
Kalemim gümüş idi
Dön geri bak yâre bak

söylediği kadar güçlü değil, ama hemen hemen aynı acıyı anlatıyor; yıllarca koca yüzü görmemek, en güzel günlerini yalnız geçirmek :

Terazinin tuğtu var
Her bir şeyin vakti var
Gitti yârim gelmedi
Ne karalı bahtım var

7'li hece ölçüsüyle söylenen bu mani düzenindeki dörtlüğün ikinci dizesine özellikle dikkat edilsin. Manilerde görülen doldurma dizelere hiç benzemiyor :

Her bir şeyin vakti var

dizesiyle, Eğinli kadının söylediği

Çağımda gelmedin istemem seni

dizesi arasında anlam olarak fazla bir fark yoktur. Ancak kadınların tutumlarında farklılık gözlenebiliyor; biri daha kararlı, zamanında gelmediği için kocasına sert çıkabiliyor, öbürü daha yumuşak, olayı kara bahtlı olmakla çözümlüyor. Eğinli ve Gökçeli kadınların tutumları nasıl olursa olsun, ikisi de Rıza Tevfik'in dediği gibi, gurbet felaketinin kurbanı olmuş yeni gelinlerdir (6).

Eğin türkülerinden hareketle sözü Anadolu türkülerine, bu türkülerde işlenen temlerin başında yer alan gurbet temine getirmek istiyorum. Klasik anlamda gurbet, erkeğin evinden ayrılmasıyla başladığından, ben de Anadolu türkülerinde işlenen gurbet temini erkeğin ağzından söylenen dizelerle başlatmak istiyorum. Aşağıda vereceğim ilk örnek köyünde, kasabasında artık bir şey yapamayacağına inanan erkeğin gurbete gitme nedenini anlatıyor :

Topladım çiçeği benim dalda nem kaldı
Gidiyorum gurbete benim burda nem kaldı

A.Ş.E. XXII, 389

Gurbet, erkek için bir kurtuluş kapısı, bir çözüm yolu olsa da gerçekte sonu belli olmayan bir serüvendir. Erkek tarafından zorunlu bir serüven olarak kabul edildiği için, gurbetin doğuracağı bütün olumsuz sonuçlara boyun eğme söz konusudur. Şu örneklerde olduğu gibi :

Gene gurbet ele düştü yolumuz
Kim bilir ki nerde kalır ölümüz

ya da

Karlı dağdan aşar bizim yolumuz
Gurbet elde yaman olur halimiz

A.Ş.E. XXIII, 8

Anadolu türküleri içerisinde gurbeti anlatan üç dizelik bir bent var ki, özellikle bir dizesi insanın içini yakacak gibi. Gurbeti yaşamaya niyetlenenin, yaşayanın duygularını bütün koygunluğuyla açığa vuruyor; aynı zamanda erkeğin feryadını dile getiriyor :

Doktor beni hastaneye istemiş
Sevdiğim sarı saçın güle suya işlemiş
Anam beni gurbet için beslemiş

A.Ş.E. XXIII, 29

Buradaki

Anam beni gurbet için beslemiş

dizesine dikkat çekmek istiyorum. Erkek çocuğun işgücü için, güvence için, vatan için istendiği toplumumuzun yalın gerçeklerindendir. Ama "gurbet için" yetiştirildiğini söylemesi erkek için çarpıcı bir görevdir.

Pertev Naili Boratav, Eğin türküsünden söz ederken türkünün daha çok bekleyen kadının feryadı olduğunu söyler (7). Gurbet türkülerinde kadının ön planda olduğu tespi-

ti, bir bakıma Anadolu türküleri için de geçerlidir. Ancak, gurbeti bütün koygunluğuyla yaşayan erkeğin, duygularını dile getirmede zaman zaman öne çıktığı görülüyor. Özellikle gurbet olayının başlangıcındaki yalnızlık, umutsuzluk ve birden bire karşılaştığı acı koşullar, erkeğin dayanma gücünü azaltacak niteliktedir. Onun bütün bu güçlüklere karşı elindeki tek silahı sabrıdır; ancak, sabır bile tek başına yetersiz kalabilmektedir. Ne kadar sabırlı olursa olsun, sıladan uzak kalmak ve kendini unutulmuş olarak görmek, erkeğin yüreğinde büyük acılara neden oluyor:

Düştüm gurbet ile sabır ne çare
Ayrılık yürekte açıyor yara
Haber yok sıladan kaldım efkâra
Galiba dostlar da unuttu bizi

A.Ş.E. III, 256

Gurbet olayının nedenlerini çözecek bilinçten yoksun olduğu için erkek, ayrılığı, ayrılığın verdiği acıları ancak alınyazısına bağlayarak teselli buluyor. Çok büyük bir güç olarak gördüğü "felek" in kendisine acıyacağını ve kendisini sılada bıraktıklarına kavuşturacağını umuyor:

Ta ana rahminde böyle yazılar
Çocuklar ağlıyor güler bazılar
Evde koyduk geldik ufacık kuzular
Hayırlısıyla yüzlerin göstersen felek

A.Ş.E. XVIII, 169

Yukarıdaki dizeler, aynı zamanda, erkeğin evinden ayrılırken geride bıraktığı tablodur. Ama bu olumsuz tablonun sorumlusu kendisi değildir. Sorumlu, gene son dizede çocuklarına kavuşmak için yardımını dilediği 'felek' tir. Bir yanda felekten yardım umması, ona kurtarıcı gö-

züyle bakması, öte yandan biraz sonra vereceğim örnekte görüldüğü gibi her şeyden feleği sorumlu kılması, erkek için bilinçsizliğin doğurduğu bir çelişki olmalıdır :

Yalandır şu fani dünya da yalan
Sensin kahpe felek beni gurbete salan

A.Ş.E. III, 249/2

Daha önce de söylediğim gibi sonu belirsiz gurbet serüvenin sıkıntıları, yavaş yavaş erkeğin düşündüğünün ve kabullendiğinin de üstüne çıkmaya başlıyor. Acılar, gurbetçiyi canından usandıracak düzeye ulaşıyor, buna bağlı olarak onun sıla özlemini artırıyor :

İstanbul başıma zindan
Gözlerim görmüyor gamdan
Vallahi usandım candan
Görsem sılamı sılamı

A.Ş.E. XXII, 70

Memlekete dönme isteği, gurbetçinin içinde giderek bir tutkuya dönüşmeye başlıyor. Ne var ki bu kez de karşısına nasıl döneceği sorunu çıkıyor. Her ne kadar geride kalanlar, öncelikle kendisinin dönüşünü bekliyorlarsa da, çevrenin geleneksel anlayışını düşünmek zorundadır. Hiçbir şey elde etmeden dönmek dayanıksızlığın, beceriksizliğin, işbilmezliğin belirtisi olarak çevre tarafından yorumlanabilir. İşte, toplumda güçlü bir konuma sahip olan erkek (kocaağa), kendini küçük düşürecek böyle bir dönüşe razı değildir. Bu nedenle geleneğin ayıplamasından doğan baskıyı dikkate almak zorundadır. Aşağıya aldığım örnekte geleneksel baskının boyutlarını bütün yalınlığıyla görmek olasıdır. Bir şey elde etmeden dönmesi bir yana, gurbetçinin, sıkıntılarını mektuba yazması bile güçsüzlüğünün bir belirtisi olarak yorumlanabiliyor. Ben, bu anlayışı kapalı bir yaşamanın sonucu olarak görüyorum. Örnek :

Ondokuzlu böyle içerden yanar
Mektuba yazarsak el bizi kınar
Gurbeti görmeyen pek kolay sanar
Sılaya bizi de kavuştur felek

A.Ş.E. XXIII, 169

Gurbeti eylemli olarak yaşayan erkek, gurbette olsun, sılaya dönüşünde olsun geleneksel yaşama biçiminin oluşturduğu dünya görüşünü her an hatırlamak durumundadır. İçinden çıktığı toplumun anlayışına ters düşebilecek bir davranışta bulunması, kınama yoluyla toplumdan soyutlanmasına neden olabilir. Öyle bir katı geleneksel anlayış ki bu, yalnız erkeğin yanlış davranışlarını değil, onun gurbette ölmesini bile yargılayabilir. Onun için, yukarıda sözünü ettiğim küçük düşürücü bir geri dönüş ne kadar gurbetçiyi korkutuyorsa, gurbette ölmek de o kadar çok korkutuyor. Özellikle düşmanlarını güldürebilecek bir gurbet ölümü, gurbetçinin korkulu düşlerindendir. Bu korkulu düşün gerçekleşmemesi için gurbete çıkmasına neden olan feleğe bile yalvarabiliyor :

Gel felek gurbet elde alma canımı
Duyar düşmanlarım şaduman olur
Yıkıp viran etme fakir hanemi
Sılada yavrular perişan olur

A.Ş.E. XXIII, 123

Gurbetçi, gurbeti bütün olumsuzluklarıyla yaşamasına, bu olumsuzlukların doğurduğu sıkıntılardan acı çekmesine rağmen gurbete çıkışını kendi yazgısına bağlayarak teselli bulabiliyor. Ancak, yukarıda verilen son iki örnekten anlaşıldığı gibi geleneğin kendisi üzerinde yarattığı baskıya karşı herhangi bir çıkış yolu bulamamakta, gerçekte bu baskıdan, daha çok rahatsızlık duymaktadır.

Erkeğin, sılaya dönmekten çekinmesini yalnızca geleneğin baskısına bağlamak da yeterli değildir. Gurbet ve sıla arasındaki birtakım fiziksel engeller de gurbetçinin dönüşünde etkili olabilmektedirler. Uzun süren yolculuklarda erkek, doğa engelini de dikkate almak zorundadır. Onun için en büyük engel dağlardır. Bu nedenle yazgısını değiştirmesi için feleğe yalvarıyorsa, evine dönebilmek için de dağlardan yardım umabiliyor, onlara yalvarabiliyor :

Yol ver dağlar ben sılaya gideyim

*
* *

Eğil dağlar ben sılama gideyim

A.Ş.E. XXIV, 124

Gurbetçinin yardımını istediği yalnızca felek ve doğanın bazı parçaları değildir. O, o kadar çaresiz kalmıştır ki, sılada bıraktıklarından bile yardım isteyecekdir. Alınyazısının ve doğanın bağladığı yolları ev halkının açmasını -eğer kendisini görmek istiyorlarsa- bekleyecektir :

Ilgıt ılgıt esen seher yelleri
Yine de sen bilirsin bizim halleri
Kavımdan kardaştan soran olursa
Gelsin satın alsın bağlı yolları

A.Ş.E. XXII, 364/1

Bu dizeler, bir yönüyle erkeğin dramını anlatıyorsa da burada, erkeğin yavaş yavaş gurbete alıştığı da sezinlenebilir.

Bir yerde içecek suyu, yiyecek ekmeği olmak düşüncesi kaderciliğe inanmış olmanın sonucudur. Bu inançla, insan, sıkıntılarını psikolojik olarak hafifletmiş oluyor. Bir yere giderken, orada, içecek suyu, yiyecek ekmeği olduğunu düşünüyor, bunu Tanrı'nın bir isteğigibi yorumlu-

yor. Aynı inanç, gurbete çıkan için de söz konusudur; gurbetçi, gurbetin kendisini çektiği inancındadır :

Açtı m'ola şu Fatsa'nın gülü yaprağı
Çekti bizi bu illerin suyu toprağı

A.Ş.E. II, 9

Suyun ve toprağın insanı bir başka yere çektiği nasıl düşünülüyorsa, sıla toprağının da biçimlendirdiği kendi insanını öyle geri götüreceği düşünülür. Erkek;

Ya suyumuz çeker ya toprağımız
Yol ver dağlar ben sılaya gideyim

A.Ş.E. XXIV, 124

derken aynı düşüncenin sonucu bir gün ana-babasına, karısına, çocuklarına ya da nişanlısına kavuşacağını ummaktadır. Ama, bu kavuşma ne zaman gerçekleşecektir? İşte bu zaman diliminin süresi hakkında kesin bir şey söyleyemiyor. Zamanla ilgili bu belirsizlik, erkeğin, zaman zaman daha gerçekçi olmasına neden olabiliyor :

Gözletmen nişanlım küçük kardaşım alsın

A.Ş.E. XXVI, 721

dizesi, hem bir geleneği, hemde geride kalanları daha çok bekletmeye hakkı olmadığını anlatması bakımından dikkat çekiyor. Bir başka dikkat çeken nokta da korkunç bir umutsuzluğun, gurbette kalıp ölme korkusunu taşıyor olmasıdır. Çünkü, gelenekte, ancak ölen erkeğin karısı ya da nişanlısı erkeğin bekâr kardeşlerinden biriyle evlendirilebilir.

Buraya kadar, gurbet olayı içerisinde erkeğin durumu gene erkeğin kendi ağzından dizelerle örneklendirildi, yorumlanmaya çalışıldı. Gurbeti, her ne kadar erkek başlatı-

yorsa da onu erkekten daha çok yaşayan kadındır; hatta gurbet için, kadınların dramları üzerine kurulmuştur denilebilir. Denilebilir ki gurbete o koygun anlamı kadınların feryatları vermiştir. Kadın, kocasından -ağasından- bir aylık, üç aylık ya da bir yıllık evliyken ayrılmak zorunda kalmıştır. Kocasına göre daha çok sıkıntıya katlanmak zorundadır. Erkek, toplumda güçlü bir konuma sahip olduğu için, davranışlarında kadına göre daha özgür sayılır. Oysa, kadın için böyle bir özgürlük söz konusu değildir. O nedenle, kadın, gurbetin olumsuzluklarını iki yönlü yaşıyor denilebilir. Birincisi, en güzel çağlarını kocasından ayrı yaşamak, ikincisi ise geleneğin baskısını kocasına göre çok daha fazla duyuyor olmasıdır. Öyle zaman oluyor ki bu olumsuzluklardan ikincisi birincisine baskın çıkabiliyor. Kadının karşılaştığı bu güçlükler onu, erkekten daha çok gerçekçi olmaya yöneltiyor ve duygularını anlatmada daha rahat kılıyor. Örneğin, aşağıya alınan örneklerden birincisinin son dizesinde yer alan "taze gelin" sözleri bilinçsizce söylenmiş değildir. Kadına özgü beklentilerin yalın ve duygulu bir anlatımıdır :

Cevizin yaprağı narindir narin
İçerim kan ağlar dışarım serin
Yolunu beklerim bir taze gelin

A.Ş.E. XXII, 362

Kadın, beklentilerini dile getirirken kocasına bazı mesajlar da iletmeye çalışır :

Ağam sen gideli dışa çıkmadım
Darayıp zülfümü fese sakladım
Mor mintanlı yiğitlere bakmadım

A.Ş.E. XXIV, 322

Ya da

Sana derim sana oğlan Mustafa
Hani senin ile sürdüğüm safa
İnanmazsan el basayım kitaba
Haram el görmedim yâr sen gideli

A.Ş.E. XXIII, 224

Bu son iki örnekteki

Mor mintanlı yiğitlere bakmadım

*
* *

Haram el görmedim yâr sen gideli

dizeleri özellikle anlamlıdır. Çevrenin baskısından alabildiğine huzursuz olduğu için kocasına karşı kendini savunmaya çalışıyor. Yalan da olsa, hakkında çıkarılan dedi koduları kocasının duyması, zaten yeterince birlikte olamadığı kocasını bütünüyle yitirmesine neden olabilir, hatta sonu ölüme kadar gidebilir.

Kadın, kocasına mesaj gönderirken bilinçsiz de olsa kendine özgü gerçekleri de ona anlatmaya çalışır. Anasız-babasızlığın, yârsızlığın ve cahilliğin zor olduğu, bu sayılanların kendisi üzerinde olumsuz değişiklikler yapabileceği düşüncesindedir. Bu değişikliklerden biri belki de bir başka yâr olabilir :

Yüce dağ başında nevruzum susuz
İnanın cahilim duramam yârsız
Hem anasız hem babasız hem yârsız
Ellerin köyünde yurtsuz yuvasız

A.Ş.E. XXIV, 322

Sağ olanlar gelir bir gün evine
Yakışmaz gurbetlik taze geline

A.Ş.E. XXIV, 32

İstekleri, kaygıları zaman geçtikçe giderek daha netleşmeye başlıyor, kadının. Yalnızlığı, kadınsal istekleri yavaş yavaş onu hırçınlaştırılabiliyor :

Geceleri uyku girmez gözüme
Yastık tiken olmuş batar yüzüme
Uyma dedim uydun eller sözüne

A.Ş.E. XXIV, 322

Erkeğin gurbette, bir başka kadınla birlikte olması, bekleyen kadının korkulu düşlerindendir. Bu gibi durumlarda kıskançlığını belli etmeye çalışırken henüz ağasına kızgın değildir, ağasıyla birlikte olan kadına kızgındır :

İstanbul yolları sızıdan sızı
Ağamı zaptetmiş bir Urum kızı
Dağlarda geçirdim yazılan güzü

A.Ş.E. XXII, 361/1

Ağasına ise, şimdilik ancak yalvarmakla yetiniyor, ondan, kendisinden başkasına bakmamasını istiyor :

Bir selam gönderdim esen yellerle
Allah'ı seversen bakma ellere
Kader kötü imiş düştüm dillere

A.Ş.E. XXVI, 735

Buraya kadar verilen örnekler, kadının yalnızlığını, içe kapalılığını, korkularını bütün derinliğiyle vurguluyor. Burada şu soruyla karşılaşılabilir : Kadın, nasıl bu kadar içten, bu kadar duygulu olabiliyor ve isteklerini nasıl bu kadar netleştirebiliyor, koygun hale getirebiliyor? Bu sorunun cevabı çok kesin olmamakla birlikte kadının, içine kapalı olmasına bağlanarak verilebilir. Kocası gurbete gittikten sonra dedi kodudan kurtulmak için giderek çevresinden

soyutluyor kendisini, toplum içindeki davranışlarını sınırlıyor. Böylece, dışa dönük hareket serbestisini yitiriyor, içe dönük kendine özgü bir duygu dünyası yaratıyor (8). Gerçekte, bekleyen kadın, kocasına ait çok az şeyle yetinebiliyor. Kocasının sağ olmasını kendisi için yeterli sayabiliyor :

Posta yollarını dolanıyorum
Yitirdim yârimi aranıyorum
Ağam sağlığına güveniyorum

A.Ş.E. XXIV, 322

Kadının, kocasına ait çok az şeyle yetinme isteği, kuşkusuz bir gün ona yeniden kavuşacağını düşünmesinden ileri geliyor. Buna bağlı olarak, kocasına yakarışlarında ölçülü davranabiliyor. Ancak, sevme ve sevilme çağının geçtiğini yavaş yavaş sezinlemeye başlayınca kadın, suskunluğunu giderek bırakıyor; bunun yerini başlangıçta genel bir feryat, ardından kocaya ve sonunda gurbete korkunç beddualar alıyor. Ama, son bir umutla feleğe, gurbete, kısaca herkese yalvarıyor, ağasını geri vermeleri için :

Gesi Bağlarına indi bir Firenk
Bu mektubu yazan ne dertli yürek
Gönderin ağamı o bana gerek (9)

A.Ş.E. II, 30

Yalvarmalarından da bir sonuç alamayan kadın, artık büsbütün umutsuzdur :

Coşkun sular da akar akar durulmaz
Geçti bu güzellik de çare bulunmaz
Hasret gidiyorum da gözüm yorulmaz
Hasret kıyamete kaldı ağlarım

A.Ş.E. II, I

derken, çaresizliğine ve umutsuzluğuna ağlamaktadır. Güzelliği, değeri bilinmeden geçip gitmiştir. Kadın, ne dünyadan, ne de yârinden umduğunu bulabilmiştir :

Bülbül konmuş sarayına Konya'nın
Süremedim safasını dünyanın
Göremedim vefasını o yârin

A.Ş.E. XXII, 371

Kadın, bir zaman sonra kocasını geri vermeyen, onun vefasını göstermeyen gurbeti suçlamaya başlar, feryadını yükseltir :

Ah gidi gurbetlik yandım elinden
Ölemedim kurtulayım zehirli dilinden

A.Ş.E. XXIV, 343

Bir daha güvenmem yârim var deyi
Gelirse yollamam hasret zor deyi

A.Ş.E. XXIV, 322

Ayrılığın uzamasında artık, felek ve gurbet kadar koca da sorumludur. Kadına göre, koca da sılaya dönme çabasında bulunmuyor. Bu nedenle kadın, beddualarını kocasına yöneltir ve bu bedduaların ağırlığını da giderek artırır :

Gitti yârim geleceği gümandır
Bu yıl da gelmezse halim yamandır

A.Ş.E. XXIII, 278

Mor menekşe boyun eğmiş derdi var
İllerin de sılası var yurdu var
Hey muhannet senin sılan yok mudur

A.Ş.E. VI, 189

Gel hey imansız yârim gel de gene git
Gül yüzlü yârini sar da gene git

A.Ş.E. XVIII, 168

Kadını, kocasına ettiği beddualar da kandırmaz. Son bir çırpınışla feryatlarını yükseltir, beddualarını daha netleştirir, daha etkili kılmaya çalışır; gözü hiçbir şeyi görmez olur :

İstanbul İstanbul viran kalası
Taşını toprağını seller alası
Şu dünyada benim sevdiğimi bana veresi

A.Ş.E. XXII, 270

Karşı dağda sıra sıra bademler
Durmasın ağlasın yâri gidenler
Ne ben senden doydum ne de sen benden
Kör olsun gurbeti icat edenler

A.Ş.E. XXII, 270

Ak sıvadan evimizin yapısı
Böyle m'olur eloğlunun hepisi
Kitli kalsın gurbet elin kapısı

A.Ş.E. XXII, 364

Savsun mektuplarını gönlüm şad olsun
Gurbet icat eden perişan olsun

A.Ş.E. XXII, 400

Tez gel ağam tez gel olma muhannet
Gurbet icat eden görmesin cennet

A.Ş.E. XXIV, 322

Anadolu türkülerinde gurbet teminin yanı sıra başka temler de yer alır. Bu temlerin bir bölümünü eşkiyalık,

kaçakçılık ve kan davası gibi değişik olaylar oluşturuyor. Ağıt-türkü olarak adlandırılan yakarışlar daha çok bu olaylarda ölenler üzerinde söylenmişlerdir. Ağıt-türküde, türküye konu olan olayın kahramanının hayatını bütün canlılığıyla bulmak olasıdır. Kimi zaman ölenin kendi ağzından, kimi zaman da yakınlarının ağzından ölüme kadar giden olay bütün koygunluğuyla ağıt-türküde hikâye edilir. Örnek olarak Beypazarı türküsünün ilk iki bendini veriyorum :

Kırat'ın üstü de bir uzun yayla
Siz gidin ağalar kaderim böyle
Varıncak pedere öldüğüm söyle

Kör olası çingen nereden geldi
Kuyumcuyum diye çayıra indi
Anlı top kâküllü bir yiğit vurdu

A.Ş.E. VI, 198/6

Eşkiyaların bir çoğu, yönetime karşı gelmelerine rağmen bunlardan kimileri halk tarafından sevilmiş ve korunmuşlardır. Daha çok, Cumhuriyet öncesinde görülen bu tipler, halka yakın oldukları, ondan destek gördükleri sürece tutunabilmişler ve yaşamaları uzun sürmüştür. Halk, onların eşkiyalık nedenlerini kendi değer yargısına göre değerlendiriyor, olumlu ya da olumsuz olarak niteliyor. Olumlu olarak gördüğünde eşkıyaların davranışlarını adil olmaları koşuluyla destekliyor, onlara hoşgörüyle bakabiliyor. Kimi zaman daha da ileri giderek onların bir bölümünü kendi koruyucusu bile sayabiliyor. Hele, eşkıyalardan kimilerinin zenginden alıp yoksula dağıtması onları, halkın gözünde en yüksek konuma kadar çıkarabiliyor. Toplumda onlara karşı korkuyla karışık bir sevgi oluşuyor. Aşağıya iki bendi alınan Çöllo'nun türküsü bu türdendir :

Atına biner de dört nala yürür
Aynalı martini dünyayı görür
Zenginden alır da züğürde verir
Gözlerin çırasın yakıyor Çöllo

A.Ş.E. III, 182

İsmini duyanlar kara giyorlar
Kimi yağlı kimi yavan yiyorlar
Birazları Hazret-i Ali diyorlar
Tanrının arslanı sen misin Çöllo

A.Ş.E. XXIII, 22

Ger Ali'nin üzerine yakılan türküde de aynı tem işleniyor. Ger Ali'nin yiğitliği, sevgisi, oyuna getirilişi birleştirilerek anlatılıyor :

Ger Ali'nin boyu serviden uzun
Dağlarda geçirdi yaz ile güzün
İnerim İzmir'e Balyoz'un kızın
Sararım sineme dedi Ger Ali

(...)

İzmir'in içinde oldu bir oyun
Cellatlar geliyor Ger Ali soyun
Tekkeye yolladık kurbanlık koyun
Kader böyle der de ağlar Ger Ali

A.Ş.E. VI, 198

Efeler üzerine söylenen hikâyeler, yakılan türküler de toplumun yukarıda sözü edilen anlayışından doğmuştur.

Sözlü gelenekte, kaçakçılık yapanlara, bu uğurda hayatlarını yitirenlere ilişkin hikâyeler ve ağıt-türkülere sık sık rastlanır. Kaçakçılarla, onları izleyen hükümet güçleri -kolcular- arasında çıkan çatışmalar, baştan sona kadar

bu hikâyelerde ve ağıt-türkülerde bütün ayrıntılarıyla anlatılır. Eşkıya türkülerinde olduğu gibi burada da halkın kaçakçılığı eylemli olarak yapanlara karşı hoşgörülü davrandığı dikkat çekiyor. Halk, kaçakçılığın yasa dışı olduğunun bilincinde ancak, koşulların insanı bu tür işlere zorladığı inancında olduğu için hoşgörülü davranabiliyor. Ama, diğer yönden kaçakçılık yaptıranlara aynı hoşgörüyü göstermiyor, onları suçluyor. Kaçakçı Mahmut için yakılan ağıt-türkünün bir bölümünü örnek olarak veriyorum; halkın ve kaçakçının duygularını bütün yalınlığıyla bu iki bentte görmek olasıdır :

Deveci Dağına bastığım oldu
Tütünün dengi de yastığım oldu
Bizim arkadaşların kaçtığı oldu
Sebebim tütünü basın yarama

A.Ş.E. XXVI, 731

Hacılar köyünü duman bürüdü
Altmış sekiz kolcu birden yürüdü
Kara Mahmut da şu yerlerde bir idi

Aman dostlar bakın benim halime
Sebebim tütünü basın yarama (10)

A.Ş.E. XXIII. 158

Kaçakçı Mahmut'un, ölümüne neden olan tütünden ilaç olarak yararlanması olayın bir başka çarpıcı yönünü oluşturuyor. Bilindiği gibi tütün, yaraları iyileştirmek, özellikle kanı durdurmak için kullanılır.

Balcalı/Adana, 1984 **Yrd. Doç. Dr. Fuat ÖZDEMİR**

NOTLAR

(1) Pertev Naili Boratav, 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1982, s. 157 vd.

(2) Hikmet Dizdaroğlu, bağlamaları dikkate alarak türküleri on yedi bölümde inceliyor (bkz. Halk Şiirinde Türler, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1969, s. 107 vd.). Bu da bir sınıflandırma yöntemidir. Ancak, bağlamalarda her zaman bir kararlılık görülmediği için bu kadar çok sayıya ayırmak karışıklığa yol açabilir. Bu nedenle sınıflandırmaya bentlere göre yapıp bağlamaları bu bentler içerisinde değerlendirmek daha net bir görünüm kazanıyor.

(3) Dizdaroğlu, a.g.e., s. 114 vd.

(4) Salim Sakaoğlu, Hikmet Dizdaroğlu'nun kitabındaki türküler bölümü üzerinde dururken aynı konuya dikkat çeker (bkz. TFA, No : 244).

(5) Enver Gökçe, Eğin Türküleri, Yaba Yayınları, Ankara 1982, s. 67.

(6) Rıza Tevfik, Folk-lor, Folklore, Peyam, 20 Şubat 1329/5 Mart 1914.

(7) Pertev Naili Boratav, Folklor ve Edebiyat 2, İstanbul 1983, s. 348.

(8) Yıllar sonra roller değişmiş, anlayış değişmiş bu kez kadın gurbete çıkmış, hem de Almanya'ya. Ama, onun içe dönüklüğünde, yalnızlığında çok fazla bir değişiklik olmamış :

> Almanya'da neler çektim Mehmet'im
> Dertlerimi hiç kimseye demedim

dizelerinde olduğu gibi.

(9) Almanya'da derlediğim Âşık Mahzunî'ye ait bir türkünün dizelerinde de birileri geri çağırılıyor :

> Toprağında erir kara sabanı
> Gönderin amcamı verin babamı (kocamı)
> Bağrıma basarım yırtık abamı
> Almanya gardaşımı geri ver

(10) Bu ağıt-türkünün yakılmasına neden olan olay şöyle: «... Çerkeş Mahmut adında güzel bir delikanlı vardı. (...) Tokatta tütüncü beyinin kızını sevmiş ve onunla evlenmiş. Tütüncü beyinin kızını sevip onunla evlenmesi, kaçakçılık yapmasına sebep olmuş, çünkü bey durmadan zor ediyordu. Mecburdu kaçakçılık yapmağa. İster istemez iş ölümüne sebep oldu.» (Derleyen: Nevzat Gözaydın, TFA, No: 313).

III
Anadolu türküleri

1. KIZILIRMAK TÜRKÜSÜ

1. Köprüye geldik de köprü yıkıldı
Beş yüz atlı birden suya döküldü
Koçyiğidin orta beli büküldü

Kızılırmak n'ettin allı gelini
Gerdanı beş karış benli gelini

2. Elinin kınası soldu mu ola
Gözünün sürmesi bozuldu m'ola
Uçmakta mezarı kazıldı m'ola

Kızılırmak n'ettin allı gelini
Gerdanı beş karış benli gelini

3. Kızılırmak parça parça olasın
Her parçanı bir diyara salasın
Sen de benim gibi yarsız kalasın

Kızılırmak n'ettin allı gelini
Gerdanı beş karış benli gelini

(11 4)

A. **Çeşitlenmeler:**

Ayrıca bkz. Mahmut Tuğrul, Ankara Örencik ve Ahi Köylerinin Türküleri, Recep Ulusoğlu Basımevi, Ankara 1945, s. 65

Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, İstanbul 1972, s. 452-453.

Eflatun Cem Güney, Folklor ve Halk Edebiyatı, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1971, s 241.

B. **Derleyenlerin açıklamaları.**

C. **Yayınlayanların açıklamaları.**

2. SARARDIM TÜRKÜSÜ

1. Sarardım ben sarardım
Senin için sarardım
Baş yastıkta göz yolda
Her gelene sorardım

A dağlar yeşil dağlar
Gurbette yârim ağlar
Oy neyimiş neyimiş
Kaderim böyleyimiş
Açtı m'ola şu Fatsa'nın gülü yaprağı
Çekti bizi bu illerin suyu toprağı

2. Armut dalda dal yerde
Bülbül ötmez her yerde
Felek bizi ayırdı
Her birimiz bir yerde

A dağlar yeşil dağlar
Gurbette yârim ağlar
Oy neyimiş neyimiş
Kaderim böyleyimiş
Açtı m'ola şu Fatsa'nın gülü yaprağı
Çekti bizi bu illerin suyu toprağı

3. Gemilerde kereste
Kuş beslenir kafeste
Dediler yârin hasta
Yetiştim son nefeste

A dağlar yeşil dağlar
Gurbette yârim ağlar
Oy neyimiş neyimiş
Kaderim böyleyimiş
Açtı m'ola şu Fatsa'nın gülü yaprağı
Çekti bizi bu illerin suyu toprağı

(11 9)

3. GESİ BAĞLARI

1. Gesi Bağlarının gülleri lâri
Ben yârdan ayrıldım gülemem gayrı
Yârdan ayrılanın böyl'olur hali

Gel otur yanıma başımın tacı
Ayrılık ekmeği zehirden acı

2. Gesi Bağlarında buldum bir nohut
Ana ben ölüyom bana yas okut
Mezarımın üstünde dolan bir vakıt

Gel otur yanıma başımın tacı
Ayrılık ekmeği zehirden acı

3. Kampanamı yüce vurun gaziler
Ben cahilim kemiklerim sızılar
Anam bacım ardım sıra bozular

Gel otur yanıma başımın tacı
Ayrılık ekmeği zehirden acı

4. Gesi bağlarında kaynar kum idim
Fenerler içinde yanar mum idim
İbdi Allah sonra sensin umudum

Gel otur yanıma başımın tacı
Ayrılık ekmeği zehirden acı

5. Gesi Bağlarında üç ırga daşlar
Ağamdan mı geliyon ey uçan kuşlar
Analar büyütür ile bağışlar

Gel otur yanıma başımın tacı
Ayrılık ekmeği zehirden acı

6. Gesi Bağlarına indi bir Firenk
Bu mektubu yazan ne dertli yürek
Gönderin ağamı o bana gerek

Gel otur yanıma başımın tacı
Ayrılık ekmeği zehirden acı

7. Ağamın giydiği ketenden gömlek
Yoğumuş dünyada garibe gülmek
Hep mi yalan oldu bu geçen günler

Gel otur yanıma başımın tacı
Ayrılık ekmeği zehirden acı

8. Everek'in bayırına düzüne
İllerin anası gider kızına
Benim anam hiç bakmıyor yüzüme

Gel otur yanıma başımın tacı
Ayrılık ekmeği zehirden acı

(11 30)

9. Salkım söğüt gibi dallarım yerde
Gözlerim gözlerim gözlerim yolda
Gösterin sevdiğimin evleri nerde

Gel otur yanıma boyu bosu güzelim
Gülemem ağlarım ah çekerim gezerim

10. Varın bakın has bahçenin gülleri de açıyor
Duvarından dallarından taşıyor
Benim yârim bülbül gibi şakıyor

Gel otur yanıma boyu bosu belalım
Gülemem ağlarım ah çekerim yanarım

11. Yüce dağ başında kaynar karınca
İçerim kan ağlar yaşıtlarım görünce
Ben bu dertten iflah olmam ölünce

Dertli diye çağırsınlar adımı

(11 215)

12. Uyandım ki bir ay doğmuş koynuma
Sığa kollarını aşır boynuma
Bir canım var koydum senin uğruna

Eğil dağlar eğil bir gül alayım
Asker karısıyım ya ben nerde kalayım

13. Gesi bağlarında dolandım taşa
Kardeş ekmeğini kakarlar başa
Çalıştım çalıştım emeğim boşa

Konma bülbül konma dalım boş değil
Yârimi iller aldı gönlüm hoş değil

14. Urganım atmadık dallar mı kaldı
Başıma gelmedik hallar mı kaldı
Bize söylenmedik diller mi kaldı

Ya ver muradımı ya al canımı

(VI 190)

15. Gesi Bağlarında geçilmez yastan
Dört yanım ıslandı yağmurdan yaştan
Sağ yanın ağrıdı soluna yaslan

Devşirdim çiçeği /...../

(XXII 89)

16. Gesi Bağlarında yolun sağında
Güller çiçek m'açar şu yavrunun bağrında
Yavrusu koynunda elin yanında

Topladım çiçeği benim dalda nem kaldı
Gidiyorum gurbete benim burda nem kaldı

(XXII 389)

17. Gesi Bağlarından geçemiyorum
Az doldur şarabı içemiyorum
Ben sana söz verdim geçemiyorum

Atma garip anam /...../

(XXIV 382)

A. Çeşitlenmeler:

1/1: Gesi Bağlarının gülleri sarı (XXIV 341).

2/1: Gesi Bağlarında buldum bir nohut (XXIV 341).

2/2: Ana ben ölüyom bana bir yasin okut (XXIV 341.)

2/3: Mezarım üstünde ağla haylı bir vakıt (XXIV 341).

11/1: Gesi Bağlarında kaynar karınca (XXII 319).

11/2: Kan doldu gözlerim yâri görünce (XXII 319).

13/1: Gesi'ye giderken dokandım daşa (II 215)
Gesi'ye giderken tokaştım daşa (XXII 373).

13/3: Çalıştım çabaladım emeğim boşa (11 215) .

Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, s. 336;
Yaşar Kemal - Sabahattin Eyüboğlu, Gökyüzü Mavi Kaldı. İstanbul 1978, s. 272;
Veysel Arseven, Kırşehir'de Evlenme ve Düğün Adetleri TFA, No: 67.

C. 14/4: Bu dize "Ya ver muradımı ya al canımı" olmalı.

/...../: Kelimelerin okunamadığını gösterir.

4. HIRİSTİYAN KIZININ MÜSLÜMAN OLDUĞU

1. İstanbul'dan çıktım derya yüzüne
Irast geldim bir Ermeni kızına
Aç yaşmağın bak yavrunun yüzüne
Dönme m'ola gâvur kızı dinime

2. Hacı olan da hacca gider hac'olur
Demirciler demir döğer tunc olur
Ermeniden İslâm olmak güç olur.
Vargit İslâmoğlu dönmem dinine

3. İstanbul'dan çıkar padişahın fermanı
Gökte döner mızrağımın yalmanı
Sen olmazsan ben olayım Ermeni
Dönme m'ola keşiş kızı dinime

4. Sıra sıra şu Sıvas'ın söğüdü
Bıldır küçüğidi bu yıl büyüdü
Kırıldı mı Ermeninin yiğidi
Var git oğlan var git dönmem dinine

5. Aman güzel el ele verelim köye inelim
İncil Kuran'ları başa derelim
Hangi din hak ise ona dönelim
Dönme m'ola keşiş kızı dinime

6. Aman oğlan yaylaya gidiyom beni eğleme
Aşk közüyle yakıp deli eyleme
Sen cahilsin cahil sözü söyleme
Var git İslâmoğlu dönmem dinine

7. Aman güzel babanın devesi gelsin otursun
Her gelmede ağırlığında lira getirsin
Benim gibi babayiğit bir yük odun getirsin
Dönme m'ola keşiş kızı dinime

8. Aman oğlan babamın devesi gelir oturur
Her gelmede ağırlığımda lira getirir
Sen gibi babayiğit odun getirir
Var git İslâmoğlu dönmem dinine

9. Aman güzel salını salını suya gidersin
Su değil meramın seyran edersin
Sen bu güzellikle bir kan edersin
İmana gel gâvur kızı imana

10. Aman oğlan salını salını suya giderim
Su değil meramım seyran ederim
Ben bu güzellikle bir kan ederim
Var git İslâmoğlu dönmem dinine

11. Aman güzel senin ile bir bahçecik tutalım
Ayvasın yiyip narın satalım
Senin ile bir gececik yatalım
Dönme m'ola keşiş kızı dinime

12. Aman oğlan babam duyarsa beni astırır
Ağ ellerim bileğimden kestirir
Bir gülün yerine bin gül kusturur
Var git oğlan var git dönmem dinine

13. Aman güzel sorarsan adımı adım Ali'dir
Dinimiz de hak Muhammet dinidir.
Bizim din de cümle dinden uludur
Dönme m'ola keşiş kızı dinime

14. Aman oğlan adımı sorarsan Benli Emine
Adın Ali ise döndüm dinine
Dediğin sözler de girdi zihnime
Yelekçek gömlekçek gel gir koynuma
Davamız da mahşere dek sürmesin

(XXIII 114)

A. Çeşitlenmeler:

1/1: İstanbul'dan çıktık bir deryanını yüzüne (11 212).
İstanbul'dan çıktık derya yüzüne (XXVI 726).

1/2: Irast gittik bir Ermeni kızına (XXVI 726).

1/3: Allı yazma da mavilimin yüzüne (11 212).
Al yazma da bak yavrunun yüzüne (XXVI 726).

1/4: Dinime dön kesiş kızı dinime (11 212).
Döner m'ola Urum kızı dinime (XXVI 726).

2/1: Hacıya gidenler de hacı olur (11 212).

3/1: İstanbul'dan da gelir padişahın fermanı (XXVI 726).

3/2: Gökyüzünde döner mızrağımın yalmanı (XXVI 726).

3/3: Sen olmazsan ben olurum Ermeni (XXVI 726).

3/4: İmana gel gavur kızı imana (XXVI 726).

6/1: Var git oğlan var git beni yoldan eğleme (11 212).
Oğlan suyum içip yolumdan eğleme (XXVI 726).

6/2: Ah çekip de ciğerciğim dağlama (11 212).
Aşk ataşına yanıp ciğerini dağlama (XXVI 726).

6/3: Sen cahil değilsin cahil gibi söyleme (11 212) 1
Cahil değil isen bu sözü söyleme (XXVI 726).

6/4: Var git yiğit var git dönmem dinine (XXVI 726).

8/1: Babamın devesi gelir oturur (XXVI 726).

8/2: Her gelmesinde ağırlığımca lira getirir (XXVI 726).

8/3: Senin gibi bir Türkoğlu da odun getirir (XXVI 726).

8/4 : Var git yiğit var git dönmem dinine (XXVI 726).

11/1 : Güzel de senin ile bir bahçecik tutalım (11 212).

11/2 : Hayvasın yiyelim narın satalım (11 213).

11/3 : Bir gecelik de sarılalım yatalım (11 22).

11/4 : Dinime dön gâvur kızı dinime (11 212).

12/1 : Var git oğlan var git babam seni astırır (11 212).

12/2 : Ağ ellerin dirseklerden kestirir (11 212).

12/3 : Sen gülsün ama nice nice güller astırır (11 212).

12/4 : Var git İslâmoğlu dönmem dinine (11 212).

13/1 : Adımı sorarsan Âşık Ali'dir (11 212).

13/2 : Dinimiz de, ol Muhammet dinidir (11 212).

13/3 : Bizim dinler de hak dininden olur (XXIII 114).

13/4 : Gel kız müslüman ol kalma Ermeni (11 212).

14/1 : Adımı sorarsan Benli Emine (11 212).

14/3 : Sığa kollarını dola boynuma (11 212).

14/5 : Davamız da mahşere kalsın bakalım (11 212).

Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, s. 760-761.
Gündüz Artan, Ermeni Kızı Türküsü, TFA., No. 137.
Hüsnü Yıldız, Serik'ten iki Türkü, TFA., No. 153.
Mehmet Tuğrul, Ankara Örencik ve Ahi Köylerinin Türküleri s. 96.
Pertev Naili Boratav, Folklor ve Edebiyat 2, Adam Yayınevi İstanbul 1983, s. 434 vd.
Murat (Uraz), Halk Edebiyatı, Şiir ve Dil Örnekleri Semih Lütfü : Suhulet Kütüphanesi, İstanbul 1933, s. 250.

5. BİRADER

1. Ne hoş olur da şu memleketin yağmuru
Yol yürümekten de can veriyor ol kahramanı
Bunca yıldır da senen ehli ayalin
Emaneti kimlere ettin birader

2. Nasıl da geçtin boz bulanık sellerden
Haberini aldım esen yellerden
Yadigâr mı geçtin bizim illerden
İreyhan misali kokan birader

3. Yol yürüye yürüye şişti tabanım
Yırtarım da mintanımı abamı
Ak sakallı pir ihtiyar babamı
Zincir taktın divane ettin birader

4. Gerçekten görmedim ana kucağı
Yiğitler meskeni imiş dağlar bucağı
Bir yiğit asker olmakla batar m'ocağı
İreyhan misali koktun birader

(11 213)

5. Hapishane içinde bir çeşme akar
İçerim içerim de bağrımı yakar
O biçare validem yollara bakar
İhtimaldir kavuşuruz birader

(XXVIII 115)

B. Söyleyen "Gölören Köyünden Halil İbrahim" (XVIII 115).

C. Bu türkü için ayrıca bkz. Hasan Ali Kasır, Seyrani, İstanbul 1984, s. 189.

6.

1. Er sabah kalktım ki sular çağlıyor
   Benim feryadıma bülbül ağlıyor
   Bülbül has bahçeden murat alıyor
   Bizim murat mahşerecek kalıyor

2. Su değilim aka aka durulam
   Sel değilim karış karış yarılam
   Dünyasında sevdiğine sarılan
   Ahirette sorgu sual yoğumuş

3. Kadir Mevlam seni öğmüş yaratmış
   Serdar etmiş güzellerin üstüne
   Siyah zülfün tel tel etmiş uzatmış
   Salıvermiş ak gerdanın üstüne

4. Arı peteğini yapar sabr ilen
   Geçti cahil gönlüm âh u zâr ilen
   Arının verdiği balı neyleyim
   Sarılıp yattığım gonca gül yeter

(11 214)

C. Bu dörtlükler ayrı ayrı türklerden kopmuş olmalı. 3. dörtlük için bkz. Cahit Öztelli, Karaca Oğlan Bütün Şiirleri. İstanbul, 1971, s. 66.

7. AYVA ÇİÇEK AÇMIŞ

1. Ayva çiçek açtı yaz gelir m'ola
Gitti kömür gözlüm tez gelir m'ola
Gönül bu sevdadan vazgelir m'ola

Ya sen gel buraya ya ben varayım
Elmas kadehleri ben doldurayım

2. Çıbığım yok yâr yoluna uzatam
Takatım yok yâr yolunu gözetem
Menendin yok seni kime benzetem

Ya sen gel buraya ya ben varayım
Elmas kadehleri ben doldurayım

3. Kuyunun başına varmasın iller
Bugün efkarlıyım açılman güller
Otursam ağlasam dellendi derler

Ya sen gel buraya ya ben varayım
Elmas kadehleri ben doldurayım

(11 217)

A. Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, s. 177.
Mehmet Özbek, Folklor ve Türkülerimiz, İstanbul 1975, s. 293.

8.

1. /...../
   /...../
   Yıkıldı gönlüm kalmadı mecalim
   Ağustos ayında kar ister benden

2. Ey güzel seninle bir kavledelim.
   Bu kavlin üstüne dönmemesine
   İkimiz de bir dala yuva yapalım
   Bir daldan bir dala konmamasına

3. Bu dert benim ile verdi el ele
   Çok çalıştım konamadım bir dala
   Giydirdim kuşattım verdim dellala
   Satılmadı geri geldi dert bana

4. Bu dert benim ile böyle giderse
   Zalim düşman verdiğini ederse
   /...../ vadem yeterse
   Garip anam olur/...../

5. Koçyiğit yatağı dağlar bucağı
   Küçükten görmedim ana kucağı
   Bir yiğit mahpus olmakla batar m'ocağı
   /...../

(11 280)

9. BÜLBÜL NE YATARSIN

1. Bülbül ne yatarsın sette kayada
   Yavruların melil mahzun yuvada
   Kendim gurbet ilde gönlüm sılada
   Sıladan da haber gelmez ağlarım

2. Bülbül ne yatarsın bahar erişti
   Kırmızı gül koncasına kavuştu
   Sılada sevdiğim aklıma düştü
   Sıladan bir haber gelmez ağlarım

3. Bülbülü tuttum da güle bağladım
   Bülbül feryat etti ben de ağladım
   Garip bülbül ile gönül eğledim
   Sıladan bir haber gelmez ağlarım

(11 280)

4. Dur a bülbül sana bir sualim var
   Uçup gitme eğlen konadur bülbül
   /...../
   /...../

5. Senin muhabbetin kalbim evinde
   Senin muhabbetin /...../
   /...../
   Kalbimin evini donatır bülbül

6. Güle kon sevdiğim dikene konma
   Her yüzü güleni dost olur sanma
   Kendini sarpa çek hara dayanma
   Rakiplerin kastı canadır bülbül

7. Bülbülün yatağı bahçeler bağlar
Garibin yatağı kahveler hanlar
Korkarım sevdiğim ah çeker ağlar
Bu bahçenin sonu fenadır bülbül

(VI 198/14)

8. Aman bülbül de bahar geldi yaz geldi
Bizim ele turna geldi kaz geldi
Sılada sevdiceğim bizden vazgeldi
Ötme bülbül garip garip gönül şen değil

(XXIII 286)

9. Ne yatarsın garip bülbül dağlar başında
Arzumanım kaldı yârin kaşında
Sılada sevdiğim on beş yaşında
Ötme garip bülbül gönlüm şen değil

10. Bir kuş geldi kondu dikene
Öte öte olan ömrüm tükene
Garip bülbül gitmez misin vatana
Ötme garip bülbül gönlüm şen değil

(XXIV 123)

11. Bülbül yuvan yıkıldı mı
Yavruların döküldü mü
Ölüm sana dokundu mu

Garip garip ötme bülbül
Benim derdim bana yeter
Bir dert de sen katma bülbül

12. Bülbül yatar ovalarda
Yavru bekler yuvalarda
Bülbül kalmış yuvalarda

Garip garip ötme bülbül
Benim derdim bana yeter
Bir dert de sen katma bülbül

(XXII 386)

A. Çeşitlenmeler:

1/1: Bülbül ne yatarsın sayda kayada (VI 198/14).
Bülbül ne yatarsın sırtta kayada (XXIII 1).
Garip bülbül ne gezersin çöl ovada (XXIII 37).
Bülbül ne yatarsın çöl ovada (XXIII 137).
Garip bülbül de ne gezersin çöl ovada (XXIII 268).
Ne yatarsın garip bülbül Çukurova'da (XXIV 328).
Bülbül ne yatarsın Çukurova'da (XXIV 328).

1/2: Yavruların da melul mahzun yuvada (XXIII 1).
Eşin gelmiş de seni arar yuvada (XXIII 134).

1/3: Kendim gurbet elde de gönlüm sılada (XXIII 1).
Kendim hapishanede günlüm sılada (XXIII 37)
Şimdi eşin gelir bulmaz seni yuvada (XXIV 328).

1/4: Yavruyu besleyen anadır bülbül (VI 198/14).
Sıladan bir haber gelmez ağlarım (XXIII 1).
Bilin beni arzularım sılamı (XXIII 37).
Sılamı arz ederim sılamı ille anamı (XXIII 113).
Ötme bülbül garip garip gönül şen değil (XXIII 134).
Sıla beni arz eder ben de sılayı (XXIII 268).
Ötme garip bülbül gönlüm şen değil (XXIV 123).
Bu bahçenin sonu fenadır bülbül (XXIV 328).

2/1: Bülbül de ne yatarsın seher erişti (XXII 402).
Aman bülbül bahar güze erişti (XXIII 134).
Ne yatarsın garip bülbül bahar erişti (XXIV 123).

2/2: Kırmızı gül de koncasına karıştı (XXIII 1).

2/3 : Sılada sevdiğim yâr aklıma düştü (XXII 402).
Sılada sevdiceğim aklıma düştü (XXIII 134).

2/4 : Sılada sevdiğim yâre gidelim (XXII 402).
Sılada sevdiğim of çeker ağlar (XXIII 134).
Ötme garip bülbül gönlüm şen değil (XXIV 123).

3/4 : Rakiplerin kastı canadır bülbü (VI 1984/14).
Ötme bülbül garip garip gönül şen değil (XXIII 134).

4/3 : Yavruyu besleyen anadır bülbül (XXIV 328).

4/4 : Bu bahçenin sonu fenadır bülbül (XXIV 328).

8/1 : Bülbül ne yatarsın bahar erişti (XXIV 328).

8/2 : Kırmızı gül koncasına karıştı (XXIV 328).

8/4 : Rakiplerin kastı canadır bülbül (XXIV 328).

Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, s. 326.

Mehmet Özbek, Folklor ve Türkülerimiz, s. 450.

Fikret Türkmen, Âşık Garip, Ankara 1974, s. 183 ve 285.

Sait Uğur, İçel Folkloru, 1, Ulus Basımevi, Ankara 1947, s. 61, 78; İçel Folkloru II, Ulus Basımevi, Ankara 1948, s. 20.

Murat (Uraz), Halk Edebiyatı, Şiir ve Dil Örnekleri, s. 220.

Şükrü Elçin, Halk Edebiyatına Giriş, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1981, s. 212.

Hikmet Dizdaroğlu, Halk şiirinde Türler, Türk Dili, Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı, No : 207, s 287.

10. KARA BULUT

1. Ne yaman buğulandın ey kara bulut
   Açılmıyor tanyerinin pusudur
   Kimlere de ahvalimi söylesem
   Hep çektiğim bir sunanın yasıdır

2. Bir huri simalı da aklımı alan
   Bilirim ismini söylemem yalan
   Bizi de /...../ dan olan
   Viran olur /...../baykuş /.../ olmasın

3. Yücelerden bakma şahin bakışlım
   İndirirler aşağıya il yaman olur
   Taramış zülfünü de vermiş tımara
   Eser bâd-ı sabâ yel yaman olur

4. Bir güzel seyreyledim de kötü elinde
   Layık görmeden o güzelin yeri değildir
   Boyu bosu her endamı yerinde
   Asla o kötünün yeri değildir.

5. Aşağıdan cıvıl cıvıl kuş gelir
   Gâvurların gemileri dolu gider boş gelir
   Asker olmayana hayal olur düş gelir
   Onun için da asker oldum ağlarım

(11 280)

6. Varın söylen de şu karşıki güzele
   Ağca bileğini sığayıp durmasın
   Ben bu sevdadan vazgelmez iken
   Gizli gizli haber salıp durmasın

7. Coşkun sular akar akar da durulmaz
Geçti bu güzellik de çare bulunmaz
Hasret gidiyorum da gözüm yumulmaz
Hasret kıyamete kaldı ağlarım sunam

(XXIII 1)

A. Çeşitlenmeler :

1/1 : Ne yaman /...../ ey kara bulut (XXIII 1).
1/3 : Kimlere de ey halimi söylesem (XXIII 1).
1/4 : Hep çekticeğim bir sunanın yasıdır (XXIII 1).
2/1 : Bir huri simalıdır aklımı alan (XXIII 1).
2/2 : Bilemem ismini söylemem filan (XXIII 1).
2/3 : Bizi dahletmesin nısf-ı din olan (XXIII 1).
2/4 : Viran olur da baykuş dildâr olmasın (XXIII 1).
3/1 : Yücelerden de bakar şahin bakışlım (XXIII 1).
5/2 : Kâfirlerin de gemileri dolu gider boş gelir (XXIII 1).
5/3 : Asker olmayanlara da hayal gelir düş gelir (XXIII 1).
5/4 : Gayrı imdat eyle bir Allah bana (vay bana) (XXIII 1).

C. 4/2 : Bu dize «Layık görmedim o güzelin yeri değildir» olmalı.
4/4 : Bu dize «Asla o kötünün yâri değildir» olmalı.

11. ÇÖLLO'nun TÜRKÜSÜ

1. Erciyes Dağını kantar mı tartar
   Tartarım diyenin belası artar
   Vaktiylen teslim ol yakayı kurtar
   Ölünceye kadar bekletirler zindanda Çöllo

2. Kayseri Rumuna bir cenk kuruldu
   Ahali cem'oldu anda derildi
   İçlerinden bir candarma vuruldu
   Görenler seyretsin al kanı Çöllo

3. Hiç gelmemiş Âdem'den beri böyle yiğit meydana
   Sağ elinde martin belde hançeri
   Altı bin Talaslı ulu Kayseri
   Diktin orta yere nişanı Çöllo

4. Aslın neslin Afşardır adın
   Garip bülbül gibi dağda feryadın
   Bu muydu dünyada ahdın muradın
   Titrettin Firengistan'ı Çöllo

5. İsmini duyanlar kara giyorlar
   Kimi yağlı kimi yavan yiyorlar
   Birazları Hazret-i Ali diyorlar
   Tanrı'nın Arslanı sen misin Çöllo

6. Kızlar altın takınmaz oldu saçına
   Nam u şan yürüttün Çin'e Maçın'a
   Gazeteler gitti Moskof içine
   Titrettin bütün dünyayı Çöllo

7. Saru altun yere düştü tunc oldu
   Şimdi bu âlemde insan piç oldu
   Altı arap atlı beyler nic'oldu
   Ben dünyayı mamur sandım çürümüş

8. Sivas vilayet de Kayseri merkez
Namını duydu bütün herkes
Tek gözde kestin üç tane Çerkez
Tavuk mu sandın insanı Çöllo

(XXIII 22)

9. Atına biner de dört nala yürür
Aynalı martini dünyayı görür
Zenginden alır da züğürde verir
Gözlerin çırasın yakıyor Çöllo

10. Bağdat'ı Basra'yı dolandın geldin
Merdoğlu mertlerin belini kırdın
Geçenki postada bin lira vurdun
Daha bir noksanın kaldı mı Çöllo

(III 182)

A. Çeşitlenmeler:

1/1 : Erciyes olurmu tartmaya kantar (XXIII 122).
2/3 : İçersinde bir candarına vuruldu (XXIII 122).
3/1 : Hiç gelmemiş böyle yiğit Âdem'den beri (XXIII 122).
5/4 : Allah'ın sen misin Arslanı Çöllo (XXIII 122).
6/1 : Gelinler de alt giymez oldu kıçına (III 182).
6/2 : Kızlar altın takmaz oldu saçına (III 182).
6/3 : Gazeten basıldı Moskof içine (III 182).
6/4 : Titrettin sen bütün dünyayı Çöllo (III 182).
8/1 : Sana derim sana ey koca kerkez (Çerkez olmalı) (III 182).
8/2 : Senin için kuruldu çok yere merkez (III 182).
8/3 : Tek gözle devirdin dört tane Çerkez (III 182).
8/4 : Koyun mu zannettin Çerkez'i Çöllo (III 182).

Ayrıca bkz. Yaşar Kemal - Sabahattin Eyüboğlu, Gökyüzü Mavi Kaldı, s. 270
Sait Uğur, İçel Folkloru 1, s. 203.

12. KINAN KUTLU OLSUN

1. Atımı getirin binek taşına
Elim ulaşmadı eğer taşına
Beybabasın getirin yanı başına
Kız anası kız anası oy oy

2. Kız anası kız anası
Elinde mumlar yanası
Büyük evin kaynanası
Kız anası kız anası oy oy

3. Kınan çok kutlu olsun
Beybaban gelsin de kuşağı kuşansın
Beydayın gelsin de elbiseni giydirsin
Kız anası kız anası oy oy

4. Hoş geldin hoş geldin
Güveyi yoldaş geldin
Geven gibi küllenesin
Keklik gibi dillenesin

(III 230/1)

A. Ayrıca bkz. Yılmaz Elmas, Güveyi Kına Türküsü, TFA, No: 173.
Sait Uğur İçel Folkloru 1, s. 53, 142.
Ali Rıza (Yalman Yalgın), Cenupta Türkmen Oymakları, Kısım 11, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1933, s. 70.

13.

1. Pınar başında duran kızlar
   Yiğidin boynunu buran kızlar
   Bir su verin de içeyim
   Al kınalı ellerin var

2. Senin adın deli Fatma
   Kaşların var çatma çatma
   Yolcu lafı çok uzatma
   Al kınalı ellerin var

3. Bağlarına bağlarına
   Ah bir çıksam dağlarına
   Kuş olsam da uçuversem
   Ah bir kere evlerine

(III 230/6)

C. 3. Dörtlük başka bir türküden kopmuş olmalı.

14.

1. Yüce dağ başında varam oturam
   Var mı benim gibi eşin yitiren
   Vay beni beni oy beni beni
   Oy beni beni sürmelim seni

2. Yüce dağ başında kara gidelim
   Hayvadan usandık nara gidelim
   Burda gönül eğleyecek bir yer yok
   Gönül eğleyecek yere gidelim

3. Kaleler kaleler kanlı kaleler
   Kaleler altında beni yaralar
   İkimizi bir tabuta koyalar
   /...../

4. Yüce dağ başında kar katar katar
   Eşinden ayrılmış bir keklik öter
   Yârimin üstünde bir karış otlar
   Otlar solmayınca gönül mü geçer

5. Benden selam söyle emmim kızına
   Sürmeler çeksin de ala gözüne
   Ağlasın da elin vursun dizine
   Gidiyorum gelemem gayrı

6. Çıktım yüce dağlara da oturdum
   Derdim elli idi yüze yetirdim
   Sevdiğimi kara topraklara yatırdım
   Ağla gönül gülmek sana haram oldu

7. Ceylanın yolları göbekli diken
Sinemi sinene sarayım derken
Ayırdılar beni nazlı yârimden
/...../

8. Aşağıdan gelen geline benzer
Boyu uzun selvi dalına benzer
Boyuna bosuna kurban olduğum
Çimenli yaylanın gülüne benzer

9. Yokuşa yukarı belin kırılsın
Gümüş orak ile derin delinsin
İlahi yazıcı kolun kırılsın
Benim için mi yazdın kara yazıyı

10. Kefenim biçildi kaynadı suyum
Zekiye Hanım görmeden gel kuzum
Asi yollardan (?) suna boylum gel ağla
Nasıl dayanayım aslanım sana

(III 230/7)

C. 7/1 : Bu dize «Ceyhan'ın yolları göbekli diken» olmalı.
2. dörtlük Karaca Oğlan'ın şiirlerinden kopmuş olmalı; bkz. Cahit Öztelli, Karaca Oğlan, No : 127, 128, 129

15.

1. Tavandan tavana atlaşır kediler
   Kız vermiyor kır sakallı gidiler
   /...../
   /...../

2. Ulu dağ başında çanlı kilise
   Yazılmış evrakım verilmiş polise
   Kadir Mevla seni bana verirse
   Alırım ahım koymam düşmana

3. Memleket işleri kaldı yüz üstü
   Mektubum gidip gelmez oldu cümlesi küstü
   Sılada anam bacım benden ümidi kesti
   Derdimi kime söyleyim yollarım bağlı

4. Mavidir büyük sevgilimin kaşı
   Görünmüyor dağların başı
   Seni görmeden geldiğim anam
   Durmuyor gözlerimin yaşı

5. Şu dünyaya geldim rahat görmedim
   Memlekette bir safa sürüp gezmedim
   Ben derdimin kafesini sizlere yazmadım
   Ol sebepten arzularım sılayı

6. Pek fena vakıttan çıktım sıladan
   Gam kasavet için yaratmış Yaradan
   Terki diyar edip ayrıldım anadan
   Ol sebepten arzularım sılayı

(III 230/9)

A. Ayrıca bkz. Doğan Kaya, Askerlik Üzerine Derlemeler, TFA, No : 347.

C. 5 ve 6. dörtlükler başka bir türküden kopmuş olmalı.

16.

1. Anam babam yok mu benim nerde kaldı gelmedi
Gözümden akan yaşı el uzatıp silmedi
Ben büyüdüm beni görüp muradına ermedi

Hep esirler geldi ana benim babam gelmedi
Hep yetimler güldü ana benim yüzüm gülmedi

2. Ağlama sen nazlı yârim ben edeyim figanı
Milletime, vatanıma kurban verdik babanı
Seferberlik yaktı bizi ağlatıyor cihanı

Hep esirler geldi ama senin baban gelmedi
Hep yetimler güldü ama senin banan gülmedi

(III 230/10)

17.

1. Giye giye eskitmişsin alları
   Başıma getirdin türlü halları
   Gelir diye çok bekledim yolları
   Yoksa yemin mi ettin gelmemesine

2. Ulu yol üstüne kurmuşlar pazar
   Çok yatma uykuya benzini bozar
   Kendi küçük amma kesimi güzel
   Hele dur bakalım sonra dinle yâr

3. Hallaç yayı gibi kaşlar eğmeli
   Kiprikleri birbirine değmeli
   Sevince de böyle güzel sevmeli
   Yoksa yemin mi ettin gelmemesine

4. Ulu yol üstünde giden bulutlar
   Oturmuş sürmelim göğsün ilikler
   Dikenç Ovasında akan oluklar
   Kömür gözlüm senden bir su içeyim

(III 232)

18. ASKER TÜRKÜSÜ

1. Gidin askerler de Yemen'e gidin
Uzakta yolunuz menzile yetin
Veysel Karani'yi ziyaret edin
Hasıl olur himmetini görene

2. Yaşa padişahım sen binler yaşa
Orduyu kurunca kumandan paşa
Nüfuzun işlesin dağ ile taşa
Aslın kâfir gelmez m'ola imana

3. Ahir vakıt haber olsun dediler
Her tarafta başkaldırmış adiler
Siz de yardım edin Kırklar Yediler
Aslın kâfir gelmez m'ola imana

4. Gitti ömrüm de geri gele mi
Hak tecelli böyle çalmış kalemi
Ya bir mektup salsın ya bir Tanrı kelamı
Göndersen olmaz mı hali yamanı

5. Bir yiğit sılasından ayrı düşünce
Ciğerciği kebap olup pişince
O yiğide kedere ne gama ne
Kendi ağlar kendi güler kime ne

(III 233)

19.

1. Katil oğlan beni vurdun al ile
   Dilim tutup konuşmadım el ile
   Cenazemi götürsünler sal ile
   Al ile vuruldum ona yanarım

2. Anam bacım cenazemi kaldırsın
   Edip öldü diye kolorduya bildirsin
   Ciğerim dağlandı kime ne diyem
   Al ile vuruldum ona yanarım

3. Kış kışında odamda yakardın sobam
   Gelen ahbaplarıma çekerdin cobam
   Garip kaldı bir tek babam
   Al ile vuruldum ona yanarım

4. Eşkıyalar içinde katilin huyu
   Çuha şalvar giyer uzundur boyu
   /...../
   Al ile vuruldum ona yanarım

(III 234)

A. Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, s. 428.

C. 3/2: Bu dize «Gelen ahbaplarıma çekerdin cübbem» olmalı.

20. CAN GÜZELİ

1. İsfahan'da bir kuyu var
İçinde tatlı suyu var
Her güzelin bir huyu var
Ne yaman a can güzeli

2. İsfahan'da ben işlerim
Hançerimi gümüşlerim
Hem öper hem de dişlerim
Ne yaman a can güzeli

(III 235)

21. HAPİSHANE TÜRKÜSÜ

1. Ağlayanlar ağlar gülenler gülmez
Çetindir mahpusluk çekmeyen bilmez
Bu kadar mahpusta eğlenmek olmaz
Bağlandı yollarım dost var mı bildi

2. Derdim geldi dert üstüne dokundu
Dostlar gelmedi yollar tıkandı
Ellerin mektubu geldi okundu
Galiba bizimkisi intizar oldu

(XXIII 44)

3. Gel felek gurbet elde alma canımı
Duyar düşmanlarım şaduman olur
Yıkıp viran etme fakir hanemi
Sılada yavrular perişan olur

(XXIII 123)

A. 2/4: Galiba bizleri intizar oldu (XXIII 123).

22. VARA VARA VARDIM

1. Vara vara vardım bir kaba taşa
Yazılan gelirmiş şu garip başa
Hasretim emmime kavim kardaşa
Yol ver dağlar ben sılaya gideyim

2. Karlı dağdan aşar bizim yolumuz
Gurbet elde yaman olur halimiz
Ya suyumuz çeker ya toprağımız
Yol ver dağlar ben sılaya gideyim

3. O kız bana yağlığın verdi al deyi
Ağladıkça gözün yaşın sil deyi
Çok eğlenme gurbet elde gel deyi
Yol ver dağlar ben sılaya gideyim

4. Bizim elin menevşesi top biter
Arttı derdim eskisinden beş beter
Sıla kimya olmuş burnuma tüter
Yol ver dağlar ben sılaya gideyim

(XXIII 124)

A. Çeşitlenmeler :

1/1 : Vara vara vardım bir kaya taşa (XXIII 44).
Vara vara vardık bir kara taşa (III 238).

1/2 : Görülen rüyalar geliyor başa (III 238).

1/3 : Hasretim eşime kavım kardaşa (XXIII 44).
Hasretim ana baba kardaşa (III 238).

1/4 : Yıkılası aramızda dağlar var (III 238).

3/1 : O kız bana verdi yağlığın al deyi (XXIII 44).

Ayrıca bkz. Mehmet Özbek, Folklor ve Türkülerimiz, s. 479.

23. SUNAM

1. Ben seni severim sen de seversen
İflah olman il sözüne uyarsan
Nalin olam ağ topuğa giyersen
Giy de beni çamurlara bas sunam

2. Haydi gidek Adana'dan aşağı
Şeftaliden toplayalım başağı
Ağ geline de düzlü bağlar kumaşı
Nazına da baha yetmez bil sunam

(III 240)

C. 2/3 : Bu dize «Ağ gelin de türlü bağlar kuşağı» olmalı

24.

1. Adana'nın kozası da çiçek açıyor
   Mustafa Kemal de şiddetli harp açıyor
   Fransızlar da Adana'dan kaçıyor
   Eli bastonlu beyler nerede

2. Şu Tarsus'un etrafı bahçeler bağlar
   Gelinler ah çeker de kızlar kan ağlar
   Altı küheylan atlı ağalar beyler
   İner gider baş aşağı görünmez

3. Sene bin üç yüz otuzda kondu
   Adana şehrini Ermeni aldı
   Al yeşil konaklar düşmana kaldı
   Adiler elinde kalan Adana

4. Maraş'tan geliyor da ırkağın başı
   Deliktir dağlar düşüyor taşı
   Adana şehri derler var mı böyle bir eşi
   Düşmanlar içinde kalan Adana

(III 240)

C. 4/3 : Bu dize «Adana şehri derler var mı bir eşi» olmalı.

25.

1. Kar yağmış da süremedim izini
   Açın da göreyim soğuk yüzünü
   Kime emanet ettin bir tek kızını
   Ben kazandım il gönensin validem

2. Komşular suyunu ılınsın deyi
   İşçinin namazı kılınsın deyi
   Karsöken üstünde bulunsun deyi
   Ben kazandım il gönensin validem

3. Bakmadın mı şu kalenin karına
   İyileme dayanılmaz zarına
   Bir gün çık derler nazlı yârına
   Ben kazandım il gönensin validem

(III 241)

C. 3/2: Bu dize «İnileme dayanılmaz zarına» olmalı.

26. MARAŞ MARAŞ DA DERLER

1. Maraş dediler de Maraş bir koca Maraş
Kutnudur yorganım yastığım kumaş
Bir yorgan altında can veren kardaş
Öldü diye haber eylen sunama of anam of

2. Maraş'ın içinde bir çeşme akar
Gelmez düşmanlardan geriden kaçar
Şimdi garip anam yoluma bakar
Öldü diye haber eylen sunama of anam of

3. Maraş'ın dağları da mor düzdür çamdır
Görünür de bizim yurtlar dumandır
Gayrı bizim geleceğimiz gümandır
Öldü diye haber eylen anama of anam of

(XXIII 267)

4. Arpayı biçende olacak deste
Başım yastıktadır kulağım seste
Diyarı gurbette kimseler olmasın hasta
Gayrı ben sılamı göremem demiş

5. Kılınç kabzasında kınalı parmak
Ne yaman müşkilmiş yârdan ayrılmak
Hepimiz kırılırık yurdumuzu vermek
Gayrı ben sılamı göremem demiş

(III 242)

A. Çeşitlemeler:

1/1: Maraş derler de bir büyük Maraş (XXIII 8).
Maraş dedikleri bir büyük Maraş (III 242).

1/2: Yastığı kutnu da döşeği kumaş (XXIII 8).
Döşeğim kutnu da yastığım kumaş (III 242).

1/3: Tek minder üstünde can veren kardaş (XXIII 8).
Tek minder altında can veren kardaş (III 242).

1/4: Gayrı ben sılamı göremem demiş (III 242).

Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, s. 444.
Mehmet Güner Demiray, SF. No: 6.

27.

1. Bir mektup yazdım gel deyi deyi
Gurbet ilin kahrı zor deyü deyü
Sılada anam babam var deyü deyü

Yıkılası ara yerde dağlar var
Ah çekip de aramızda ağlar var

2. Bulguriş'ten çıktım Gâvurelek'i
Yorgundur develerimiz almaz konağı
Yıktın kahpe felek de bizim döneği

Gülüm konca iken soldurdun felek
Ahrete yaralı gönderdin felek

3. Bu dert de benim ile böyle giderse
Zalim felek dediğini ederse
Benim vadem gurbet ilde yeterse

Salını salını gez kara gözlüm
Ah edip bağrını ez kara gözlüm

4. Bu dert de benimle küçükten verdi el ele
Çok çabaladım konamadım bir dala
Giydirip kuşatıp verdim dellala

Satılmadı geri geldi dert bana
Kahpe felek intizarım var sana

5. Ortaya serdiler selvi dal gibi
Yüzdüler derimi sırma tel gibi
Garip ahbaplarım bakar il gibi

Gülüm konca iken soldurdun felek
Düşmanı keyfince güldürdün felek

6. Bir ceviz idim de kırıldı dalım
Yerimden kalkmaya koymadın halim
Sana n'ettim n'eyledim ey kahpe zalim

Gülüm korıca iken soldurdun felek
Ahrete yaralı gönderdin felek

7. Bölük bölük olmuş dumanlı dağlar
Erimiş karları suları çağlar
Şu fani dünyada biz miyiz ağlar

Ağlayıp da soyu gülen var mıdır
Sevdiğin yitirip de bulan var mıdır

8. Hani benim mor sümbülü bağlarım
Dağlara baktıkça gönül eğlerim
Firkat geldi için için ağlarım

Ağlayıp da sonu gülen var mıdır
Sevdiğin yitirip de bulan var mıdır

9. Yalandır şu fani dünya da yalan
Sensin kahpe felek beni gurbete salan
Mısır'a sultan etsen istemem kalan (?)

Dost ağlayıp düşman güldükten sonra
Genç ömrüm perişan olduktan sonra

10. Giderim giderim yolum düz gitmez
Kahpe felek ile aram düz gitmez
Lokman hekim gelse gayrı par'etmez

Bin bir yerden yaram vurdu sızılar
Cahil gönlüm sılasını arzular

11. Kırmızı güllerin dalları yerde
Kimseler uğramasın ben gibi derde
Kendi halimde gezdiğim yerde

Bir onulmaz derde düştüm ağlarım
Ciğerimi ateşi aşka dağlarım

12. Kahpe felek çok eyledin zulümü
Gençliğimde soldurdun da gülümü
Kırdın benim kanadımı kolumu

Kırıktır kollarım varamam kalan (?)
Sağ olup sılayı göremem kalan (?)

13. Gönlüm konca iken soldurdun felek
Ahrete yaralı gönderdin felek
Düşmanı keşince güldürdür felek

Öldüğüme ağlamam hasret gittim yanarım
Ciğerimi narı aşka dağlarım

14. Bir yiğit düşerse kaldıran olmaz
İyilik dururken kem demek olmaz
Bu kadar yâr ilde eğlenmek olmaz

Neyleyim kollarımı bağlar var
Ah edip de aramızda ağlar var

(III 249/2)

B. Gurbet İli hapishanesinde kalan bir gencin söyediği türküdür.

C. 9/2: Bu dize «Sensin kahpe felek gurbete salan» olmalı.
13/3: Bu dize «Düşmanı keyfince güldürdün felek» olmalı.

28.

1. Altımızda yarım hasır
İşimizde yoktur kusur
Hapishanede kaldık yesir

2. Altımızda çamur yaştan
Yatıyorum kara düşten
Anam haberimi alsın
Gökyüzünde uçan kuştan

3. Köprüsü yoktur geçeyim
Kanadım yoktur uçayım
Kapısı yoktur açayım

4. Hapishane balçık çamur
Gardiyanın bağrı demir
Mevlam bize versin ömür

(III 249/1)

B. «Gurbet ili hapishanesinde kalan bir gencin söylediği türküdür. (III 249/1).

29.

1. Bir bahışla çar köşeyi gördüler
   Garibim sılaya gönderin beni
   Bir yandan gam gelir bir yandan keder
   Garibim sılaya gönderin beni

2. Yeni bir sevdadır geldi başıma
   Gelin helallaşın ben gider oldum
   /...../
   /...../

3. Bozulmaz anlımızdaki yazılar
   Garip olan sılasını arzular
   /...../
   /...../

(III 249/3)

A. 1. Bu dörtlük için bkz. Fikret Türkmen, Âşık Garip s. 177. Bozkurt Kitabevi, Tam Âşık Garip, İstanbul 1976, s. 36.

C. 2 ve 3. dörtlükler de Âşık Garip'in türkülerinden kopmuş olmalı.

30.

1. Hakka doğru döndürmüşüm yolumu
   Al yeşile donatmışım donumu
   Vadem tamam olsun gel al canımı
   Felek sana minnet etmem beş günü

2. İniler şu dağların başı iniler
   Gözüm görmez kulaklarım çınılar
   Derdim artar yaralarım yeniler
   Benim halim malum sana Yaradan

3. Elif Elif derim duymaz kulağın
   Hak yoluna kabul olsun dileğin
   Hani benim yeşil donlu meleğim
   Benim derdim sana malum Yaradan

4. Gayrı bu sevdayı istemem billah
   Sadık yâr kalmadı hasbeten billah
   Kusurum ne idi Cenab-ı Mevla
   Onulmaz dertleri bana mı verdin

(III 252)

31.

1. Diktik bayrağı da ettik düğünü
   Dostum ağlar düşmanlarım sevinir
   Bana çok mu gördün Şerefli Köyünü
   Ağla gelin şimden sonra dul kaldın

2. Emine gelin güneşlerde oturur
   Gelene gidene sohbet yetirir
   Cennet-i âlâdan koku getirir
   Ağla gelin şimden sonra dul kaldın

3. Deniz kenarında büyük adalar
   Yel vurdukça siyah zülfün zedeler
   Başına yıkılsın yüksek odalar
   Ağla gelin şimden sonra dul kaldın

4. Aşağıdan yukarı iki atlı
   Azrail gelmiş canlarım tatlı
   Bedeli verelim yâr iki katlı
   Ağla gelin şimden sonra dul kaldın

(III 253)

32.

1. Aklıma gelenler başıma geldi
   Aktı didelerim kan ile doldu
   Düşmanın hayıfı yerini buldu
   Düşmandan hayıfım alan olmadı

2. Şu yalan dünyanın mihneti çoktur
   Başa gelen işler yazılan takdir
   Benim şu dünyadan hevesim yoktur
   Dünyadan muradın aldın mı gönül

3. Düştüm gurbet ile sabır ne çare
   Ayrılık yürekte açıyor yare
   Haber yok sıladan kaldım efkâre
   Galiba dostlar da unuttu bizi

4. Kişi ahbabından kemlik mi umar
   Evvelki muhabbet kalmamış meğer
   Hep sadık dostlarım çehresin eğer
   Bizden çevrilmedik yüzler mi kaldı

(III 256)

C. Esen III No: 249'dan 256'ya kadar olan türkülerin aynı kalemden çıktığı sanılıyor.

33. EĞİN TÜRKÜSÜ

1. Sabahtan kalktım ki güneş parlıyor
Ağam atın terkisini bağlıyor
Yüzüne baktım ki melil melil ağlıyor

Tez gel ağam tez gel bayram geliyor
İller sevdiğine neler alıyor

2. Eğin'in altında akan Fırat'tır
Ağam sılaya gel de o da murattır
/...../

Tez gel ağam tez gel eğlenmeyesin
İlde güzel çoktur evlenmeyesin

3. Eğin viran olmuş güller bitmiyor
Güllerin dalında bülbül ötmüyor
/...../

Tez gel ağam tez gel eğlenmeyesin
İlde güzel çoktur evlenmeyesin

4. Eğin'in yolları dardır geçilmez
Soğuktur suları bir tas içilmez
/...../

Tez gel ağam tez gel eğlenmeyesin
İlde güzel çoktur evlenmeyesin

(VI 188)

5. Mor menekşe boyun eğmiş derdi var
İllerin de sılası var yurdu var
Hey muhannet senin sılan yok mudur

Tez gel ağam tez gel bayram geliyor
İller sevdiğine neler alıyor

6. Yüce dağ başında yaptırdım arık
Ben orada sen burada /...../
İster ölüm olsun ister ayrılık

Tez gel ağam tez gel ağlatma beni

7. Muhabbet dediğin zehir dikeni
Cismim harap etti çürüttü teni
Söylemeyin dedi söylettin beni

(VI 189)

8. Ben neler söyledim sen neler duydun
Şu cahil gönlümü mihnete koydun
Dilerim Allah'tan gözün kör olsun

Gayrı dayanacak halim kalmadı
Mektuba yazacak sözüm kalmadı

9. Ben seni severim sen de sev beni
Dünya güzel olsa terketmem seni
Şu gençlikte derde düşürdün beni

Pullu yaşmaklarım yüzüme perde
Sen uğrattın beni onulmaz derde

10. Örttüm terliğimi giydim başıma (?)
Kahpe felek ağı kattı aşıma
Verdin bana verme kimse başına

Aylar tamam oldu günler tükenmez
Yine akşam oldu nazlı yâr gelmez

11. Kara kaşın eğmeleri yay olur
Korkarım sevdiğim ile yâr olur
Üç senemiz otuz altı ay olur

Aylar tamam oldu yıllar tükenmez
Benim bağrım yufka sitem götürmez

(111 190)

12. Yeşil kurbağalar öter göllerde
Kırıldı kanadım kaldım çöllerde
Anasız babasız gurbet illerde

Ya ben ağlamayım kimler ağlasın
Yârinden ayrılan kara bağlasın

(XXIV 131)

A. **Çeşitlenmeler:**

1/2: Herkes sevdiğini almış yatıyor **(III 190).**

1/3: Bizim döşek diken olmuş batıyor **(III 190).**

1/4: Yüzüne baktım ki yaman ağlıyor (XXIV 131).

1/4: Tez gel ağam tez gel olma muhannet (XXIV 131).

1/5: Gurbet icat eden görmesin cennet (XXIV 131).

Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, s. 37 ve 239.

Mehmet Özbek, Folklor ve Türkülerimiz, s. 239.

Yaşar Kemal - Sabahattin Eyüboğlu, Gökyüzü Mavi Kaldı, s. 270.

Enver Gökçe, Eğin Türküleri, Yaba Yayınları, Ankara 1982, s. 79, «Gurbet Türküleri» başlığıyla,

Şükrü Elçin Halk Edebiyatına Giriş, s. 275.

Murat (Uraz), Halk Edebiyatı Şiir ve Dil Örnekleri, s. 247.

Osman Efe, Eğin Dedikleri, Menteş Matbaası. İstanbul 1971, s. 19 ve 21.

İlhan Başgöz, Turkish Folklore Reader, Indiana University Publications, Volume 120, 1971, s. 49.

C. 6/2: Bu dize «Ben burada sen orada olursak» olmalı.

7/3: Bu dize «Söylemeyim dedim söylettin beni» olmalı.

8: Buradan aşağısı (8-11), ayrı sahifelerde yazılmış Esen'in defterinde, Eğin türküsünün bentleri olması mümkün; ona daha çok yaraşıyor, bu nedenle Eğin türküsüne eklemeyi uygun gördük.

34.

1. Amma iş bilirsin amma ustasın
   Ben de bildim bir yâr için hastasın
   Gözler şakalanmış buse istersin
   Ne sarp imiş aşamadım kalan yâr

2. Doldurdular bu zındanın içine
   Diyen olmaz şu yiğidin suçu ne
   Emretmiş efendim darağacına
   Yok mu insafınız elden alan yâr

3. /...../
   /...../
   Döner döner bir ardına bakarsın
   Bulamadım senin gibi çilen yâr

(VI 192)

35. OSMAN PAŞA

1. Küçükten görmedim ana kucağı
   Yiğidin meskeni dağlar bucağı
   Bir yiğit gurbette olursa yanar m'ocağı
   Anadan intizar mı aldın yavru hey

2. Gel felek gurbet ilde alma canımı
   Duyar düşmanlarım şaduman olur
   Yıkıp viran etme gönlüm sarayın
   Sılada yavrularım perişan olur

3. Bahçelerde biter gül ile nergiz
   Ben ağlarım yavru gece de gündüz
   Seher vaktı doğanda yıldız
   Giden kardaşlar da gelir mi yavru hey

4. Sana derim sana hey Osman Paşa
   Kılıcın ağzına duran mert olur
   Avcı elinde büyüyen tazı eniği
   /...../ anan kurt olur

5. Kaba serin de döşeğimi kanım akmasın
   Dülbent sardır da yaralarım kokmasın
   Oğlum vardır diye anam ardımdan bakmasın
   Anamdan intizar mı aldın yavru hey

6. Bu dert benim ile verdi el ele
   Çok çalıştım konamadım bir dala
   Giydirdim kuşattım da verdim dellala
   Satılmadı da geri geldi dert bana

7. Bu dert de benim ile böyle giderse
Zalim düşman da dediğini ederse
Ömrüm tamam olup da vadem yeterse
Garip kalır da anam /...../

(VI 192)

A. **Çeşitlenmeler:**

1/1: **Gerçekten görmedim ana kucağı (II 213).**

1/2: **Yiğitler meskeni imiş dağlar bucağı (II 213).**
Koçyiğit yatağı dağlar bucağı (II 280).

1/3: **Bir yiğit asker olmakla batar m'ocağı (II 280).**

Ayrıca bkz. Sadeddin Nüzhet Ergun, Karaca Oğlan, Maarif Kitabevi, İstanbul 1947, s. 352.

36. KETEN GÖMLEK TÜRKÜSÜ

1. Keten gömlek kıvırcık
Suya iner sığırcık
Kız Mevlanı seversen
Ak gerdandan biricik

Amanın aman aman beyler
Beyler beni kim eğler
Ak gerdan da püskülüme beyler
Kör olsun yaramaz gözler

2. Keten gömlek dizecek
Bir kez gelir bizecek
Sarılalım yatalım
Evvel bahar güzecek

Amanın aman aman beyler
Beyler beni kim eğler
Ak gerdan da püskülüme beyler
Kör olsun yaramaz gözler

3. Keten gömlek dize aka
Bir kız gelir bize yaka
Kirpiklerim yoruldu
Kız sana baka baka

Amanın aman aman beyler
Beyler beni kim eğler
Ak gerdanda koşma da beyler
On beşinde bir gelin ağlar

4. Yük dibinde pastırma
Kâkülünü kestirme
Kestirirsen az kestir
Nişanlını küstürme

Amanın aman aman beyler
Beyler beni kim eğler
Ak gerdanda koşma da beyler
On beşinde bir gelin ağlar

(VI 198/2)

A. Çeşitlenmeler:

1/4 : Bana da ver azıcık **(XXII 362).**
1/6 : Beni kimler eğler **(XXII 362).**
1/7 : Kör olsun yaramaz gözler **(XXII 362).**
1/8 : On beşinde bir civan eğler **(XXII 362).**
3/5 : Sürü sürü kızlar (XXII 362)
3/6 : Sürmeli gözler (XXII 362).
3/7 : Sürünüze bereket **(XXII 362).**
3/8 : Cilveli kızlar **(XXII 362).**

37. SARI YILDIZ

1. Sarı yıldız doğdu batmaz
   Hayali karşımdan gitmez
   Can atarım gücüm yetmez
   Erken doğdun sarı yıldız

2. Bir yıldız doğdu yüceden
   Şavkı düştü pencereden
   Arzum kaldı şu geceden
   Niye doğdun sarı yıldız

3. Sarı yıldızın saçağı
   Sineme çarptın bacağı
   Ağam yiğitler koçağı
   Erken doğdun sarı yıldız

4. Bir yıldız doğdu harılan
   Cihanı yaktı narılan
   /...../
   /...../

(XXII 401)

A. Çeşitlenmeler:

2/4: Kanlım oldun mavi yıldız (VI 198/3).
4/1: Bir yıldız doğdu nur ile (VI 198/3).
4/2: Âlemi yaktı nar ile (VI 198/3).
4/3: Ahdım vardır o yâr ile (VI 198/3)).
4/4: Erken doğdun sarı yıldız (VI 198/3).)
Ayrıca bkz. Yaşar Kemal Göğceli, Sarı Yıldız Mavi Yıldız, TFA, No: 51.
Seyfi Karabaş, Bir Yıldız Doğdu Yüceden, TFA, No: 24

38.

1. Kırat'ın üstü de bir uzun yayla
Siz gidin ağalar kaderim böyle
Varıncak pedere öldüğüm söyle

Beypazarı sana yetmez elimiz

2. Kör olası çingen nerden geldi
Kuyumcuyum diye çayıra indi
Anlı top kâküllü bir yiğit vurdu

Beypazarı sana yetmez elimiz
Siz gidince nice olur halimiz
Ördek uçar viran kalır gölümüz

3. Kırat'ın üstüne ben binemedim
Sağıma soluma ben dönemedim
Düşman galip imiş ben bilemedim

Beypazarı meskenimiz ilimiz
Ördek uçar viran kalır gölümüz

(VI 198/6)

A. **Çeşitlenmeler:**

3/1 : Kırat'ın üstüne binemez oldum (XXIII 159).

3/3 : Dostumu düşmanımı bilemez oldum (XXIII 159).

3/5 : Hangi dağdan aşar bizim yolumuz (XXIII 159).

Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, s. 426.
Yaşar Kemal - Sabahattin Eyüboğlu, Gökyüzü Mavi Kaldı, s. 276.

39. GER ALİ

1. Ger Ali'nin boyu serviden uzun
   Dağlarda geçirdi yaz ile güzün
   İnerim İzmir'e Balyoz'un kızın
   Sararım sineme dedi Ger Ali

2. Ele şu dünyayı elekten ele
   Böyle bir mahbup geçmemiş ele
   İzmir valisini taktı çengele
   Kader böyle der de ağlar Ger Ali

3. Kutnu kumaş dökülmüş şala kim bakar
   Ger Ali'nin kurşunu dağları yakar
   /...../
   /...../

4. İzmir'in içinde urganım yağlı
   Ellerim kelepçek kollarım bağlı
   Düşmanlar elinden ciğerim dağlı
   "Kader böyle" der de ağlar Ger Ali

5. Fafiri fincandan içtiğim şarap
   İnersem İzmir'e ederim harap
   Arkadaşım sorarsan Barmaksız Arap
   /...../

6. İzmir'in içinde oldu bir oyun
   Cellatlar geliyor Ger Ali soyun
   Tekkeye yolladık kurbanlık koyun
   "Kader böyle" der de ağlar Ger Ali

(VI 198/7)

A. Çeşitlenmeler :

1/2 : İnerse İzmir'e yazınan güzün (XXII 366).

1/4 : Yakarım İzmir'i dedi Ger Ali (XXII 366).

3/1 : Dökülen kutnu kumaş şala kim bakar (XXII 316).

Ayrıca Bkz. Mehmet Özbek, Folklor ve Türkülerimiz, s. 360.

Sait Uğur, İçel Folkloru I, s. 51

Pertev Naili Boratav, 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1982, s. 160

İgnacz Kunos, Türk Halk Edebiyatı, Yeni Matbaa, İstanbul 1925, s. 142.

Mehmet Tuğrul, Çal Köylerinden Derlenmiş Türkü, Mani, Ninni, İlahi ve Tekerlemeler, Türk Halkbilimi Aratırma yılhğı 1977, Kültür Bakanlığı Yayınları, s.' 233

40. ASKER TÜRKÜSÜ

1. Eğil dağlar eğil üstünden aşam
Yeni talim çıkmış varam alışam
Ölmeden bir daha yâra kavuşam

Aldılar yârimi elimden bir yana
Buna çatal yürek ister dayana

2. Karşıda yananı fener mi sandın
Sen beni kavlinden döner mi sandın
Yardan ayrılmayı hüner mi sandın

Aldılar yârimi elimden bir yana
Buna çatal yürek ister dayana

3. Yüce dağ başında kuzu meledi
Sırma bıyıklarım al kanlara belendi
Nerde kaldın kömür gözlüm gelindi

Aldılar yârimi elimden bir yana
Buna çatal yürek ister dayana

(VI 198/15)

A. 1/2 : Yeni de talim çıkmış nasıl alışam **(XXIII 9).**

41. ALİ BEY TÜRKÜSÜ

1. Adana yolları boz kiremitten
Yakanız görünmez sirkeden bitten
Nasıl ayrılayım şöyle yiğitten

Ali Bey, yârim seni görmeye geldim
Geçen yolculardan sormaya geldim

2. Adana'ya vardım burnum boşaldı
Silahım pusadım iller kuşandı
Tabla perçemlerim al kanlara düşendi (?)

Ali Bey, yârim seni görmeye geldim
Geçen yolculardan sormaya geldim

3. Adana'nın çakalları çağrışır
Başım ağrır yüreciğim karışır
Şu yerlerden bir kız bana yaraşır

İlk gelişim bana kıyma Adana
Boyunu benzettim gül ağacı fidana

(VI 198/17)

42. TURNAM

1. Kuyuya bakır saldım
Gözünü çakır sandım
Çakırım şöyle dursun
Kara gözlüye yandım

Turnam turnam turnam
Ben buralarda durmam
Giderim gelmem
Sararsam solmam
Arslanım gel sineme yaslan

2. Evimizin kafesi
Yârin güzeldir sesi
Bu şarkıyı söylerse
Meftun eder herkesi

Turnam turnam turnam
Ben buralarda durmam
Giderim gelmem
Sararsam solmam
Arslanım gel sineme yaslan

3. Elinde kiraz dalı
Yine oldum sevdalı
Seni sevdiğim için
Sen de oldun edalı

Turnam turnam turnam
Ben buralarda durmam
Giderim gelmem
Sararsam solmam
Arslanım gel sineme yaslan

4. Çekmecemi çekemem
Tülden gömlek biçemem
Dünya malını verse
Ben yârimden geçemem

Turnam turnam turnam
Ben buralarda durmam
Giderim gelmem
Sararsam solmam
Arslanım gel sineme yaslan

(VI 259)

A. Ayrıca bkz. Fikret Memişoğlu, Harput Âheṇgi, Matbaa Teknisyenleri Basımevi, İstanbul 1966, s. 136.

C. 3.5.1341 (1925) tarih ve Bekir Sıtkı imzası ile. (VI 259).

43.

1. Gül ezerler gül ezerler
   Gülü tabağa düzerler
   Güzeli candan severler

   Afetime düştü gönül
   Yârdan ayrılması müşkül

2. Havuz başının gülleri
   Ötüşüyor bülbülleri
   O yârin /...../ dilleri

   Afetime düştü gönül
   Yârdan ayrılması müşkül

3. Gül kuruttum gül kuruttum
   Yâri koynumda büyüttüm (uyuttum)
   Hem uyuttum hem büyüttüm

   Afetime düştü gönül
   Yârdan ayrılması müşkül

4. Kırmızı gülün gazeli
   Gayet esmerin güzeli
   Yâr seni sevdim ezeli

   Afetime düştü gönül
   Yârdan ayrılması müşkül

5. Yüksek konaklar yaptırdım
   Al yeşil camlar taktırdım
   Ruziye'nin çocuğuna
   Altından beşik yaptırdım

   Afetime düştü gönül
   Yârdan ayrılması müşkül

6. Yağmur yağar daş altına
Kalem oynar kaş altına
Kız gecelik beş altına

Afetime düştü gönül
Yârdan ayrılması müşkül

7. Kırmızı gül her dem olur
Her dertlere derman olur
Güzellerde ferman olur

Afetime düştü gönül
Yârdan ayrılması müşkül

(VI 268)

8. Beyaz gülüm destelenmiş
Duydum yârim hastalanmış
Eski derdim üstelenmiş

/...../ coştu gönül
Yârdan ayrılması müşkül

(XXIII 108)

A. **Çeşitlenmeler :**

1/2 : O yâri dizimde büyüttüm (XXIII 108).
3/3 : Yâr söyledi ben unuttum **(XXIII 108).**
3/4 : Ata bindi coştu gönül **(XXIII 108).**
7/1 : Gül kurusu harman olur **(XXIII 108).**
7/3 : Güzeli seven evden olur **(XXIII 108).**
7/4 : /...../ coştu gönül **(XXIII 108).**

C. Bu türkü 15.5.1341 (1925) tarih ve Bekir Sıtkı imzası ile kayıtlı. **(VI 268).**

44. TURNALAR

1. Gâvur Ereğli'den de erce yekinin
   Korkuçludur Araplı'nın beli ordan sakının
   Karahisar Ovasında da güller sokunun
   Güzeli hoş orda kalın durnalar

2. Karahisar Ovasından da siz erce göçün
   Karasu köprüsün vakıtlı geçin
   Kayseri avcıdır yüksekten uçun
   Laleli'nin dağına konun durnalar

3. Lâleli'den kalkınca siz sola dönmen
   Aldanıp Duzla'nın gölüne konman
   Orda avcı çoktur yok yere konman
   İşir'in dağına konun durnalar

4. İşir'den kalkınca özlersin sultan Ağdağ'ı
   Yaylaya çıkmıştır ağası beyi
   Uğrunuza gelir Menteşe Köyü
   Bir gece orada kalın durnalar

5. Menteşe Köyünden erce yekinin
   Ilıca hamamında suya dökülün
   Kazbeli avcıdır ordan sakının
   Kargalı Dağına konun durnalar

6. Kargalı'dan kalkınca görünür Yozgat dağları
   Çıkartın karaları da bağlan ağları
   Altı arap atlı Yozgat Beyleri
   Meskeniniz ora mıdır durnalar

(XXIII 141)

7. Üç ,turna kaldırdım da Yozgat Dağından
Haberin aldım ağasından beyinden
Terkeşli Köyünden Çavuş Belinden
Ilaca hamamında yatın turnalar

8. Ilıca hamamından ercecik kalkın
Kılavuzun seçin de Şahren'i geçin
/...../
Konulganız Gemerek'tir turnalar

9. Gemerek'ten kalkınca düz ova yazı
Uğrunuza gelir Madar'ın boğazı
Urmayol'dan aşınca Kabaz'ın düzü
Bir gece de orda yatın turnalar

(XXIII 164)

10. Durnam kalktı Anavarza Gölünden
Savrın'dan Sunbas'tan Bucal ilinden
Kırksuyun içinden Tapan yolundan
Kiraz'ın başına konun durnalar

11. Kiraz'ın başından kalkın nazınan
Hacın, Göksun görünür dünya gözüynen
Kozanoğlu ava biner bazınan
Kendinizi sarpa çekin durnalar

12. Obruk'tan Çatak'tan uğran Hazar'a
Göktepe burnunda kılın nazara
Yaylacı'da Arapların mezara
Boynunuzu eğin bakın durnalar

13. Durnamın gelişi Çukurova'dan
Katarını düzmüş gelir havadan
Kuruçay içinden Kılınçkaya'dan
Tain Gözü uğrunuza yakın durnalar

14. Oradan çıkınca Mandal'ın düzü
Etrafı dağ da uğru çöl yazı
Yoncalı dere'den de Sindel'in özü
Düşün Koç Irmak'a ağın turnalar

(XXIII 238)

15. Turnanın kanadı zatından eğri
Yanıktır aşnası yaradır bağrı
Yönünü döndürmüş Bozok'a doğru
Ordan öte uğur olsun turnalar

16. Turnam kara taşa benzettim senin yatışın
Bağrımı deliyor yanık ötüşün
Erken uçun yurdunuza yetişin
Ordan öte uğur olsun turnalar

(XXIII 217).

17. İstanbul'un etrafı dağdır meşedir
İçinde oturan beydir paşadır
Güzeller meskeni Kasımpaşa'dır
Bizden yâre selam eyle turnalar

18. İzmir de dersen iskeledir iskele
Sapanca'da aktı gözümün yaşı
Sakarya Köprüsünde Geyve'nin kuşu
Bizden yâre selam eyle turnalar

19. Eğri derler Engürü'nün kalesi
Ondan ötededir Mürtet Ovası
Gayet koçak derler Ayaş ağası
Bizden yâre selam eyle turnalar

20. Aşamadım Taraklı'nın belini
Koyup gitme Torbalı'nın hanını
/...../
Ordan da yâre selam eyle turnalar

21. Koca Erciyes kış ediyor üstüme
Selam söyle yâranıma dostuma
Bizim yayla Harmancık'ın üstüne
Ordan yâre selam eyle turnalar

(XXIII 45)

A. **Çeşitlenmeler:**

1/1 : Kaynar'dan kalkınca sağa yekinin (XXIII 164).

1/2 : Uğrumuzda koca ırmak var da kendin sakının (XXIII 164).

1/3 : Kırkgeçit'i geçince güller sokunun

1/4 : Yaylabaşı Karapınar turnalar (XXIII 164).

Ayrıca bkz. Sait Uğur, İçel Folkloru I, s. 37.

Pertev Naili Boratav, Folklor ve Edebiyat 2, s. 243.

Murat (Uraz), Halk Edebiyatı Şiir ve Dil Örnekleri, s. 249.

Ferruh Arsunar, Gaziantep Folkloru, Milli Eğitim Yayınevi, İstanbul 1962, s. 121.

Hamit Zübeyr Koşay, Makaleler ve İncelemeler, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1974, s. 64, «Avşar Turna Türküsü» ve «Gemerek'li İsmail'in söylediği Turna Türküsü» başlıklarıyla.

Muhsin Gül, Halk Ozanı Sıdkî Baba, Ankara 1984, s. 45.

C. 18/1 : Bu dize «İzmit de dersen İskeledir iskele» olmalı.

45. ZEYNEP TÜRKÜSÜ

1. Zeynep'e yaptırdım gümüşten tarak
Tara zülüflerin gerdana bırak
Varamam Zeynep'in yolları ırak

Zeynep'im Zeynep'im allı Zeynep'im
Akgöbek üstünde şallı Zeynep'im

2. Zeynep bu güzellik var mı soyunda
Elvan elvan güller kokar koynunda
Arefe gecesi bayram ayında

Zeynep'im Zeynep'im allı Zeynep'im
Akgöbek üstünde şallı Zeynep'im

3. Zeynep'e yaptırdım gümüşten zikir
Ne sende akıl var ne bende fikir
Ne İstanbul koydum ne Diyarbakır

Zeynep'im Zeynep'im allı Zeynep'im
Akgöbek üstünde şallı Zeynep'im

4. Zeynep'in giydiği karalı kutnu
Güzeller içinde Zeynep'im tatlı
Zeynep'i götürmüş bir dıvrak atlı

Zeynep'im Zeynep'im allı Zeynep'im
Akgöbek üstünde şallı Zeynep'im

5. Zeynep'in giydiği karalı basma
Güzeller içinde Zeynep'im yosma
Hele sevdiceğim selamın kesme

Zeynep'im Zeynep'im allı Zeynep'im
Akgöbek üstünde şallı Zeynep'im

(XVIII 151)

6. Kemah'ın yolları dağdır geçilmez
Soğuktur suları bir tas içilmez
Anadan geçilir yardan geçilmez

Zeynep'im Zeynep'im şanlı Zeynep'im
Üç köyün içinde namlı Zeynep'im

7. Şimşirin yaprağı narindir narin
İçerim yanıyor dışarım serin
Gelmiyor yanıma inatçı yârin

Zeynep'im Zeynep'im şanlı Zeynep'im
Üç köyün içinde namlı Zeynep'im

(XXIV 194)

A. Çeşitlenmeler:

2/3 : Ramazan ayında bayram gününde (XXIV 194).

2/4 : Üç köyün içinde ünlü Zeynep'im (XXIV 194).

Ayrıca bkz. Mehmet Özbek, Folklor ve Türkülerimiz, s. 207.
Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, s. 109.
Fehmi Çaylı, Ilgın Folkloru, Birinci Kitap, Konya 1945. s. 85.

C. 4/3 : Bu dizedeki 'dıvrak' kelimesi 'kıvrak' okunabilir.

46. TOMBUL MEMELİ GELİN

1. Yağmur yağar taşlara
Serpilir ağaçlara
Mevlam sabırlar versin
Of çeken sarhoşlara

Kestanenin irisi
Geçti güzel sürüsü
Sürüsünden fayda yok
Tombul memeli gelin
Yaktı beni birisi

2. Almanın irisine
Ben yandım birisine
Anne beni çoban et
Kızların sürüsüne

Kestanenin irisi
Geçti güzel sürüsü
Sürüsünden fayda yok
Tombul memeli gelin
Yaktı beni birisi

(XVIII 155)

47.

1. Evleri var şu deryanın yüzünde
   Böyle kaş göz m'olur urum kızında
   Arzum kaldı şu deyyusun kızında

2. Evinize vara gele yol sandım
   Ayağıma diken battı gül sandım
   El yârini ben kendime mal sandım
   Boşa cilvelenme vermem seni ellere

3. Köprüler yaptırdım gelip geçmeye
   Çeşmeler yaptırdım sular içmeye
   Kavl ü karar ettim alıp kaçmaya
   Yanılmışım yüz almışım annenden

(XVIII 155)

48. ERZİNCAN TÜRKÜSÜ

1. Giderim Erzincan'a
Derdimi yana yana
/...../
/...../

N'oldu ağama n'oldu
Ağamı düşman vurdu
Komşular memnun oldu

2. Dersim'in adamları
Camlıdır odaları
Ne yaman kurşun atar
Boy Beyin adamları

N'oldu ağama n'oldu
Ağamı düşman vurdu
Komşular memnun oldu

3. Dersim üç dağ içinde
Gülü bardağ içinde
Hak saklasın Dersim'i
Bir beyim var içinde

N'oldu ağama n'oldu
Ağamı düşman vurdu
Komşular memnun oldu

4. Dersim'in altı kelek
Hozat'a gidek gelek
/...../
/...../

N'oldu ağama n'oldu
Ağamı düşman vurdu
Komşular memnun oldu

5. Erzincan'da bir kuş var
Kanadında gümüş var
Gitti ağam gelmedi
Elbet bunda bir iş var

N'oldu ağama n'oldu
Ağamı düşman vurdu
Komşular memnun oldu

(XVIII 157)

A. Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, s. 133., «Dersim Bir Dağ İçinde» başlığıyla.
Mehmet Özbek, Folklor ve Türkülerimiz, s. 260, «Dersim Bir Bağ İçinde» başlığıyla.

49.

1. Evlerinin önü marul
   Sular akar harıl harıl
   İnce bele pekçe sarıl
   Aman nene nene canım nene

2. Evlerinin uğru bakla
   Çift güvercin döner takla
   Al beni koynunda sakla
   Aman nene nene canım nene

3. Evlerinin uğru yonca
   Yonca biter yâr boyunca
   Annesi kızından konca
   Aman nene nene canım nene

4. Evlerinin uğru asma
   Asmanın dalında basma
   Benim yârim hepsinden yosma
   Aman nene nene canım nene

5. Evleri var karşımızda
   Sevdası var başımızda
   Irak değil karşımızda
   Aman nene nene canım nene

(XVIII 154)

50.

1. Tüfengim omuzumda
Armalar boğazımda
Uyudum uyandım ki
Gül memeler ağzımda

Ah hovarda çapkın yârim
Ettiğin günahları
Boş deftere yazayım

2. Martinim atılmıyor
Bahalı satılmıyor
Şu uzun gecelerde
Yalınız yatılmıyor

Hovarda çapkın yârim
Sen söyle ben yazayım
Ettiğin çoğa vardı
Boş deftere yazayım

3. Mendilim salkım saçak
Alçak boylusun alçak
Sana derler küçücük
Sen doldurursun kucak

Hovarda çapkın yârim
Sen söyle ben yazayım
Ettiğin çoğa vardı
Boş deftere yazayım

4. Köşe başı meyhane
Asmadandır kapısı
Ben gözüme almışım
Hemi dam hem mahpusu

Hovarda çapkın yârim
Sen söyle ben yazayım
Ettiğin çoğa vardı
Boş deftere yazayım

5. Mendilim dalda kaldı
Gözlerim yolda kaldı
Yıkılaydın meyhane
Sarhoşum nerde kaldı

Hovarda çapkın yârim
Ak göbegin altında
Kaldı benim nazarım

6. Deniz dibi otl'olur
Ergen koynu tatl'olur
Dul kişiye varanlar
Ölmez ama dertli olur

Hovarda çapkın yârim
Ak göbegin altında
Kaldı benim nazarım

7. Kamayı çektim kından
Gel yakından yakından
Koynundaki memenin
Ben gelirim hakkından

Hovarda çapkın yârim
Ak göbegin altında
Kaldı benim nazarım

(XVIII 156)

51.

1. Ufak ufak meyhanenin daşları
Hilal hilal olmuş yârin kaşları
Gir koynuma bağışlayım suçları

Ateş düştü Edirne'nin içine
Kabahat bende arkadaşın suçu ne

2. Ben bir gülüm yel kırdı da dalımı
Ben kimlere arz edeyim halimi
Sen güzelsin kimler bilsin şanını

Ateş düştü Edirne'ye dayandı
Seher vaktı yâr uykudan uyandı

(VI 198/10)

3. Meyhaneye vardım amma giremedim
Etrafımı kol çevirmiş göremedim
Aman çavuş ben murada eremedim

Ateş düştü Edirne'nin içine
Kendim ettim arkadaşın suçu ne

(XXIII 273)

4. Varın bakın kömür gözlüm uyur mu
Parmağında hatem yüzük durur mu
Benim yârim şu yerlerde olur mu

Ateş düştü Edirne'nin içine
Kabahat bendedir arkadaşın suçu ne

(XXII 363)

A. Çeşitlenmeler:

1/3: Bir omuzdan bir omuza saçları (XXIII 273).
1/4: Ateş düştü Edirne'ye vur yansın (XXIII 273).
2/1: Ben bir gülüm bülbül kırdı dalımı (XXII 363).
2/3: Kimse bilmez bu fakirin halini (XXII 363).
3/4: Altı ataş üstü fitil dayandı (XXII 363).

52. DELİ MEHMET TÜRKÜSÜ

1. Varın bakın bacaları tüter mi
Viran bağlarda bülbül öter mi
Deli Mehmet gibi yiğit yerde yatar mı

Seherde açılan, kız anam, güllerin solsun
Beyim sana intizar eyleyem dillerin dursun

2. Hamama vardım ki bir kuru halvet
Çalındı bağlama, ettik muhabbet
Amanın komşular oğlum size emanet

Seherde açılan, kız anam, güllerin solsun
Beyim sana intizar eyleyim dillerin dursun

(VI 198/9)

53. TÜRKMEN KIZI TÜRKÜSÜ

1. Keten gömlek giyer göğsü delmeli
Kul olup da kapusunda ölmeli
Oğlun öldürüp de gelin almalı

Baba nerden aldın sen bu gelini
Gelini gelini nazlı yârimi

2. Keten gömlek giyer yakası nazik
Kollarını sıkmış altın bilezik
Öpmeye kıymazdım sevmeye yazık

Baba nerden aldın sen bu gelini
Gelini gelini nazlı gelini

3. Keten gömlek giyer yeni dizinde
Üç beş beni vardır yârin yüzünde
Böyle güzel m'olur Türkmen kızında

Baba nerden aldın sen bu gelini
Gelini gelini nazlı gelini

(XVIII 144)

4. Pınarın başında üç güzel gördüm
Büyüğü de selvinin dalına benzer
Turuncu memesi de onun koynunda
Saçı da turnanın teline benzer

Baba nerden aldın Döndü gelini
Gelini gelini nazlı gelini

5. Döndü de sağardı üç yüz koyunu
Başıma getirdin türlü oyunu
Selviye benzettim ceran boyunu
Yollara dökülmüş göçü Döndü'nün

6. Küçüğün etti Çukurçeşme'ye
Hançer aldım kara bağrım deşmeye
Kanatlandım Karasuyu geçmeye
Yollara dökülmüş göçü Döndü'nün

7. Babayım, sözüm sana hoş gelir
Hak götürmez başımıza iş gelir
Gelin ağlar yaşmağından yaş gelir
Yollara dökülmüş göçü Döndü'nün

8. Babanın sözünü yabana atmalı
Gurbet ilj mesken tutup yatmalı
Evladını öldürüp gelin satmalı
Yollara dökülmüş göçü Döndü'nün

9. Bergüzar verdim bergüzar aldım
Dolanı dolanı buraya geldim
Arayı arayı Urgaç'ta buldum
Yollara dökülmüş göçü Döndü'nün

(XXII 139)

10. Gövel ördek sıyrılıp da aşınca
Sitem taşın şu sineme vurunca
Seher vakti nenni nenni deyince
Ağzının içinde dili Döne'nin

11. Döne'n gelir yanında birkaçı
Talim öğretiyor dalında saçı
Döne /...../ bir gül ağacı
Taze kınalanmış eli Döne'nin

12. Aşağıdan gelir /...../ göçü
El ele vermiş gider güzelin ucu
Yollara dökülmüş Döne'nin saçı
Irgalanan dalı olsam Döne'nin

13. Teke'den çıkınca da Didik'in boyu
Çağlayıp akıyor Kanak'ın suyu
Bugün konağımız Akbucak Köyü
Akdal'da çevrilir göçü Döne'nin

14. Akbucak'tan çıkınca Selimli yakın
Yamandır Kerpitçi'nin gediği sakın
Suyunu hamamda soyunup dökün
Buluğan'dan orada suyu Döne'nin

(XXII 163)

15. Hocalar da giyer hırkayı tacı
Döndü mahallemizde bir gül ağacı
Döndü'nün koynunda limon ağacı
Sallandıkça gülü olsam Döndü'nün

16. Yaman hey ağalar hallerim yaman
Çekelim ayrılık gezelim bir zaman
Serpili serpili gezdiğim zaman
Çevresinde gülü olsam Döndü'nün

17. Gideyidim Çukurova düzüne
Uymaz olaydım kör şeytanın sözüne
Kaldırıp da bakamadım yüzüne
Bozok'u dolaştı göçü Döndü'nün

18. Atım giden Çukurova aşağı
Şıkdalı'ndan deşireyim başağı
Nazlanı nazlanı çezer kuşağı
Çevresinde gülü olsam Döndü'nün

(XVIII 117)

A. **Çeşitlenmeler:**

1/1 : Keten gömlek giyer yanı dilmeli ('XXII 139).

1/2 : Kul olup yanınızda kalmalı ('XXII 139).

1/3 : Evladın öldürüp de gelin almalı (XXII 139).

1/4 : Yollara dökülmüş göçü Döndü'nün (XXII 139).

1/5 : Baba nerden aldın Döndü gelini (XXVI 733).

2/3 : Öpmeye kıyamadım sevmeye nazik (XXVI 733).

3/2 : Sıra sıra beni vardır yüzünde (XXII 139).

3/3 : Böyle güzel m'olur köylü kızında (XXII 139).

4/2 : Boyu da servinin dalına benzer (XXVI 733).

5/3 : Serviye benzettim civan boyunu (XXVI 733).

6/1 : Göçün önü indi Çukureşme'ye (XXVI 733).

6/2 : Yine çektin de Çukureşme'ye (XXII 163).

6/3 : Bir gün olup Yahyalıdan aşmaya (XXII 163).

6/4 : Kavuştu çamlara göçü Döndü'nün (XXII 163).

7/1 : Baba benim sözüm sana hoş gelir ('XXVI 733).

7/2 : Hak göndermez başımıza iş gelir (XXVI 733).

Ayrıca bkz. Mehmet Tuğrul, Ankara Örencik ve Ahi Köylerinin Türküleri, s. 94

Fikret Memişoğlu, Harput Âhengi, s. 74. «Dertli Gelin» başlığıyla.

B. Son dört bent (15-18) «Gölören Köyünden Davudoğullarından Hasanoğlu Halil İbrahim tarafından söylenmiştir.» (XVIII 117).

54.

1. /...../
Darasın /...../ çalsın beline
Gelsin baksın bir kızının haline

Zalim ana beni /...../ düşürdün
/...../ düşürmedin derde düşürdün

2. /...../devesi gider geç gelir
/...../ dilleşir de bana geç gelir
Altı aydan altı aya karnım aç gelir

Zalim ana beni /...../ düşürdün
/...../ düşürmedin derde düşürdün

3. Bizim evlerimiz Kavakeli'nde
Sarı saçım il oğlunun elinde
/...../

Zalim ana beni /...../ düşürdün
/...../ düşürmedin derde düşürdün

(XVIII 139)

A. Ayrıca bkz. Mehmet Tuğrul, Ankara Örencik ve Ahi Köylerinin Türküleri, s. 84 (Kına Türküsü) başlığıyla

C. 2/2 Buradaki «geç» sözcüğü «güç» olmalı.

55.

1. Ah. Kaldır kollarını kama değmesin
   Gel sarılalım da kıyamete kalmasın
   Düğmelerin çözen eller ölmesin
   Düğmelerin ben çözeyim gayrı yâr

2. Ah. Kaldır kolların kaldır kandadır kanda
   Senin muhabbetin pek tatlı canda
   Yarın huzur-ı mahşer ulu divanda
   Acep sualimi verecek misin

3. Ah. Kaçırdım arıyı balım kalmadı
   Mahpusa düşeli halım kalmadı
   Kurudu güllerim dalım kalmadı
   Çok imiş düşmanım ben bilemedim

4. Ah. Yüce dağ başında yayılan ceylan
   Uçmuş gitmiş de evleri viran
   Faydasız güzele mehil bağlayan
   Kendini zındana atmışa benzer

5. Ah. Bülbül geldi gül dalında duruyor
   Hangi dala yuva yapsam kuruyor
   Bülbül bile kadersizi biliyor
   Güzel gözlerinden yaş mı geliyor

(XVIII 115)

C 4/3 : Bu dizedeki "mehil" kelimesi "meyil" olmalı.

56.

1. Yine gönül havalandı
Gökte uçan kuş gibi
Dün gece yârin koynunda
O yâr uykudan uyanmış
Gözleri sarhoş gibi

Esme rüzgâr yağma yağmur
Yolda yolcum var benim
İstanbul'un Beyoğlu'nda
Kömür gözlüm var benim

2. İndim dostun bahçesine
Gül dibinde gül bebek
Yavaş yürü usul sallan
İncinir püryan göbek
Gel sarılalım sevdiğim
İkimiz bir can gibi

Esme rüzgâr yağma yağmur
Yolda yolcum var benim
İstanbul'un Beyoğlu'nda
Kömür gözlüm var benim

3. İndim dostun bahçesine
Gülleri fincan gibi
Al yanakta benleri var
Her biri mercan gibi
Gel sarılalım yatalım
İkimiz bir can gibi

Esme rüzgâr yağma yağmur
Yolda yolcum var benim
İstanbul'un Beyoğlu'nda
Kömür gözlüm var benim

4. İstanbul'un Beyoğlu'nda
Çevirdiler yolumu
Üç candarma iki polis
Bağladılar kolumu
Aman polis ben bilirim
Hükümatın yolunu

Esme rüzgâr yağma yağmur
Yolda yolcum var benim
İstanbul'un Beyoğlu'nda
Kömür gözlüm var benim

(VI 270)

B. Söyleyen Feyzizade Bekir Sıtkı, Adana Mayıs 1341 (1925). (VI 270).

57.

1. Dağda davar güderim
Köye haber ederim
Eski Türkçe var
Başımı alır giderim

Yallah kâtibim billah

2. Ekine firez derler
Güzele beyaz derler
Her nereye vardıysam
Bu dert sana az derler

Yallah kâtibim billah

3. Dağda davar izi var
Evlinin ne yüzü var
Alırsan gel ergen al
Cilvesi var nazı var

Yallah kâtibim billah

4. Ekin ektim çöllere
Yoldurmadım ellere
On beşinde yâr sevdim
Ondan düştüm dillere

Yallah kâtibim billah

(VI 269)

B. Söyleyen Feyzioğlu Bekir Sıtkı, Adana, Mayıs 1341 (1925). (VI 269).

58. TUNA NEHRİ/OSMAN PAŞA TÜRKÜSÜ

1. Tuna nehri akmam diyor
Kenarımı yıkmam diyor
Ünü büyük Osman Paşa
Ben yerimden çıkmam diyor

2. Tuna nehri akıp gider
Kenarını yıkıp gider
Ünü büyük Osman Paşa
Askerini çekip gider

3. Olur mu beyler olur mu
Evlat babayı vurur mu
Sizi millet hainleri
Bu dünya size kalır mı

4. Balkanları tez aşmalı
Kafkasya'ya ulaşmalı
Zafer için gece gündüz
Rabbimize yalvarmalı

(VI 261)

A. Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, s. 687 ve 688, «Pilevne Türküsü» ve «Osman Paşa» başlıklarıyla iki ayrı türkü olarak.

59. SARI ZEYBEK TÜRKÜSÜ

1. Sarı Zeybek ne hoş oynar oyunu
Ben bilirim Kütahya'nın yolunu
Kütahya yolunda urun boyunu

Oynaşırlar balıklar Karadeniz dalgalı
Bu yılkı askerlerin başları kavgalı

2. Sarı Zeybek sekip gelir dereden
Dört bir yanı görünmüyor yaradan
Seni bana kısmet etsin Yaradan

Oynaşırlar balıklar Karadeniz dalgalı
Bu yılkı askerlerin başları kavgalı

3. Şu dereden şu dereye atlay'ver
Şu benim telli santırımı saklay'ver
Ben gidersem şu yerleri koklay'ver

Oynaşırlar balıklar Karadeniz dalgalı
Bu yılkı askerlerin başları kavgalı

(VI 198/4)

A. Çeşitlenmeler:

3/2: Şu benim santurumu da Saklay'ver (XXI 32/33).

3/3: Ben gidersem şu yerleri yoklay'ver (XXI 32/33).

3/4: Düşünme sevdiğim gün böyle kalmaz (XXI 32/33).

3/5: Yiğidin başına gelmedik olmaz (XXI 32/33).

Ayrıca bkz. İgnacz Kunos, Türk Halk Edebiyatı, Yeni Matbaa, İstanbul 1925, s. 143.
Hikmet Dizdaroğlu, Halk Şiirinde Türler, Türk Dili Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı, s. 267.

60.

1. Karşıda harar durur
   Zülfünü tarar durur
   Kızın gönlü oluncak

   Karam aman
   Oğlanı arar bulur

2. Karşıdan gelmeyinen
   Bıyığın burmayınan
   Sana kız mı verirler

   Karam aman
   Kıl şalvar giymeyinen

3. Karşıdan gel karşıdan
   Bağımızın başından
   İnşallah kavuşuruz

   Karam aman
   Doğan ayın başında

4. Karşıda kara yonca
   Kararıp kalmayıncak
   Sana kız mı verirler

   Karam aman
   Kıl şalvar giymeyincek

(VI 198/18)

61.

1. Ağalar da çatal kavuk sarınır
   Kadınlar da beyaz dülbent bürünür
   Olur olmaza cahil gönlüm yerinir
   Burnu hırızmalı Afşar kızları

2. Beyler oynar satırancın rengini
   Çeken bilir ayrılığın derdini
   Ben urmuşum yaraların dördünü
   Bir de sen ur yaralarım beş olsun

3. Meyvesiyim servi iken söğüdün
   Tutmalıymış ataların öğüdün
   İki eli koynunda babayiğidim
   Yiğit m'azul gezmeyinen bey m'olur

4. Ulu bedestanlı cesin Kayseri
   Erciyes gözüme hor görünüyor
   /...../
   Sevgilim gözüme hor görünüyor

5. Öğleyinen ikindinin çağında
   Gül mü biter öksüzlerin bağında
   /...../
   /...../

(VI 198/13)

62.

1. Efelerin elli dirhem maşası
Azil olmuş Engürü'nün paşası
Nerde kaldı ciğerimin köşesi

Yandım aman efeler derdime derman olmadı
Çok çağırdım Osman Efe efeler duymadı

2. Efeler de çifte giyer çorabı
Urum kızı çokça vermiş çorabı
Nerde kaldı ciğerimin harabı

Yandım aman efeler derdime derman olmadı
Çok çağırdım Osman Efe efeler duymadı

3. Kara kaşa kara göze mailim
Ayda bir kağıdın gelse kailim
Senin gibi iki dinli değilim

İki dinli yârim gel kerem eyle
Çok tuzlu ekmek yedim gel kerem eyle

4. Çıbığı yaş iken eğmeli imiş
Gülü konca iken dermeli imiş
Fırsat elde sarmalı imiş

Meğer fırsat ele bir geçer imiş

(VI 198/11)

C. 3 ve 4. bentler başka bir türküden kopmuş olmalı.

63.

1. Kör olası Soğukoluk dumanın gitmez
Arkadaş kötü de imdada yetmez
Turan'ım küçük de yerimi tutmaz

Olmasın olmasın sebep olmasın
Hamit'i vuranlar murat almasın

2. Atımı bağladım nar ağacına
Elim ulaşmıyor dar ağacına
Kınalı kekliğim geç yamacıma

Olmasın olmasın sebep olmasın
Hamit'i vuranlar murat almasın

3. Atımı bağladım ben bir meşeye
Benden selam eylen Benli Ayşe'ye
Irakı doldursun binlik şişeye

Olmasın olmasın sebep olmasın
Hamit'i vuranlar murat almasın

4. Kırat'ım içerde eğerli kaldı
Sürmeli gelini sürgüne saldı
Zavallı Şevket'im arada kaldı

Mevlanın aşkına düşürmen beni
Ben de bir gül idim soldurdun beni

5. Uruldum ey güzel ben de uruldum
Çayır çimen yeşil ota sarıldım
Sılada gül yüzlü yardan ayrıldım

Mevlanın aşkına öldürmen beni
Ben de bir gül idim soldurman beni

6. Bileyidim Sungurlu'ya varmazdım
Gafil durup martinimi vermezdim
Üç beş atlıya da boyun eğmezdim

Mevlanın aşkına öldürmen beni
Ben de bir gül idim soldurman beni

7. Kışlanın uğrunda bir ufak mezar
Anama söylemen bağrını ezer
Elin kızı ustadır pek çabuk sezer

Mevlanın aşkına öldürmen beni
Ben de bir gül idim soldurman beni

8. İskilip üstünde bir kara bulut
Unut validem de sen beni unut
Asmaya götürüyorlar bir babayiğit

Mevlanın aşkına öldürmen beni
Ben de bir gül idim soldurman beni

9. Kaçtığımız yerler bir karanlık yazı
İçerime düştü bir ince sızı
Sılada koyduk gelini kızı

Mevlanın aşkına öldürmen beni
Ben de bir gül idim soldurman beni

(XXI 98)

10. Üç karım var üçü de güzel
Evcili oturmuş zülfünü düzer
Annesi Osmanlı duymadan sezer

Onmasın onmasın sebep onmasın
Duran'ı vuran da murat almasın

11. Kova kova Sonuklu'ya tıktılar
Laleli'de boduruma soktular
Milli askerleri yüzümüze baktılar

Onmasın onmasın sebep onmasın
Duran'ı vuran da murat almasın

12. Ne yaman dolanır şu Boğazözü
Arkasına dökmüş lavanta tozu
Kargalar mı oydu şu ala gözü

Onmasın onmasın sebep onmasın
Duran'ı vuran da murat almasın

(XXIII 30)

14. Atımı bağladım ben bir yoncaya
Benden selam söylen gülü goncaya
Ben de vurgun idim beli inceye
Oda bir gün imiş geçti neyleyim

14. Beni vuran iki değil beş idi
Soktukları kama değil şiş idi

15. Atımı bağladım tarlaya yakın
Salacam gidiyor boyuma bakın

(XVIII 158)

16. Amasya'dan çıktım yıldız ışılar
Ahmet'i vurmuşlar kanı fışılar
İmdadıma gelmiyor zalim komşular

Didama didama merdanesiyem
Anamın babamın bir tanesiyem

17. Atımı bağladım dar ağacına
Perçemim dolaştı dolambacıma
Benden selam söylen nazlı bacıma

Didama didama merdanesiyem
Anamın babamın bir tanesiyem

18. Başçavuşun odası top topa bakar
Ahmet'i vurdular al kanı akar
Cerrah gelmiş de yarama bakar

Didama didama merdanesiyem
Anamın babamın bir tanesiyem

19. Amasya'dan çıktım sağdır selamet
Sarıyüzü'ne geldim koptu kıyamet
Küçük çocuklarım kimlere emanet

Didama didama merdanesiyem
Anamın babamın bir tanesiyem

(XXVI 720)

A. **Çeşitlenmeler:**

1/1 : Yıkılası Soğukoluk dumanın gitmez (XXIII 30).

1/2: Çetelerim kötü imdada yetmez (XXIII 30).

2/2 : Perçemim dolaştı gül ağacına (XXIII 158).

Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, s. 726 «Atımı Bağladım» başlığıyla.

Fikret Memişoğlu, Harput Âhengi, s. 68.

İshak Sunguroğlu, Harput yollarında ,c. 4, İstanbul, 1961, s. 114, «Kâtip Türküsü» başlığıyla.

C. 16-19. bentler Esen XXVI 720'de «Amasyalı Eşkiya Ahmet'in Türküsü» olarak geçiyor.

64. BİR KIZ İLE BİR GELİNİN TÜRKÜSÜ

1. Bir kız ile bir gelinin bahsi var
İkisi de bir kayanın üstüne
Kız ile gelini bir mi tutarlar
Kızın ak göğsünde altın tabak bal olur

2. Gelin der ki ululardan uluyum
Ahbapların yâranıyım puluyum
Yedi yıldır oğul vermez arıyım
Dolu peteklerde balım var benim

3. Gelin der ki yüce yüce başım var
Yâranım var yoldaşım var eşim var
Kız senin de bir gececik işin var
İkincisi kervan aşar yol olur

4. Kız da der ki şu gedikten bir ay doğmaz mı
Bir gecem de bin geceye değmez mi
Gözü kanlı koçyiğidi sarınca
/...../

(XXIII 143)

5. Gelin der ki ben yaylaya göçerim
Yâra karşı ak göğsümü açarım
Bir gün olur ben o yârdan geçerim
Namusundan patla çatla öl gelin

6. Gelin der ki sarılardan sarıyım
Ak gümüşten sar'altından arıyım
Güzel der ki ben de yiğit yârıyım
Alavından çatla patla öl gelin

(XVIII 159)

A. Çeşitlenmeler:

3/1: Gelin der ki taş üstünde taşım var (XVIII 159).

3/2: Ala göz üstünde hilal kaşım var (XVIII 159).

3/3: Güzel senin bir gecelik işin var (XVIII 159).

3/4: Üçüncüsü kervan geçer yol olur (XVIII 159).

Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, s. 751-Karaca Oğlan, No: 282.

Mustafa Necati Karaer, Karacaoğlan, Tercüman 1001 Temel Eser, No: 312.

Mehmet Özbek, Folklor ve Türkülerimiz, s. 523.

Mehmet Güner Demiray, Gemerek Türküleri VII, TFA, No: 339.

Sadeddin Nüzhet Ergun, Karacaoğlan, İkbal Kitabevi, İstanbul 1944, s. 119, 209.

Fuat Özdemir, «Bir Kız ile Bir Gelinin Bahsi Var» Türküsünün Çeşitlenmeleri, Türk Folkloru, s. 62.

65.

1. Emine'm oturmuş çorap örüyor
Kınalı parmaklar fincan deriyor
Deyyus baban seni yad illere veriyor

Ya ben ağlamayım da kimler ağlasın
Şu garip gönlümü kimler eğlesin

2. Dağın eteğinden dalın burcundan
Bana gelsen ölürmüydün acından
Yedi sene sığır güttüm ucundan

Ya ben ağlamayım da kimler ağlasın
Şu garip gönlümü kimler eğlesin

3. Karşıdan karşıya gelen güzeller
Siz Tanrı selamın almaz mısınız
Mevlam sizi bizim için yaratmış
Sineyi sineye sarmaz mısınız

Ya ben ağlamayım da kimler ağlasın
Şu garip gönlümü kimler eğlesin

4. Ufacık meşenin dalları yerde
Ebrüşüm zülüfün yüzüme perde
Irast getirirsen bir tenha yerde
Koyvermem kız seni ağlatmayınca

Ya ben ağlamayım da kimler ağlasın
Şu garip gönlümü kimler eğlesin

5. Kapının ardında görmedin beni
Çok mu ağlattılar Emine'm seni
Gelin olursan unudun beni

Ya ben ağlamayım da kimler ağlasın
Şu garip gönlümü kimler eğlesin

6. Yüce dağ başında Kanber Tay olur
Kız seni görenin aklı zay olur
Ellerin sevdası dört beş ay olur
Benim sevdam yılbaşını dolanır

Ya ben ağlamayım da kimler ağlasın
Şu garip gönlümü kimler eğlesin

(XVIII 165)

66.

1. Çıktım Hasan Kalasına
Bir kız bana el eyledi
Ben sevdayı kolay sandım
Ağlatmadı dal eyledi

2. Sokak kardır erir mi
Kıştır kervan yürür mü
Sevdiğine varana
Kocarsa farır mı

3. Hermelerde hümelerde
Söz çok olur semelerde
Derdim ağca memelerde
Emmeyince gider miyim

4. Hastayım attan inemem
İnersem geri binemem
Ben içtiğime kanamam
Güzel bir su ver içeyim

5. Kasaplarda olur satır
Hast'olan döşekte yatır
Biz bilmezik gönül hatır
Kalma oğlan yollarında

6. Var git yolcu yolunca
Kemha biçtirem boyunca
Beş kardaşım var duyunca
Öldürürler yolcu seni

7. Yolculuktur benim işim
Kız uğruna koydum başım
İsterse on olsun kardaşın
Sarmayınca gider miyim

8. Gelme yanında durursun
Gelir de kanı görürsün
Yaram vardır iğrenirsin
Ayrı konuşalım gayrı

9. Çölden çöle varayım
Çölden cerrah alayım
Hem yolayım hem sorayım
Soğuk su ile nazlı yârim

(XVIII 167 bis)

A. Ayrıca bkz. Sadi Yaver Ataman, Türkülü Âşık Ali Hikâyesi, TFA, No: 215.
Mehmet Güner Demiray, Gemerek Türküleri VII, TFA, No: 339.
Mehmet Tuğrul, Ankara Örencik ve Ahi Köylerinin Türküleri, s. 50.
Ali Rıza, Cenupta Türkmen Oymakları, Kısım III, s. 56.

67.

1. Havuzun başına gelmesin iller
Bugün meraklıyım açmasın güller
Derdim yüreğimde ne bilsin iller

Bilmiyon mu benim sana yandığım
İki eli koynunda garip kaldığım

2. Havuzun başına taş ben olayım
Ala göz üstüne kaş ben olayım
Yalnız yatana eş ben olayım

Gel hey imansız yârim gel de gene git
Gül yüzlü yârini sar da gene git

(XVIII 168)

68. ONDOKUZLAR

1. Erisin erisin dağların karı
Çağlasın dökülsün deryaya bari
Hevsi kövsü sevdiceğim nazlı yâri
Bir sene durmadan ayırdın felek

2. Yollarım uzakta ayağım şişer
Ataşım içerde ciğerim bişer
Sılada sevdiğim aklıma düşer
Ondokuzluya gadir eyledin felek

3. Sılanın suları pek ingin akar
Gurbetlik zor imiş o beni yakar
Sılada sevdiğim yollara bakar
Yolumu uzağa düşürdün felek

4. Gurbetin yolları kor bana eser
Çantamın kayışı omuzum keser
Mektuba yazmasam sevdiğim küser
Mektubum sılaya kavuştur felek

5. Ta ana rahminde böyle yazılar
Çocukları ağlıyor güler bazılar
Evde koyduk geldik ufacık kuzular
Hayırlısıyla yüzlerin göstersen felek

6. Ondokuzlu böyle içerden yanar
Mektuba yazarsak el bizi kınar
Gurbeti görmeyen pek kolay sanar
Sılaya bizi de kavuştur felek

(XVIII 169)

69.

1. Kirmeni aldım elime
/.....:/ çaldım belime
Çıktım dağların yoluna
Kalk gidelim emmim oğlu

2. Ağ bideri yere saçtım
Al öküzü çifte koştum
Yeni helal kâra düştüm
Ben gidemem emmim kızı

3. Ağ bideri kuşlar yesin
Al öküzü kurtlar yesin
Helal kârın haram olsun
Kalk gidelim emmim oğlu

4. Atımın da yemi yoktur
Sırtında da çulu yoktur
Ayağında nalı yoktur
Ben gidemem emmim oğlu

5. Al öynüğüm çul eylerim
Bileziğim nal eylerim
Datlı canım yem eylerim
Kalk gidelim emmim oğlu

(XVIII 171/4)

6. Babamın evinden çıktım
Evini başına yıktım
Tavladan atını çektim
Bin gidelim emmim oğlu

7. Baban duyar anan duyar
Arkamızdan atlı koğar
Seni koyar bana kıyar
Ben gidemem emmim kızı

8. Babam duysun anam duysun
Arkamızdan atlı koysun
Seni koysun bana kıysın
Bin gidelim emmim oğlu

(XXIII 55)

A. Çeşitlenmeler:

2/1 : Sar'öküzü çifte koştum (XXIII 55).

2/2: Ben tarlaya tohum saçtım (XXIII 55).

3/1 : Sar'öküzü kurtlar kapsın (XXIII 55).

3/2 : Tohumunu kuş deşirsin (XXIII 55).

Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, s. 762.

Mehmet Özbek, Folklor ve Türkülerimiz, s. 526.

Gündüz Artan, Emmim Kızı Türküsü, TFA, No : 172.

Ali Canip Yöntem, Saz Şairleri, TFA, No : 121.

Ali Rıza, Cenupta Türkmen Oymakları, Kısım III, s. 51.

Edmond Saussey, Türk Halk Edebiyatı, (Çeviren : Dr. İlhan Başgöz), İstanbul 1952, s. 20.

İgnacz Kunos, Türk Halk Edebiyatı, Yeni Matbaa, İstanbul 1925, s. 46.

Fikret Memişoğlu, Harput Ahengi, s. 94.

Mustafa Karabulut, Durupınar Köyü Folkloru, Lisans Tezi, Elazığ 1979, s. 51.

C. 4/4 : Bu dize «Ben gidemem emmim kızı» olmalı

70.

1. Senin gömleğin de bez benimki keten
İflah olmaz ağam derdine yanan
Bişmiş aşımıza soğuk su katan

Var vefasız yârim müberek olsun
Yenile açılan güllerin solsun

2. Bir zaman da ben şişede gül idim
Cihanda akranım yoktur der idim
Şimdi yad illere meyil mi verdin

Var vesafız yârim mübarek olsun
Yenile açılan güllerin solsun

3. Ağ gülün üstüne kokar mı nergis
Bunu bir /...../ sandın bilmedin arsız
Ağ elleri güllü yanağı bensiz

Var vesafız yârim mübarek olsun
Yenile açılan güllerin solsun

4. Akşam oldu ben çıramı yakarım
Boynum bükük kapılardan bakarım
Hem gurbetlik hem hasretlik çekerim

Var vesafız yârim mübarek olsun
Yenile açılan güllerin solsun

(XVII 176/6)

C. 1/5 : Buradaki ve diğer kavuştaklardaki «yenile» kelimesi **«yeni de» olmalı.**

71.

1. Nar ağacı dest değil mi
   Başındaki fes değil mi
   Duydum ağam yâr sevmişsin
   O da bana yas değil mi

   Edana edana
   Mail oldum sedana
   Güzel neye darıldın
   Gelmiyorsun odama

2. Nar ağacı ulam ulam
   Yâr yitirdim nerde bulam
   Beş yüz askerin içinde
   Ağam kaşlarından bilem

   Edana .....

3. Nar ağacı kıvrım biçim
   Ben ağlarım için için
   Hep çektiğim yârim için

   Edana .....

4. Nar ağacı nar ağacı
   Narı yaprağından acı
   O yâr gönlümün ilacı

   Edana .....

(XXI 14)

72.

1. Evlerinin önü kerem-i kân oldu
   Uyan ey sevdiğim uyan gör neler oldu
   Şu benim sevdiğim sarardı soldu

   Ağlama ağlama yüreğim de yaralı
   Bir gelin vurdu geçmişi kınalı

2. Evlerinin önü yoldur yolaktır
   Kırılmış dalları kalmış ağacı

   Ağlama .....

3. Evlerinin önü söğüt dikmesi
   Kırıldı ağacı bülbül ötmesin
   Senden ırakısı benden konyağı

   Ağlama .....

4. Evlerinin önü yüksek kaldırım
   Kaldırıma düştüm beni kaldırın

   Ağlama .....

(XXI 36)

73.

1. Uçar güvercinler görünür âlem
   Yâr bana göndermiş gurbetten selam
   Gözyaşım mürekkep kipriğim kalem
   Ayrılık defterin yaz uğrun uğrun

2. Düğün olur arap atlar bağrışır
   Bayram gelir küsülüler barışır
   Benim dostum yadlarınan görüşür
   Yine tenhalarda gez uğrun uğrun

3. Her sabah her sabah gelir geçersin
   Kanımı kadehe koyar içersin
   Ne candan seversin ne vazgeçersin
   Bana da bir selam yaz uğrun uğrun

4. Arkasına giymiş sırmalı yelek
   Giyinmiş kuşanmış olmuş bir melek
   Neyledim ben sana ey kahpe felek
   Feleğe bir kahır yaz uğrun uğrun.

(XXI 88)

C. Bu türkü Karacaoğlan'a ait olmalı, bkz. Cahit Öztelli, Karacaoğlan, No: 216 Mustafa Necati Karaer, Karacaoğlan No: 242.

74.

1. Sarı kavun dilimi
   Uçurdum bülbülümü
   Çıksam dağlar başına
   Arasam sevgilimi

   Aman aman Sarı Kız
   Ben yatamıyom yalınız
   Hele dinsiz imansız

2. Ağ koyun kara koyun
   Yaramı derin oyun
   Ben bu dertten ölürsem
   Adımı dertli koyun

   Aman .....

3. Kara koyun etl'olur
   Kavurması tatl'olur
   /...../
   /...../

   Aman .....

4. Kara tavuk kaz gibi
   Kanatları saz gibi
   Dönüp dönüp bakıyor
   Nişanlanmış kız gibi

   Aman .....

(XXI 97)

75.

1 Gaziler gaziler de kahpe gaziler
Ardıç kongurdar da çamlar sızılar
Sılada arzular emlik kuzular
Kalk gidelim kardaş sılaya doğru

2. Arap atlar da oynaşırlar arada
Fitiller işliyor azgın yarada
Bana derler sen ne gezen arada
Kötü sözler yüreğime dert olur

3. Mezarın üstünde boz otlar bitsin
Ak göğsün üstünde yılanlar ötsün
Alt'aydan alt'aya sıtmalar tutsun
Dokuz bir yan üstüne yatasın
On bir ayda can veresin vay sepeb

(XXI 98/2)

C. 3/4 : Bu dize «**Dokuz ay bir yan üstüne yatasın**» olmalı.

76.

1. Gitticeğin sokak mıydı yol muydu
Yediceğin şeker şerbet bal mıydı
Dakıldığın budak mıydı dal mıydı
Naziklikten ince düşmüş beliniz

2. Uğrun uğrun dost bağına girmeli
Al yanaktan gonca gülün dermeli
Muhtaçlara bir şeftali vermeli
Cömertlikten kesilmesin eliniz

3. Uğrun uğrun dost bağını gezmeli
Kalem alıp kaşın gözün yazmalı
Kırmızı fistan da sarı çizmeli
Kadın kızlar nerden aşar yolunuz

4. Top top olmuş suya giden güzeller
Acep sarpa düşer m'ola yolunuz
Kadir Mevlâm nazarlardan saklasın
Anan zalım suya savmış yalnız

(XXI 224)

A. Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Karacaoğlan, No : 238.
Mustafa Necati Karaer, Karacoğln No : 356.

77.

1. Güneş gibi dağ başında dururdum
   Akşam sabah aşmak üzre olurdum
   Hiç olmazsa yavrularım görürdüm

   Bana ettiklerin bulasın gelin
   İlahi Mevladan bulasın gelin

2. Mehemmet'im geldi yattı dizime
   Dünya nedir görünmedi gözüme
   Bakamadım ben yavrumun yüzüne

   Bana ettiklerin .....

3. Yavrucağım dağ başından aşırdın
   Aklımı fikrimi aldın şaşırdın
   Adana'nın göllerine düşürdün

   Bana ettiklerin .....

4. Ağılar içtim de yanıyor özüm
   Ağlayı ağlayı görmüyor gözüm
   Ayırdın yârimden gülmüyor yüzüm

   Bana ettiklerin .....

5. Seni al yeşilli gelin getirdim
   Getirdim de koçyiğidim yitirdim
   Varım yoğum hep yolunda bitirdim

   Bana ettiklerin .....

6. Iraktan ırağa baktın da durdun
   Hekimden hocadan ölmüş mü sordun
   Akıbeti bunun ölümün gördün

   Bana ettiklerin .....

7. Yarın birgün mahşer yeri kurulur
İnsan olan hep oraya derilir
Defterler açılıp hesaplar görülür.

Bana ettiklerin .....

(XXI 414)

78. GEYİK AVI TÜRKÜSÜ

1. Sabahtan da kalktım geyik avına
Geyik çekti bizi kendi dağına
Tövbeler tövbesi geyik avına
Siz gidin avcılar kaldım kayada

2. Geyik diye kovducağım kurt oldu
Anam babam büyük dert oldu
Kayadan düştüm de ağzım mürt oldu
Siz gidin avcılar kaldım kayada

3. Atmaca kuşlarım göklerde tüğsün
Benim böyl'olduğum cüml'alem duysun
Gözletmen nişanlım küçük kardaşım alsın
Siz gidin avcılar kaldım kayada

4. Güzel anam karşınızdan gelirse
Top top eder zülüflerin yolarsa
N'ettiniz avcılar oğlumu derse
Ulu kervanlara kattık den varın

5. Elim tutmaz çakmağımı çakamam
Dizim tutmaz sarp kayaya çıkamam
Çıkıp çıkıp yâr yoluna bakamam
Siz gidin avcılar kaldım kayada

6. Alt yanımda boz kurtlarım uluşur
Üst yanımda kuzgunlarım dönüşür
Ciğerlerim top top olur alışır
Siz gidin avcılar kaldım kayada

7. Avcılar yanında olur tazısı
Koçyiğidin yanında olur yazısı
Ananın babanın emlik kuzusu
Siz gidin avcılar kaldım kayada

(XXVI 721)

8. Gelin beni de uçtan indirin
İndirin de sağ yanıma döndürün
Nazlı dilber yârdan bir arzuhal gönderin
Siz gidin avcılar kaldım kayada

9. Arzum kaldı Düldülü'nün başında
Kanım kaldı kayasında taşında
Bir yar sevdim on üç on dört yaşında
Siz gidin avcılar ben varamıyom

(XXIV 78)

10. Esbabım bahçada bükülü kaldı
/...../
/...../

11. Kayanın dibinde altmış ayak merdiven kurdular
Kurdular da ne murada erdiler
Nişanlımı küçük kardaşıma verdiler
Siz gidin avcılar ben kaldım kayada

(XXI 84)

A. Çeşitlenmeler:

1/1 : Biz de kalktık gittik sığın avına (XXIV 78).
Ben de gittim bir geyiğin avına (XXIV 395).
Haydi gidelim geyik avına (XXI 84).

1/2 : Sığın çekti bizi kendi dağına (XXIV 78).
Çekti zalim beni kendi dağına (XXIV 395).
Geyik de çekiyor kendi dağına (XXI 84).

1/3 : Hayın kardaşlarım kıydı canıma (XXIV 78).
Tövbeler olsun geyik avına (XXI 84).
1/4 : Siz gidin kardaşlar kaldık kayalarda (XXIV 395).
2/2 : Anam babam bir acayip dert oldu (XXI 84).
4/4 : Ağlatman anama yolda den beni (XXI 84).
5/2 : Dizim tutmaz şu yokuşa çıkamam (XXIV 78).
5/3 : Gözüm görmez nazlı yâre bakamam (XXIV 78).
6/1 : Alt yanımda tazılarım uluşur (XXI 84).
6/2 : Üst yanımda boz kurtlarım uluşur (XXI 84).
6/3 : Karşıda da düşmanlarım gülüşür (XXI 84).

Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, s. 724.
Mehmet Özbek, Folklor ve Türkülerimiz, s. 310.
Yaşar Kemal Göğçeli, Alageyik, TFA, No : 54.
Yaşar Kemal, Üç Anadolu Efsanesi, Cem Yayınevi İstanbul 1971 s. 291.
Ali Rıza (Yalman Yalgın), Cenupta Türkmen Oymakları, Kısım V, s. 53.
Sait Uğur, İçel Folkloru, 1, s. 50, 201.
H. Fethi Gözler, Halk Edebiyatında Milliyet Unsurları, İnkılâp ve Aka, s. 187.
Murat (Uraz), Halk Edebiyatı, Şiir ve Dil Örnekleri, s. 224.
Ferruh Arsunar, Gaziantep Folkloru, s. 117.

79. ATLARIN TÜRKÜSÜ

1. Doru atı dersen de beşinde
Çifte tabanca eğer kaşında
Üç beş ahbap yanı başında
Haykırdıkça artar ünü dorunun

2. Üstüne binince de âlemler
Kavgayı görünce kulak kalemler
Sağa köpük sola selamlar
Haykırdıkça artar ünü dorunun

3. Üstüne binenlen Ali'dir Ali
Kavgayı görmeyeli del'olduk deli
Sahibi şehit düşmüş doru yaralı
Kanı ılgıt ılgıt akar dorunun

4. Doru at der ki ben donumu satırım
Kaçtığımdan kurtulur koduğuma yeterim
Sıkıştırınca küheylanı tutarım
Dizgini kavrayıp vurduğum zaman

5. Al at der ki soyumuzdan olur alımız
Çatal olur cinsimizden dilimiz
Kavgayı görünce sağılır ölümüz
Dizgini kavrayıp vardığım zaman

6. Abeş at der ki ben mertlerim
Kızılırmak'ı birden atlarım
Üstümdeki yiğit ile bile çatlarım
Dizgini kavrayıp vardığım zaman

7. Yakaz at der ki beni bağlaman koruya
Kavgayı görünce dönmem geriye
Üstümdeki yiğidi Mevlâm koruya
Tüfengin tütünü söndüğü zaman

8. Kırat der ki ben atların başıyım
Gözü kanlı yiğitlerin kuşuyum
Dar yerlerde can kurtarmış kişiyim
Özengi böğrüme geldiği zaman

9. Kötü at der ki ben de nâçarım
Sıkıştırınca düz ovada tosbağayı geçerim
Üstümde öldürür kanın içerim
Özengi kamrığıma değdiği zaman

(XXI 86)

A. Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, s. 678.
Ali Rıza (Yalman Yalgın) Cenupta Türkmen Oymakları V., s. 70.

C. 7/1 : Bu dize «Yağız at der ki beni bağlaman koruya» olmalı.

80.

1. Bozok'ta seyrettim Sultan Ağdağ'ı
   Ala karlı çamlı bellerin gördüm
   Cennet misal olmuş yurtların yeri
   Nice al kırmızı güllerin derdim

2. Karazyatın başında mumların yanar
   Nalbandın başında turnalar öter
   Üçoluk suyun var güzeller konar
   Nice boz bulanık sellerin gördüm

3. Cıvıl cıvıl öter dağların kuşu
   Hiçbir işe benzemez feleğin işi
   Bozhöyük Gündelen Sultan Ağdaş'ı
   Beylere ilayık yerlerin gördüm

(XXI 87)

C. 2/1 : Bu dize «Kara Ziyaret'in başında mumların gördüm» olmalı.

81. ÇİÇEK DAĞI

1. Başından görünür Mekke Medine
Seyrettim kale /...../ Vidin'e
Sen de beni yaktın aşkın oduna
Sen de benim gibi yan Çiçek Dağı

2. Eşikli Köyünde kaldı mezarım
Yaylasını koyak koyak gezerim
Gün be gün artıyor âh ile zârım
Derdim bir beş değil on Çiçek Dağı

3. Sultan Enbiyanın salında kışlar
Çığrışır boz geyik heng eder kuşlar
Yaprağın açmış cümle ağaçlar
Yeşil kehne giymiş don Çiçek Dağı

(XXI 90)

4. Çiçek Dağı derler de arz ettim geldim
Methettin âleme güldürdün beni
Bir gece yanında mihman olduğum
Sabah oldu deyi kaldırdın beni

Sunam ey şahım ey

5. Çiçek Dağı derler de başı laleli
Gün görmedim de bu yâre düştüm düşeli
Omuzu tüfenkli yanı palalı
Metin yiğitlerin var Çiçek Dağı

6. Karşıdan görünen de Erciyes Dağı
Ay gibi parlıyor göğsünün ağı
Ben olayım sana sırma saç bağı
Al da beni usulunan as gelin

7. Karşıdan görünen Hacılar Köyü
Lütfeyle sevdiğim unut bu huyu
Evvelden verdiğim muhabbet suyu
Sonradan verdiğim ecel şerbettir

Sunam ey şahım ey

8. Sabahtan kalktın da el gibi baktın
Muhabbet kemendin boynuma taktın
Şu genç yaşımda ateşe yaktın
Huzur-ı mahşerde çek günahlarım

Sunam ey şahım ey

9. Geceleri on iki saat nısfın uyudum
Gözümün yaşıyla yüzümü yudum
Sen gittin ise güzelim bir daha buldum
Huzur-ı mahşerde ver sualimi

Sunam ey şahım ey

10. Ar mıdır yiğit güzele kaynayıp coşmak
Deli divane olup dağlara düşmek
Ben olaydım o bal ağzına yaşmak
Al da beni bal dudağa bas gelin

Sunam ey şahım ey

(XXIII 96)

11. Yel eser de zülüflerin belinir
Çevir mah yüzünü dön Çiçek Dağı
Buztepesi âh u zârda kalınır.
Ay kara batınca gün Çiçek Dağı

12. Başına bağlamış sırmalı serpuş
Gelmesin meydana olmasın sarhoş
Şöylece bakınca saçağın bir hoş
Göründü gözüme dün Çiçek Dağı

13. Beşikli Köyünde bir güzel gördüm
Aldı canımı da ben zârı kıldım
Şeyda bülbül /...../ yârdan ayrıldım
Sen de benim gibi kal Çiçek Dağı

14. Söylenir Ali Can'ın cananı
Siyah zülfün mah yüzünün kemali
Nerden bilmem bubalimin (?) temeli
Dünyayı götürsen tün Çiçek Dağı

15. Başın görünmüyor dumandan pustan
Çığrışır boz geyik yatılmaz sesten
Sultan Enbiyam da dillere destan
Âleme şan verdin ün Çiçek Dağı

(XXII 384)

16. Sırtına giymiş'de sıkma sayayı
Yedeğine almış ağca mayayı
Gözle Çiçek Dağı gelen sunayı

Ağca mayaları zil döğüp gider
Bir karış gerdanı yel döğüp gider

17. Alayıdım cura sazım dizime
Mukadderde ben kailim yazıma
Cihan güzel olsa girmez gözüme
Benim ahdamanım ol Çiçek Dağı

18. Çiçek Dağı var mı sana zararım
Yâr yitirdim yana yana ararım
Üç güneydi benim kavlü kararım
Dostum /...../ ol Çiçek Dağı

(XXIV 178)

19. Çiçek Dağı derler semtinden geçmem
Âb-ı hayat olsa suyundan içmem
Gelen arkadaş ise gam /...../
Bir gece koynunda mihman olduğum

(XXII 136)

A. Çeşitlenmeler:

1/2: Seyir ettim Belgrad'a Vidin'e (XXII 384)
1/3: Zalim beni yaktın aşkın oduna (XXII 384).
2/1: Beşikli Köyünde kaldı nazarım (XXII 384).
2/2: Yaylam seni koyak koyak gezerim (XXII 384).
2/3: Gün be gün artıyor şu benim zarım (XXII 384).
2/4: Derdim üç beş on değil Çiçek Dağı (XXII 384).
3/3: Yaprağın düzmüş de cümle ağaçlar (XXII 384).
5/1: Çiçek Dağı derler de beylerin dağı (XXIV 178).
5/2: Üstümüzde gelen de Gürcistan Beyi (XXIV 178).
5/3: Omuzu /...../ yanı palalı (XXIV 178).
5/4: Nice yiğitlerin var Çiçek Dağı (XXIV 178).
17/1: Ya ben alayım da cura sazım dizime (XXII 116).
17/2: Hak'tandır da ben kailim yazıma (XXII 116).
17/3: Dünya güzelleri görünmez gözüme (XXII 116).
Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Köroğlu-Dadaloğlu-Kuloğlu, Milliyet Yayınları, İstanbul 1974. s. 262.
Ali Rıza, Cenupta Türkmen Oymakları, Kısım III. s. 53; Kısım IV, s. 69.

B. 11-13. Bentler «Erkiletli Muharrem Ağa ağzından» (Esen XXIV 178).

C. 3/4: «kehne» kelimesi kemha» olmalı
13/3: Bu dize «Şeyda bülbül gibi yârdan ayrıldım» olmalı.

82.

1. Duman almış şu dağların başını
Atına binmiş de arar eşini
Benim için ağlıyorsan ağlama
İşte geldim sil gözünün yaşını

Aman aman öldürdün beni

2. Dereden akıyor bulanan seller
Derdimi çektim de ne desin eller
Çoktur derdim de ne bilsin eller

Anam anam öldürdün beni

3. Gece gündüz hayalime giriyor bilemiyorum
Benden yüz çevirmiş asla bilemiyorum
Sağlığıma bakman vallahi ölemiyorum

Cesedim var geziyor kalıp taşında

4. Ocağını çatmış taşını kurmuş
O yâr beni n'etsin eşini bulmuş

Vay vay bir tanem ey

5. Serpili serpili yağan kar m'ola
Salını salını gelen yâr m'ola
Açsam yorganını girsem koynuna
Acep yârim safa geldin der m'ola

6. Gel beri gel beri ben adam yemem
Saklı sırlarını ellere demem
Cennet-i âlâya ben sensiz girmem
Cehennem narına yandırdın beni

(XXI 96)

Ayrıca bkz. Mehmet Tuğrul, Çal Köylerinden derlenmiş Türkü, Mani, Ninni, İlahi ve Tekerlemeler TFAY, 1977.

C. 5. dörtlük Karacaoğlan'ın şiirlerinden kopmuş olmalı.

83.

1. Vara vara vardık dağa
   Sırtımızı verdik bağa
   Zalim misin Seyfi Ağa
   Beyler habarınız olsun

2. Vara vara vardık ekin
   Yükümüzün biri kefin
   İçimizde çoktur hekim
   Beyler habarınız olsun

3. Tütün gelir kasa ile
   Kıyamadım tasa ile
   /...../ Paşa ile
   Beyler habarınız olsun

4. Nevşehir'den gece geçtik
   Acı tatlı suyun içtik
   Biz bu candan dünden geçtik
   Beyler habarınız olsun

5. Üç yük tütün kıyılacak
   Nevşehir'de duyulacak
   Kolcubaşı vurulacak
   Beyler habarınız olsun

(XXII 23)

84.

1. Döne döne de bindirdiler eşeğe
   Hasta oldum yatamadım döşeğe
   Sürün bari ulaşalım Uşak'a
   Yandım ataşlara da kül oldum anam

2. Anama söyleyin de yanıma gelsin
   Ilgıt ılgıt esen kanımı silsin
   Gözüyle görsün de gözü inansın
   Ahrete yaralı gidiyorum anam

3. /...../ dağlarında ormanlar çoktur
   Yağlı kurşun yedim haberim yoktur
   Yaralarım azgın merhemim yoktur
   Yandım ataşlara da kül oldum anam

4. Anama söyleyin de sandık açmasın
   Çuha şalvarıma uçkur takmasın
   Emin'im geliyor diye de yola bakmasın
   Yandım ataşlara da kül oldum anam

5. Besni Dağlarını yol gibi suvuş
   Alt'aylık yolları üç günde savuş
   Benim rehberim de bir kara çavuş
   Yandım ataşlara da kül oldum anam

(XXII 24)

85.

1. Kozan geldi İstanbul'a dayandı
   Kılıcın kabzası kana boyandı
   Maaşımız bin beş yüze bağlandı
   Elin seni istiyor gel Kozanoğlu

2. Yaz gelincek yaylasına göçerdi
   Güz gelince düz ovaya inerdi
   Hay demeden beş yüz atlı binerdi
   Elin seni istiyor gel Kozanoğlu

3. Sarayın önünde maya bozular
   Yanı yöresinde çanlar sızılar
   Elin aşiretin seni arzular
   Elin seni istiyor gel Kozanoğlu

(XXII 25)

86.

1. İngin meşelerin yaprağı yerde
Siyah ebruların yüzüme perde
Elime geçersen bir tenha yerde

Kurtuluş mu vardır ağlamayıla
Ben seni koyvermem yalvarmayıla

2. Şu dereden şu dereye geçilmez (efem)
Ay karanlık tan yerleri seçilmez
Yâr elinden dolu bade içilmez

İndirdiler Kanlıçay'dan Keşiş'ten
Billahi sevdiğim geçti iş işten

(XXI 32/33)

87.

1. Everek'in bayırına düzüne
   Döndüm baktım karlar yağmış dizime
   Ellerin anası gelir kızına
   Benim anam hiç bakmıyor yüzüme

2. Çıtır çıtır kırdın benim dalımı
   Kimselere diyemiyor halımı
   Aldırdın elimden nazlı yârimi

   Ağaç meyve verir dalları nazik
   Ağam asker olmuş bana da yazık

(XXII 47)

88.

1. Çırpını çırpını da yuvadan uçtum
   Ağlayı ağlayı da gurbete düştüm
   Getirin anamı da kardaştan geçtim
   Gayrı imdat etsin bir Mevla bana

2. Badı saba da bir Mevlayı seversen
   Başın için nazlı yâre de gelsin
   Kavımdan kardaştan soran olursa
   Gelsin yollarımı satın alalım

3. Elimi uzattım da alamadım dalını
   Felek bükmüş doğruldamadım belimi
   Kader torbasına soktum elimi
   İlk çekişim asker oldum ağlarım

4. Karadır kaşların yandım ki yandım
   Gayrı bu sevdadan bezdim usandım
   Karanlık yerlerde kapandım kaldım
   Gayrı imdat etsin bir Mevla bana

(XXII 49)

5. N'olduysa bize Mevladan oldu
   Çeşmimin içine de al kanlar doldu
   Ana kardaş da bize hasret oldu
   Gayrı imdat etsin bir Mevla bana

(XXII 50)

89.

1. Elif derim de işitmez mi kulağın
   Hak yolunda kabul olsun dileğin
   Yemen dağlarının al yeşil donlu geyiğin

   Yıkılsın köyünüz güzeller ben gelmem gayrı

2. Attan indim de yorganımı kaldırdım
   Kaldırdım da ben elimi al kanlara daldırdım
   Kınamayın da beyler ben Elif'e aldırdım

   Elif'im of güzelim of
   Yıkılsın köyünüz güzeller ben gelmem gayrı

3. Karşıdan görünen Afşar höyüğü
   Seyyit Halil de Elifi'min büyüğü
   Yemen dağlarının ağca geyiği

   Zalim Afşar da nasıl kıydın Elif'e

(XXII 57)

90.

1. Annacımdan gelen Molla
   Söyle kelamı kelamı
   Bizim ellere gidersen
   Eyle selamı selamı

2. İstanbul başıma zından
   Gözlerim görmüyor gamdan
   Vallahi usandım candan
   Görsem sılamı sılamı

3. İstanbul paye kurulmaz
   Kasavet serden ayrılmaz
   Bacım gözüme görünmez
   İllam anamı anamı

4. Ağ ele kına yakınmış
   Zülfün gerdana dökünmüş
   Ala göz sürme çekinmiş
   Kaşlar kalemi kalemi

(XXII 70)

91.

1. Karşıdan görünen Erciyes Dağı
Ay gibi parlayan göğsümün ağı
Hep odalar yeşillere boyanmış
Ala gözlüm sarılmamın çağı

2. Çıktım şu dağları seyran eyledim
Yârinen gezdiğim dağlar perişan
Göz gezdirdim kulak verdim dinledim
Bir ben değil cümle alem perişan

3. Feleğin biz'attığı bir ince oktur
Dilerim Mevladan ihsanı çoktur
Kardaşı kardaşa muhtaç eyleme
Sağ gözün sol göze faydası yoktur

4. Sürmelimsin yine dağdan aşarsın
Sen güzelsin niye yârsiz yaşarsın
Deniz kenarında yayılan ceylan
Avcısı vurmuş da nere kaçarsın.

(XXII 90)

C. 2: Bu dörtlük Karaca Oğlan'ın şiirlerinden kopmuş olmalı.

92.

1. Göklere çekilir garibin zarı
Ben neye sevmişim vefasız yârî
Tövbeler tövbesi sevmeyim gayrı
Viran bağlara döndüm ben gayrı

2. Yeşil ipek mavi ipek bükeyim
Derdim çoktur ben kimlere dökeyim
Avrupadan kâkülünden bir tel ver
Kefenimi yâr kefenime dikeyim

Anam anam kimsesiz anam
Hangi bir derdime yanam

3. Ben ölürsem senin halin nic'olur
Parmağında altın yüzük tunç olur
Öpüp sevip ayrılması güç olur

4. Mezarımı derin eşin dar olsun
Etrafı da mor sümbüllü bağ olsun
Ben ölürsem ahbaplarım sağ olsun

Derdim bir değil ki birine yanam

(XXII 91)

93.

1. Bizim evlerimiz yaylaya göçtü
   Yayladan inerken yol ayrı düştü

2. Bizim evlerimiz yayla yüzünde
   Böyle hoş göz m'olur abdal kızında

3. Evlerinin önü de değirmen çardağı
   Kız elinde gezdirir rakı da bardağı

4. Evlerinin uğru eğildim geçtim
   Sol böğrümde kurşun kapandım düştüm

(XXII 92)

94.

1. Şu dağlar ardında yayılan ceylan
   Avcısı gitmiş de bağları viran
   /...../

2. Şu dağın ardında bir kuzu meler
   Kuzunun feryadı bağrımı deler
   Anasız kuzu da böyle mi meler

3. Şu dağın ardında kar beyaz beyaz
   Kadir Mevlam bir güzel de bana yaz

(XXII 107)

B. Yozgatlı Hüseyin Bey hatırası (XXII 107).

95.

1. Top top olmuş güzellerin sürüsü
   Öncül olmuş çeker gider birisi
   Göbekten aşağı Sultan Korusu
   Ağ yârin göğsünü ver bana yayla

2. Kapımızın önünde dolabı (?) yazı
   Yazıda yayılır ördeği kazı
   Versen de almam koca Sıvas'ı
   Ağ yârin göğsünü ver bana yayla

3. Bir manad (?) versen de saymam bir çula
   Bir kuruş versen de saymam bir pula
   Padişah tahtını da almam bir pula
   Ağ yârin göğsünü ver bana yayla

(XXII 133)

96. BURÇAK TARLASI

1. Sabahtan kalktım da ezan sesi var
Ezan sesi değil burçak yası var
Varın bakın bu dürzünün kaç tarlası var

Ah ne yaman zor imiş burçak yolması
Burçak tarlasında gelin olması

2. Sabahtan kalktım da tarla görünür
Tarlaya varmadan kolum yorulur
Kaynanam gözüme kör görünür

Ah ne yaman zor imiş burçak yolması
Burçak tarlasında gelin olması

3. Sabahtan kalktım da çorba pişirdim
Tarlaya varmadan oğlan düşürdüm
Çoluğu çocuğu yola düşürdüm

Ah ne yaman zor imiş burçak yolması
Burçak tarlasında gelin olması

(XXII 134)

A. Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, s. 736.
Mehmet Özbek, Folklor ve Türkülerimiz, s. 302.
Muhsin Köktürk, Yozgat Köylerinde Nişan ve Düğün TFA, No: 259.
Pertev Naili Boratav, Folklor ve Edebiyat 2, s. 395.

97.

1. Yağmur yağar yer yaş olur
Uçan kuşlar sarhoş olur
Yâr sevmesi ne hoş olur

Ben ağlarım bülbül ağlar
Bize mesken tersaneler

2. Yağmur yağar büber gibi
Çeker toprak sünger gibi
Bir yâr sevdim hünker gibi

Ben ağlarım bülbül ağlar
Bize mesken tersaneler

3. Yağmur yağar taş üstüne
Kesme kâkül kaş üstüne
Her ne dersen baş üstüne

Ben ağlarım bülbül ağlar
Bize mesken tersaneler

4. Bülbülüm altın kafeste
Ağlar yârim aheste
Derdinden oldum hasta

Ben ağlarım bülbül ağlar
Bize mesken tersaneler

(XXII 135)

5. Yağmur yağar sicim gibi
Toprak kokar senkbar gibi
Hep çektiğim ebran gibi

Ben ağlarım bülbül ağlar
Bize mesken oldu dağlar

(XXIII 271)

98. EZMEYİNEN TÜRKÜSÜ

1. Ezmeyinen ezmeyinen
Yâr bulunmaz gezmeyinen
Eşin kızlar mezarımı
Gümüş kaplı kazmayınan

2. Erciyes'te bir pınar var
Akar bulanı bulanı
Şu yiğidin anas'ola
Ağlar dolanı dolanı

3. Erciyes'te kar kalmadı
Yüreğimde yağ kalmadı
Yazacağım pek çoğ idi
Mektubumda yer kalmadı

4. Atım kaçtı ben yoruldum
Döndüm boynuna sarıldım
Kınamayın ahbaplarım
Ben bir güzele vuruldum

Aman şimdi
Yaman şimdi
Dağlar başı duman oldu
Ayrılmamız gerçek ama
Kavuşmamız güman şimdi

(XXII 136)

99.

1. Erkilet günaydın gölge basma mı
   Suçu olan yiğidi beyler asma mı

   Tek basaraktan bade süzerekten gel yavrum gel

2. Ceviz idim kopardılar dalımdan
   Küçük iken ayırdılar yârimden

   Tek basaraktan bade süzerekten gel yavrum gel

3. Cevizin yaprağı dal arasında
   Severler güzeli bağ arasında

   Tek basaraktan bade süzerekten gel yavrum gel

4. Cevizin yaprağı al derler pembe
   Ziyah zülüflerin kudretten burma

   Tek basaraktan bade süzerekten gel yavrum gel

(XXII 137)

100. ŞERİF KIZ

1. Gündoğduya karşı Şerif Kız'ın kapısı
Kudrettendir kaşlarının karası
Kurban olsun yüz oğlanın hepisi

2. Şerif de oturmuş kucağı kızlı
Yeni un elemiş kirpiği tozlu
Ala ala gözlü de ay benizli
Gördüm güzel suya gelir sabahtan

3. İsabey üstüne salınıp gezer
Gördüm cemalini eyledim nazar
Buna Şerif derler çok güzel bozar
Gördüm güzel suya gelir sabahtan

4. Gitme güzel gitme sen de pınara
Avcı tuzak kurmuş yolunu ara
Ak gerdan üstüne zülfünü tara
Gördüm güzel suya gelir sabahtan

5. Sarı pabuç giymiş ağca kıçına
Şerif göçün çekmiş orman içine
Sorun bakın şu güzelin suçu ne
Gördüm güzel suya gelir sabahtan

6. Evlerinin önü de koyun yatağı
Mayıs olmuş Şerif Kız'ın eteği
Ak göğüs üstü de ergen yatağı
Gördüm güzel suya gelir sabahtan

7. **Bir eli helkede bir eli desti**
Sudan gelir iken uğrumu kesti
Al önlüklü de kıvırcık mesli
Gördüm güzel suya gelir sabahtan

(XXII 145)

8. Elvan elvan kınalamış elini
Terk eylemiş vatanını ilini
Çakağıl Köyünde Tahir'in gelini
Gördüm yârim suya gider sabahtan

9. Helkesin doldurmuş ben deyip gider
Daramış zülfünü yelkendir eder
Açmış beyaz göğsünü yâr deyi gider
Gördüm suya gider yârim sabahtan

10. Sabahın seherinde imamlar okur
Girdim bahçesinde bülbüller şakır
Gayet güzel amma gözleri çakır
Ala gözün süzüp gider eğlenmez

11. Pınar senin ne galaba başın var
Güzellerde yoldaşın var eşin var
Onun için tatlı suyun var pınar
Gördüm yârim suya gider sabahtan

(XXIII 43)

A. Çeşitlenmeler :

1/1 : Gündoğya Şerif Kızın kapısı (XXVI 732).

1/2 : Kudrettendir kaşlarının yapısı (XXVI 732).

1/3 : Kurban olsun Bozoklu'nun hepisi (XXVI 732).

C. 8-11. bentler «Bozok Türküsü» olarak geçmektedir. (XXIII 43).

101.

1. Yaz olur da temmuz olur Adana
   Aşkolsun da sılasına gidene
   Büyük bahçe yanındaki selvi fidana
   Allı turnam kalk gidelim yaylaya

2. Yaz olur da temmuz olur od olur
   Hep sinekler bir alıcı kurt olur
   Yavru sen gidersen yüreğime dert olur
   Allı turnam kalk gidelim yaylaya

3. Yanar m'ola Yanıkhan'ın feneri
   Avcılar da dolaşmıyor kenarı
   Sana derim hey Vayana çınarı (?)
   Allı turnam kalk gidelim yaylaya

4. Pozantı da boz bulanık bulanır
   Fındıklı'da çok güzeller sulanır
   Hasankelef dilberleri dolamaca dolanır
   Allı turnam kalk gidelim yaylaya

5. Kamışlı da baştan başa su arası
   Cevizli de ardıçarası
   Biz geleli Madanoğlu Hacı Osman Yaylası
   Allı turnam kalk gidelim yaylaya

6. Bıldırcın'ı çıkınca yaylamız yakın
   Sağına soluna hamayıl takın
   Çavırına dibinden kendini sakın
   Allı turnam kalk gidelim yaylaya

7. Kızılören yokuşun dilberler düzler
   Karaser'de olur âşıklar sazlar
   Yavaş yazısında harami gözler
   Allı turnam kalk gidelim yaylaya

8. yola baka baka gözüm süzüldü
Altın tas içinde kınam ezildi
Kervan vardı Sarıçam'a çezildi
Allı turnam kalk gidelim yaylaya

9. Gülek Kalesi de bellidir belli
İçinde oturan bir ağa yollu
Taker'in başı da domurcuk güllü
Allı turnam kalk gidelim yaylaya

(XXIV 125)

C. 3/3: «Vayana» sözcüğü «Viyana» da okunabilir.

102. SÜPÜRGESİ YONCADAN

1. Süpürgesi yoncadan
   Gayet ile inceden
   Ben seni sakınırım
   Yerdeki karıncadan

2. Tütünüm mülâyim mi
   Sigara sarayım mı
   Ay battı şafak attı
   Daha yalvarayım mı

3. Sap benden keser benden
   Gitmiyor eser benden
   Keserse Mevlam keser
   Kim seni keser benden

4. Gelin akşam olsun da
   Telli mumlar yansında
   Sana neler alayım
   Bedesten açılsın da

5. Arıstakta örümcek
   Ölürüm görmeyincek
   Ben daha yâr sevmeyim
   /...../ yetinmeyincek

(XXII 151)

A. Çeşitlemeler :

1/2 : Gayet beli inceden (XXIII 156-157).

4/1 : Hanım akşam olsun da (XXIII 156-157).

103. TÜRKMENOĞLU

1. Karartısı çok da ordusu fena
Döğüşen yiğitler de boyanır kana
Kasavet mi çeker seni doğuran ana
Basının çelengi al Türkmenoğlu

2. Bindiğin de Aşkar mıdır ya Düldül
Çekin Benliboz'umu da binem üstüne
Alın Kırat'ı da mahzun kalmasın
Biner döğüşürüm der Türkmenoğlu

3. Elinde kargı da oylukta satır
Korkma hey efendim korkma salavat getir
Kesilen kelleler meydanda yatır
Arkamızdan gelen koç Türkmenoğlu

4. Kıl Kara Ahmet de der ki etme bizim ile inadı
Geçen senelerde deden dedemizi sınadı
Benim koğduğumun da kalkmaz kanadı
Çekerim çelengini der Türkmenoğlu

5. Gezdir oğlan gezdir Kırat'ı gezdir
İlazımdır nalını mıhını düzdür
Kâtipler getirde arzuhal yazdır
Sultan Süleyman'a sun Türkmenoğlu

6. Ali Paşam da her ülkeyi bağladı
Ah etti de Torun Veli ağladı
Her obadan üç beş yiğit huğladı
Siftah huğlayan da bir Türkmenoğlu

7. Akmaz çeşmelerden abdest alınmaz
Türkmenoğlu gibi kaçak bulunmaz
/...../
/...../

(XXII 152)

A. Çeşitlenmeler :

5/1 : Gezdir Karacaoğlan Kırat'ı gezdir (XXII 152).

5/2 : Nalları dökülmüş acardan kızdır (XXII 152).
Kırat'ın alnına nâmeler yazdır (XXIII 159)

5/3 : Kargımın ucuna nâmeler yazdır (XXII 152).
Götür de nalbanda nalını düzdür (XXIII 159)

5/4 : İlet Sadık Bey'e ver Türkmenoğlu (XXII 152).
Kargının ucuna arzuhal yazdır (XXIII 159).

104.

1. Karşı dağda sıra sıra bademler
   Durmasın ağlasın yâri gidenler
   Ne ben senden doydum ne de sen benden
   Kör olsun gurbeti icat edenler

2. İki bülbül efgan eder bir güle
   Reva mıdır ben ağlayım o güle
   Düşman eli değmeyecek bu güle
   Gelir gider ben gülümü koklarım

(XXII 270)

105.

1. İstanbul yolları uzaktan uzak
   Yoluma koymuşlar demirden tuzak
   Bu yıl da gelmezsen arzuhal yazak

   Gel gel aman ...
   /...../

2. İstanbul yolları sızıdan sızı
   Ağamı zaptetmiş bir Urum kızı
   Dağlarda geçirdim yazılan güzü

   Gel gel aman ...

3. İstanbul yolunda bir fidan dikme
   Gülünü dererken belini bükme
   Bir yılda gelirim kederler çekme

   Gel gel aman ...

(XXII 361/1)

A. Ayrıca bkz. Ali Tunç, Kıskançlık Temi Örnekleri, TFA, No : 161.

B. Gurbete giden kocaya.

106.

1. Çubuğum yok yâr yoluna uzatam
   Menendin yok seni kime benzetem
   Takatım yok yollarını gözetem

2. Bülbül gelmiş garip garip duruyor
   Hangi dala yuva yapsam kuruyor
   Bülbül bile kaderinizi biliyor

3. Bülbül konmuş sarayına Konya'nın
   Süremedim safasını dünyanın
   Göremedim vefasını o yârin

(XXII 371).

107.

1. Bahçende gül idim kafeste bülbül
   Felek çok ağlattı gülmedim bir gün
   Anadan öksüzdüm babadan yetim

   Gel ...

2. Açtı m'ola bağımızın gülleri
   Taştı m'ola duvarlardan dalları
   Başıma getirdin bunca halları

   Ne deyim ağlayım ah alnımın yazısı
   Nerde kaldı sevdiğim ah ananın kuzusu

(XXII 372)

108.

1. Sen bir ninenin oğlusun
   Kağnını koş öküze
   "Şu önünde bitsin" dedin
   Yolma mıyım sakız ile

2. Ha alırsan al beş bini
   Gözüm öğrenir zarara (?)
   Yeme ile hiç doymaya
   Ortası büyük kanara

3. Sen bir ninenin oğlusun
   Hele ettiğin zavara
   Ben babanı ey tanırım
   Benzerdi patış gâvura

4. Akşam olduğun bilirsin
   Hıçkırır yeme gelirsin
   Öküz yalından alırsın
   Zır zır eder gerin senin

5. Yaz gününde /...../
   Oddan hayadan ıraksın
   Üstün semerli gereksin
   Her siliye yerin senin

6. Sabahleyin erken kalktı
   Köpekler başına çöktü
   Bıçağı karnına soktu
   Haçinlinin derin senin

7. Güz gelir çeltik çiğnersin
Kulak diker tavuş dinlersin
Gördüğün güle eğnersin
Abdalbükü yerin senin

(XXII 381)

B. «Bunlar a ..... bitsin» diye bıyıklarını gösteren ninenin oğluna Fatma Kadın'ın söylediği. (XXII 381).

C. 5/2 :Bu dize «Ardan hayadan ıraksın» olmalı.

109.

1. Kurdum kazanımı yoktur hareni
   Soktu ebru saçımı yoktur öreni
   Kapıdan içeri yoktur gireni

2. Yazmam gül yapraklı karanfil irenk
   Bize dura vurdu silleyi felek
   Çok dem çektim dayanmaz yürek

3. İstanbul'un suyu duzlu içilmez
   Aramızda derya vardır geçilmez
   Anadan geçilir yârdan geçilmez

(XXII 409)

110.

1. İsmine ateş demişler
   Ateş değil kömür d'olman
   Âlem çingi pulat olsa
   Sen kevensin demir olman

2. İstihareye yatmazsın
   Doğruca yola gitmezsin
   Debagat kabul etmezsin
   Kürk olsan da samur olman

(XXII 383)

111.

1. Çiçekler içinde karanfil başlı
Askerden mi geliyon gözlerin yaşlı
Bir yüzük yolladım cevahir kaşlı

Takın parmaklarına bir nişan olsun
Gurbet icat eden Allah'tan bulsun

2. Bağdan gidiyorum bağ senin olsun
Bağların taşları anam bağrına dolsun
Bir bergüzar yolladım yanında dursun

Savsun mektuplarını günlüm şad olsun
Gurbet icat eden perişan olsun

3. Sultan Murat ile gezen melekler
Allah emriylen kabul olsun dilekler
Yerde /...../ ağlar gökte melekler

Allah yardımcı olsun garip garip yavrular
Allah yardımcı olsun garip garip kuzular

(XXII 400)

112. KARAKAYALI NECİP'İN TÜRKÜSÜ

1. Yolumuz Karakaya yolundan aşar
   Eceller yetince tedbirler şaşar

   Yağmur /...../ kar geliyor
   Teslim olmak bana zor geliyor

2. İmaret Dağı da meşeli yazı
   Ağıla tıkıyorlar körpeli kuzu

3. İmaret Dağı da karlı taşlı
   Kimlere de yâr oluyon hey bağrı başlı

4. Kızılırmak durulur mu
   Taze fidan kırılır mı
   Kâfir misin kâfir çoban
   Yiğit uyurken vurulur mu

5. Çektim kamayı çıkmıyor
   Kırılmış kollarım kalkmıyor
   Yaralanmış İkbal Hanım
   Zâr edip ağlıyor

6. Taş tarladan aştık da görünür bağlar
   Kimi /...../ ah çeker ağlar

7. Kanlıçay'a ektim büber
   Mevlam hiç vermesin keder

8. Erik tarlanın firezi
   Aştı atlının birezi

9. Kara şalvar bacağında
   Beşli martin kucağında
   Böyle yiğit türememiş
   Kazanbaşlar ocağında

(XXIII 4)

113. AFŞAR AĞZI

1. Sene bin üç yüz altmış bir tamam
   Gövel ördek gibi yüzmeli gelin
   Senin bana yâr olduğun bileyim
   Ala gözlerini süzmeli gelin

2. Çağlayıp akıyor şu çayın özü
   Hiç aklımdan gitmiyor şu kızın sözü
   İn ey damdan Afşar'ın kızı
   Yolcu yolundan eğlenir mi hiç

3. Giyinmiş libasın gelin naz inin
   Methini vereyim cura sazınan
   Yörük Kırat'ınan yavru bazınan
   Binip sağlığında gezmeli gelin

4. Giymiş libasını salınıp gelir
   Doğan aylar gibi dolunup gelir
   Koynunda memesi terleyip gelir
   Göğsüne maşallah yazmalı gelin

5. Ne kadar methetsem ben senin methin
   Kimya toprağında yoktur kıymetin
   Ne olur şu yiğide versen himmetin
   Giyinip sallanıp gezmeli gelin

6. Giymiş libasını da yilkinip gelir
   Suna geyik gibi silkinip gelir
   Belikler dalına dökülür gelir
   İnce bel üstüne sal ala gözlüm

7. Güzel keklik gibi her kafeste yatarsın
Seher vaktı bülbül gibi ötersin
Yâre kirpiklerin keman atarsın
Onun yarasından ölmeli gelin

8. Afşar'a biçerler ala sonyadan (?)
Murat alır güzel seven dünyadan
Kayseri'den Karaman'dan Konya'dan
Çok aradım hiç birisi sevdiğime benzemez

(XXIII 7)

C. 3/1 : Bu dize «Geyinmiş libasın gelin nazınan» olmalı.
1, 3, 4, 5 7. dörtlükler Karacaoğlan'ın türkülerinden kopmuş olmalı; bkz. Cahit Öztelli, Karacaoğlan No: 192, 193.

114. İKİ KARDAŞIN TÜRKÜSÜ

1. Ufacık taş ile kale yapılmaz
Çıkıp çıkıp yâr yoluna bakılmaz
Bir ben ölmeyinen dünya yıkılmaz

Gene gurbet ele düştü yolumuz
Kim bilir ki nerde kalır ölümüz

2. Harmanı kaldırdım birazı kaldı
Tokurcun şalvarım al kanla doldu
Üç günlük pusulam koynumda kaldı

Gene gurbet ele düştü yolumuz
Kim bilir ki nerde kalır ölümüz

3. Deveniz gidiyordu eğleyemedim
Kıratın boşanmış bağlayamadım
Ufacık yavrunu eğleyemedim

Gene gurbet ele düştü yolumuz
Kim bilir ki nerde kalır ölümüz

4. Yatmış uyumuş Cevizli'nin özüne
İpekli mendilini örtmüş yüzüne
Nerden değmiş zalim kurşun dizine

Gene gurbet ele düştü yolumuz
Kim bilir ki nerde kalır ölümüz

5. Yatmış Kıvırlı'nın çayırına
Kolaç kolları sarmış çayıra
Kadir Mevlam cümlemizi kayıra

Gene gurbet ele düştü yolumuz
Kim bilir ki nerde kalır ölümüz

(XXIII 8)

115. SARI ÇİÇEK TÜRKÜSÜ

1. Eğil dağlar eğil üstünden aşam
Yeni de talim çıkmış nasıl alışam
Ölmeden bir dahi yâra kavuşam

Ah n'eyleyim gine dağlar dumandır
Gitti yârim geleceği gümandır

2. Sarı çiçek ile donandı dağlar
Yeşil yaprak ile şen oldu bağlar
Ağam sen gideli didem kan ağlar

Ah n'eyleyim yârim ellere yâr olmuş
Dünya bana zından olmuş dar olmuş

3. Altın tas içinde kınam ezildi
Gümüş tarak ile zülfüm düzüldü
Ağam sen gideli didem bozuldu

4. Anam kirmenini almış eline
Dönsün baksın yavrusunun haline
Kendim ettim kendim buldum kime ne

Ağlayalım ana yazım bu imiş
Divitte kalemde görgüm çok imiş

5. Ak suvadan evimizin yapısı
Kitli kaldı odamızın kapısı
Böyle m'olur el oğlunun hepisi

Ah n'eyleyim yârim ellere yâr olmuş
Dünya bana dört köşeli han olmuş

6. Varın bakın demir kapı sürgülü
Siyah saçlar sırma ile örgülü
O kız bana küçücükten vergili

Kalmadı sabrım buna can mı dayanır
Seher vaktı yâr uykudan uyanır

7. Varın bakın ceviz altı döşeli
Yanım belim ilaç dolu şişeli
Alt'ay oldu ben bu derde düşeli
Ah n'eyleyim aramızda dağlar var
Seni orda beni burda eğler var

8. Yağmur yağar sular akıp coşma mı
Evimizden çift güvercin uçma mı
Ehl'İslâmdan bir kız bana düşme mi
Ah n'eyleyim gine dağlar dumandır
Gitti yârim geleceği gümandır

(XXIII 9)

9. Çık yukarı bağlasınlar başını
Kim ağlatmış sil gözünün yaşını
Gâvuroğlu yazıda mı buldun eşini
Ah n'eyleyim yârim bana yâr değil
Küstün ise barışalım ar değil

10. Aman ben de kız değilem gelinem
El yanında boynum buruk zelilem
Dedi soysuz altı aya gelirem
Aylar geldi yıllar geldi yâr gelmez
Ben ne bilem elim ermez göz görmez

11. Ana beni kaldırmışsın atmışsın
Gökyüzünde durnalara katmışsın
Kadrim bilmez bir soysuza satmışsın
Değeri geçmiş imanı kaçmış dinsiz yâr
Ben ağlarım kendi güler soysuz yâr

12. Ağam çizme giyer koncu dizinde
Al yazma bağlanır şavkı yüzünde
Ahdım kalsın şu deyyusun kızında
Ah ben ağlamayım kimler ağlasın
Şu benim gönlümü kimler eğlesin

13. Mürekkep kabını duvara astım
Yazdım mektup aldım bağrıma bastım
Şu yalan dünyadan umudum kestim

Ya sen gel buraya ya ben varayım
Elmas kadehleri ben doldurayım

14. Gece demez gündüz demez kor kaçar
Beşik arasında günlerim geçer
Buna yanık sevda derler tez geçer

Ah ben ağlamayım kimler ağlasın
Şu benim gönlümü kimler eğlesin

15. Ağam budur senden benim dileğim
Dert üstüne dert bağlıyor yüreğim
Nerde kaldı ala gözlü meleğim

Ah ben ağlamayım kimler ağlasın
Şu benim gönlümü kimler eğlesin

16. Ağam sen gideli dışa çıkmadım
Darayıp zülfümü fese sakladım
Mor mintanlı yiğitlere bakmadım

Tez gel ağam .....

17. Geceleri uyku girmez gözüme
Yastık tiken olmuş batar yüzüme
Uyma dedim uydun eller sözüne

N'edeyim dünyayı dünya malını
Gönül arzuluyor eski yârini

18. Yüce dağ başında nevruzum susuz
İnanın cahilim duramam yârsiz
Hem anasız hem babasız hem yârsiz
Ellerin köyünde yurtsuz yuvasız

19. Haydi gidek senin ile bahçeye
Derdimi çıkıladım koydum bohçaya
Şimdi rağbet güzel ile akçaya

N'eyleyim dünyayı .....

20. Ağamın giydiği ketenden gömlek
Dünyada yoğimiş öksüze gülmek
Bize yaramadı gurbet beklemek

Bir dahi güvenmem yârim var deyi
Gelirse yollamam hasret zor deyi

21. Ağam İstanbul'u mesken mi tuttun
Gördün güzelleri beni unuttun
Silaya dönmemeye yemin mi ettin

Gayrı dayanacak halim kalmadı
Mektuba yazacak sözüm kalmadı

22. Ağamın döktürdüğü burma kuşağı
Kime koyup gidiyon oğlan uşağı
Gurbet ele kaba serdin döşeği

N'eyleyim dünyayı dünya malını
Gönül arzuluyor eski yârini

23. İstanbul'un türlü çeşit boyası
Yüzüme bakmadın karnım doyası
Kör olup da Allahımdan bulası

N'eyleyim dünyayı .....

24. Posta yollarını dolanıyorum
Yitirdim yârimi aranıyorum
Ağam sağlığına güveniyorum

Sağ olanlar gelir bir gün evine
Yakışmaz gurbetlik taze geline

25. Bu yıl ayva çoktur dallar götürmez
Dağlar tiken olmuş kervan oturmaz
Benim bağrım yufka sitem götürmez

Ben garibim yâr yüzüme bak benim
Söyündürme çıralarım yak benim

26. İğde çiçek açtı yaz gelir m'ola
Gönül bu sevdadan vaz gelir m'ola
Şaşırıp da soysuzlara düşürme

Gelir m'ola dal fesini eğerek
Gelir m'ola bıyıkların burarak

27. Kuyunun başında kalayl'aşırma
Kadir Mevlam düşmanımı şaşırma
Şaşırıp da soysuzlara düşürme

Ben garibim yâr yüzüme bak benim
Söyündürme çıralarım yak benim

28. Ocağını çatmış taşını koymuş
O yâr ben'unutmuş eşini bulmuş
Doluya borana başını koymuş

Bilmiyon mu benim sana yandığım
Ellerim koynumda mahzun kaldığım

29. Kuyunun başına gelmesin eller
Bugün meraklıyım açılman güller
Gurbetten yârimi geliyor derler

Gelir m'ola dal fesini eğerek
Gelir m'ola bıyıkların burarak

30. Yine yeşillenmiş Kerme Bağları
Bakarım erimez dağların karı
Bergüzar yolluyor ellerin yârı

Saçlarım boynuma düzer ağlarım
Ellerin yanında güler oynarım

31. Verdiğin yazmayı ateşe attım
Kül ettim benzimi yoluna baktım
Ya senin tecellin ya benim bahtım

N'ideyim dünyayı dünya malını
Gönül arzuluyor eski yârini

32. Ağam sen gideli yedi yıl oldu
Diktiğin dikmeler meyveye geldi
Seninle gidenler sılacı oldu

Tez gel ağam tez gel olma muhannet
Gurbeti icat eden görmesin cennet

33. Ellerin mektubu gelir okunur
Şu benim gönlüme hançer sokulur
Bir ah çeksem karlı dağlar yıkılır

(XXIV 322)

34. Arı gibi geçinirdim sır ilen
Geçti gelin ömrüm âh u zâr ilen
Bir dahi kavuşsam nazlı yâr ilen

Aramızda dağlar var
Ah n'eyleyim seni orda eğler var

(XXII 114)

35. Sarı çiçek mor menefşe zamanı
Hiç durmayıp ağlamanın zamanı
/...../

36. Atım yanaşmıyor binek taşına
Kolum ulaşmıyor eğer kaşına
Daha neler gelir benim başıma

Ben n'eyleyim aramızda dağlar var
Küsme yârim barışalım eller var

37. Bülbüü suvardım altın tasılan
Çok günler geçirdim kara yasılan
Beni sever idin çok hevesilen

Ya ben ağlamayım .....

38. Verdiğin yazmayı bürüneyim mi
Çıkayım ellere görüneyim mi
Şu gurbet ellerde sürüneyim mi

Ya ben ağlamayım .....

39. Cevizin yaprağı narindir narin
İçerim kan ağlar dışarım serin
Yolunu beklerim bir taze gelin

Ya ben ağlamayım .....

40. Cevizin yaprağı düştü dalından
Kahpe felek yârimi aldı elimden
Korkar oldum ayrılıktan ölümden

Ya ben ağlamayım .....

41. Yazmalar içinde karalı yazma
Düşmanlar içinde ağlayıp gezme
Yazarsan mektubu kahırlı yazma

Ya ben ağlamayım .....

(XXII 361)

42. Garibin cezvesi kaynamaz oldu
Şu bülbül dillerin söylemez oldu
Sen gideli de haylı yıl oldu

Mektupta yer kalmadı gel diye diye
Öldüm gurbet elde de birtanem

(XXII 58)

43. Sabahtan kalktım ki kuş katar katar
Ayrılmış eşinden ac'acı öter
Kınaman ahbaplar ölümden beter

Tez gel ağam yine bayram geliyor
Herkes sevdiğine ağam neler alıyor

(XXII 406)

A. Çeşitlenmeler :

1/2 : Yeni talim çıkmış varamı alışam (VI 198/15).
2/3 : Beyim sen gideli didelerim kan ağlar (XXII 364).
2/4 : Ah n'eyleyim aramızda dağlar var (XXII 58).
2/5 : Seni orda beni burda eğler var (XXII 58).
3/3 : Mezarım da gurbet ele kazıldı (XXII 114).
Vah alnıma kara yazı yazıldı (XXII 58).
Beyim sen gideli benzim bozuldu (XXII 364).
5/2 : Kitli de kalsın gurbet elin kapusu (XXII 364).
9/3 : Yazıda buldun gelin eşini (XXII 364).
14/2 : Eşik arasında günlerim geçer (XXII 361).
14/3 : Bu bana yâr olmaz ha bir naçar (XXII 361).
16/4 : Atma garip anam atma yalın ayak kış günü (XXIV 382).
25/1 : Bu yıl meyve çoktur dallar götürmez (XXII 361).
31/1 : Verdiğin yazmayı ataşa yaktım (XXII 361).
31/2 : Kül ettim ömrümü yoluna baktım (XXII 361).
32/1 : Ağam sen gideli de hayli yıl oldu (XXII 58).
Diktiğin fidanlar bir tanem meyveye geldi (XXII 58).
Diktiğin ağaçlar meyveyle doldu (XXII 361).

Ayrıca bkz. Cahit Öztelli Evlerinin Önü, s. 640 ve 655.
Eflatun Cem Güney, Folklor ve Halk Edebiyatı, 2. 243.
Enver Gökçe, Eğin Türküleri, s. 79
Sadi Yaver Ataman (İstanbul Halk Türküleri TFA, No : 49.
Orhan G. Aydemir, Yârim İstanbul'u Mesken mi Tuttun, TFA No : 200
Sait Uğur İçel Folkloru 1, s. 117

B. 35 ve 36. bentlerin Hasan Usta (XXII 364) TL. 43. bendin Hacı Turanoğlu (XXII 58) ağzından olduğu kayıtlı.

C. Sarı Çiçek Türküsünün bu denli uzun olduğu söylenemez. Temi gurbet olan türkülerden -özellikle Eğin türkülerinden- bentler ya da kalıplar halinde karışmalarla çeşitlenmelerin oluştuğu düşünülebilir.

116.

1. Sürüler içinde sürmeli koyun
   Şafaklar atıyor sarhoşum soyun
   Ölüyorum sevdiğim suyumu koyun

   Ne yandasın sürmeli yavrum ne yanda
   Haydi anam ne yanda

2. Pınarın başında dolu destim var
   Ermeni kızını öldürmeye kastım var
   Benden uğrun gizli gizli dostun var

   Ne yandasın sürmeli yavrum ne yanda
   Haydi anam ne yanda

3. Pınarın başında yedik çerezi
   Orda kaldı ahbapların birezi
   Bize mi idi Mustafa'nın garezi

   Ne yandasın sürmeli yavrum ne yanda
   Haydi anam ne yanda

(XXIII II)

117.

1. İreyhanım çanakta
Çifte de benler yanakta
Yeni de bir yâr sevdim
Saraylarda konakta

Haydi limonum haydi
Verdiğin bade kaydı

2. Arpa buğday çeç olur
Güzeller güleç olur
Güzelin şeftalisi
Dertlere ilaç olur

Haydi limonum haydi
Verdiğin bade kaydı

3. Caminin ezanı yok
İçinin düzeni yok
Memleketi aradım
Yârimden güzeli yok

Haydi limonum haydi
Verdiğin bade kaydı

(XXIII 12)

118.

1. Küş (?) Dağından indirdiler aşağı
Başında fersi yok belinde kuşağı
Beni vuran Kuleli'nin uşağı

Kuş gibi meydana gelenlerdeniz
Arkadaş uğruna ölenlerdeniz

2. Elli dirhem martinimin demiri
İzmir valisinden aldım emiri
Mevlam çokça versin güzellere ömürü

Aradım dağları kar bulamadım
Boyuma münasip yâr bulamadım

3. Elli dirhem maşdanamın kalayı
Bozuldu mu ağaların alayı
Beni vuran puştu öldürmenin kolayı

Koç gibi meydana gelenlerdeniz
Arkadaş uğruna ölenlerdeniz

4. El ele verdik de çıktık yazıya
Nasıl dayanayım körpe kuzuya
Ah eyledik al kınalı tazıya

Yandı cayır cayır şu dağların meşesi
Bize mesken oldu mahpusane köşesi

5. Korktum anam korktum ödüm patladı
Kadı Efendi de odasına saklandı
Hovardalar yokuşbaşı bekledi

Yandı cayır cayır Avanız'ın dağları
Bize mesken oldu mahpusane damları

(XXIII 13)

119. CIRLAVUKLU EFE MEHMET'İN TÜRKÜSÜ

1. Cırlavuk yolları cızıdan cızı
Elinde dividi koynunda cüzü
Alnıma yazılmış bir ince yazı

Yazılan yazılar bozulmaz imiş
Başa gelenler de az olmaz imiş

2. Saat dörtte arkın suyu bulandı
Hayın Ahmet hayın hayın dolandı
Soktukça kamayı beynim bulandı

Soktukça kamayı ölme mi sandın
On beş sene günü giyme mi sandın

3. Efe Mehmet Cırlavuk'un arslanı
Nasıl bozdun çiçekteki bostanı
/...../

4. Yatsının farzını kılmadım daha
Darsayaklı dayım duymadı daha
Engürü valisi kıymadı bana

Soktukça kamayı al kanım akar
Dostlarım ağlaşır düşmanım bakar

5. Kuyunun başında mevtam yunuyor
Düşmanlarım kıs kıs olmuş gülüyor
Gülme düşman gülme sıra dönüyor

Soktukça kamayı ölme mi sandın
On beş sene günü giyme mi sandın

6. Kuyunun başında unum elenir.
Kaytan bıyıklarım kana belenir
Gülme düşman gülme sıra dolanır

Soktukça kamayı ölme mi sandın
On beş sene günü giyme mi sandın

(XXIII 14)

A. **Çeşitlenmeler :**
1/1 : Darsayak yolu da cızıdan cızı (XXIII 262).
2/1 : Saat üçte arkın suyu bulanır (XXIII 262).
2/3 : Beni vuran gâvur nasıl dayanır (XXIII 262).
2/4 : Soktular kamayı al kanım aktı (XXIII 262).
2/5 : Şu benim ataşım cihanı yaktı (XXIII 262).
5/3 : Gülme düşman gülme herkes biliyor (XXIII 262).
6/3 : Sevdiğim ahbaplar nasıl dayanır (XXIII 262).

120.

1. Ayağına giyer Konya mesini
Benden esirgiyor gül memesini
Bana nispet eğdiriyor fersini

Ak göbek üstünde gül ile nergis
Sabahlar olmuyor sevdiğim sensiz

2. Ayağında iskarpin sedef düğmeli
Belinde kemeri turunç memeli
Güzeller içinde seni sevmeli

İn gel güzel in gel konaklarından
Bir dahi öpeyim yanaklarından

3. Ayağına giyer Tire çorabı
Oynayı oynayı verir şarabı
Herkes sevdiğinin olur türabı

Oğlan kızın kız oğlanın malıdır
Oğlan kaymak kız üstünün balıdır

4. Aya karşı penceremin kanadı
Isır ısır al yanaklar kanadı
Öyle miydi sevdiğimin muradı

Ak göbek üstünde gül ile nergis
Sabahlar olmuyor sevdiğim sensiz

5. Kapumuz önünden gelir geçersin
Lavantalı kokulu konyak içersin
Bana nispet ak gerdanı açarsın

İn gel güzel .....

6. Karşı karşı yaptıralım hanları
Kaldıralım kasaveti gamları
Ben süremedim eller sürsün demleri

Demleri aklıma düşer ağlarım
Düşmanlara fırsat vermez gülerim

7. Yalın ayak bastırmayım yerlere
Deste deste gül düşedim yerlere
Sevdiğimi bildirmeyim ellere

Ak göbek üstünde gül ile nergis
Sabahlar olmuyor sevdiğim sensiz

(XXIII 16)

8. Evvel bahar yaz ayları doğunca
Kızılırmak kenarını sel alır
Kız oğlana nergis verir gül alır
Gül alıp satmanın zamanı dağlar

9 Yüce dağ başından indiremedim
Yönünü yönüme döndüremedim
Bir elimde divit bir elimde kalem
O kızın aklını kandıramadım

10 Yüce dağ başında harmanım mı var
Elinde yazılı fermanım mı var
Azrail gelmiş canım almağa
Benim can vermeye dermanım mı var

11. Karanlık evlerdir bizim yurdumuz
Bugünlerde arttı yine derdimiz
Bir belalı yâri çok mu gördünüz

Ak göbek üstünde gül ile nergis
Sabahlar olmuyor sürmelim sensiz

12. Yüce dağ başında yayılan otlar
Yârimin koynuna girmesin yadlar
Mezarımın üstünde beş karış otlar
Bitmeyince gönül yârdan ayrılmaz

13. Yüce dağ başında kar bulamadım
Ayvadan usandım nar bulamadım
Dünyayı kalbura koydum eledim
Gene bir münasip yâr bulamadım

(XXIII 46)

A. Çeşitlenmeler :

2/2 : Belinde kemeri tombul memeli (XXIII 46).

2/3 : Güzeller içinde seni öğmeli (XXIII 46).

2/4 : Yandım Allah yandım yandırma beni (XXIII 46).

2/5 : Ak göbek üstünden kaldırma beni (XXIII 46).

C. 8, 9, 10, 12, 13. dörtlükler Karacaoğlan'ın türkülerinden kopmuş olmalı; bkz. Cahit Öztelli, Karacaoğlan No : 238.
Mustafa Necati Karaer, Karacaoğlan, No : 127, 128, 349.

121. GEYİK TÜRKÜSÜ

1. Avcıların da yanında olur tazısı
Koçyiğidin alnında olur yazısı
Bir ananın bir babanın kuzusu

Avcı avın ben olayım vur beni
Vurdun ise al çantana koy beni

2. İki geyik gelir aklı karalı
İkisi de sinesinden yaralı
Biri bizim ama biri nereli

Avcı avın ben olayım vur beni
Vurdun ise al çantana koy beni

3. İki geyik bir dereye yaslanır
Yağdı yağmur yelkenlerim ıslanır
Böyle kalmaz deli gönül uslanır

Avcı avın ben olayım vur beni
Vurdun ise al çantana koy beni

4. İki geyik bir derede su içer
Dertli geyik vay birbirine dert açar
Buna coşkun sevda derler diynenir geçer

Avcı avın ben olayım vur beni
Vurdun ise al çantana koy beni

(XXIII 24)

A. Ayrıca bkz. Murat (Uraz), Halk Edebiyatı Şiir ve Dil Örnekleri, Semih Lütfü Suhulet Kütüphanesi, İstanbul 1933, s. 244.

122.

1. Yüce dağ başında bir top kar idim
   Yel estikçe zılgıt zılgıt eridim

2. İnişte yokuşta attan inmezdim
   Kılınçtan silahtan geri dönmezdim
   Koluma vurursa belki ölmezdim
   Ciğerden vuruldum vallah ölürüm

3. Yüce dağ başında atım boşandı
   Kaytan bıyıklarım yere döşendi

4. Kara kaş altında gözler oynuyor
   Bu ne devir sevda yâre doymuyor

5. Mezarımın üstünde beş karış otlar
   Bir danecik köklü (?) yârdan ayrıldım

6. Kayalar kayalar karlı kayalar
   Kayanın dibinde meytim yuyalar
   Ah benim yârimi ceylan kovalar
   Elleri koynunda bir gelin ağlar

7. Çayırdan çayıra sürdüm izini
   Kaldırdım peçeyi öptüm yüzünü

(XXIII 28)

123.

1. Dokuz bin evliya yüz bin erenler
Bizi mecnun sanır burda görenler
Sağ olup da sılasına varanlar
Bizi muradına şaduman olur

2. Aman Allahım gurbet ilde alma canımı
Sılada yavrularım perişan olur
Yıkıp fakir hanemi viran eyleme
Duyar düşmanlarım şaduman olur

3. Doktor beni hastaneye istemiş
Sevdiğim sarı saçını güle suya işlemiş
Anam beni gurbet için beslemiş

Tez gel ağam tez gel olma muhannet
Mahpusu icat edenler görmesin cennet

4. Mahpustan çıktım gözüm kamaşır
Baktım gözümden akıyor yaşım
Beni burada bakan aziz kardaşım
Ağlama ninem kaderim böyle imiş

5. Mahpustan çıktım mendil elimde
İbrişim kuşak ince belinde
Bir yârim var yâd illerinde

Sokma zalim sokma yaram derimdir
Eğer mahpustan çıkarsam Mevlâm kerimdir

(XXIII 29)

A. Çeşitlenmeler :
3/1 : Mevlâm beni bir sunaya rastlamış (XXIII 37).
3/3 : Anam beni mahpus için beslemiş (XXIII 37).

C. 4/3 : Bu dize «Beni burada bırakan aziz kardaşım» olmalı.

124. AZİZİYE TÜRKÜSÜ

1. Günlerim gam ile geçti
Gurbet elde işim bitti
Ölüler bizi unuttu
Sağlar yolumuzu gözler

2. Aşalım dağlar aşalım
Tozlu yollara düşelim
Küstük ise barışalım
Sil gözlerinin yaşını

3. Sazım söyler perde perde
Sen uğrattın beni derde
Nice bir eylenek burda
Kömür gözlüm ağlar şimdi

4. Viranede güller bitmez
Biterse de hayır etmez
Gönül arz'eder el etmez
Viranedir bağlar şimdi

(XXIII 35)

125. UZUN YAYLA TÜRKÜSÜ

1. Uzun yayla derler Çerkez'in eli
   Vıcır vıcır eder onların dili
   Kemere sıktırmış incedir beli
   Orayı da gezdim yoktur menendin

2. Çuba salta giymiş kapıda gezer
   Ne kadar öğsem de o kadar güzel
   Şu benim sevdiğim bağrımı ezer
   Süzülüp de kaş altından bakınca

3. Şu görüken Binboğa'nın dağları
   Kırıcı boran aşılmıyor belleri
   Yazıcıoğlum Şerifli'nin beyleri
   Koca Tanır (?) baz olmağa başladı

4. Selim'in giydiği ipekli sarı
   Bir daha göreyim yüzünü bari
   Bozuk değirmenin yıkık çarhevi
   Suyu geldi çağlamağa başladı

(XXIII 36)

126.

1. Daim çok şükür şu benim işim
   Gözümden akıttım kan ile yaşım
   Bayram günleri geldi yoktur kardaşım
   Pederim bayramın mübarek olsun

2. Bayram günleri geldi camiye gidiyor eller
   Bozuldu bahçeler ötmez bülbüller
   Analar kuzusunu da bugünde beller
   Validem bayramın mübarek olsun

3. Destisini almış da gider pınara
   İşinde gücünde olmuş avara
   Deste deste güller sokmuş duvara
   Nazlı yâr bayramın mübarek olsun

4. İstanbul'u cevil ceylan eyledim
   Ağyâr ile ben cürmümü söyledim
   Cahil idim çok kabahat eyledim
   Validem bayramın mübarek olsun

5. Mevlam beni bir sunaya rastlamış
   Siyah zülfün gülsuy'ile ıslamış
   Anam beni mahpus için beslemiş
   Validem bayramın mübarek olsun

6. Garip bülbül gül dalında zikreder
   Hapishane içinde hiç gitmez keder
   Bizsiz bayram ettiniz mi birader
   Birader bayramın mübarek olsun

7. Garip bülbül ne gezersin çöl ovada
Yavruların melul mahzun yuvada
Kendim hapishanede gönlüm sılada
Bilin beni arzularım sılayı

8. Evimizin uğru çeşmedir akar
Engindir havası hasretin yakar
Validem hemşirem yollara bakar
Validem bayramın mübarek olsun

9. Gire idim Kayseri'den içeri
Kız gelin oturmuş iki geçeli
Siyah avrupalı yüksek ökçeli
Validem bayramın mübarek olsun

10. Kayseri derler bilmem neresi
Şu kale de /...../ ünlü kalesi
Çok ağladı şu mahpusun anası
Validem bayramın mübarek olsun

(XXIII 37)

11. Hapishane içinde bir yeşil direk
Kimimiz on beş sene kimimiz kürek
İdam cezasına dayanmaz yürek
Validem bayramın mübarek olsun

(XXIII 113)

A. Çeşitlenmeler :

3/4 : Nişanlım bayramın mübarek olsun (XXIII 113).
5/1 : Mevlam beni bir sunaya aşnamış (XXIII 113).
5/3 : Anam beni bugünlere mi beslemiş (XXIII 113).
7/4 : Sılamı arz'ederim sılamı ille anamı (XXIII 113).
8/1 : Hapishane içinde bir çeşme akar (XXIII 113).
8/2 : İçerim içerim ciğerim yakar (XXIII 113).
8/3 : Sılanın gülleri burnumada kokar (XXIII 113).

C. 123 no.lu türkü ile bu türkü aynı kalemden çıkmış olmalı.

127. AZİZİYE TÜRKÜSÜ

1. Maraş'tan çıktım da katırlar yüklü
Bir yelek diktirdim gümüş ilikli
Bir gelin sevdim siyah zülüflü

Nen eyle nen eyle Iraz nen eyle
Çık yüce dağlara bana el eyle
Ah aman aman sürmelim aman
Sürmedim safasını kalsın bir zaman

2. Karşıdan karşıya /...../ yuvanı
Iraz'ın yediği cennet meyvası
Bizim çektiğimiz Allah belası

Nen eyle nen eyle Iraz nen eyle
Çık yüce dağlara bana el eyle
Ah aman aman hallerim yaman
Yâr ile yaylaya çıktım bir zaman

3. Maraş'ın altında ufacık gözler
Yine melullaşır şu ala gözler
Gelin hellalaşak gelinler kızlar

Nen eyle nen eyle Iraz nen eyle
Çık yüce dağlara bana el eyle
El'aman kötüye dedirdin felek
Arslanı çakala boğdurdun felek

(XXIII 38)

4. Yüce dağ başında duman mı durdu
Çizmenin içine kanlar mı doldu
Bizim hısımlara kıran mı girdi

Nen eyle nen eyle Iraz nen eyle
Çık yüce dağlara bana el eyle

5. Al atlı merkeze döküldü m'ola
Yüz elli fişengim sıkıldı m'ola
Iraz'ın belleri büküldü m'ola

Nen eyle nen eyle Iraz nen eyle
Çık yüce dağlara bana el eyle

6. Halep'In köprüsü dardır geçilmez
Iraz'ın saçları telden seçilmez
Ofo'yu vurmuşlar bundan geçilmez

Yürü Ofo yürü kal melil melll

7. Kâtip geldi arabaya yaslandı
Yağmur yağdı siyah saçım ıslandı
Beş yüz fişenk omuzumda paslandı

Oy aman felek vay aman felek
Arslanı çakala boğdurdun felek

8. Jandarma papağı vardı başında
Beşli mavzeri de yanı başında
Ofo'mu vurmuşlar Şahantaşı'nda

Oy aman felek vay aman felek
Arslanı çakala boğdurdun felek

(XXIII 69)

A. 1/3: Bir güzel sevdim de yosma belikli (XXIII 69).
Ayrıca bkz. Ali Rıza (Yalgın), Cenupta Türkmen Oymakları, Kısım V, s. 55.
Ferruh Arsumar, Gaziantep Folkloru, s. 121.

C 4-8. bentler «Kozan'ın Karsaklar'da bir eşkiyanın vurulduğu ve nişanlısının söylediği türkü» olarak kayıtlı (XXIII 69).

128. AZİZİYE TÜRKÜSÜ

1. Ekmekten mi kalktın kolların hamur
Suya mı gidiyon yolların çamur
Kaşların kara da gözlerin samur
Mısır'ın haznesin değer **gözlerin**

2. Benim yârim aslıcaktan soyudu
Gelmek de kavlimizde yoğudu
Bilmem gafilet bastı bilmem uyudu
Bilmem o yâr bana küstü gelmedi

3. Ay geldi de orta yere dineldi
Benim yârim allar giydi donandı
Cahil gönlüm sözlerine inandı
Bilmem o yâr bana küstü gelmedi

(XXIII 39)

A. Ayrıca bkz.: Cahit Öztelli, Karacoğlan, No: 55

129. TALAS TÜRKÜSÜ

1. Vuruldum arkadaş ben de vuruldum
Çayır çimen yoz otlara sarıldım
İhtiyar pedere şundan darıldım

Çek kamayı kan damlasın sinemden
Ben ayrılmam vatanımdan sunamdan

2. Koydular arabaya ağırdı yanım
Çok çalıştılar da durmadı kanım
Ardımdan ağlasın validem hanım

Çek kamayı kan damlasın sinemden
Ben ayrılmam vatanımdan sunamdan

3. Darağacının dibinde bir sürü koyun
Biçildi kefenim ılıdı suyum
Nişanlım duymadan kabire koyun

Çek kamayı kan damlasın sinemden
Ben ayrılmam vatanımdan sunamdan

4. Konya yolları da büktü belimi
Demir kelepçe de sıktı kolumu
Kimler ister şu gençlikte ölümü

Çek kamayı kan damlasın sinemden
Ben ayrılmam vatanımdan sunamdan

(XXIII 41)

130. BOZOK TÜRKÜSÜ

1. Sana derim sana oğlan Mustafa
Hani senin ile sürdüğüm sefa
İnanmazsan el basayım Kitaba
Haram el görmedim yâr sen gideli

2. Sana derim sana oğlan Hüseyin
Emir Hak'tan geldi kime küseyim
Gönlümün kapısına kilit asayım
Asayımda yârim gelene kadar

3. Mustaf'am da bu yerlerin nuruyum
Kız koynunda bir gececik durayım
Türkmen kızlarının âh u zârıyım
Durmak olmaz öldürürler Mustafa'm

4. Mustafa'm da dam başında yatıyor
Keklikleri takır takır ötüyor
Vurmuşlar Mustafa'yı baygın yatıyor
Al kanlar içinde yatan Mustafa'm

(XXIII 224)

131. EVEREK TÜRKÜSÜ

1. Ah etsem de deli gönlüm avutsam
   Değirmende gam yükünü öğütsem
   Sar'altına pençe vursam dağıtsam
   Mevlam tutulmadık el verse bana

2. Bir kara mayam olsa yumruk vursam ağlasam
   Onunla da bu gönlümü eğlesem
   Ondan gayrı yirmi de çiftim olsa
   Kölelerim yolsa bitse kul gibi

3. Kırk evim olsa bakırlı saçlı
   Kırk da kısrağım olsa kulunlu taylı
   /...../
   Nalbantlarım nal mıh döğse kol gibi

(XXIII 47)

132. SEFERBERLİK HARBİ ÜZERİNE

1. Üç kumandan geldi Zara'dan geçti
Soğanlı Dağını top nerden aştı
Asker olanların tebdili şaştı

Seneler içinde illa bu sene
Seneler içinde kanlı bu sene

2. Üç kumandan geldi geçti Zara'ya
Bugün bir mektup gönderdim sılaya
Anam yoktur esvabımı araya

Seneler içinde illa bu sene
Seneler içinde kanlı bu sene

(XXIII 68)

133. ASKER TÜRKÜSÜ

1. Foloz (?) kapusundan girdim içeri
   Askerler oturmuş iki geçeli
   Ayaklar potinli yüzler peçeli
   Bunu da pedere var söyle mektup

2. Dini bir uğruna da beklerim nöbet
   Bir ayrılık /...../ etti canıma illa gurbet
   Giderek askere gelirik elbet
   Bunu da pedere var söyle mektup

3. Dini bir uğruna da sarardım soldum
   Taburu yitirdim Üsküp'te buldum
   Sağ kol ağası da der ki bayraktar n'oldun
   Bunu da pedere var söyle mektup

4. Sağ kol ağası da dersen demir Kıratlı
   Askerin yüreği taş demir kaplı
   Hükümet çorbası şekerden tatlı
   Bunu da pedere var söyle mektup

(XXIII 80)

134.

1. Ektim tarlanıza /...../ bostan
Yine haber geldi gül yüzlü dostan
Ben sana n'eyledim hey garip Osman

Etme kâfiroğlu el var âlem var
İçerimde şerha şerha yaram var

2. Ektim Kanlıçay'a bitmedi kabak
Kendim küçük ama kaderime bak
Düşünme sevdiğim sen sonuna bak

Etme kâfiroğlu sen de bulursun
Ettiğin işlere sen de nâdim olursun

3. Ektim Kanlıçay'a bitmedi tütün
Var mı içinizde /...../ bütün
Anadan öksüzüm babadan yetim

4. Ektim Kanlıçay'a bitmedi kelek
Çok dilek diledim vermedi felek
Ben sana ne yaptım ey kahpe felek

Gene ırast geldi yol yola karşı
Şen olsun ağamın gezdiği çarşı

(XXIII 109)

5. Ektim tarlanıza bitmedi hıyar
Can alıcı gelmiş canıma kıyar
Yâd ellere söyleme yâd eller duyar

(XXIV 342)

A. **Çeşitlenmeler:**
1/3: Sağ kolun ağrırsa soluna yaslan (XXIV 342).
3/2: Yok mu içinizde bir sıdkı bütün (XXIV 342).

C. 1/1: Bu dize «Ektim tarlanıza bitmedi bostan» olmalı.

135.

1. Sabahın seher vaktinde görebilsem yârimi
   Gül dalına bülbül konmuş çeker âh u zârını

   Ben o dilden anlamaz oldum hoşuncu yâr hoşuncu
   Bu güzellik böyle kalmaz geçinci yâr geçinci

2. Sabahın seher vaktinde üç güzel kahve içer
   Almış makası eline yârine fistan biçer

   Sen sefada ben cefada hoşuncu yâr hoşuncu
   Bu güzellik böyle kalmaz geçinci yâr geçinci

3. Sabahın seher vaktinde üç güzel gergah işler
   Almış makası eline /...../ fistan biçer

   Sen sefada ben cefada hoşuncu yâr hoşuncu
   Bu güzellik böyle kalmaz geçinci yâr geçinci

(XXIII 127)

A. Ayrıca bkz. Fikret Memişoğlu, Harput Âhengi, s. 135.
Orhan Efe, Eğin Dedikleri, s. 30
İshak Sunguroğlu, Harput Yollarında, c. 4, s. 142.

136.

1. Köprünün altı diken
Yaktın beni gül iken
Allah da seni yaksın
Üç günlük gelin iken

Hop cimdallı cimdallı

2. Köprüden geçemedim
Az doldur içemedim
Sen benden geçtin ise
Ben senden geçemedim

Hop cimdallı cimdallı

3. Köprünün altı bostan
Yıkılsın Arabistan
Arabistan kızları
Ne don giyer ne fistan

Hop cimdallı cimdallı

(XXIII 135)

137.

1. Karşıdan karşıya şahan uçurdum
   Ah ile vah ile ömrüm geçirdim
   Şeker ezdim yâre şerbet içirdim

   Ey sürmelim ey ey cilvelim ey

2. Kapunun ardında görmedim seni
   Çok mu ağlattılar sürmelim seni
   /...../

   Ey sürmelim ey ey cilvelim ey

3. Şu dağın ardında kınalı tavşan
   Çok olur güzelin ardına düşen
   Alırlar çirkini olurlar pişman

   Vermem seni yâd ellere ellere ey
   Ey sürmelim ey ey cilvelim ey

4. Kapunun ardında çorap örüyor
   Kör olası gözün beni görüyor
   /...../

   Ey sürmelim ey ey cilvelim ey

5. Devrent'in uğrunda yeşil ot olur
   Herkes sevdiğiyle yatar fit olur
   Hovarda değil mi iman kıt olur

   Vermem seni yâd ellere ellere ey
   Ey sürmelim ey ey cilvelim ey

6. Devrent'in uğrunda al yeşil bayrak
Bir yanım bal olmuş bir yanım kaymak
Sen kimin yârisin her yanın oynak

Vermem seni yâd ellere ellere ey
Ey cilvelim ey ey sürmelim ey

7. Devrent yaptırayım evim uğruna
Bir gece verseler yâri koynuma
/...../

(XXIII 138)

138.

1. Sabahtan ugradım da ben bir çobana
   Koynunu çeker gider yabana
   Avşar eli konmuş derler Keban'a
   Eller göçtü göçmemişsin Elif'im

2. Elif'in devesi de yerden dolanır
   Elif dedikçe gönlüm bulanır
   /...../
   Eller göçtü göçmemişsin Elif'im

3. Vardım gördüm ak evleri tutulu
   Ördek gözlü çuvalları çatılı
   Ağ elleri kızıl kanda katılı
   Eller göçtü göçememişsin Elif'im

4. Elif sen n'eylen keten gömlek dikmeyi
   Yakasın boynunu belirsiz etmeyi
   Senin kârın değil al kanlarda yatmayı
   Eller göçtü göçememişsin Elif'im

(XXIII 140)

139.

1. İstanbul'dan götürdüler esire
   Su serptiler altımızdaki hasıra
   Böyl'olacağını bilsem geçerdim Mısır'a
   Mısır Beylerinde ünüm var benim

2. Ağcadağlım cem'olmuştur kaleye
   Çeker dülbendini gider alaya
   Ağcadağ'ım her dağdan da yeğ idi
   Bin atlıya ta katardı yiğidi

3. Nefs-Hünkârım der ki bilmezdim çare
   Issız korum diyor yüce dağları
   Bozuldu ünvanı geçti çağları

4. Vaktin Süleyman'ı Maraş valisi
   Çarhacısı tüfenkçisi delisi
   Elinde toplasa atın yalısı
   Cadd'eylemiş keklik sekmez dağları

(XXIII 146)

C. 4/3 : Bu dize «Eline toplamış altın yelesin» olmalı

140.

1. Karanfil aldım kavurdum
   Çıktım yelkende savurdum
   Yâr gelir diye çağırdım
   Yol ver dağlar yâre yol ver

2. Karanfilim biçim biçim
   Ben ağlarım için için
   Ağyar yüklenmiş çeker göçün
   Yol ver dağlar yâre yol ver

3. Eğri Dağım boğum boğum
   Sineme vurdular düğüm
   /...../
   /...../

4. Eğri Dağı est (?) olmuşsun
   Her dağdan da üst olmuşsun
   Bulut ile dost olmuşsun
   Yol ver dağlar yâre yol ver

5. Eğri Dağım çatal çatal
   Arasında güller biter
   Birin sevdim bana yeter
   İki seven del'olma mı

(XXIII 148)

141.

1. Kabak pişti tuz ister
   Anne gönlüm kız ister
   Kız olmazsa dul olsun
   Şeftalisi bol olsun

2. Kabağıma kiriş takarım
   Hovardayı gözünden çakarım
   Hovarda da bana bakarsa
   Hovardaya bir temennah yaparım

   Dangala dangala dön bak
   Çakır ala gözlüm sen bana bak

(XXIII 155)

142.

1. Mendilden bohçası var
Urumdan kocası var
Mendilimi alırken
Üç beşlik gecesi var

Ah mendili mendil
Kaldır kolların indir
At boynuma dolandır

2. Mendilim suya düştü
Üstüne balık üştü
Mendilimi alırken
Yârim aklıma düştü

Ah mendil mendil
Kaldır kolların indir
At boynuma dolandır

(XXIII 139)

143.

1. Altun burmam var benim
   Kollarıma dar benim
   Nalbantların içinde
   Hasan Usta'm var benim

   Turuncu Emine Hanım turuncu
   Düğün olur dünbeleği vuruncu

2. Altun saatım şak şak
   Küstük ise barışak
   Aramız ırak düştü
   Mektup ile konuşak

   Turuncu Emine Hanım turuncu
   Düğün olur dünbeleği vuruncu

(XXIII 160)

144.

1. Adana'da yükleteyim göçünü
   Lale sünbül donatayım saçını
   Bozantı ırmağın Kızkule'nin içini
   Lale sünbül bürüsün de gidelim

2. Adana'dan kalktık da doğrulttuk yolu
   Öter benli turaş da tatlıdır dili
   Sehile mi dayanır Urum'un gölü
   Allı sunam kalk Urum'a gidelim

3. Bozantı da akar akar bulanır
   Yıkılası Mengen haylı dolanır
   Fındıklı'da çok güzeller salınır
   Allı sunam kalk yaylaya gidelim

4. Bucak'ın kalesi pus ile duman
   Hayl'etsem Tapan'ı dolanırım hemen
   Kiraz'ın beline çıktığım zaman
   Koca Kiraz bel görünür gözüme

5. Gülek Boğazı bellidir belli
   İçinde oturur bir ağa yollu
   Tekir'in yaylası domurcuk güllü
   Allı sunam kalk yaylaya gidelim

(XXIII 163)

C. Bu türkü, Karacaoğlan türkülerinin çeşitlenmeleri olmalı; bkz. Cahit Öztelli, Karacaoğan, No: 125, 127, 128.

145.

1. Gevenli'den Sırataş'tan
   Gevenin görünmez göçten
   Afşar gider yerden kaştan (?)
   Belde (?) şehit düşer Ağdağ'da

2. Ağdağ niçin gitmez gamın
   Acemde söylenir namın
   Her koyakta beş bin çamın
   Dağların sultanı Ağdağ

3. Aşağıdan beri geldim
   Ağdağ seni görmek için
   Dostu bile aldım geldim
   Güllerini dermek için

(XXIII 161)

146.

1. Yeşil ördek gibi kanda yüzerim
Yitirdim ağılım sersem gezerim
Soğanlı Dağında kaldı mezerim

Dini bir uğruna giden kardaşlar
Ah aman hallerim yaman
Soğanlı Dağını bürüdü duman

2. Camuzlar geldi de kapuyu dizler
Anam ağlar bacım yolumu gözler
Seyrana çıkmış da gelinler kızlar

Ah aman aman hallerim yaman
Kafkas Dağlarını bürüdü duman

3. Erzurum'la Erzincan'ın arası
Bizim çektiğimiz namus belası
Yıkılsın kâfirin yurdu yuvası

Dini bir uğruna giden kardaşlar

4. Erzurum'dan çıktım Erzincan geri
Onbeşli geliyor Sivas'tan beri
Urus'un topları deler dağları

Dini bir uğruna giden askerler
Oy aman aman hallerim yaman
Kafkas Dağlarını bürüdü duman

5. Yağmur yağdı belçilerim ıslandı
Kavurmalar tenekede paslandı
Urus geldi Erzurum'a yaslandı

Of aman aman hallerim yaman
Kafkas Dağlarını bürüdü duman

(XXIII 222)

6. Erzurum Erzincan ikisi birden
Şehitler bayrağı göç etti yerden
Emir büyük yerden ne gelir elden

İzin ver şevketlim hücum edelim
Şehitler serbetin biz de nûş edelim

7. Urus geldi de Talika'ya düzüldü
Korktun mu arkadaş benzin bozuldu
Şehitlerin kabri nere kazıldı

İzin ver şevketlim hücum edelim
Şehitler serbetin biz de nûş edelim

8. Yanıma gel yanıma da doktor binbaşı
Bağrımdan çıktı süngünün başı
Şehit mi düştünüz iman yoldaşı

İzin ver şevketlim hücum edelim
Şehitler serbetin biz de nûş edelim

9. Sıra sıra çeşmeler akar
Engindir havası çok canlar yakar
Ufacık yavrular burnuma kokar

İzin ver şevketlim hücum edelim
Şehitler serbetin biz de nûş edelim

10. Acem şalı beş dolanır beline
Benden selam eylen allı geline
Ayrılık kınasın vurun eline

İzin ver şevketlim hücum edelim
Şehitler şerbetin biz de içelim

(XXIII 168)

A. Çeşitlenmeler:
1/1: Gövel ördek gibi kanda yüzerim (XXIII 168)
1/3: Bezirgânbaşı'nda kaldı mezerim (XXIII 168). Ayrıca bkz. Sait Uğur, İçel Folkloru 1, s. 183.

147.

1. Çekeyim deveni olayım savran
   Acep olur m'ola derdime derman

   Eşim aman aman bızdık
   Güzellerle gezdik

2. Bu bir ince yoldur hiç giden olmaz
   Gül dikensiz biter amma fark eden olmaz

   Eşim aman aman bızdık
   Güzellerle gezdik
   Çirkinlerden bezdik

3. Hanım atmış sandalyeyi oturur
   Gelen ahbapların keyfin yetirir

   Eşim aman aman bızdık
   Güzellerle gezdik
   Çirkinlerden bezdik

(XXIII 170)

148.

1. Yüce dağ başında karamıh dalı
Daramış zülfünü vermiş tımarı
Ak göğsün üstünde zemzem pınarı

Atma bu taşları sinem yaralı
Yaralı yaralı sinem yaralı
Yâr allar giysin ben de karalı

2. Yüce dağ başında olur arılık
Sevdana düşeli oldum sarılık
Akıbet bu sevdanın sonu ayrılık

Atma bu taşları sinem yaralı
Yaralı yaralı sinem yaralı
O yâr allar giysin ben de karalı

(XXIII 171)

149.

1. Pınarın başında söylenen sözler
   Beni del'ediyor yârdaki gözler
   Önde gelinler de arkada kızlar
   Az kaldı beni yârdan edeler

2. Yüce dağ başında yayılan atlar
   Yârimin koynuna girmesin yâdlar
   Mezarım üstünde beş karış otlar
   Bitmeyince gönül yârdan ayrılmaz

3. Daracık sokakta yâre kavuştum
   Yâr aşağı ben yukarı savuştum
   Yâre bir belgüzar verdim barıştım

   Oy beni beni kekliğim beni
   Sürmedim sefanı n'eyleyim seni

(XXIII 172)

C. 2. Bu dörtlük Karacaoğlan'ın türkülerinden kopmuş olmalı. O'nun söyleyişine daha çok yaraşıyor.

bkz. İlhan Başgöz, Karaca'oğlan, s. 167. Cem Yayınevi, İstanbul 1977 s. 167.

Cahit Öztelli, Karacaoğlan, No : 320.

150.

1. Gide gide şu dağları yol ettim
Aynalı kızı ben kendime mal ettim

Engine hey deli gönül engine
Şimdi rağbet güzel ile zengine

2. Dar sokağı helek ile örseler
Kötüleri martin ile vursalar
Benim sevdiğimi bana verseler

Engine hey deli gönül engine
Şimdi rağbet güzel ile zengine

3. Engin derelerin derin suyuyum
Ben Allah'ın ondurmadık kuluyum

4. Birem birem yedim tükenmez sandım
Anama bacıma doyulmaz sandım

Engine hey deli gönül engine
Şimdi rağbet güzel ile zengine

5. Şu dağları delik delik delseler
Benim sevdiğimi bana verseler

Engine hey deli gönül engine
Şimdi rağbet güzel ile zengine

6. İstanbul İstanbul viran kalası
Taşın toprağını seller alası
Şu dünyada benim sevdiğimi bana veresi

(XXIII 173)

C. 2/1 : Bu dize «Dar sokağa höllük ile örseler» olmalı

151.

1. Her sabah her sabah fırlanır gene
   Esti yavaş yavaş yeliniz dağlar
   Ben derdime yanıp yanıp ağlarken
   Siz mi dertlisiniz dumanlı dağlar

2. Her sabah her sabah bülbül uyanır
   O da bir hoş öter can mı dayanır,
   Lale sümbül allar giyer boyanır
   Koktu burcu burcu gülünüz dağlar

3. Haydin okuyalım kitap aynını
   İman'lan arar kızın koynunu
   Mor menevşe bir hoş eğmiş boynunu
   Kokar burca burca gülünüz dağlar

4. Haydin oynayalım âşıklar sazlar
   Yazın mektubumu hocalar sizler
   Bekmez kaynatıyor gelinler kızlar
   Aktı şerbetiniz balınız dağlar

(XXIII 185)

152.

1. Bakma mısın bu dağların karına
/...../ aldırmış eriyip gider
Akan sudan esen yelden ibret al
Yüzünü turaba sürüyüp gider

2. Gökyüzünde pare pare bulutlar
Hiç kâr etmez verdiceğim öğütler
Yeryüzünde yatan babayiğitler
Hakk'ın emri ile sürüyüp gider

3. Yeryüzünde yatan ufacık taşlar
Başa gelir imiş görülen düşler
Yıldan yıla meyve veren ağaçlar
Hakk'ın emri ile kuruyup gider

4. Ilıyı ılıyı hep gelen bazlar
Sineme kâr etti şu kötü sözler
On beşinde yiğit sarmayan kızlar
İki /...../ koynunda çürüyüp gider

5. Aciz kaldım şu dağların kurdundan
Koyun gider kuzu gelir ardından
Gönül sevdalandı yârin derdinden
Gönül sevdalandı farıyıp gider

(XXIII 187)

153.

1. Ali'min bindiği atlar
   Atlayıp geçtiği çağlar
   Ali'm ölmüş kimler ağlar

   Uyan Ali'm gül yüzüne
   Güneş doğdu yeryüzüne

2. Ali'min evinin önü yazı
   Yazıda yayılan kuzu
   Seccadeden kalkmaz yüzü

   Uyan Ali'm gül yüzüne
   Güneş doğdu yeryüzüne

(XXIII 202)

A. Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, s. 464-465-466.
Mehmet Özbek, Folklor ve Türkülerimiz s. 275-276.
A. Türabi Tütüncü, Yalvaç'ta Yakılan Üç Türkü-Ağıt TFA, No : 259.
Abdürahim Dede, Batı Trakya Türk Folkloru, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1978, s. 71
Pertev Naili Boratav, Folklor ve Edebiyat 2, Adam Yayınevi, İstanbul 1983, s. 384.
Fehmi Çaylı, Ilgın Folkloru, s. 86
Mehmet Tuğrul, Çal Köylerinde Derlenmiş Türkü, Mani, Ninni, İlahi ve Tekerlemeler, TFAY 1977

154.

1. Sabahtan uğradım ben bir güzele
   Dedim güzel /...../
   Genç yaşımda benzim döndü gazele

   Aman aman .....

2. Ah şu dağların ardını /...../ gülsüz
   Babadan ayrıldım anadan öksüz
   Garip kuşlar gibi kanatsız kolsuz

   Ya ben ağlamayım kimler ağlasın
   Aman Allahım aman

3. Çamlığın başında zeytin ağacı
   Bu ayrılık bize zehirden acı

   Aman aman .....

4. Ben de bir gül idim allar gibi
   Sarardım soldum ayvalar gibi
   Bir gün olur sen de beni ararsın
   Şurda bir divane yârim var deyi

   Aman aman sürmelim aman

5. Yüksek kahvelerde al yeşil perde
   Kanım kurban olsun merdoğlu merde
   Diyarı gurbette tutuldum derde
   Gel tabip yaramı sar garip garip

6. Şu dağın ardından geliyor ceylanın üçü
   Melek mi kesildin canımın içi
   Koynumda saklıyorum verdiğin saçı
   Belki cenazemde ilazım olur

(XXIII 211)

155. BOZLAK HAVASI

1. Kırat'tan indim de çektiler hana
Kaymakam çağırdı beni divana

Doğru söyle çekerim dara
Doğru söylemezsen bulamam çare

2. Kaymakam çağırmış azgındır yüzü
Murat eder ise astırır bizi
İşlerin başı da bir kıral kızı

Doğru söyle çekerim dara
Doğru söylemezsen bulamam çare
Bir can için etmem ben de müdara

(XXIII 220)

156.

1. Kırk kişi idik bir odada bastılar
Kollarımızı kelepçeyle ezdiler
Künyemizi istiklâle yazdılar

Dost ağladı düşman güldü desinler
Tomurcuk güllerin soldu desinler

2. Başımıza giydik kara külahı
Candarmadan aldık evrak ile silahı
Kader böyle imiş taktir İlahi

Dost ağladı düşman güldü desinler
Tomurcuk güllerin soldu desinler

3. Nezaretten çıktık okundu emir
Boynumuza attılar beş batman demir
Karaçay'a varmadan tükendi ömür

Dost ağladı düşman güldü desinler
Tomurcuk güllerin soldu desinler

4. Karaçay'dan çıktık gayetin soğuk
Koçyiğit yatağı ol Çadırhöyük
Yine buz bağladı ol Karayayık

Dost ağladı düşman güldü desinler
Tomurcuk güllerin soldu desinler

5. Çıka idim Sungurlu'nun başına
Yüzüm süre idim toprağına taşına
İki arkadaş alayıdım ben de peşime

Dost ağladı düşman güldü desinler
Tomurcuk güllerin soldu desinler

6. Saat sekiz buçukta oradan kaçtık
Ay karanlıkta yolları şaştık
Ağzımız dolarak ırmağı geçtik

Irmak bir kenara çaldı desinler

7. Ahıra indik de Kırat eşinir
Delikten baktım nazlı yârim düşünür
Eşyalarım evden eve taşınır

Yıllık da göçmen oldu desinler
Dost ağladı düşman güldü desinler

(XXIII 221)

157. KAYAALTI SELCAN'IN TÜRKÜSÜ

1. Öğlen vakti Meherkulak'ı geçtim
   Gün inerken Barasa'yı bastım
   Gün kuşluktu davaya düştüm
   Var git Ahmet Bey kıymayım sana

2. Sen Ahmet Bey ben Hacı Halil'in oğlu
   Döğüş görmeyeli del'oldum deli
   Var git Ahmet Bey kıymayım sana

3. Ahmet Bey durmaz sürer atını üstüme
   Selam söyle yâranına dostuna
   Üç kurşun bölmesi değdi etine
   Akıyor al kanı silen olmadı

4. Kadir Mevlam kuduz etmiş dağlarının kurdunu
   Bana vermiş dürlü dürlü derdini
   Tek kardaşım boş bulsun da yurdunu
   Ayrılık gömleğin giydim gidiyom

5. Zeytunun başına çıktım
   Çardağın içini ateşe yaktım
   Çeçenin kızının belini büktüm

   At martini Selcan dağlar inlesin
   Ahır Dağında da ünün söylensin

6. Düzülü fişenk döşünde
   Dizgin ayarın kaşında
   At gezdirir küçük Selcan
   Marşaltı'nın çölünde

7. Çerkes koyunu yayar
Daradır da iyi sayar
Aziziye'de Murat duyar
Durmaz gelir haber alır

8. Anam yok ki gözlerinden yaş döke
Bacım yok ki mor yelekten saç çeke
Kardaş yok ki mezarıma taş dike
Konma bülbül konma mezar taşıma

9. Kırat nalbantta nallanır
Ali kapıda sallanır
Hacı Halil'in küçük Selcan
Hükümette pek bellenir

10. Ne yokuşun başındayım
Ne inişin dibindeyim
Yaralandım yatıyorum
Zeytun'un başındayım

11. Küçük Selcan bunu böyle söyledi
İndi Halep hapisini boyladı
Urfa'da çok güzeller eğledi
Güzeller seyranı hep küçük Selcan

(XXIII 226-227)

158.

1. Başıma vurdun da del'ettin beni
   Yaprağı dökülmüş çal'ettin beni
   Olur olmaza da kul ettin beni
   Çoban nerden aşar yolu yaylanın

2. Harput'un kalesi taşın başında
   Tabur binbaşısı altmış yaşında
   Gündüz hayalimde gece düşümde
   Densiz nerden aşar yolu yaylanın

3. Arap çöllerinde yayılan kazlar
   Bağdat çöllerinde dayanan dizler
   Sılada validem yolumu gözler
   Güzel nerden aşar yolu yaylanın

(XXIII 228)

159.

1. Yine bir hay oldu Malya'dan beri
   Gelip imdadıma yeten ağlasın
   Zalim Afşar karşımıza düzüldü
   Yandım ateşlere yanan ağlasın

2. Ta ezelden böyle benim kaderim
   Karalar bağlasın benim pederim
   /......./
   Öksüz kalen benim yavrum ağlasın

3. Dokuz boğum olmuş kargımın boyu
   Düşmana adımı anmak ecdadım soyu
   İsmim Abidin Bey kendim beyoğlu
   Abidin'im desin anam ağlasın

4. Ben de beğenmedim benim işimi
   El uğruna telef ettim başımı
   Sılama gönderin kanlı leşimi
   Kanlı gömleğimi yuyan ağlasın

5. Abidin Bey gelmeyinen her işler bitmez
   Kahpe zalim Afşar karşımdan gitmez
   Kardaşlarım kötü yerimi tutmaz
   Abidin'im desin anam ağlasın

6. Bir pus çökmüş şu Malya'nın özüne
Duman çökmüş ovasına düzüne
Selamım söyleyin Afşar kızına
Saçı mor sünbüllü sunam ağlasın

(XXIII 266)

A. Çeşitlenmeler:

3/1: On iki boğumdan da kargımın boyu (XXII 50).

3/2: Atlıya da at katmak da ecdadım soyu (XXII 50).

3/3: N'ettim Afşar da n'ettin Abidin Bey'i (XXII 50).

3/4: Abidin Bey'im de diye diye ağlasın (XXII 50).

C. 3. dörtlük bir başka yerde Dadaloğlu adına kayıtlı; bkz. Cahit Öztelli, Üç Kahraman Şair, s. 211, «Abidin Bey Ağıtı» başlığıyla.

160.

1. Yazı yazdım sokuya
   A balam beri bak beri bak
   Gelen giden okuya
   Dön geri bak yâre bak
   Kızlar şaraba düşmüş
   A balam beri bak beri bak
   Yiğitler ırakıya
   Dön geri bak yâre bak

2. Semavarım kaynıyor
   A balam beri bak beri bak
   Çayım yere damlıyor
   A balam beri bak beri bak
   İtin köpeğin oğlu
   A balam beri bak beri bak
   Canım sana kaynıyor
   Dön geri bak yâre bak

3. Uzak yoldan gelmişsin
   A balam beri bak beri bak
   Sevdalara dalmışsın
   Dön geri bak yâre bak
   İtin köpeğin oğlu
   A balam beri bak beri bak
   Senden arzum almışım
   Dön geri bak yâre bak

4. Saatine kordon dak
A balam beri bak beri bak
Ellerine kına yak
Dön geri bak yâre bak
Bugün de gelmez isen
A balam beri bak beri bak
Alıyor beni merak
Dön geri bak yâre bak

5. Çarşıya var incir al
A balam beri bak beri bak
Saatine zincir al
Dön geri bak yâre bak
Bende takat kalmadı
A kuzum beri bak beri bak
Bugün gitme burda kal
Dön geri bak yâre bak

6. Yazı yazdım kış idi
A balam beri bak beri bak
Kalemim gümüş idi
Dön geri bak yâre bak
Yazacağım çok ama
A balam beri bak beri bak
Parmaklarım üşüdü
Dön geri bak yâre bak

(XXIII 269)

161.

1. Ocak başında minder
Boynunu bana dönder
Döndermezsen dönderme
Ayda bir selam gönder

Ah baboy vah baboy
Gel derim gelmez baboy

2. Ocak başında maşa
Gel herif beni boşa
Boşamazsan boşama
Ben giderim sarhoşa

Ah baboy vah baboy
Gel derim gelmez baboy

3. Ocak başında durdum
Turalı para buldum
Almadın da kaldım mı
Senden âlâsın buldum

Ah baboy vah baboy
Gel derim gelmez baboy

(XXIII 270)

162.

1. Bir taş attım harara
Vardı değdi karama
Ben seni vermem Arap'a

Seni limon limon tatlı limon
Ağzı şeker dudakları limon

2. Dolama da giymiş boz gibi
Eridim efendim tuz gibi
Ben seni severim kız gibi

Seni limon limon tatlı limon
Ağzı şeker dudakları limon

3. Dolama da giymiş dolama
Kaşlar benzer kaleme
Ben seni vermem âleme

Seni limon limon tatlı limon
Ağzı şeker dudakları limon

4. Dolama giymiş koluna
Gelir salına salına
Vuruldum dudu dilene

Seni limon limon tatlı limon
Ağzı şeker dudakları limon

(XXIII 272)

163.

1. Uzun minareden attım kendimi
Çok aradım bulamadım dengimi
Elvan çiçeklerden aldım rengimi

Deşirdim çiçeği dalda nem kaldı
Gidiyom askere burda nem kaldı

2. Uzun minareden attım ben bir taş
Ne yangın anam var ne yangın kardaş
Keskin bıçak bana olsun arkadaş

Çala çala sağ kollarım yoruldu

3. İreyhanım taş başında çanakta
Bir yâr sevdim saraylarda konakta
Arzum kaldı al yanakta dudakta

Deşirdim çiçeği dalda nem kaldı
Gidiyom askere burda nem kaldı

4. Uzun minarede kandiller yanar
Kandilin başına kervanlar konar
İnsan sevdiğinden kemlik mi umar

Deşirdim çiçeği dalda nem kaldı
Gidiyom askere burda nem kaldı

5. Yüksek minarede ezan okunur
Ezan sesi kulağıma dokunur
Aşnası olmayan gül mü sokunur

Deşirdim çiçeği dalda nem kaldı
Gidiyom askere burda nem kaldı

(XXIII 274)

A. Ayrıca bkz. Mehmet Özbek, Folklor ve Türkülerimiz, s. 230
Fikret Memişoğlu, Harput âhengi, s. 47.

164.

Sepet aldım bağa girdim üzüme
Bir incecik sızı girdi dizime

Şefika'm kadınım yüreğime dert oldu
Zülüflerin al yanağa dört oldu

2. Uzun olur uzun yolun selvisi
Ben bilemiyom benim yârim hangisi
Uzun boylu ince belli kendisi

Şefika'm kadınım yüreğime dert oldu
Zülüflerin al yanağa dört oldu

(XXIII 277)

165.

1. Gide gide ben yolumdan ıradım
Iradım da dost köyüne uğradım
Bu yıl benim hacca gitmek muradım

Kahpe İzmir hacım burdan geçti mi
Yoksa keskinciler aldı kaçtı mı

2. Yoruldum da yol üstüne oturdum
Derdim elli iken yüze yetirdim
Ben o kızı bulmuş iken yitirdim

Aman İzmir bir kız burdan geçti mi
Yoksa hovardalar aldı kaçtı mı

3. Duman vardır kahpe İzmir başında
Arzum kaldı toprağında taşında
Bir sen değil cümle âlem peşinde

Aman İzmir hacılarım geçti mi
Eski yârelerin felek deşti mi

4. Şu İzmir'in yüce dağı dumandır
Gitti yârim geleceği gümandır
Bu yıl da gelmezse halim yamandır

Aman İzmir bir kız burdan geçti mi
Yoksa hovardalar aldı kaçtı mı

(XXIII 278)

5. İzmir'in kalesi yüksek çıkılmaz
Yoktur penceresi yâre bakılmaz
Bir yâr sevmek ile İzmir yıkılmaz

Dur bakalım İzmir sana kalır mı
Suya giden dilber benim olur mu

6. Ne hoş olur şol İzmir'in söğüdü
Yoktur atam vere bana öğüdü
Küçücükten bir yâr sevdim büyüdü

Dur bakalım İzmir sana kalır mı
Suya giden dilber benim olur mu

7. Vardım girdim odasında uyurdu
Kiraz dudakları beni doyurdu
Zalim felek beni dosttan ayırdı

Dur bakalım İzmir sana kalır mı
Suya giden dilber benim olur mu

8. Ne hoş olur şol İzmir'in selvisin
Urum mahallesi deniz yalısın
Küçücükten bir yâr sevdim büyüsün

Dur bakalım İzmir sana kalır mı
Suya giden dilber benim olur mu

(XXIV 185)

9. İzmir'in içinde vurdular beni
Yârin de çevresine sardılar beni
Al kanlar içinde yudular beni

Olmalı olmalı (vay anam) böyle m'olmalı
İçip de ırakıyı sarhoş m'olmalı

10. İzmir'in içinde urganım yağlı
Ellerim kelepçek kollarım bağlı
Düşmanlar elinde ciğerim dağlı

Olmalı olmalı (vay anam) böyle m'olmalı
İçip de ırakıyı sarhoş m'olmalı

(XXIV 324)

A. Çeşitlenmeler:

1/1: Gide gide ben yurdumdan ıradım (XXIV 317).
1/4: Kahpe de İzmir üç kız burdan geçti mi (XXIV 317).
1/5: Yoksa alıcılar alıp kaçtı mı (XXIV 317).
2/3: Ben o yâri bulmuş iken yitirdim (XXIV 317).
3/3: Bir sen değil cümle âlem başında (XXIV 317).

166.

1. Bulut bulut üstüne
Bu bulutun aslı ne
Bulut kölen olayım
Doğma yârin üstüne
Aman aman azdıralım
Kalem ile kaşları yazdıralım
Gerdana liraları bozduralım

2. Su gelir kütüğünden
İçilmez köpüğünden
İpek olsam sarılsam
O kızın topuğundan
Aman aman azdıralım
Kalem ile kaşları yazdıralım
Gerdana liraları bozduralım

3. Su gelir kaşa değer
Kirpikler kaşa değer
Keder etme sevdiğim
Bir gün baş başa değer
Aman aman azdıralım
Kalem ile kaşları yazdıralım
Gerdana liraları bozduralım

4. Su gelir millendirir
Çayırı çillendirir
Kız senin bakışların
Ahrazı dillendirir
Aman aman azdıralım
Kalem ile kaşları yazdıralım
Gerdana liraları bozduralım **(XXIII 280)**

C. Kavuştakların son dizeleri «Gerdana liraları dizdirelim» olmalı.
3/1 : Bu dize «Su gelir taşa değer» olmalı.

167.

1. Yemenim bele bele
Ben düştüm gurbet ele
Yedi mendil çürüttüm
Gözyaşı sile sile

Allıdır yemenimin uçları
Çıkamam yokuşları

2. Çorapların ördüğüm
Ayda bir yol gördüğüm
Hasta dediler geldim
N'oldun gurban olduğum

Allıdır yemenimin uçları
Çıkamam yokuşları

3. Çoraplarım yaş imiş
Ayaklarım üşümüş
Yâr yoluna bakmadan
Kirpiklerim yoşumuş

Allıdır yemenimin uçları
Çıkamam yokuşları

4. Yemenim turalıdır
Sevdiğim buralıdır
Geçme yiğit kapıdan
Ciğerim yaralıdır

Allıdır yemenimin uçları
Çıkamam yokuşları

(XXIII 267)

168.

1. Ay karanlık nasıl çıktın yazıya
   Nasıl dayanayım karam körpe kuzuya
   Gece vardık /...../

2. Ay karanlık nasıl geçtin geceden
   Kulağıma Yusuf sesi değdi bacadan
   Yusuf çıktı maraz geldi geceden

3. Çataloluk da geçit versin geçelim
   Karlı buzlu sularından içelim
   Kalk Beyaz'ım da yaylamıza göçelim

   Sen şen ol yayla şen ol ellerin geliyor

4. Oturmuş da çadırının büküne
   Halı kilim dokur ağ devenin yüküne
   Hayran oldum da ağ gıdığın akına

   Kalk Beyaz'ım yaylamıza göçelim
   Karlı buzlu sularından içelim

5. Geceleri uyku girmez gözüme
   Dünya güzel olmuş bakar yüzüme
   Şimden sonra yâr yatırmam dizime

   Mektubun yüzüme zülüflerin gözüme
   Düşmanlarım kurşun atar anam izime

6. Çarşıdan aldırdım pullu yaşmağım
   Ben de güzel olduğuma pişmanım
   Kayseri'nin bir yarısı düşmanım

(XXIV 322)

169.

1. Kız pınar başında desti de doldurur
   Destinin kulpuna şahan kondurur
   Kız senin bakışın beni öldürür

   Kaydasına atlas yârim on parmağı kınalı
   Göğercin kıpuklu elma yanaklı

2. Ala gözlerini uyku da bürümüş
   Evvel küçük idi şimdi de büyümüş
   /...../

(XXIV 325)

170.

1. Sap yükledim kanlısının üşüne
Feleğin ettiği geldi gücüme
Alt'ay olsun doyurmadın bacıma

Ah gidi gurbetlik hasretlik yandım elinden
Ölemedim kurtulayım zehirli dilinden

2. Evlerinin önünde deveci kondu
Sıvadı kollarını da denginj vurdu
Seninle gidenler sılaya döndü

Ah gidi gurbetlik .....

3. Evlerinin önü çifte çatal pınarlar
İçerlen suyunu beni anarlar
Gurbete gideni öldü sayarlar

Ah gidi gurbetlik .....

4. Ellerin devesi gelir üzümden
Ağlayı ağlayı oldum iki gözümden
Evvel yere basmaz idim nazımdan
Şimdi ortalarda kalan ben oldum

(XXIV 343)

C. 1/1 : Bu dize «Sap yükledim kağnısının üşüne» olmalı.

171.

1. Vehleten sürüye kurtlar mı girdi
Sürüde bir tane karayı mı buldu
Nerdesin ey zalim çoban ah sana n'oldu

Karalı koyun kuzumu n'eyledin çoban
Ahbaplar duyarsa yanarlar aman

2. Çoban ifadesin eyledi tamam
Bazı mahallere eyledi güman
Gitti de kara koyun hasılı kelam

Karalı koyun kuzumu n'eyledin felek
Emr-i Hak böyledir kime ne diyek

3. Koyun sürüsü gedikten aştı
Karalı koyunu kurt aldı kaçtı
Zavallı çobanın tedbiri şaştı

Karalı koyun kuzumu n'eyledin çoban
Ahbaplar duyarsa ne derler aman

4. Koyun seni güde güde getirdim
Getirdim de arkacına yetirdim
Derdim elli idi yüze yetirdim

Karalı koyun kuzumu n'eyledin çoban
Ahbaplar duyarsa ne derler aman

(XXIV 358)

172.

1. Niçin hey sevdiğim niçin
Seni sevdim odur suçum
Ak gerdanda ebru saçın
Döken benden beter olsun

Dara zülfünü tel tel olsun

2. Evlerinin eğmeleri
Gönül almaz değmeleri
Ak göğsünün düğmeleri
Çözen benden beter olsun

Beter olsun beter olsun
Çok ağlattın yeter olsun

3. Karadır kaşların kara
Açtın bu sineme yara
Beni işimden avara
Eden benden beter olsun

Beter olsun beter olsun
Çok ağlattın yeter olsun

(XXIV 188)

A. Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Karacaoğlan, No : 381.

173.

1. Gene yaz günleri geldi erişti
   Eski derdim yenisine kavuştu
   Sılada sevdiğim aklıma düştü
   Eğil dağlar ben sılama gideyim

2. Eğlen turnam eğlen haber sorayım
   Kanadın altına mektup sarayım
   Yârim ağlamasın ben de varayım
   Yol ver dağlar ben sılama gideyim

3. Kaçan yağmur yağsın sular durulmaz
   Gönül muhabbetli yârdan ayrılmaz
   Ciğerim yakarım sılam görünmez
   Yol ver dağlar ben sılama gideyim

4. Böyle m'olur güzellerin /...../
   Gözümüzü bizim duman bürüdü
   Benim yârim bu âlemde bir idi
   Eğil dağlar ben sılama gideyim

5. Hezelisin deli gönül hezeli
   Hep döküldü ağaçların gazeli
   N'eylemeli gurbet elde güzeli
   Eğil dağlar ben sılama gideyim

(XXIV 124)

A. Ayrıca bkz. Cahit Öztelli, Karacaoğlan, No: 437.
Sadeddin Nüzhet Ergun, Karacaoğlan, Maarif Kitaphanesi, İstanbul 1972, s. 342.

174.

1. Bir selam gönderdim esen yellerle
Allahı seversen bakma ellere
Kader kötü imiş düştüm dillere

Anam anam garip anam
Hangi bir derdime yanam
Derdim bir değil ki neye dayanam

2. Yeşil ipek yeşil iplik bükeyim
Derdim çoktur ben kimlere dökeyim
Kefenimi yâr kefenimi dikeyim

Anam anam .....

(XXIV 237)

3. Dereden akıyor bulandı seller
Derdim içerimde ne bilsin eller
Otursam ağlasam el beni kınar

Ölmeyince gönül yârdan ayrılmaz

4. Gönül kabul etmez verilen pendi
Sevda çeke çeke ömrüm tükendi
Çıkmaz derinumdan temellilendi

Besbelli mahşere sürer bu sevda

(XXVI 735)

A. **1/1 : Benden selam söylen esen yellere (XXVI 735).**

C 1-3-4. bentler Esen XXVI'da No : 734 ile 750 arasını kaplayan ve başında «Mani ve şarkı ve destan koşma kitabı» kaydını taşıyan bölümde yer almıştır.

175.

1. Köşk Dağını kara duman bürüdü
   Kap' Altı'ndan zaptiyeler yürüdü
   Fuat Bey de şu yerlerde bir idi

   Konma bülbül konma bizim ellere
   Şalı malı kemeri kalmış ellere

2. Kadife yeleğim nasıl oydular
   Şu fidan boyuma nasıl kıydılar
   Kıydılar da kara yere koydular

   Konma bülbül konma hece taşıma
   Şu gençlikte ölüm geldi başıma
   Karışılmaz Mevlam senin işine

3. Köşk Dağına vardım beynim bulandı
   Arkadaşlar baş ucumda dolandı
   Tarabulus al kanlara bulandı

   Konma bülbül konma hece taşıma
   Şu gençlikte ölüm geldi başıma
   Karışılmaz Mevlam senin işine

(XXIV 324)

176.

1. Meşelidir karlı dağlar meşeli
   Üç gün oldu yâr sevdana düşeli
   Kalk gidelim bizim hane döşeli

   Aman Fadime'm aman al başından yazmayı
   Hovardalar öğretirler aman sana gezmeyi

2. Fadime'm aman Tarabulus kuşağı
   Döküvermiş aman ince belden aşağı
   Kocan yoktur aman nerden aldın kuşağı

   Aman Fadime'm aman at kolların boynuma
   Akşamdan soyun da gir benim koynuma

3. Fadime'm aman benden gayrı nesi var
   El değmedik urbasının hası var
   Benden gayrı yetmiş iki dostu var

   Aman Fadime'm aman düş ardıma kaçalım
   Ay doğmadan Kanlıçayı geçelim

(XXIV 326)

177.

1. Kız — Ay doğmadan Akköprü'yü geçtin mi
Pozantı'dan bir sucağız içtin mi
Sehir vakti mah cemalin açtın mı
Esme rüzgâr gül yanağı yaralar

2. Oğlan — Ben bir garip kuş idim çıktım yuvadan
Selametle kavuştursun Yaradan
Dilik dilik olmuş sinem yaradan
Yaradana kurban olduğum kız

3. Kız — Dinden dönüp dinî İslama girdiği
Çiftehan'dır güzellerin konduğu
/...../
Sünbül boylum buralardan geçti mi

4. Oğlan — Ben bilmedim de kendi işimi
Yâr yoluna koydum da garip başımı
Gurbet ele gönderin kanlı yaşımı
Al kanlar içinde gören ağlasın

5. Kız — Adana'ya varıp da ekin biçtin mi
Kaşık çalıp da çorbasını içtin mi
Kaça kaça Tekerek başına düştün mu
Seni bu halde görecek miydim sevgilim

6. Oğlan — Arzularım da çekti anam çaduru
Yorgundur devesi almaz konağı
Kahpe felek sen yıktın bizim dünyayı
Anadan inkisar mı aldıydın sevgilim

(XXIV 414)

178.

1. Deveci Dağına da bastığım oldu
   Tütünün dengi de yastığım oldu
   Bizim arkadaşların kaçtığı oldu
   Sebebim tütünü basın yarama

2. Mehmet'in belinde de parlar kuşağı
   Ömer'in belinde de çıraz fişengi
   Nasıl kıydın İğneci'nin uşağı
   Sebebim tütünü basın yarama

3. Ben bilirdim de kış gününün ayazı
   Kanlı imiş de Kadışehri'nin boğazı
   /...../
   Sebebim tütünü basın yarama

(XXVI 731)

4. Hacılar'a vardım tütün almazlar
   Zalim Hacılılar bizden olmazlar

   Aman dostlar bakın benim halime
   Sebebim tütünü basın yarama

5. Hacılar Köyünü duman bürüdü
   Altmış sekiz kolcu birden yürüdü
   Kara Mahmut da şu yerlerde bir idi

   Aman dostlar bakın benim halime
   Sebebim tütünü basın yarama

(XXIII 158)

A. Çeşitlenmeler:

1/1: Hacılar Köyünü bastığım oldu (XXIII 158).
Kadışehri'ne de bastığım oldu (XXVI 731).

1/2 : Kuşburnu çalısı yastığım oldu (XXIII 158).
Çakır dikenleri de yastığım oldu (XXVI 731).

1/3 : Zalim arkadaşın kaçtığı oldu (XXIII 158).
Amcamın Yusuf'a da küstüğüm oldu (XXVI 731).

Ayrıca bkz. Mehmet Özbek, Folklor ve Türkülerimiz, s. 267.
Orhan Göksel Aydemir, Hacılar Köyünde Bastığım oldu, TFA, No : 207.
Nevzat Gözaydın, Kaçakçı Mahmut Ağıdı ve Hikâyesi, TFA, No : 313.
Mehmet Tuğrul, Çal Köylerinden Derlenmiş Türkü, Mani, Ninni, İlahi ve Tekerlemeler.

B. Kayseri'nin Erkilet Köyünden Deveci Dağında vurulan Ömer'e söylenmiştir.

179.

1. Agop oturmuş da delikten bakar
   Sulu sandıkları da arkaya kakar
   Pastırma çimeni incikten akar
   Aldınız mı beyliği ingin Ermeni

2. Agop da oturmuş kaktan hozaktan
   Densiz /...../ gibi su içmez harktan
   Pazar günleri de camiden isten (?)
   /...../

3. Kilisesinin de kurun büklüm eşiği (?)
   /...../ de düşmüş de /...../ kaşığı
   Kırk sene yalasa çıkmaz bulaşığı
   Sandım ki cebinde top var havanı

4. Agop da der ki binbaşıyım binbaşı
   Köprünün altında serildi leşi
   /...../ Serkis çorbacı
   Beyliği aldınız mı alçak Ermeni

(XXVI 730)

C. 1/3: Bu dize «Pastırma çemeni incikten akar» olmalı.

180. AĞCA GELİN'in TÜRKÜSÜ

1. Narman'dan gelirken Oracık yolunda
Terlemiş memeleri orak elinde

Derim kimlerdensin hey Ağca Gelin
Yanağın kırmızı kaşın yay gelin

2. Gelini sorarsan hanımlık yapar
İner Gürcistan'a eşini arar

Derim kimlerdensin hey Ağca Gelin
Yanağın kırmızı kaşın yay gelin

(XXVI 729)

181.

1. Aşağıdan gelen de Çerkez sürüsü
   Hiçbir yerde kalmasın Çerkez birisi
   Kırılsın kolları da bükülsün beli
   Yıktın viran ettin Çerkez hanemi

2. Çorum yollarında da bir Çerkez vurdu beni
   Al kanlar içinde hem koydu beni
   Atımı silahımı da verdin iskân olmadı
   Hem malıma kıydı hem de canıma

3. Salladı kamayı da ak gerdanıma
   Sandım ki ateşler yanmış dört bir yanıma
   Nasıl kıydın düşman tatlı canıma
   Hem canıma kıydın hem de malıma

(XXVI 729)

182. ADİL'in TÜRKÜSÜ

1. Açtım kanatlıyı girdim içeri
Silahlar çatılmış iki geçeli
Tiyatroya oturmuş yüzü peçeli

Adil'im oy arslanım oy

2. Ben de bu yerlere gelmez olaydım
Kırıla kollarım vurmaz olaydım

Adil'im oy arslanım oy

3. Kudretten çekilir arının balı
Ne de güzel imiş Adil'in yâri

Adil'im oy arslanım oy

(XXVI 719)

B. Tokat'ta ünlü eşkıya Adil üzerine söylenmiştir.

183.

1. Atım kalk gidelim Halephane'den
Yemin kestireyim Eğrikule'den
Cümlenin kısmetin verir Yaradan

Çırpını çırpını gidelim atım
Yarın nazlı yâre yetelim atım

2. Atım gideceğin yer belli yoldur
Önün Tatar deresinde dizgini kaldır
Sabah namazını yârin göğsüne kıldır

Çırpını çırpını gidelim atım
Yarın nazlı yâre yetelim atım

3. Atım Gemerek'te nalladayım nalını
Üç dilbere dokutayım çulunu
Koca Şahrık'tan doğrultayım yolunu

Bugün İğdeli'ye yetelim atım

4. Engin olur bizim ilin ovası
Yüksek olur yaylaların havası
Çakmak Gediğinden Keçikulesi

Bugün nazlı yâre yetelim atım
Çırpını çırpını gidelim atım

(XXVI 489)

A. Bu türkü, Karacaoğlan'a ait türkülerden birinin çeşitlenmesi olmalı, bkz. Cahit Öztelli, Karacaoğlan, No: 119.
Mustafa Necati Karaer, Karacaoğlan, No: 136.
İlhan Başgöz, Karacaoğlan, s. 105.
Ali Rıza (Yalman Yalgın), Cenupta Türkmen Oymakları, Kısım 11, s. 65; Kısım V, s. 23.
Sadeddin Nüzhet Ergun, Karacaoğlan, s. 159

184. KARAKOYUN TÜRKÜSÜ

1. Karakoyun koyunların beyidir
Doğu koyun yüreğimin yağıdır
Yaylasını sorarsan Çiçek Dağıdır
Dön koyunum yayla zamanı değil

2. Koyun seni göre göre getirdim
Getirdim de argacına yatırdım
Ablam sağdı ben yanına oturdum
Yayıl hey derdine yandığım koyun

3. Koyun şu derede kuzuladın mı
Sağına soluna yaslanmadın mı
Çoban gelir diye gözlemedin mi
Yayıl hey derdine yandığım koyun

4. Koyun seni süreyim Alabayır'a
Tırnağın değmesin küme çayıra
Senin sahibini Allah kayıra
Yayıl hey derdine yandığım koyun

5. Koyun senin ile yaylaları yayladım
Dediler öldün ben oturdum ağladım
Alımı morumu çıkardım kara bağladım
Yayıl hey derdine yandığım koyun

6. Koyun seni gören bir delikanlı
Sağ yüzü sol yüzü püskürme benli
Veririm yüz seki vermem ben seni
Yayıl hey derdine yandığım koyun

(XXVI 393)

B. Yayladan dönüşünde sürüsüne çor düşüp telef olması.

185. KAYIKÇI TÜRKÜSÜ

1. Gelin kızlar iskeleye varalım
Bir münasip hub kayıkçı bulalım
Her ne ister ise n'olur verelim
Naz ile çek bizi canım kayıkçı

2. Kimi molla kimi paşa kızları
Lisanı tutidir şirin sözleri
Biri ahu biri siyah gözleri
Naz ile çek bizi canım kayıkçı

3. Gelin kızlar girek kayık içine
İbrişim seccade döşeyek kıçına
Uryan olmuş kayıkçının suçu ne
Naz ile çek bizi canım kayıkçı

4. Gelin kızlar gelin seyre gidelim
Hünkar Bahçesini seyre gidelim
Küçüksuyu dahi mehtap edelim
Naz ile çek bizi canım kayıkçı

5. Böyle m'olur kadınların nazları
Kan bürümüş o dilberin gözleri
Yaktı vücudumu şirin sözleri
Naz ile çek bizi canım kayıkçı

(XXVI 561)

186.

1. Giren ayın ikisinde üçünde
Sarı altın yalanıyor saçında
Kadın Ümmü'm on üç on dört yaşında

Coşkun çaylar Ümmü'm suya vurdu mu
İndi gitti selameti buldu mu

2. Davulcusu dam ardını dolaşır
Seymenleri koyun gibi meleşir
Kadın Ümmü'm anam babam ağlaşır

Coşkun çaylar Ümmü'm yüze vurdu mu
İndi gitti selameti buldu mu

3. Elimden burmamı yörükler aldı
Başımdan yazmamı söğütler aldı
Kadın Ümmü'm görüşmemiz mahşere kaldı

Kanlı çaylar Ümmü'm yüze vurdu mu
İndi gitti selameti buldu mu

4. Altın tabak içinde kınam ezildi
Gümüş tarak ile zülfün yazıldı
Kadın Ümmü'm mezarın suyu kazıldı

Kanlı çaylar Ümmü'm yüze vurdu mu
İndi gitti selameti buldu mu

(XXVI 717)

A. Ayrıca bkz: Cahit Öztelli, Evlerinin Önü, s. 447. Mehmet Özbek, Folklor ve Türkülerimiz, s. 310-311.

C. 1/2: Bu dize «Sarı altın yalabıyor saçında» olmalı.

187. BOZOK TÜRKÜSÜ

1. Babayağmur derler de mesine geldim
Ötüşür bülbüller sesine geldim
Gazi'yi vurmuşlar da başına geldim

Yaylım ateşine yanan ağlasın
Kanlı gömleğimi giyen ağlasın

2. Babayağmur yollarına çöktü bir duman
Duman'ı vurmayın cahildir aman
Kollarım bağlandı yeğenim hallerim yaman

Yaylım ateşine yanan ağlasın
Kanlı gömleğimi giyen ağlasın

3. Seyf' Ali dedikleri bir mapçup uşak
Beline bağlayamadım yedi kat fişenk
Gazi'mi vurmuşlar ağlaşır uşak

Yaylım ateşine yanan ağlasın
Kanlı gömleğimi giyen ağlasın

4. Gazi'nin atı da örkten boşandı
Analı mavzerimi iller kuşandı
Sırma bıyıklarım kana döşendi

Yaylım ateşine yanan ağlasın
Kanlı gömleğimi giyen ağlasın

5. Gazi'nin atı da havluda bağlı
Aynalı tüfenk de dalında bağlı
Gazi'mi vurmuşlar kolları bağlı

Yaylım ateşine yanan ağlasın
Kanlı gömleğimi giyen ağlasın

6. Kırat'ım kanatlandı da havadan uçtu
Babayağmur Köyünün önünden geçti
İlyas'ın atlısı geldi de tedbirim şaştı

Yaylım ateşine yanan ağlasın
Kanlı gömleğimi giyen ağlasın

(XXVI 728)

188.

1. Anam kanı atam kanı
   Önünde verdiğim canı
   Ne tezce unuttun beni
   Anam kanı atam kanı
   Niçin unuttular beni
   Niçin anmaz anam beni

2. Haktan bize emir geldi
   Gözüm kanlı yaşla doldu
   Azrail canımı aldı
   /...../ zındanda kaldı
   Niçin anmaz anam beni

3. Dolaşırım geceleri
   Kur'an okur hocaları
   Varam cuma geçeleri
   Niçin anmaz anam beni

4. /...../ ile emdirmedi
   /...../ ile çimdirmedi
   Ağlayıp da döndürmedi
   Niçin anmaz anam beni

5. Gâh döğüp gâh söğmedi mi
   Hiç yüzüne bakmadı mı
   Ya uçup ya koşmadı mı
   Niçin anmaz anam beni

6. Biz ufacıkça kuşlarız
   Ana ata arzularız
   Cennet kapısı gözleriz
   Niçin anmaz anam beni

7. Mahşer yerinde ararın
Kanadadır diye soranın
Şimdi anlardan umarın
Niçin anmaz anam beni
Anam kanı atam kanı

8. Bayram olur namaz olur
Melekler dolanır gelir
Çok dualar kabul olur
Niçin anmaz anam beni

9. Anaların gözü yaşlı
Ataların bağrı taşlı
Kardaşım ibrişim saçlı
Niçin anmaz anam beni

10. Kardaşım yanıma gelmez
Atam hiç halimden bilmez
Bu dünya kimseye kalmaz
Niçin anmaz anam beni

11. Görün ölüm bizi n'etti
Kara toprak bizi yuttu
Anam babam hoş unuttu
Niçin anmaz anam beni

12. Yavruyam yuvadan uçtum
Bu darı dünyadan göçtüm
Ahret yollarına düştüm
Niçin anmaz anam beni

13 Hısım kavım n'eylesinler
Hayır dua eylesinler
Öleceğim söylesinler
Niçin anmaz anam beni

(XXIV 122)

189.

1. Yağmur yağar da ışılaşır sayları
   Eli göçmüş de bozulaşır daylağı
   Taze gelindir koçyiğidin yaylağı
   Gelinden usanmış kız ister gönül

2. Benden selam söyleyin uşağı
   Mail oldum belindeki kuşağa
   Yata idim ak çarşaflı döşeğe
   Yastıktan usanmış kol ister gönül

(VIII 1-10)

A. Ayrıca bkz: Ferruh Ersunar, Gaziantep Folkloru, s. 179.

190.

1. Kızılırmak akar akar da durulmaz
Geçti bu güzellik de çare bulunmaz
Hasret gidiyorum gözüm yumulmaz
Hasret de kıyamete kaldı ağlarım

Hana vardım han yanmış
Handa benim nem kalmış
Ak göbeğin altında
Bir gecelik hal kalmış

2. Uçurdum kolumdan alıcı kuşu
Sürün gitsin viranеden baykuşu
Aman da kadir kıymet bilmez oldu her kişi
Kadir kıymet bilen yere gidelim

Ellere suna boylum ellere
Gâvur dölü tek tek vurur zillere
Dayanamam dokunaklı dillere

3. Şu karşıdan da görünen Hacılar Köyü
Lütfeyle sevdiğim unut bu huyu
İbtida verdin de muhabbet suyu
Sonraki verdiğin de ecel şerbeti

Sıra sıra dükkânlar
Çuha şalvar dikerler
Gölzerinden bell'olur
Hasiretlik çekenler

4. Kermir Bağlarından dökülür gazel
Ötüşür bülbüller sevdalar azar
Kaşına gözüne değmesin nazar

5. Yine güz geliyor da yollar işledi
Didem yaşları durdu idi yine başladı
Alırım dedim de kız nerelerde kışladı

Saçımı boynuna dolar dolar ağlarım
Verseler yâri koynuma güler güler oynarım

(XXII 402)

C. 2. bent Karacaoğlan'ın türkülerinden kopmuş olmalı; bkz. Cahit Öztelli, Karacaoğlan, No: 129.

IV
Sözlük, Dizinler (I-VII), Kısaltmalar, Kaynakça

SÖZLÜK

abeş: kula renkte at, derisi alacalı hayvan

ağıl: koyun ve keçi sürülerinin gecelediği çit ya da duvarla çevrildiği yer

ağıl: Ayın çevresinde görülen aydınlık teker, hale, ayla

ağyar: başkaları, yabancılar

ahraz: dilsiz, sağır ve dilsiz

al: hile, tuzak

alav: alev

argaç: davarların açıkta toplu olarak yattıkları yer, düz dağ sırtları

arkaç: bkz. argaç.

arıstak: yapılarda, tavanda üzerine mertek dizilen kalın ağaç, kiriş

arma: eskiden erkeklerin, askerlerin bellerine bağladıkları fişeklik

aşırma: kova, bakraç

avara: işsiz

avrupa: bir saç biçimi, başın ön tarafına bırakılan saç

baboy: baba

bahiş: bakış

baz: gösterişli

belik: saç örgüsü

bergüzar: hediye

bıldır: geçen yıl

bider: tohum

birem: birer

birez: biraz

bizecek: bize kadar

bazar: pazar

bozulamak: acı acı bağırmak; iniltili ses çıkarmak

bubal: vebal

büber: biber

cacik: bebek, çocuk

caddeylemek: yol etmek

camuz: manda

ceran: sevimli, uzun boylu

cevli cevlan eylemek: dolaşmak

coba: cüppe

çar: dört

çarhacı: eski, bozuk

çeç: Savurularak samandan ayrılmış tahıl yığını

çingi: sopa parçası. dal kırığı

Çin Maçin: Çin ülkesi

çit: başörtüsü, yemeni

dahletmek: inat etmek

dal: omuz, omuzbaşı

dal: zayıf, ince, çıplak, tek

daylak: tüylü devenin erkeği

debagat: tabaklık, sepicilik

dellal: satılacak şeyi satan, tellal

dıvdak (—atlı): çevik. kıvrak

dildar: sevgilisinin gönlünü çelmiş

diynenmek: dinlenmek

dizecek: dize kadar

Doğu koyun: kulakları kısa olarak doğan koyun

dolama: çuha giysi, kat kat giysi

dülbent: yazma

ebrişim: kalınca bükülmüş ipek, iplik, saç, ibrişim

efgan: acı ile, bağırıp çağırma

eğnemek: herhangi bir giyeceği giymeyip, sırta almak

enik: kedi ve köpek yavrusu

fafiri: bkz. fağfuri

fağfuri: Çin işi fincan tabak

farımak: yaşlanmak, yıpranmak, yorulmak

fers: fes

firez: ekin, yeni çıkmaya başlamış ekin

galaba: karışıklık

gergah: bkz. gergef

gergef: üzerine kumaş gerilerek nakış işlemeye yarar çerçeve

gıdık: çene altı, gerdan

gidi: ahlaksız, pezevenk

göğdeli: iri yapılı, iriyarı

gönenmek: mutlu ve rahat bir yaşam sürmek

gönlekçek: gömlekle

gövel: yeşil başlı

güman: umut

günay: güney, güneş gören yer

güzecek: güze kadar

havlu: avlu. bahçe

hatem: üstü mühürlü yüzük

hallaç: pamuk atımcısı, atımcı

halvet: tenhaya çekilme, tenha yer

har: ateş, sıcak

harar: kıldan dokunmuş büyük çuval

helke: bakraç, kova

heng: oyun

hezeli: kuruyup dökülen ağaç yaprakları

hoşuncuk: bkz. hoşuntu

hoşuntu: birinin arkasından atıp tutma, öç alma isteği

höllük: elenmiş ince toprak

huğlamak: kulak çınlamak

hünker: padişah

ırakı: rakı

ıramak: uzaklaşmak

ibdi: önce

il: el, yabancı

ingin: adi, bayağı

inkisar: kırılma, gücenme, ilenç

istihareye yatmak: bir işin sonucunu anlamak için aptest alıp dua edip uykuya yatmak

kaçan: ne zaman, ne zaman ki, her ne zaman

kaçman: kaçmayın

kampana: çan

kamrık: böğür, kasık üstü

kanara: doymak bilmeyen, obur

kanı: hani

karamıh: saçma büyüklüğünde meyveleri olan dikenli bir bitki, çalı

kayda: ezgi, ahenk

kelepçek: kelepçeli, kelepçeyle

kehme: bkz. kemha

kemha: çizgili dokuma

kemlik: kötülük

kırcı: dolu, ufak ve sert taneli kar

Kırklar: kırk kişilik bir evliya topluluğuna verilen ad

kimya: yüksek özellikler taşıyan çok değerli şey

kirmen: elde yün eğirmeye yarar araç

koçak: yürekli, yiğit, kabadayı, cömert

konülga: konak, konulacak yer

korkuçlu: korkulu, korkunç

koyak: bir ucu dağda son bulan kapalı boğaz, iki dağ, tepe arasındaki boşluk, vadi

kulunlu: karnında yavrusu olan at, eşek

kutnu: ipekle karışık dokunmuş kalın kumaş çeşidi

löbet: nöbet

martin: eskiden kullanılan ve tek kurşun atan bir tüfek

mazul: boş, azledilmiş

meftun: büyülenmiş, tutkun, vurgun

meram: amaç, istek

meyt: ölü

müdara: yüze gülme, yüze gülücülük, boyun eğme

nadim: pişman

nen eylemek: ninni söylemek

nısf: yarım, yarı

öncül: önde olan

örk: hayvanları bağlamaya yarayan kalın ip

papak: kalpak

pend: öğüt

pulad: çelik

salta: yakasız, iliksiz, kolları bolca bir çeşit kısa ceket

samur (—gözlü): yumuşak bakışlı göz

santur: kanuna benzer, tokmakla çalınır, maden telli bir çeşit çalgı

savmak: birinden kurtulmak için onun gitmesini sağlamak, göndermek, salmak

say: ince, yassı taş

saya: yeldirme, kadın giysisi, yelek

seki: yer, arsa, tarla

seme: aptal, sersem, budala

serpuş: başlık, baş giysisi

seymen: köyden köye gelin almaya giden güvey yanlısı atlı, davullu, zurnalı, silahlı ve çepken giymiş delikanlı alayı

sığamak: elbisenin kollarını ya da paçalarını yukarıya çekip toplamak

sili: yünden dokunmuş yaygı

söyündürmek: söndürmek

şaduman: sevinme, sevinç

şak: parça

şerha: dilim, yarık

şimşir: yaprakları her mevsimde yeşil kalan bir bitki

tavuş: ses, hafif gürültü, tıkırtı

temennah: eli başa götürerek yapılan selam işareti

tokurcun: verevine dokunan kumaş

tura: tuğra

turaş: keklik türünden, eti yenen bir av kuşu

tuti: papağan

tüğmek: kaçmak, savuşup gitmek, yükselmek

tün: gece

türab: toprak, toz

uçmak: cennet

uğru: yol, ön, hırsız

usulunan: usulüne uygun

üş: üç

vehleten: ilk anda, birden bire, ansızın

vıcır vıcır: çok, çok bol, cıvıl cıvıl

yağlık: büyük mendil, çevre

yalman: eğik, sarp, dik

yaran: dost, arkadaş

yaşmak: kadınların yalnızca gözlerini açıkta bırakarak başlarına örttükleri ince bez

yazı: ova

yazma: üzerinde şekil olan yemeni

Yediler: evreni yöneten erenlerden

yelekçek: yelekle

yelkindir etmek: rüzgârda sallanmak

yelkinmek: bir eylem yapmaya davranmak, zorlanarak yapmak

yoşumak eskimek, yıpranmak

yufka: ince ve çabuk kırılır

zavur: gülünç şey

DİZİNLER

Bu bölümde yer alan dizinler 190 türkü metninin dize yapısını gösteriyor. Dizinler sırasıyla şunlardır:

I. Tekrarlamalı Kalıplar

II. Hazır Söz Kalıpları

III. Gurbet — Sıla — Felek — Mevla

IV. Son Kelimeler

V. Özel Adlar

VI. Kırat Motifi

VII. Kitaptaki Türkülerin A.Ş. Esen Defterlerindeki Karşılıkları.

Tekrarlamalı kalıpların yer aldığı dizeler tiplerine göre yeniden kümelendirildi. Her tipin başında bulunan harfler, tekrarların dize içerisinde nasıl yapıldığını gösteriyor. Harflerin çizgilere göre durumları ise tekrarların dizedeki yerini belirtiyor. Bu da, tekrarın başta, ortada ve sonda olmasına, ayrıca yan yana ya da aralıklı olarak kaç kez yapıldığına göre düzenlendi. Aynı kelime ile yapılan tekrarlar aynı harfle, ayrı kelimelerle yapılan tekrarlar ayrı harflerle gösterildi.

Örnekler:

A_1A_2— : Aynı kelimenin başta iki kez tekrarlanması.
Bölük bölük olmuş dumanlı dağlar 27:7,1

A_1B_2— : Ayrı iki kelimenin ortada tekrarlanması.
İlazımdır **nalını muhını** düzdür 103:5,12

A_1A_2—A_3 : Aynı kelimenin başta iki kez, sonda bir kez tekrarlanması.
Kayalar kayalar karlı **kayalar** 122:6,1

I. TEKRARLAMALI KALIPLAR :

1.1. İkili

Tip 1 : A_1A_2—

I.1.1.1. 1. (1) : örn. : **Ağlama ağlama** yüreğim de yaralı 72:1,4
I.1.1.1. 2. (2) : örn. : **Ağlayı ağlayı** da gurbete düştüm 88:1,1
I.1.1.1. 3. (2) : örn. : **Aman aman** azdıralım 166:1,5
I.1.1.1. 4. (1) : örn. : **Arayı arayı** Urgaç'ta buldum 53:9.1
I.1.1.1. 5. (1) : örn. : **Birem birem** yedim tükenmez sandım 150:4,1
I.1.1.1. 6. (1) : örn. : **Bölük bölük** olmuş dumanlı dağlar 27:7,1
I.1.1.1. 7. (1) : örn. . **Bulut bulut** üstüne 166:1,1
I.1.1.1. 8. (1) : örn. : **Cıvıl cıvıl** öter dağların kuşu 80:3,1
I.1.1.1. 9. (1) : örn. : **Çala çala** sağ kollarım yoruldu 163:2,3
I.1.1.1.10. (1) : örn. : **Çayırdan çayıra** sürdüm izini 122:7,1
I.1.1.1.11. (1) : örn. : **Çıkıp çıkıp** yâr yoluna bakamam 78:5,3
I.1.1.1.12. (3) : örn. : **Çırpını çırpını** da yuvadan uçtum 88:1,1
I.1.1.1.13. (1) : örn. : **Çıtır çıtır** kırdın benim dalımı 87:2,1
I.1.1.1.14. (1) : örn. : **Çölden çöle** varayım 66:9,1
I.1.1.1.15. (2) : örn. : **Deste deste** gül döşedim yerlere 120:7,2
I.1.1.1.16. (4) : örn. : **Didema didema** merdanesiyem 63:17,1
I.1.1.1.17. (1) : örn. : **Dilik dilik** olmuş sinem yaralı 177:2,3
I.1.1.1.18. (1) : örn. : **Dolanı dolanı** buraya geldim 53:9,2
I.1.1.1.19. (1) : örn. : **Döne döne** de bindirdiler eşeğe 84:1,1
I.1.1.1.20. (1) : örn. : **Döner döner** bir ardına bakarsın 34:3,3
I.1.1.1.21. (1) : örn. : **Dönüp dönüp** bakıyor 74:4,3
I.1.1.1.22. (2) : örn. : **El ele** vermiş gider güzelin ucu 53:12,2
I.1.1.1.23. (1) : örn. : **Elif Elif** derim duymaz kulağın 30:3,1
I.1.1.1.24. (1) : örn. : **Erisin erisin** dağların karı 69:1,1
I.1.1.1.25. (2) : örn. : **Elvan elvan** güller kokar koynunda 45:2,2
I.1.1.1.26. (2) : örn. : **Garip garip** ötme bülbül 9:11,4
I.1.1.1.27. (3) : örn. : **Gel gel** aman 105:1,1
I.1.1.1.28. (3) : örn. : **Gelini gelini** nazlı gelini 53:2,5
I.1.1.1.29. (2) : örn. : **Gide gide** ben yolumdan ıradım 165:1,1
I.1.1.1.30. (1) : örn. : **Giderim giderim** yolum düz gitmez 27:10,1
I.1.1.1.31. (1) : örn. : **Giye giye** eskitmişsin alları 17:1,1
I.1.1.1.32. (1) : özn. : **Gizli gizli** haber salıp durmasın 10:6,1
I.1.1.1.33. (1) : örn. : **Hilal hilal** olmuş yârin kaşları 51:1,2
I.1.1.1.34. (1) : örn. : **Ilgıt ılgıt** esen kanımı silsin 84:2,2
I.1.1.1.35. (1) : örn. : **Ilıyı ılıyı** hep gelen bazlar 157:4,1

I.1.1.1.36 (1) : örn.: **Iraktan ırağa** baktım da durdum 77:6,1
I.1.1.1.37. (1) : örn.: Isır ısır al yanaklar kanadı 120:4,2
I.1.1.1.38. (1) : örn.: **İçerim içerim** de bağrımı yakar 5:5,1
I.1.1.1.39. (1) : örn.: **İstanbul İstanbul** viran kalası 150:6,1
I.1.1.1.40. (1) : örn.: **Kaça kaça** Tekerek başına düştün mü 177:5,3
I.1.1.1.41. (1) : örn.: **Kardaşı kardaşa** muhtaç eyleme 91:3,3
I.1.1.1.42. (1) : örn.: **Karşı karşı** yaptıralım hanları 120:6,1
I.1.1.1.43. (3) : örn.: **Karşıdan karşıya** gelen güzeller 65:3,1
I.1.1.1.44. (1) : örn.: **Kova kova** sonuklu'ya tıktılar 63:11,1
I.1.1.1.45. (1) : örn.: **Nazlanı nazlanı** çezer kuşağı 53:18,3
I.1.1.1.46. (1) : örn.: **Oynayı oynayı** verir şarabı 120:3,2
I.1.1.1.47. (2) : örn.: **Salını salını** gez kara gözlüm 27:3,4
I.1.1.1.48. (2) : örn.: **Serpili seprili** gezdiğim zaman 53:16,3
I.1.1.1.49. (3) : örn.: **Sıra sıra** şu Sıvas'ın söğüdü 4:4,1
I.1.1.1.50. (1) : örn.: **Tavandan tavana** atlaşır kediler 11:1,1
I.1.1.1.51. (3) : örn.: **Top top** olmuş suya giden güzeller 76:4,1
I.1.1.1.52. (2) : örn.: **Tövbeler tövbesi** geyik avına 78:1,3
I.1.1.1.53. (1) : örn.: **Ufak ufak** meyhanenin taşları 51:1,1
I.1.1.1.54. (2) : örn: **Uğrun uğrun** dost bağına girmeli 76:2,1
I.1.1.1.55. (2) : örn.: **Vara vara** vardık dağa 83:1,1
I.1.1.1.56. (1) : örn.: **Zır zır** eder gerin senin 108:4,4

Tip : 2 : —A_1A_2—

I.1.1.2. 1. (1) : örn.: Su değilem **aka aka** durulam 6:2,1
I.1.1.2. 2. (2) : örn.: Coşkun sular **akar akar** da durulmaz 10:7,1
I.1.1.2. 3. (3) : örn.: Eşim **aman aman** bızdık 147:1,3
I.1.1.2. 4. (1) : örn: Yola **baka baka** gözüm süzüldü 101:8,1
I.1.1.2. 5. (1) : örn.: Kamışlı da **baştan başa** su arası 101:5,1
I.1.1.2. 6. (2) : örn.: Koktu **burcu burcu** gülünüz dağlar 151:2,4
I.1.1.2. 7. (2) : örn.: Yandı **cayır cayır** şu dağların meşesi 118:4,4
I.1.1.2. 8. (1) : örn.: Aşağıdan **cıvıl cıvıl** kuş geldi. 10:5,1
I.1.1.2. 9. (1) : örn. : Şu dağları **delik delik** delseler 150,5,1
I.1.1.2.10. (1) : örn: Saçımı boynuma **dolar dolar** ağlarım 190:5,4
I.1.1.2.11. (1) : örn : Aman güzel **el ele** verelim köye inelim 4:5,1
I.1.1.2.12. (2) : örn.: Allah yardımcı olsun **garip garip yavrular** 111:3,4
I.1.1.2.13. (1) : örn. : Koyun seni **göre göre** getirdim 184:2,1
I.1.1.2.14. (1) : örn : Koyun seni **güde güde** getirdim 171:4,1
I.1.1.2.15. (1) : örn.: Kanı **ılgıt ılgıt** akar dorunun 79:3,4
I.1.1.2.16. (1) : örn.: Kızılırmak **parça parça** olasın 1:3,1

I.1.1.2.17. (1) : örn.: Gökyüzünde **pare pare** bulutlar 152:2,1
I.1.1.2.18. (2) : örn.: Aman güzel **salını salını** suya gidersin 4:9,1
I.1.1.2.19. (1) : örn.: Karşı dağda **sıra sıra** bademler 104:1,1
I.1.1.2.20. (1) : örn.: İçerimde **şerha şerha** yaram var 134:1,5
I.1.1.2.21. (1) : örn.: Keklikleri **takır takır** ötüyor 130:4,2
I.1.1.2.22. (1) : örn.: Dara zülfün **tel tel** olsun 172:1,5
I.1.1.2.23. (1) : örn. : Ciğerlerim **top top** olur alışır 78.6,3
I.1.1.2.24. (1) : örn.: Başçavuşun odası da **top** topa bakar 63:18,1
I.1.1.2.25. (1) : örn.: Esti **yavaş yavaş** yeliniz dağlar 151:1,2
I.1.1.2.26. (1) : örn.: Gelin der ki **yüce yüce** başım var 64:3,1
I.1.1.2.27. (1) : örn.: Yel estikçe **zılgıt zılgıt** eridim 122:1,2

Tip 3 : $-A_1A_2$

I.1.1.3. 1. (1) : örn.: İllam **anamı anamı** 90:3,4
I.1.1.3. 2. (1) : örn.: Yemenim **bele bele** 167:1,1
I.1.1.3. 3. (2) : örn.: Gülek Boğazı da **bellidir belli** 144:5,1
I.1.1.3. 4. (1) : örn.: Şu dağın ardında kar **beyaz beyaz** 94:3,1
I.1.1.3. 5. (1) : örn.: Karanfilim **biçim biçim** 140:2,1
I.1.1.3. 6. (1) : örn.: Agop da der ki **binbaşıyım binbaşı** 179:4,1
I.1.1.3. 7. (1) : örn.: Eğri Dağım **boğum boğum** 140:3,1
I.1.1.3. 8. (1) : örn.: Akar **bulanı bulanı** 98:2,2
I.1.1.3. 9. (1) : örn: Cırlavuk yolları **cızıdır cızı** 119:1,1
I.1.1.3.10. (1) : örn.: Eğri Dağım **çatal çatal** 140:5,1
I.1.1.3.11. (4) : örn.: Mektupta yer kalmadı gel **diye diye** 115:42,4
I.1.1.3.12. (1) : örn.: Ağalar **dolanı dolanı** 98:2,4
I.1.1.3.13. (2) : örn.: Bu dert benim ile küçükten verdi **el ele** 27:4,1
I.1.1.3.14. (1) : örn.: Vermem seni yâd **ellere ellere** 137:6,4
I.1.1.3.15. (1) : örn.: Ben ağlarım **için için** 71:3,2
I.1.1.3.16. (1) : örn.: Kaşlar **kalemi kalemi** 90 : 4.4
I.1.1.3.17. (1) : örn.: Kaldır kolların kaldır **kandadır kanda** 55:2,1
I.1.1.3.18. (2) : örn.: Yüce dağ başında kar **katar katar** 14:4,1
I.1.1.3.19. (1) : örn.: Söyle **kelamı kelamı** 90:1,2
I.1.1.3.20. (1) : örn.: Yürü Ofo yürü kal **melil melil** 127:6,4
I.1.1.3.21. (2) : örn.: Ah **mendil mendil** 142:1,5
I.1.1.3.22. (2) : örn.: Cevizin yaprağı **narindir narin** 115:39,1
I.1.1.3.23. (1) : örn. : Sazım söyler **perde perde** 124:3,1
I.1.1.3.24. (1) : örn.: Gelir **salına salına** 162:4,2
I.1.1.3.25. (1) : örn.: Eyler **selamı selamı** 90:1.4
I.1.1.3.26. (1) : örn.: Görsem **sılamı sılamı** 90:2,4

I.1.1.3.27. (1) : örn.: İstanbul yolları bir tanem **sızıdan sızı** 105:2,1
I.1.1.3.28. (1) : örn.: Altın saatım **şak şak** 143:2.1
I.1.1.3.29. (4) : örn.: Ayrılık defterin yaz **uğrun uğrun** 75:1,4
I.1.1.3.30. (1) : örn.: Nar ağacı **ulam ulam** 71:2,1
I.1.1.3.31. (1) : örn.: İstanbul yolları bir tanem **uzaktan uzak** 105:1,1
I.1.1.3.32. (1) : örn.: Karadır kaşların **yandım** ki **yandım** 88:4,1

Tip 4 : A_1B_1—

I.1.1.4. 1. (1) : örn.: **Aklım fikrim** aldın şaşırdın 77:3,2
I.1.1.4. 2. (1) : örn.: **Alımı morumu** çıkardım kara bağladım 184:5,3
I.1.1.4. 3. (2) : örn.: **Al yeşile donatmışsın** donumu 30:1,2
I.1.1.4. 4. (1) : örn.: **Ana ata** arzularız 188:6,2
I.1.1.4. 5. (5) : örn.: **Ananın babanın** emlik kuzusu 78:7,3
I.1.1.4. 6. (1) : örn.: **Aslın neslin** Afşardır adın 11:4,1
I.1.1.4. 7. (1) : örn.: **Bağdat'ı Basra'yı** dolandın geldin 11:10.1
I.1.1.4. 8. (1) : örn.: **Boyu bosu** her endamı yerinde 10:4,3
I.1.1.4. 9. (1) : örn.: **Çayır çimen** yoz otlara sarıldım 129:1,2
I.1.1.4.10. (1) : örn.: **Çoluğu çocuğu yola** düşürdüm 96:3,3
I.1.1.4.11 (1) : örn.: **Gece gündüz** hayalime giriyor bilemiyorum 82:3,1
I.1.1.4.12 (1) : örn.: **Gelir gider** ben gülümü koklarım 104:2,4
I.1.1.4.13 (2) : örn.: **Giydirdim kuşattım** da verdim dellala 35:6,3
I.1.1.4.14. (1) : örn.: **Halı kilim** dokur ağ devenin yüküne 168:4,2
I.1.1.4.15. (1) : örn.: **Hevsi kövsü** sevdiğim nazlı yâri 68:1,3
I.1.1.4.16. (2) : örn.: **Kadir kıymet** bilen yere gidelim 190:2,4
I.1.1.4.17. (1) : örn.: **Kız gelin** oturmuş iki geçeli 126:9,2
I.1.1.4.18 (1) : örn.: **Kutnu kumaş** dökülmüş şala kim bakar 39:3,1
I.1.1.4.19. (2) : örn.: **Lale sümbül** allar giyer boyanır 151:2,3
I.1.1.4.20. (2) : örn.: **Sağıma soluma** vay babam ben dönemedim 38:3,2
I.1.1.4.21. (1) : örn.: **Taşını toprağını** seller alası 150:6,2
I.1.1.4.22. (2) : örn.: **Üç beş** ahbap yanı başında 79:1,3
I.1.1.4.23. (1) : örn.: **Yarın bir gün** mahşer yeri kurulur 77:7,1

Tip 5 : — A_1B_1 —

I.1.1.5. 1. (3) : örn.: Yüksek kahvelerde **al yeşil** perde 154:5,1
I.1.1.5. 2. (1) : örn.: Pozantı **da boz bulanık** bulanır 101:4,1

I.1.1.5. 3. (1) : örn. : İstanbul'u **cevli cevlan** eyledim 126:4,1
I.1.1.5. 4. (1) : örn. : Alavından **patla çatla** öl gelin 64:6,4
I.1.1.5. 5. (1) : örn. : Üç kumandan **geldi geçti** Zara'ya 132:2,1
I.1.1.5. 6. (1) : örn. : Mektubum **gidip gelmez** oldu cümlesi küstü 15:3,2
I.1.1.5. 7. (4) : örn. : Karalı **koyun** kuzumu n'eyledin felek 171:1,4
I.1.1.5. 8. (1) : örn. : Kalem alıp **kaşın gözün** yazmalı 76:3,2
I.1.1.5. 9. (1) : örn. : İlazımdır **nalını mıhını** düzdür 103:5,2
I.1.1.5.10. (1) : örn. : **Yediceğin şeker şerbet** bal mıdı 76:1,2
I.1.1.5.11. (1) : örn. : Evinize **vara gele** yol sandım 47:2,1

Tip 6 : — A_1B_1

I.1.1.6. 1. (1) : örn. : İki geyik gelir **aklı karalı** 121:2,1
I.1.1.6. 2. (1) : örn. : Ben ağlarım yavru **gece ve gündüz** 35:3,2
I.1.1.6. 3. (1) : örn. : Mendilim salkım saçak **saçak** 50:3,1
I.1.1.6. 4. (1) : örn. : Dinî bir uğruna da **sarardım soldum** 138:3,1
I.1.1.6. 5. (1) : örn. : Evlerinin önü **yoldur yolaktır** 72:2,1

Tip 7 : A_1 — A_2 —

I.1.1.7. 1. (1) : örn. : Ağla gönül ağla gülmek sana haram oldu 14:6.1
I.1.1.7. 2. (2) : örn. : **Aman** Fadime'm **aman** al başından yazmayı 176:1,4
I.1.1.7. 3. (1) : örn. : Amma iş bilirsin **amma** ustasın 34:1,2
I.1.1.7. 4. (1) : örn. : **Bağdan** gidiyorum **bağ** senin olsun 111:2,1
I.1.1.7. 5. (1) : örn. : **Bergüzar** verdim de **bergüzar** aldım 53:9,1
I.1.1.7. 6. (1) : örn. : **Biri** ahu **biri** siyah gözleri 185:2,3
I.1.1.7. 7. (1) : örn. : **Derdim** geldi **dert** üstüne dokundu 21:2,1
I.1.1.7. 8. (2) : örn. : **Eğil** dağlar **eğil** üstünden aşam 40:1,1
I.1.1.7. 9. (1) : örn. : **Eğlen** turnam **eğlen** haber sorayım 173:2,1
I.1.1.7.10. (1) : örn. : **Gâh** döğüp **gâh** söğmedi mi 188:5,1
I.1.1.7.11. (4) : örn. : **Gel** hey imansız yârim **gel** de gene git 67:2,4
I.1.1.7.12. (1) : örn. : **Gelin** kızlar **gelin** seyre gidelim 185:4,1
I.1.1.7.13. (1) : örn. : **Gitme** güzel **gitme** sen de pınara 100:4,1
I.1.1.7.14. (1) : örn. : **Gül** dibinde **gül** bebek 56:2,2
I.1.1.7.15. (2) : örn. : **Gülme** düşman **gülme** sıra dönüyor 119:5.3
I.1.1.7.16. (1) : örn. : **Hana** vardım **han** yanmış 190:1,5
I.1.1.7.17. (4) : örn. : **Hem** gurbetlik **hem** hasretlik çekerim 70:4,3
I.1.1.7.18. (1) : örn. : **Kaldır** koların **kaldır** kandadır kanda 55:2,1

I.1.1.7.19. (1) : örn.: **Kendi** ağlar **kendi** güler kime ne 18:5,4
I.1.1.7.20. (1) : örn.: **Kimi** molla **kimi** paşa kızları 185:2,1
I.1.1.7.21 (4) : örn.: **Konma** bülbül **konma** bizim ellere 175:1,4
I.1.1.7.22.(2) : örn.: **Korkma** hey efendim **korkma** salavat getir 103:3,2
I.1.1.7.23. (3) : örn.: **Ne** İstanbul koydum **ne** Diyarbekir 45:3,3
I.1.1.7.24. (3) : örn.: **Sana** derim **sana** hey Osman Paşa 35:4,1
I.1.1.7.25. (1) : örn.: **Sokma** zalim **sokma** yaram derindir 123:5,4
I.1.1.7.26. (1) : örn.: **Uyan** ey sevdiğim **uyan** gör neler oldu 72:1,2
I.1.1.7.27. (1) : örn.: **Uyma** dedim **uydun** eller sözüne 115:17,3
I.1.1.7.28. (1) : örn.: **Uzun** olur **uzun** yolun selvisi 164:2,1
I.1.1.7.29. (1) : örn.: **Ya** sen gel buraya **ya** ben varayım 115:13,4
I.1.1.7.30. (1) : örn.: **Yanıma gel yanıma** da doktor binbaşı 146:9,1
I.1.1.7.31. (1) : örn.: **Yeşil** ipek **yeşil** iplik bükeyim 174:2,1
I.1.1.7.32. (1) : örn.: **Yürü** Ofo'm **yürü** kal melil melil 127:6,4

Tip : 8 $A_1 — A_2$

I.1.1.8. 1. (1) : örn.: **Alçak** boylusun **alçak** 50:3,2
I.1.1.8. 2. (1) : örn.: **Alırsan** da ergen **al** 57:3,3
I.1.1.8. 3. (1) : örn.: **Aman** Allahım **aman** 154:2,4
I.1.1.8. 4. (1) : örn : **Aşalım** dağlar **aşalım** 124:2,1
I.1.1.8. 5. (1) : örn.: **Dolama** da giymiş **dolama** 162·3,1
I.1.1.8. 6. (1) : örn.: **Ele** şu dünyayı elekten **ele** 39:2,1
I.1.1.8. 7. (1) : örn.: **Ellere** suna boylum **ellere** 190:2,5
I.1.1.8. 8. (6) : örn.: **Engine** hey deli gönül **engine** 150:1,3
I.1.1.8. 9. (1) : örn.: **Gidin** askerler de Yemen'e **gidin** 18:1,1
I.1.1.8.10. (3) : örn.: **Haydi** limonum **haydi** 117:1,4
I.1.1.8.11. (1) : örn.: **Hezeli** de deli gönül **hezeli** 173:5,1
I.1.1.8.12. (1) : örn.: **İmana** gel gâvur kızı **imana** 4:9,1
I.1.1.8.13. (1) : örn.: **İniler** de şu dağların başı **iniler** 30:2,1
I.1.1.8.14. (1) : örn.: **Karadır** kaşların **kara** 172:3,1
I.1.1.8.15. (1) : örn.: **Karşıdan** gel **karşıdan** 60:3,1
I.1.1.8.16. (1) : örn.: Keserse Mevlam **keser** 102.3.3
I.1.1.8.17. (1) : örn.: **Meşelidir** karlı dağlar **meşeli** 176:1,1
I.1.1.8.18 (1) : örn.: **Niçin** hey sevdiğim **niçin** 172:1,1
I.1.1.8.19. (1) : örn.: **Olur** mu beyler **olur** mu 58:3,1
I.1.1.8.20. (1) : örn.: **Sarardım** ben **sarardım** 2:1,1
I.1.1.8.21. (4) : örn.: **Seneler** içinde illa bu **sene** 132:1,4
I.1.1.8.22. (2) : örn.: **Turuncu Emine** Hanım **turuncu** 143:1,5

I.1.1.8.23. (1) : örn. : **Uruldum** ey güzel ben de **uruldum** 63:5,1
I.1.1.8.24. (1) : örn. : **Vuruldum** arkadaş ben de vuruldum 129:1,1
I.1.1.8.25. (1) : örn. : **Yalandır** şu fani dünya da **yalan** 27:9,1
I.1.1.8.26. (1) : örn. : **Yaman** hey ağalar hallerim **yaman** 53:16,1
I.1.1.8.27. (1) : örn. : **Yaşa** padişahım sen binler **yaşa** 18.2,1
I.1.1.8.28. (1) : örn. : **Yazmalar** içinde karalı **yazma** 115:41,1

Tip : 9 $A_1 — A_2$

I.1.1.9. 1. (10): örn. : Dön geri **bak** yâre **bak** 160:1,2
I.1.1.9. 2. (1): örn. : Sap **benden** keser **benden** 102:3,1
I.1.1.9. 3. (3): örn. : A **dağlar** yeşil **dağlar** 2:1,5
I.1.1.9. 4. (1): örn. : Döğüş görmeyeli **del**'oldum **deli** 157:2,2
I.1.1.9. 5. (2): örn. : Bizim ele turna **geldi** kaz **geldi** 9:8,2
I.1.1.9. 6. (3): örn. : Bu güzellik böyle kalmaz **geçinci** yâr **geçinci** 135:1,4
I.1.1.9. 7. (3): örn. : Ben o dilden anlamaz oldum **hoşuncu** yâr **hoşuncu** 135:1,3
I.1.1.9. 8. (1) : örn. : Ağ **koyun** kara **koyun** 74:2,1
I.1.1.9. 9. (1): örn. : Bayram **olur** namaz **olur** 188:8,1
I.1.1.9.10. (3): örn. : Adil'im **oy** aslanım **oy** 182:1,4
I.1.1.9.11. (1): örn. : Cilvesi **var** nazı **var** 57:3,4

Tip : 10 $A_1 — A_2$

I.1.1.10.1. (2) : örn. : Yaz **olur** da temmuz **olur** Adana 101:1,1

Tip : 11 A_1A_2

I.1.1.10.1. (1) : örn. : **Bağlarına bağlarına** 13:3,1
I.1.1.11.2. (1) : örn. : **Boşamazsan boşama** 161:2,3
I.1.1.11.3. (1) : örn. : **Edana edana** 71:1,5
I.1.1.11.4. (1) : örn. : **Ezmeyinen ezmeyinen** 98:1,1

Tip : 12 $A_1B_1A_2B_2$

I.1.1.12.1. (2) : örn. : **Beter olsun beter olsun** 172:2,5
I.1.1.12.2. (1) : örn. : **Gül ezerler gül ezerler** 43:1,1
I.1.1.12.3. (1) : örn. : **Gül kuruttum gül kuruttum** 43:3,1
I.1.1.12.4. (1) : örn. : **Hoş geldin hoş geldin** 12:4,1
I.1.1.12.5. (4) : örn. : **Kız anası kız anası** 12:1,4
I.1.1.12.6. (1) : örn. : **Nar ağacı nar ağacı** 71:4,1

Tip 13 : $A_1B_1C_1B_2$

I.1.1.13.1. (1) : örn.: **Ağ koyun kara koyun** 74:2,1
I.1.1.13.2. (3) : örn.: **Anam kanı atam kanı** 188:1,1
I.1.1.13.3. (2) : örn.: **Baban duyar anan duyar** 69:7,1

Tip 14 : $A_1B_1C_1B_2$

I.1.1.14.1. (1) : örn.: **Gece demez gündüz demez** kor kaçar 115:14,1
I.1.1.14.2. (1) : örn.: **Sağ yüzü sol yüzü** püskürme benli 184:6,2

Tip : 15 $A_1B_1A_2B_2$

I.1.1.15.1. (1) : örn.: **Alt'aydan alt' aya** sıtmalar tutsun 75:3,3
I.1.1.15.2. (1) : örn.: **Gel beri gel beri** ben adam yemem 82:6,1
I.1.1.15.3. (3) : örn.: **Her sabah her sabah** bülbül uyanır 151:2.1
I.1.1.15.4. (2) : örn.: **Şu dereden şu dereye** atlay' ver 59:3,1

Tip : 16 $A_1B_1A_2B_2$

I.1.1.16.1. (13): örn.: A balam **beri bak beri bak** 160:1,2
I.1.1.16.2. (3) : örn.: Hop **cim dallı cim dallı** 136:1,5

Tip : 17 $A_1B_1 — A_2B_2$

I.1.1.17.1. (5) : örn.: **N'oldu** ağama **n'oldu** 48:1,3
I.1.1.17.2. (4) : örn.: **Yol** ver dağlar **yol ver** 140:1,4

Tip : 18 $A_1B_1 — A_2B_2$

I.1.1.18.1. (1) : örn.: **Bir eli** helkede **bir eli desti** 100:7,1
I.1.1.18.2. (1) : örn.: **Bir yanım** bal olmuş **bir yanım** kaymak 137:6,2
I.1.1.18.3. (3) : örn.: **İn gel** güzel **in gel** konaklarından 120:2,4
I.1.1.18.4. (10): örn.: **Tez gel** ağam **tez gel** olma muhannet 115:32,4
I.1.1.18.5. (1) : örn.: **Var git** oğlan **var git** dönmem dinine 4:4,4

Tip 19 : $A_1B_1C_1 — A_2B_2C_2$

I.1.1.19.1. (1) : örn.: **Sen şen ol** yayla **sen şen ol** ellerin yâri geliyor 168:3,4

1.2. Üçlü

Tip : 1 $A_1A_2A_3$

I.1.2.1. 1. (4) : örn.: **Turnam turnam turnam** 42:1,5

Tip : 2 $A_1A_2A_3$

I.1.2.2. 1. (4) : örn.: **Aman aman aman beyler** 36:2,5
I.1.2.2. 2. (1) : örn.: **Dıngala dıngala dın** kabak 141:2,5

Tip : 3 $A_1A_2 — A_3$

I.1.2.3. 1. (2) : örn.: **Anam anam** garip **anam** 174:1,2
I.1.2.3. 2. (1) : örn.: **Gaziler gaziler** de kahpe **gaziler** 75:1,1
I.1.2.3. 3. (2) : örn.: **Gelini gelini** nazlı **gelini** 53:2,5
I.1.2.3. 4. (1) : örn.: **Kaleler kaleler** karlı **kaleler** 14:3,1,
I.1.2.3. 5. (1) : örn.: **Kayalar kayalar** karlı **kayalar** 122:6,1
I.1.2.3. 6. (2) : örn.: **Olmalı olmalı** vay aram böyle m'olmalı 165:9,4
I.1.2.3. 7. (3) : örn.: **Olmasın olmasın** sebep **olmasın** 63:3,1
I.1.2.3. 8. (4) : örn.: **Onmasın onmasın** sebep **onmasın** 63:10,4
I.1.2.3. 9. (2) : örn.: **Yaralı yaralı** sinem **yaralı** 148:1,5
I.1.2.3.10. (8) : örn.: **Zeynep'im Zeynep'im** allı **Zeynep'im** 45:1,1
I.1.2.3.11. (5) : örn.: **Nen eyle nen eyle** Iraz nen eyle 127:1,4

Tip : 4 $A_1A_2 — A_3$

I.1.2.4. 1. (2) : örn.: Ah **aman aman** sürmelim **aman** 127:1,6
I.1.2.4. 2. (1) : örn.: Oy **beni beni** kekliğim **beni** 149:3,4
I.1.2.4. 3. (4) : örn.: Seni **limon limon** tatlı **limon** 162:1,4
I.1.2.4. 4. (5) : örn.: **Aman nene nene** canım **nene** 49:1,3

Tip : 5 $A_1 — A_2 — A_3$

I.1.2.5. 1. (1) : örn.: **Gezdir** oğlan **gezdir** Kırat'ı **gezdir** 103:5,1
I.1.2.5. 2. (1) : örn: **Maraş** dediler de **Maraş** bir koca **Maraş** 26:1,1
I.1.2.5. 3. (1) : örn.: **Hem** anasız **hem** babasız **hem** yârsız 115:18,3

1.3. Dörtlü

Tip : 1 $A_1A_2 — A_3A_4$

I.1.3.1. 1. (1) : örn.: **Vay beni beni oy beni beni** 14:1,4

II. HAZIR SÖZ KALIPLARI

Agop da oturmuş kaktan hozaktan 179:2,1
Agop da oturmuş delikten bakar 179:1,1
Ağam sen gideli dışa çıkmadım 115:16,1
Ağam sen gideli yedi yıl oldu 115:32,1
Ağam sen gideli haylı yıl oldu 115(çeş.)
Ağ bideri kuşlar yesin 69:3,1
Ağ bideri yere saçtım 69:2.1
Ahbaplar duyarsa yanarlar aman 171:1,5
Ahbaplar duyarsa ne derler aman 171:3,5
Ah n'eyleyim gene dağlar dumandır 115:1.4
Ah n'eyleyim yârim ellere yâr olmuş 115:2,4
Ah n'eyleyim seni orda eyler var 115:3,5
Ah n'eyleyim yârim bana yâr değil 115:9,4
Ah n'eyleyim aramızda dağlar var 115:7,4
Ali'min bindiği atlar 153:1,1
Ali'min evinin önü yazı 153:2,1
Allah yardımcı olsun garip garip kuzular 111:3,5
Allah yardımcı olsun garip garip yavrular 111:3,4
Altımızda çamur yaştan 28:2,1
Altımızda yarım hasır 28:1,1
Almasya'dan çıktım yıldız ışılar 63:16,1
Amasya'dan çıktım sağdır selamet 63:19,1
Anam beni gurbet için beslemiş 123(çeş,)
Anam beni mahpus için beslemiş 123(çeş,)
Atımı bağladım nar ağacına 63:2,1
Atımı bağladım ben bir meşeye 63:3,1
Atımı bağladım ben bir yoncaya 63:13,1
Atımı bağladım tarlaya yakın 63:14,1
Atımı bağladım dar ağacına 63:17,1
Ayağına giyer Konya mesini 120:1,1
Ayağına giyer Tire çorabı 120:3,1
Ay karanlık nasıl geçtim geceden 168:2,1
Ay karanlık nasıl çıktın yazıya 168:1,1
Baba yağmur derler de nesine geldin 187:1,1
Baba yağmur yollarına çöktü bir duman 187:2,1
Baba yağmur Köyünün önünden geçti 187:6,2
Belinde kemeri tombul memeli 120 (çeş.)
Belinde kemeri turunç memeli 120:2,1

Beni vuran Kuleli'nin uşağı 118:1,3
Beni vuran puştu bildürmenin kolayı 118:3,3
Bir yıldız doğdu yüceden 37:2,1
Bir yıldız doğdu harılan 37:4,1
Bir yıldız doğdu nur ile 37(çeş.)
Bir yiğit asker olmakla batarm'ocağı 35 (çeş.)
Bir yiğit mahpus olmakla batarm'ocağı 8:5,3
Bir yiğit gurbette olursa batarm'ocağı 35:1,3
Bizim evlerimiz yaylaya göçtü 93:1,1
Bizim evlerimiz yayla yüzünde 93:2,1
Bu dert benim ile verdi el ele 8:3,1
Bu dert benim ile böyle giderse 8:4,1
Bu dert benim ile küçükten verdi el ele 27:4,1
Bülbül ne yatarsın bahar erişti 9:2,1
Bülbül ne yatarsın sette kayada 9:1,1
Bülbül ne yatarsın sayda kayada 9(çeş.)
Bülbül ne yatarsın sırtta kayada 9(çeş.)
Bülbül ne yatarsın çöl ovada 9(çeş.)
Bülbül ne yatarsın Çukurova'da 9(çeş.)
Cevizin yaprağı dal arasında 99:5,1
Cevizin yaprağı al derler pembe 99:4,1
Cevizin yaprağı narindir narin 115:39,1
Cevizin yaprağı düştü dalından 115:40,1
Çiçek Dağı derler semtinden geçmem 81:19,1
Çiçek Dağı derler de başı lâleli 81:3,1
Çiçek Dağı derler de arz ettim geldim 81:4,1
Çiçek Dağı derler de beylerin dağı 81(çeş.)
Dağda davar güderim 57:1,1
Dağda davar izi var 57:3,1
Dersim'in adamları 48:2,1
Dersim'in altı belek 48:4,1
Dersim üç dağ içinde 48:3,1
Devrent'in uğrunda yeşil ot olur 137:5,1
Devrent'in uğrunda al yeşil bayrak 137:6,1
Diyarı gurbette kimseler olmasın hasta 26:4,3
Diyarı gurbette tutuldum derde 154:5,3
Dolama giymiş koluna 162:4,1
Dolama da giymiş dolama 162:3,1
Dolama da giymiş boz gibi 162:2,1
Dönme m'ola gâvur kızı dinime 4:1,4

Dönme m'ola Keşiş kızı dinime 4:3,4
Eğil dağlar ben sılama gideyim 173:1,4
Eğil dağlar eğil bir gül alayım 3:12,1
Eğil dağlar eğil üstünden aşam 40:1,1
Eğri Dağı est olmuşsun 140:4,1
Eğri Dağım çatal çatal 140:5,1
Eğri Dağı boğum boğum 140:3,1
Ektim Kanlıçay'a bitmedi kabak 134:2,1
Ektim Kanlıçay'a bitmedi tütün 134:3,1
Ektim Kanlıçay'a bitmedi kelek 134:4,1
Ektim tarlanıza bitmedi bostan 134:1,1
Ektim tarlanıza bitmedi hıyar 134:5,1
Elli dirhem martinimin demiri 118:2,1
Elli dirhem maşdanamın kalayı 118:3,1
Erciyes'te bir pınar var 92:2,1
Erciyes'te kar kalmadı 98:3,1
Evlerinin önü çifte çatal pınarlar 170:3,1
Evlerinin önü mamul 49:1,1
Evlerinin önü kerâm-i kân oldu 72:1,1
Evlerinin önü yoldur yolaktır 72:2,1
Evlerinin önü söğüt dikmesi 72:3,1
Evlerinin önü yüksek kaldırım 72:4,1
Evlerinin önü de değirmen çardağı 93:3,1
Evlerinin önü de koyun yatağı 100:6,1
Evlerinin önüne deveci kondu 170:2,1
Evlerinin uğru bakla 49:2,1
Evlerinin uğru yonca 49:3,1
Evlerinin uğru asma 49:4,1
Evlerinin uğru eğildim geçtim 93:4,1
Fadime'm aman Tarabulus uşağı 176:2,1
Fadime'm aman benden gayrı nesi var 176:3,1
Felek çok ağlattı gülmedim bir gün 107:1,2
Felek bükmüş doğruldamadım belimi 88:3,2
Felek sana minnet etmem beş günü 30:1,4
Felek bizi ayırdı 2:2,3
Feleğin biz'attığı bir ince oktur 91:3,1
Feleğin ettiği geldi gücüme 170:1,2
Gazi'nin atı da örkten boşandı 187:4,1
Gazi'nin atı da havluda bağlı 187:5,1
Gelin der ki ululardan uluyum 64:2,1

Gelin der ki yüce yüce başım var 64:4,1
Gelin der ki ben yaylaya göçerim 64:5,1
Gelin der ki sarılardan sarıyım 64:6,1
Gelin der ki taş üstünde taşım var 64(çeş.)
Gelin kızlar iskeleye varalım 185:1,1
Gelin kızlar girek kayık içine 185:3,1
Gelini gelini nazlı yarimi 53:1,5
Gelin gelini nazlı gelini 53:2,5
Gelir m'ola dal fesini eğerek 115:26,4
Gelir m'ola bıyıkları burarak 115:26,5
Gel otur yanıma boyu bosu güzelim 3:9,4
Gel otur yanıma boyu bosu belalım 3:10,4
Gesi Bağlarına indi bir Firenk 3:6,1
Gesi Bağlarında buldum bir nohut 3:2,1
Gesi Bağlarında kaynar kum idim 3:4,1
Gesi Bağlarında kaynar karınca 3(çeş.)
Gesi Bağlarında üç ırga daşlar 3:5,1
Gesi Bağlarında dolandım taşa 3:13,1
Gesi Bağlarında geçilmez yardan 3:15,1
Gesi Bağlarında yolun sağından 3:16,1
Gesi Bağlarından geçemiyorum 3:17,1
Gesi Bağlarının gülleri lâri 3:1,1
Geyik çekti bizi kendi dağına 78(ç.eş.)
Geyik de çekiyor kendi dağına 78(çeş.)
Giyinmiş libasın gelin nazına 113:3,1
Giyinmiş libasını allanıp gelir 113:4,1
Giyinmiş libasını da yilkinip gelir 113:6,1
Gurbet icat eden Allah'tan bulsun 111:1,5
Gurbet icat eden perişan olsun 111:2,5
Gurbet icat eden görmesin cennet 115:32,5
Gülemem ağlarım ah çekerim gezerim 3:9,5
Gülemem ağlarım ah çekerim yanarım 3:10,5
Gülme düşman gülme herkes biliyor 119(çeş.)
Gülme düşman gülme sıra dönüyor 119(çeş.)
Güzeller içinde seni sevmeli 120(çeş.)
Güzeller içinde seni öpmeli 120(çeş.)
Havuz başına gelmesin iller 67:1,1
Havuz başına taş ben olayım 67:2,1
Her sabah her sabah fırlanır gene 151:1,1
Her sabah her sabah bülbül uyanır 151:2,1

Her sabah her sabah gelir geçersin 73:3,1
İki geyik gelir aklı karalı 121:2,1
İki geyik bir dereye yuvarlanır 121:3,1
İki geyik bir dereden su içer 121:4,1
İmaret Dağı da meşeli yazı 112:2,1
İmaret Dağı da karalı taşlı 112:3,1
İsfahan'dan ben işlerim 20:2,1
İsfahan'da bir kuyu var 20:1,1
İstanbul paye kurulmaz 90:3,1
İstanbul başıma zindan 90:2,1
İstanbul yolları bir tanem uzaktan uzak 105:1,1
İstanbul yolları bir tanem sızıdan sızı 105:2,1
İstanbul yolunda bir tanem bir fidan dikme 105:3,1
İzmir'in içinde urganım yağlı 39:4,1
İzmir'in içinde oldu bir oyun 39:6,1
İzmir'in içinde vurdular beni 165:9,1
Kadir Mevlam seni bana verirse 15:2,3
Kadir Mevlam nazarlardan saklasın 76:4,3
Kadir Mevlam bir güzel de bana yaz 94:3,2
Kadir Mevlam cümlemizi kayıra 114:5,3
Kadir Mevlam düşmanını şaşıra 115:27,2
Kadir Mevlam kuduz etmiş dağlarının kurdunu 157:4,1
Kadir Mevlam seni öğmüş yaratmış 6:3,1
Kahpe felek çok eyledin zulümü 27:2,1
Kahpe felek ile aram düz gitmez 27:10,2
Kahpe felek ağı kattı aşıma 33:10,2
Kahpe felek yarimi aldı elimden 115:40,2
Kahpe felek sen yaktın bizim dünyayı 177:6,3
Kaldır kollarını kama değmesin 55:1,1
Kaldır kolların kaldır kandadır kanda 55:2,1
Karalı koyun kuzumu n'eyledin çoban 171:1,4—3,4
Karalı koyun kuzumu n'eyledin felek 171:2,4
Karşıda karar durur 60:1,1
Karşıda kara yonca 60:4,1
Karşıdan gelmeyinen 60:2,1
Karşıdan gel karşıdan 60:3,1
Karşıdan görünen Hacılar Köyü 81:7,1
Karşıdan görünen de Erciyes Dağı 81:6,1
Keten gömlek kıvırcık 36:1,1
Keten gömlek dizecek 36:2,1

Keten gömlek dize aka 36:3,1
Keten gömlek giyer göğsü delmeli 53.1,1
Keten gömlek giyer yakası nazik 53:2,1
Keten gömlek giyer yeni dizinde 53:3,1
Kırat'ın üstü de bir uzun yayla 38:1,1
Kırat'ın üstüne ben binemedim 38:3,1
Kırmızı gül her dem olur 43:7,1
Kırmızı gülün gazeli 43:4,1
Konma bülbül konma bizim ellere 175:1,4
Konma bülbül konma hece taşıma 175:2,4
Konma bülbül konma mezar taşıma 157:8,4
Köprünün altı diken 136:1,1
Köprünün altı bostan 136:3,1
Köşk Dağını kara duman bürüdü 175:1,1
Köşk Dağına vardım beynim bulandı 175:3,1
Kuyunun başına gelmesin iller 115:29,1
Kuyunun başında kalayl'aşırma 115:27,1
Kuyunun başında mevtam okunur 119:5,1
Kuyunun başında unum elenir 119:6,1
Mahpustan çıktım mendil elimde 123:5,1
Mahpustan çıktım gözüm kamaşır 123:4,1
Mendilim salkım saçak 50:3,1
Mendilim dalda kaldı 50:5,1
Mevlam bize versin ömrü 28:4,3
Mevlam sabırlar versin 46:1,3
Mevlam sizi bizim için yaratmış 63:3,3
Mevlam hiç vermesin keder 117:7,2
Mevlam çokça versin güzellere ömürü 118:2,3
Mevlam beni bir sunaya aşnamış 126(çeş.)
Mevlam beni bir sunaya rastlamış 126(çeş.)
Nar ağacı dest değil mi 71:1,1
Nar ağacı ulam ulam 71:2,1
Nar ağacı kıvrım biçim 71:3,1
Nar ağacı nar ağacı 71:4,1
Ne hoş olur şol İzmir'in söğüdü 165:6,1
Ne hoş olur şol İzmir'in selvisin 165:8,1
Ne yatarsın garip bülbül bahar erişti 9 (çeş.)
Ne yatarsın garip bülbül Çukurova'da 9 (çeş.)
Ocak başında minder 161:1,1
Ocak başında maşa 161:2,1

Ocak başında durdum 161:3,1
Pınar başında dolu destim var 116:2,1
Pınar başında yedik çerezi 116:3,1
Sabahın seher vaktinde görebilsem yarimi 135:1,1
Sabahın seher vaktinde üç güzel kahve içer 135:2,1
Sabahın seher vaktinde üç güzel gergef işler 135:3,1
Sabahtan kalktım da ezan sesi var 96:1,1
Sabahtan kalktım da tarla görünür 96:2,1
Sabahtan kalktım da çorba pişirdim 96:3,1
Sabahtan kalktım ki güneş parlıyor 33:3,1
Sabahtan kalktım ki kuş katar katar 115:43,1
Sana derim sana ey koca Çerkez 11(çeş.)
Sana derim sana hey Osman Paşa 35:4,1
Sana derim sana oğlan Mustafa 130:1,1
Sana derim sana oğlan Hüseyin 130:2,1
Sarı yıldız doğdu basmaz 37:1,1
Sarı yıldızın saçağı 37:3,1
Sarı Zeybek ne hoş oynar oyunu 59:1,1
Sarı Zeybek çekip gelir dereden 59:2,1
Sıla beni arz eder bende sılamı 9(çeş.)
Sıla kimya olmuş burnumda tüter 22:4,3
Sılada anam bacım benden ümidi kesti 15:3,3
Sılada yavrular perişan olur 21:3,4
Sılada anam babam var deyü deyü 27:1,3
Sılada gül yüzlü yardan ayrıldım 63:5,3
Sılada koyduk elin kızını 63;9,3
Sılada validem yolumu gözler 158:3,3
Sılada sevdiğim yollara bakar 68:33
Sılada sevdiğim aklıma düştü 9(çeş.)
Sılada sevdiğim of çeker ağlar 9(çeş.)
Sılada sevdiğim yâre gidelim 9(çeş.)
Sılada sevdiğim yâr aklıma düştü 9(çeş.)
Sılamı arz ederim ille sılamı 9(çeş.)
Sılamı arz ederim sılamı ille anamı 126(çeş.)
Siz gidin avcılar kaldım kayada 78:1,4
Siz gidin avcılar ben varamıyom 78:9,4
Soktukça kamayı beynim bulandı 119:2,3
Soktukça kamayı al kanım akar 119:4,4
Soktukça kamayı ölme mi sandın 119:2,4
Su gelir kütüğünden 166:2,1

Şu gelir kaşa değer 166:3,1
Su gelir millendirir 166:4,1
Şu dağlar ardında yayılan ceylan 94:1,1
Şu dağın ardında bir kuzu meler 94:2,1
Şu dağın ardında kar beyaz beyaz 94:3,1
Şu dağın ardında kınalı tavşan 137:3,1
Tek minder altında can veren kardaş 26(çeş.)
Tek minder üstünde can veren kardaş 26(çeş.)
Tez gel ağam tez gel bayram geliyor 33:1,4
Tez gel ağam tez gel eğlenmeyesin 33:2,4
Tez gel ağam tez gel ağlatma beni 33:6,4
Tez gel ağam tez gel olma muhannet 115:32,4
Tuna nehri akmam diyor 58:1,1
Tuna nehri akıp gider 58:2,1
Uğrun uğrun dost bağına gidelim 76:2,1
Uğrun uğrun dost bağına gezmeli 76:3,1
Ulu yol üstünde kurmuşlar bazar 17:2,1
Ulu yol üstünde giden bulutlar 17:4,1
Uzun minarede kandiller yanar 163:4,1
Uzun minareden attım kendimi 163:1,1
Uzun minareden attım ben bir taş 163:2,1
Üç kumandan geldi Zara'dan geçti 132:1,1
Üç kumandan geldi geçti Zara'ya 132:2,1
Vara vara vardık ekin 83:2,1
Vara vara vardık dağa 83:1,1
Vara vara vardık dağa 83:1,1
Vara vara vardık bir kara taşa 22(çeş.)
Vara vara vardım bir kaya taşa 22(çeş.)
Vara vara vardım bir kaba taşa 22:1,1
Var git oğlan var git dönmem dinine 4:4,4
Var git İslâmoğlu dönmem dinine 4:2,4
Varın bakın bacaları tüter mi 52:1,1
Varın bakın kömür gözlüm uyur mu 51:4,1
Varın bakın has bahçenin gülleri de açıyor 3:10,1
Varın bakın demir kapı sürgülü 115;6.1
Varın bakın ceviz altı döşeli 115:7,1
Yağmur yağar daş altına 43:6,1
Yağmur yağar taşlara 46:1,1
Yağmur yağar taş üstüne 97:3,1

Yağmur yağar yer yaş olur 97:1,1
Yağmur yağar büber gibi 97:2,1
Yağmur yağar sicim gibi 97;5,1
Yağmur yağar da ışılaşır sayları 139:1,1
Yağmur yağdı belçilerim aslandı 146:5,1
Yazı yazdım sokuya 160:1,1
Yazı yazdım kış idi 166:6,1
Yaz olur da temmuz olur Adana 101:1,1
Yaz olur da temmuz olur od olur 101:2,1
Yemenim bele bele 167:1,1
Yemenim turalıdır 167:4,1
Yeni talim çıkmış varam alışam 40(çeş)
Yeni de talim çıkmış nasıl alışam 40(çeş)
Yüce dağ başında kaynar karınca 3:11,1
Yüce dağ başında varam oturam 14:1,1
Yüce dağ başında kara gidelim 14:2,1
Yüce dağ başında kar katar katar 14:4,1
Yüce dağ başında yaptırdım arık 33:6,1
Yüce dağ başında kuzu meledi 40:3,1
Yüce dağ başında yayılan ceylan 55:4,1
Yüce dağ başında Kanber tay olur 65:6,1
Yüce dağ başında nevruzum susuz 115:18,1
Yüce dağ başında harmanım mı var 120:10,1
Yüce dağ başında yayılan otlar 120:12,1
Yüce dağ başında kar bulamadım 120:13,1
Yüce dağ başında duman mı durdu 127:4,1
Yüce dağ başında bir top kar idim 122:1,1
Yüce dağ başında atım boşandı 122:3,1
Yüce dağ başında karamıh dalı 148,1,1
Yüce dağ başında olur arılık 148:2,1
Yüce dağ başında yayılan atlar 149:2,1
Yüce dağ başından indiremedim 120:9,1
Zalim felek dediğini ederse 27:3,2
Zalim felek beni dosttan ayırdı 156:7,3
Zeynep'e yaptırdım gümüşten tarak 45:1,1
Zeynep'e yaptırdım gümüşten zikir 45:3,1
Zeynep'in giydiği karalı kutnu 45:4,1
Zeynep'in giydiği karalı basma 45:5,1

III. GURBET-SILA-FELEK-MEVLA

1. GURBET

IV.1. 1.	Ah gidi **gurbetlik** hasretlik yandım elinden	170:1,4
IV.1. 2.	Aman Allahım **gurbet** elde alma canımı	123:2,1
IV.1. 3.	Anam beni **gurbet** için beslemiş	123:3,3
IV.1. 4.	Anasız babasız **gurbet** illerde	33:12,3
IV.1. 5.	Ben düştüm **gurbet** ile	167:1,2
IV.1. 6.	Benim vadem **gurbet** ilde yeterse	27:3,3
IV.1. 7.	Bir yiğit **gurbette** olursa yarar mı ocağı	35:1,3
IV.1. 8.	Bir aylık /...../ etti canım illa **gurbet**	133:2,2
IV.1. 9.	Bize yaramadı **gurbet** beklemek	115:20,3
IV.1.10.	Çok eğlenme **gurbet** elde gel deyi	22:3,3
IV.1.11.	Diyarı **gurbette** kimseler olmasın hasta	26:4,3
IV.1.12.	Diyarı **gurbette** tutuldum derde	154:5,3
IV.1.13.	Düştüm **gurbet** ile sabır ne çare	33:3,1
IV.1.14.	Gel felek **gurbet** elde alma canımı (1)	21:3,1
IV.1.15.	Gene **gurbet** ele düştü yolumuz (4)	114:1,4
IV.1.16.	Gidiyom **gurbete** benim burda nem kaldı	3:16,5
IV.1.17.	**Gurbet** elde yaman olur halimiz	22:2,2
IV.1.18.	**Gurbet** elin kahrı zor deyü deyü	27:1,2
IV.1.19.	**Gurbet** eli mesken tutup yatmalı	53:8,2
IV.1.20.	**Gurbet** icat eden Allah'tan bulsun	111:1,5
IV.1.21.	**Gurbet** icat eden perişan olsun	111:2,5
IV.1.22.	**Gurbet** icat eden görmesin cennet (1)	115:32,5
IV.1.23.	**Gurbet** ele kaba serdin döşeği	115:22,3
IV.1.24.	**Gurbet** elde işim bitti	124:1,2
IV.1.25.	**Gurbet** ele gönderin kanlı yaşını	177:4,3
IV.1.26.	**Gurbete** gideni öldü sayarlar	170:3,4
IV.1.27.	**Gurbetlik** yok imiş o beni yakar	68:3,2
IV.1.28.	**Gurbeti** görmeyen pek kolay sanır	68:6,3
IV.1.29.	**Gurbette** yarim ağlar (2)	2:1,6
IV.1.30.	Kendim **gurbet** elde gönlüm sılada (1)	9:1,3
IV.1.31.	Kitli kalsın **gurbet** elin kapısı	115: (çeş)
IV.1.32.	Kör olsun **gurbeti** icat edenler	104:1,4
IV.1.33.	Mezarım da **gurbet** ele kazıldı	115: (çeş.)
IV.1.34.	N'eylemeli **gurbet** elde güzeli	173:5,3
IV.1.35.	Öldüm **gurbet** elde de bir tanem	115:42,5

IV.1.36. Sensin kahpe felek beni **gurbete** salan 27:9,2
IV.1.37. Şu **gurbet** ellerde sürüneyim mi 115:38,3
IV.1.38 Yâr bana göndermiş **gurbetten** selam 73:1,2

2. SILA

IV.2. 1. Ağam **sılaya** gel o da murattır 33:2,2
IV.2. 2. Aşk olsun da **sılasına** gidene 101:1,2
IV.2. 3. Bilin beni arzularım **sılayı** 126:7,4
IV.2. 4. Bilin beni arzularım **sılamı** 9: (çeş.)
IV.2. 5. Bir yiğit **sılasından** ayrı düşünce 18:5,1
IV.2. 6. Bugün bir mektup gönderdim **sılaya** 132:2,2
IV.2. 7. Eğil dağlar ben **sılama** gideyim (2) 173:1,4
IV.2. 8. Ellerin de **sılası** var yurdu var 33:5,2
IV.2. 9. Garibim **sılaya** gönderin beni (1) 29:1,2
IV.2.10. Garip olan **sılasını** arzular 29:3,2
IV.2.11. Gayrı ben **sılamı** göremem demiş (3) 26:4,4
IV.2.12. Haber yok **sıladan** kaldım efkâre 33:3,3
IV.2.13. Hey muhannet **sılan** yok mudur 33:5,3
IV.2.14. Kalk gidelim kardaş **sılaya** doğru 75:1,4
IV.2.15. Kendim gurbet elde gönlüm **sılada** (1) 9:1,3
IV.2.16. Kendim hapishanede gönlüm **sılada** (1) 126:7,3
IV.2.17. Mektubu **sılaya** kavuştur felek 68:4,4
IV.2.18. Ol sebepden arzularım **sılayı** (1) 15:5,4
IV.2.19. Sağ olup da **sılasına** varanlar 123:1,3
IV.2.20. Seninle gidenler **sılacı** oldu 115:32,3
IV.2.21. Sıla beni arz eder ben de **sılayı** 9: (çeş.)
IV.2.22. **Sıla** kimya olmuş burnuma tüter 22:4,3
IV.2.23. **Sılada** sevdiğim aklıma düştü 9:2,3
IV.2.24. **Sılada** sevdiceğim bizden vazgeldi 9:8,3
IV.2.25. Sılada sevdiğim on beş yaşında 9:9,3
IV.2.26. **Sılada** sevdiğim of çeker ağlar 9: (çeş.)
IV.2.27. **Sılada** sevdiğim yâre gidelim 9: (çeş.)
IV.2.28. **Sılada** sevdiğeceğim aklıma düştü 9: (çeş.)
IV.2.29. **Sılada** sevdiğim yâr aklıma düştü 9: (çeş.)
IV.2.30. **Sılada** anam bacım benden ümidi kesti 15:3,3
IV.2.31. **Sılada** yavrular perişan olur (1) 21:3,4
IV.2.32. **Sılada** anam babam var deyü deyü 27:1,3
IV.2.33. Sılada yavrularım perişan olur 35:2,4
IV.2.34. **Sılada gül yüzlü yardan** ayrıldım 83:5,3

IV.2.35. **Sılada** koyduk elin kızını 63:9,3
IV.2.36. **Sılada** sevdiğim aklıma düşer 68:2,3
IV.2.37. **Sılada** sevdiğim yollara bakar 68:3,3
IV.2.38. **Sılada** arzular emlik kuzular 75:1,3
IV.2.39. **Sılada** validem yolumu gözler 158:3,3
IV.2.40. **Sılada** sevdiğim aklıma düştü 173:1,3
IV.2.41. **Sıladan** da haber gelmez ağlarım (3) 9:1,4
IV.2.42. **Sılama** gönderin kanlı leşimi 159:4,3
IV.2.43. **Sılamı** arz ederim ille sılamı 9:(çeş.)
IV.2.44. **Sılamı** arz ederim sılamı ille anamı 126:(çeş.)
IV.2.45. **Sılamın** suları pek ingin akar 68:3,1
IV.2.46. **Sılanın** gülleri burnumda kokar 126:(çeş.)
IV.2.47. **Sılaya** bizi de kavuştur felek 68:6,4
IV.2.48. **Sılaya** dönmemeye yemin mi ettin 115:21,3
IV.2.49. Yol ver dağlar ben **sılama** gideyim (5) 22:1,4

3. FELEK

IV.3. 1. Ahrete yaralı gönderdin **felek** 27:13,2
IV.3. 2. Arslanı çakala boğdurdun **felek** (2) 127:3,7
IV.3. 3. Ben sana ne yaptım ey kahpe **felek** 134:4,3
IV.3. 4. Bir sene durmadan ayırdın **felek** 68:1,4
IV.3. 5. Bize dura vurdu silleyi **felek** 109:2,2
IV.3. 6. Çok dilek diledim vermedi **felek** 134:4,2
IV.3. 7. Düşmanı keyfince güldürür **felek** 27:13,3
IV.3. 8. Düşmanı keyfince güldürdün **felek** 27:5,4
IV.3. 9. El aman kötüye dedirdin **felek** 127:3,6
IV.3.10. **Felek** çok ağlattı gülmedim bir gün 107: 1,2
IV.3.11. **Felek** bükmüş doğruldamadım belimi 88:3,2
IV.3.12. **Felek** sana minnet **etmem** beş günü 30:1,4
IV.3.13. **Felek** bizi ayırdı 2:2,3
IV.3.14. **Feleğe** bir kahır yaz uğrun uğrun 73:4,4
IV.3.15. **Feleğin** biz' attığı bir ince oktur 91:3,1
IV.3.16. **Feleğin** ettiği geldi gücüme 170:1,2
IV.3.17. Gel **felek** gurbet elde alma canımı (1) 21:3,1
IV.3.18. Gönlüm gonca iken soldurdun **felek** (1) 27:13,1
IV.3.19. Hayırlısıyla yüzlerin göstersen **felek** 68:5,4
IV.3.20. Hiçbir işe benzemez **feleğin** işi 80:3,2
IV.3.21. **Kahpe felek** çok eyledin zulümü 27:12,1
IV.3.22. **Kahpe felek** ile aram düz gitmez. 27:10,2

IV.3.23. Kahpe **felek** ağı kattı aşıma 33:10,2
IV.3.24. Kahpe **felek** yârimi aldı elimden 115:40,2
IV.3.25. Kahpe **felek** sen yaktın bizim dünyayı 177:6,3
IV.3.26. Mektubum sılaya kavuştur **felek** 68:4,4
IV.3.27. Neyledim ben sana ey kahpe **felek** 73:4,3
IV.3.28. Ondokuzluya gadir eyledin **felek** 68:2,4
IV.3.29. Oy aman **felek** vay aman **felek** (1) 127:7,4
IV.3.30. Sensin kahpe **felek** beni gurbete salan 27:9,2
IV.3.31. Sılaya bizi de kavuştur **felek** 68:6,4
IV.3.32. Yıktın kahpe **felek** de bizim döneği 27:2,3
IV.3.33. Yolumu uzağa düşürdün **felek** 68:3,4
IV.3.34. Zalim **felek** dediğini ederse 27:3,2
IV.3.35. Zalim **felek** beni dosttan ayırdı 156:7,3

4. MEVLA

(Allah-Hak-Mevla-Rab-Tanrı)

IV.4. 1. **Allah** emriylen kabul olsun dilekler 111:3,2
IV.4. 2. **Allah** yardımcı olsun garip garip yavrular 111:3,4
IV.4. 3. **Allah** yardımcı olsun garip garip kuzular 111:3,5
IV.4. 4. **Allah** seni de yaksın 136:1,3
IV.4. 5. **Allah**'ı seversen bakma ellere 174:1,2
IV.4. 6. **Allah**'ın sen misin arslanı Çöllo 11: (çeş.)
IV.4. 7. Aman **Allah**'ım gurbet elde alma canımı 123:2,1
IV.4. 8. Ben **Allah**'ın ondurmadık kuluyum 150:3,2
IV.4. 9. Bizim çektiğimiz **Allah** belası 127:2,3
IV.4.10. Dilerim **Allah**'tan gözün kör olsun 33:8,3
IV.4.11. Gayrı imdat eyle bir **Allah** bana 10: (çeş.)
IV.4.12. Gurbet icat eden **Allah**'tan bulsun 111:1,5
IV.4.13. İbdi **Allah** sonra sensin umudum 3:4,3
IV.4.14. Kör olup da **Allah**'ımdan bulası 115:23,3
IV.4.15. Senin sahibini **Allah** kayıra 184:4,3
IV.4.16. Yandım **Allah** yandım yandırma beni 120:(çeş.)
IV.4.17. Emir **Hak**'tan geldi kime küseyim 130:2,2
IV.4.18. **Hakk'ın** emri ile kuruyup gider (1) 152:2,4
IV.4.19. **Hak**'tan bize emir geldi 188:2,1
IV.4.20. **Hak'tandır** da ben kailim yazıma 81: (çeş.)
IV.4.21. Bad-ı saba da bir **Mevlayı** seversen 88:2,1
IV.4.22. Dilerim **Mevladan** ihsanı çoktur 91:3,2
IV.4.23. **Eğer mahpustan çıkarsam Mevlam kerimdir** 123:5,5

IV.4.24. Gayrı imdat etsin bir **Mevla** bana (2) 88:1,4
IV.4.25. İlahi **Mevladan** bulasın gelin 77:1,5
IV.4.26. Kadir **Mevla** seni bana verirse 15:2,3
IV.4.27. Kadir **Mevlam** nazarlardan saklasın 76:4,3
IV.4.28. Kadir **Mevlam** bir güzel de bana yaz 94:3,2
IV.4.29. Kadir **Mevlam** cümlemizi kayıra 114:5,3
VI.4.30. Kadir **Mevlam** düşmanını şaşırsa 115:27,2
IV.4.31. Kadir **Mevlam** kuduz etmiş dağlarının kurdunu 157:4,1
IV.4.32. **Kadir Mevlam** seni öğmüş yaratmış 6:3,1
IV.4.33. Karışılmaz **Mevlam** senin işine (1) 175:2,6
IV.4.34. Keserse **Mevlam** keser 102:3,3
IV.4.35. Kız **Mevlanı** seversen 36:1,3
IV.4.36. Kusurum ne idi cenab-ı **Mevla** 30:4,3
IV.4.37. **Mevlam** bize versin ömrü 28:4,3
IV.4.38. **Mevlam** sabırlar versin 46:1,3
IV.4.39. **Mevlam** sizi bizim için yaratmış 65:3,3
IV.4.40. **Mevlam** hiç vermesin keder 117:7,2
IV.4.41. **Mevlam** çokça versin güzellere ömürü 118:2,3
IV.4.42. **Mevlam** beni bir sunaya rastlamış (2) 126:5,1
IV.4.43. **Mevlam** tutulmadık el verse bana 131:1,4
IV.4.44. **Mevla'nın** aşkına düşürmen beni (5) 63:4,4
IV.4.45. N'olduysa bize **Mevladan** oldu 88:5,1
IV.4.46. Üstündeki yiğidi **Mevlam** koruya 79:7,3
IV.4.47. **Rabbimize** yalvarmalı 58:4,4
IV.4.48. Siz **Tanrı** selamını almaz mısınız 65:3,2
IV.4.49. **Tanrı'nın** Arslanı sen misin Çöllo 11:5,4
IV.4.50. Ya bir mektup salsın ya bir **Tanrı** kelamı 18:4,3

IV. SON KELİMELER :

açmak : Varın bakın has bahçenin gülleri de açıyor 3:10,1
Adana'nın kozası da çiçek açıyor 24:1,1
Anama söyleyin de sandık açamasın 84:4,1

ad : Aslın neslin Afşar'dır adın 11:4,1

ada : Deniz kenarında büyük adalar 31:3,1

adam : Dersim'in adamları 48:2,1

Adana : Yaz olur da temmuz olur Adana 101:1,1

ağaç : Nar ağacı nar ağacı 71:4,1
Çamlığın başında zeytin ağacı 154:3,1
Atımı bağladım nar ağacına 63:2,1
Atımı bağladım dar ağacına 63:17,1

akmak : Keten gömlek dize aka 36:3,1
Hapishane içinde bir çeşme akar 5:5,1
Maraş'ın içinde bir çeşme akar 26:2,1
Sılanın suları pek ingin akar 68:3,1
Evimizin önü çeşmedir akar 126:8,1
Sıra sıra çeşmeler akar 146:10,1
Kaba serin de döşeğimi kanım akmasın 35:5,1

al : Al'at der ki soyumuzdan olur alımız 79:5,1
Giye giye eskitmişsin alları 17:1,1

alasonya : Afşar'a biçerler alasonyadan 113:8,1

âlem : Uçar güvercinler görünür âlem 73:1,1
Üstüne binince de âlemler 79:2,1

Ali : Üstüne binenler Ali'dir Ali 79:3,1
Aman güzel adımı sorarsan adım Ali'dir 4:13,1

almak : Çarşıya var incir al 160:5,1
Bir huri simalı da aklımı alan 10:2,1
Elimden burmamı yörükler aldı 186:3,1
Bergüzar verdim bergüzar aldım 53:9,1
Akmaz çeşmelerden abdest almazlar 103:7,1
Hacılar'a vardım tütün almazlar 178:4,1

alt : Yağmur yağar daş altına 43:6,1

ana : Kız anası kız anası 12:2,1

ara : Arap atlar da oynaşırlar arada 75:2,1
Erzurum'la Erzincan'ın arası 146:3,1
Kamışlı da baştan başa su arası 101:5,1
Cevizin yaprağı dal arasında 99:3,1

aramak : Mahşer yerinde ararın 188:7,1

arık : Yüce dağ başında yaptırdım arık 33:6,1

arılık : Yüce dağ başında olur arılık 148:2,1

arslan : Efe Mehmet Cırlavuk'un arslanı 119:3,1

asma : Evlerinin uğru asma 49:4,1

asmak : Mürekkep kabını duvara astım 115:13,1

astırmak : Aman oğlan babam duyarsa beni astırır 4:12,1

aşağı : Haydi gidek Adana'dan aşağı 23:2,1
Küş Dağından indirdiler aşağı 118:1,1
Atım giden Çukurova aşağı 53:18,1

aşırma : Kuyunun başında kalayl'aşırma 115:27,1

aşırmak : Yavrucağım dağ başından aşırdın 77:3,1

aşmak : Eğil dağlar eğil üstünden aşam 40:1,1;115:1,1
Balkanları tez aşalım 58:4,1
Koyun sürüsü gedikten aştı 171:3,1
Sürmelimsin yine dağdan aşarsın 91:4,1
Yolumuz Karakaya yolundan aşar 112:1,1
Aşalım dağlar aşalım 124:2,1
Gövel ördek sıyrılıp da aşınca 53:10,1

at : Yüce dağ başında yayılan atlar 149:2,1
Ali'min bindiği atlar 153:1,1
Aşağıdan yukarı iki atlı 31:4,1
Sağ kol ağası da dersen demir Kıratlı 133:4,1

atılmak : Martinim atılmıyor 50:2,1

atlayıvermek : Şu dereden şu dereye atlay'ver 59:3,1

atmak : Ana beni kaldırmışsın atmışsın 115:11,1
Verdiğin yazmayı ateşe attım 115:31,1

av : Sabahtan da kalktım geyik avına 78:1,1

avutmak : Ah etsem de deli gönlümü avutsam 131:1,1

ayaz : Ben bilirdim de kış gününün ayazı 178:3,1

aynı : Haydin okuyalım kitap aynını 151:3,1

bacak : Kara şalvar bacağında 112:9,1

bademe : Karşı dağda sıra sıra bademler 104:1,1

bağ : Taş tarladan aştık da görünür bağlar 112:6,1
Şu Tarsus'un etrafı bahçeler bağlar 24:2,1
Bülbülün yattığı bahçeler bağlar 9:7,1
Yine yeşillenmiş Kerme Bağları 115:30,1
Hani benim mor sümbüllü bağlarım 27:8,1
Bağlarına bağlarına 13:3,1

bağlamak : Ali Paşa'm da her ülkeyi bağladı 103:6,1
Bülbülü tuttum da güle bağladım 9:3,1
Bir kara mayam olsa yumruk vursam bağlasam 131:2,1

bağlı : Gazi'nin atı da havluda bağlı 187:5,1

bağrışmak : Düğün olur arap atlar bağrışır 73:2,1

bahçe : Haydi gidek senin ile bahçeye 115:19,1
İndim dostun bahçesine 56:2,1 — 56:3,1

bakış : Yücelerden bakma şahin bakışlım 10:3,1

bakla : Evlerinin uğru bakla 49:2,1

bakmak : Kutnu kumaş dökülmüş şala kim bakar 39:3,1
Başçavuşun odası da top topa bakar 63:18,1
Agop oturmuş da delikten bakar 179:1,1
Sabahtan kalktın da bana el gibi baktın 81:8,1

bal : Kudretten çekilir arının balı 182:3,1

basma : Zeynep'in giydiği karalı basma 45:5,1

basmak : Erkilet günüydır gölge basma mı 99:1,1
Kırk kişi idik bir odada bastılar 156:1,1

baş : Maraş'tan geliyor da ırmağın başı 24:4,1
Yeni bir sevdadır geldi başıma 29:1,1 — 29:2,1
Örttüm terliğimi giydim başıma 33:10,1
Duman vardır kahpe İzmir başında 165:3,1
Harput'un kalesi taşın başında 158:2,1
Ne yatarsın garip bülbül dağlar başında 9:9,1
Arzum kaldı Düldülü'nün başında 78:9,1
Ne yokuşun başındayım 157:10,1
Çık yukarı bağlasınlar başını 115:9,1
Duman almış şu dağların başını 82:1,1
Çıka idim Sungullu'nun başına 156:5,1
Jandarma papağı vardır başında 127:8,1
Çiçekler içinde karanfil başlı 111:1,1
Kırat der ki ben atların başıyım 79:8,1

batmak : Sarı yıldız doğdu batmaz 37:1,1

bayır : Koyun seni süreyim Alabayır'a 184:4,1

bayrak : Devrent'in uğrunda al yeşil bayrak 137:6,1

baz : Ilıyı ılıyı hep gelen bazlar 152:4,1
Arap çöllerinde yayılan bazlar 158:3,1

bel : Acem şalın beş dolanır beline 146:11,1
Aşamadım Taraklı'nın belini 44:20,1
Konya yolları da büktü belimi 129:4,1

bele : Yemenim bele bele 167:1,1

belenmek : Yel eser de zülüflerin belenir 81:11,1

belli : Gülek Boğazı bellidir belli 144:5,1
Gülek Kalesi de bellidir belli 101:9,1

ben : Sap benden keser benden 102:3,1
Ben seni severim sen de sev beni 33:9,1
Başıma vurdun da del'ettin beni 158:1,1
Kapının ardında görmedin beni 65:5,1
Çorum yollarında bir Çerkez vurdu beni 181:2,1
İzmir'in içinde vurdular beni 165:9,1
Altun burmam var benim 143:1,1

benzemek : Aşağıdan gelen geline benzer 14:8,1

beri : Yine bir hay oldu Malya'dan beri 159:1,1

beş : Doru at da dersen de beşinde 79:1,1

bey : Karakoyun koyunların beyidir 184:1,1

beyaz : Şu dağın ardında kar beyaz beyaz 94:3,1

Beyoğlu : İstanbul'un Beyoğlu'nda 56:4,1

biber : Kanlıçay'a ektim büber 112:7,1

biçim : Karanfilim biçim biçim 140:2,1
Nar ağacı kıvrım biçim 71:3,1

biçmek : Adana'ya varıp da ekin biçtin mi 177:5,1

billah : Gayrı bu sevdayı istemem billah 30:4,1

bilmek : Gece gündüz hayalime giriyor bilemiyorum 82:3,1
Akşam olduğun bilirsin 108:4,1

bin : Ha alırsan al beş bini 108:2,1

binbaşı : Yanıma gel yanıma da doktor binbaşı 146:9,1
Agop da der ki binbaşıyım binbaşı 179:4,1

binmek : Kırat'ın üstüne ben binemedim 38:3,1

bir : Erzurum Erzincan ikisini birden 146:6,1

birkaç : Döne'm gelir yanında birkaçı 53:11,1

bitmek : Bizim elin menevşesi top biter 22:4,1
Abidin Bey gelmeyinen her işler bitmez 159:5,1
Eğin viran olmuş güller bitmiyor 33:3,1
Viranede güller bitmiyor 124:4,1
Mezarın üstünde boz otlar bitsin 75:3,1

Boğazözü : Ne yaman dolanır şu Boğazözü 63:12,1

boğum : Eğri Dağım boğum boğum 140:3,1

bostan : Köprünün altı bostan 136:3,1
Ektim tarlanıza bostan 134:1,1

boşalmak : Adana'ya vardım burnum boşaldı 41:2,1

boşanmak : Yüce dağ başında atım boşandı 122:3,1
Gazi'nin atı da örkten boşandı 187:4,1

boy : Teke'den çıkınca da Didik'in boyu 53:13,1
Dokuz boğum olmuş kargımın boyu 159:3,1

boya : İstanbul'un türlü çeşit boyası 115:23,1

bozulamak : Sarayın önünde maya bozular 83:3,1

bucak : Koçyiğit yatağı dağlar bucağı 8:5,1

bulanmak : Köşk Dağına vardım beynim bulandı 175.3,1
Saat dörtte arkın suyu bulandı 119:2,1
Pozantı da akar akar bulanır 144:3,1
Pozantı da boz bulanık bulanır 101:4,1

bulmak : Yüce dağ başında kar bulamadım 120:13,1

bulut : Ne yaman boğuldun ey kara bulut 10:1,1
İskilip üstünde bir kara bulut 63:8,1
Ulu yol üstünde giden bulutlar 17:4,1
Gökyüzünde pare pare bulutlar 152:2,1

burç : Dağın eteğinde dalın burcunda 65:2,1

bük : Oturmuş da çadırının büküne 168:4,1

bükmek : Yeşil ipek mavi ipek bükeyim 92:2,1
Yeşil ipek yeşil iplik bükeyim 174:2,1

bülbül : Bahçende gül idim kafeste bülbül 107:1,1

bürümek : Hacılar Köyünü duman bürüdü 178:5,1
Köşk Dağını kara duman bürüdü 175:1,1
Ala gözlerini uyku da bürümüş 169:2,1

bürünmek : Verdiğin yazmayı bürüneyim mi 115:38,1

can : Gel felek gurbet ilde alma canımı 35:2,1;21:3,1
Aman Allahım gurbet ilde alma canımı 123:2,1

canan : Söylenir Ali Can'ın cananı 81:14,1

ceylan : Yüce dağ başında yayılan ceylan 55:4,1
Şu dağların ardında yayılan ceylan 94:1,1

cızı : Cırlavuk yolları cızıdan cızı 119:1,1

coşmak : Ar mıdır yiğit güzele kaynayıp coşmak 81:10,1
Yağmur yağar sular akıp coşma mı 115:8,1

çadır : Arzularım da çekti anam çaduru 177:6,1

çağ : Öğleyinen ikindinin çağında 61:5,1

çağlamak : Er sabah kalktım ki anam sular çağlıyor 6:1,1

çağrışmak : Adana'nın çakalları çağrışır 41:3,1

çakmak : Elim tutmaz çakmağımı çakamam 78:5,1

çam : Maraş'ın dağları da mor düzdür çamdır 26:3,1

çamur : Hapishane balçık çamur 28:4,1

çanak : İreyhanım çanakta 177:1,1
İreyhanım taş başında çanakta 163:3,1

çardak : Evlerinin önü değirmen de çardağı 93:3,1

çare : Düştüm gurbet ile sabır ne çare 32:3,1
Nefsi hünkârım der ki bilmezdim çare 139:3,1

çatal : Eğri Dağı çatal çatal 140:5,1

çayır : Yatmış Kıvırlı'nın çayırına 114:5,1

çekmek : Çekmecemi çekemem 42:4,1

çerez : Pınarın başında yedik çerezi 116:3,1

çıkılmak : İzmir'in kalesi yüksek çıkılmaz 165:5,1

çıkmak : Ağam sen gideli dışa çıkmadım 115:16,1
Çektim kamayı çıkmıyor 112:5,1
Babamın evinden çıktım 69:6,1
Zeytunun başına çıktım 157:5,1

çiğnemek : Güz gelir çeltik çiğnersin 108:7,1

çoban : Sabahtan uğradım da ben bir çobana 138:1,1

çok : Şu yalan dünyanın mihneti çoktur 32:2,1
.....dağlarında ormanlar çoktur 84:3,1

çorap : Efeler de çifte giyer çorabı 62:2,1
Ayağına giyer Tire çorabı 120:3,1

Çöl : Ekin ektim çöllere 57:4,1

Çukureşme : Küçüğün etti Çukureşme'ye 53:6,1

çul : Bir manad versen de saymam bir çula 95:3,1

dağ : Vara vara vardık dağa 83:1,1
Bölük bölük olmuş dumanlı dağlar 27:7,1
Sarı çiçek ile donandı dağlar 115:2,1
Şu görülen Binboğa'nın dağları 125:3,1
İşir'den kalkınca özlersin sultan Ağda'ğı 44:4,1
Bozok'ta seyrettim sultan Ağda'ğı 80:1,1
Karşıdan görünen Erciyes Dağı 91:1,1;81:6,1
Üç turna kaldırdım da Yozgat Dağından 44:7,1
Kargalı'dan kalkınca görünür Yozgat dağları 44:6,1

daha : Yatsının farzını kılmadım daha 119:4,1

dal : Elinde kiraz dalı 42:3,1
Yüce dağ başında karamık dalı 148:1,1
Bir ceviz idim de kırıldı dalım 27:6,1
Ceviz idim kopardılar dalımdan 99:2,1
Ben bir gülüm yel kırdı da dalımı 51:2,1
Çıtır çıtır kırdın benim dalımı 87:2,1
Cevizin yaprağı düştü dalından 115:40,1
Elimi uzattım da alamadım dalını 88:3,1
Yaz gününde dal 108:5,1

dayanmak : Kozan geldi İstanbul'a dayandı 85:1,1

değil : Nar ağacı dest değil mi 71:1,1

değmek : Su gelir kaşa değer 166:3,1
Kaldır kollarını kama değmesin 55:1,1

delikanlı : Koyun seni gören bir delikanlı 184:6,1

delmek : Şu dağları delik delik delseler 150:5,1

demek : Âhir vakit haber olsun dediler 18:3,1
İsmine ateş demişler 110:1,1
Ekine firez derler 57:2,1
O kız bana yağlığın verdi al deyi 22:3,1
Koymuşlar suyunu ılınsın deyi 25:2,1
Bir mektup yazdım gel deyi deyi 27:1,1
Tuna nehri akmam diyor 38:1,1

demir : Elli dirhem martinimin demiri 118:2,1

dere : Sarı Zeybek sekip gelir dereden 59:2,1

deste : Arpayı biçende olacak deste 26:4,1

destelenmek : Beyaz gülüm destelenmiş 43:8,1

desti : Bir eli helkede bir eli desti 100:7,1

diken : Köprünün altı diken 136:1,1
Ceyhan'ın yolları göbekli diken 14:7,1
Bir kuş geldi kondu dikene 9:10,1
Muhabbet dediğin zehir dikeni 33:7,1

dikme : İstanbul yolunda bir fidan dikme 105:3,1
Evlerinin önü söğüt dikmesi 72:3,1

dikmek : Elif sen n'eylen keten gömlek dikmeyi 138:4,1

dilek : Ağam budur senden benim dileğim 115:15,8

dilim : Sarı kavun dilimi 74:1,1

dinelmek : Ay geldi de orta yere dineldi 128:3,1

direk : Hapishane içinde bir yeşil direk 126:11,1

diz : Keten gömlek dizecek 36:2,1
Keten gömlek giyer yeni dizinde 53:3,1
Mehmet'im geldi yatta dizime 77:2,1
Alayıdım cura sazım dizime 81:17,1
Ağam çizme giyer koncu dizinde 115:12,1

dizlemek : Camuzlar geldi de kapuyu dizler 146:2,1

doğmak : Kız da, der ki şu gedikten bir ay doğmaz mı 64:3,1
Evvel bahar yaz ayları doğunca 120:8,1

dokunmak : Derdim geldi dert üstüne dokundu 21:2,1

dolama : Dolama da giymiş dolama 162:3,1

dolanmak : Elif'in devesi de yardan dolanır 138:2,1

dolaşmak : Posta yollarını dolanıyorum 115:24,1
Davulcusu dam ardını dolaşır 186:2,1

doldurmak : Kız pınar başında desti de doldurur 169:1,1

dökmek : Anam yok ki gözlerinden yaş döke 157:8,1

dönmek : Laleli'den kalkınca siz sola dönmen 44:3,1

döş : Düzülü fişenk döşünde 157:6,1

döşeli : Varın bakın cevizaltı döşeli 115:7,1

duman : Bucak'ın kalesi pus ile duman 144:4,1
Babayağmur yollarına çöktü bir duman 187:2,1
Şu İzmir'in yüce dağı dumandır 165:4,1

durmak : Yüce dağ başında duman mı durdu 127:4,1
Ocak başında durdum 161:3,1
Iraktan ırağa baktım da durdum 77:6,1
Karşıda harar durur 60:1,1
Güneş gibi dağ başında dururdum 77:1,1
Gelme yanımda durursun 66:8,1
Bülbül gelmiş garip garip duruyor 106:2,1
Bülbül geldi gül dalında duruyor 55:5,1

durulmak : Su değilem aka aka durulam 6:2,1
Coşkun sular akar akar da durulmaz 10:7,1
Kızılırmak akar akar da durulmaz 190:1,1
Kaçan yağmur yağsın sular durulmaz 173:3,1
Kızılırmak durulur mu 112:4,1

duymak : Baban duyar anan duyar 69:7,1
Ben neler söyledim sen neler duydun 33:8,1
Baban duysun ana duysun 69:8,1

düğme : Ayağında iskarpin sedef düğmeli 120:2,1
Keten gömlek giyer göğsü düğmeli 53:1,1

düğün : Diktik bayrağı da ettik düğünü 31:1,1

Düldül : Bindiğin de Aşkar mıdır ya Düldül 103:2,1

düşmek : Mendilim suya düştü 142:2,1
Bir yiğit sılasından ayrı düşünce 18:5,1

düz : Oradan çıkınca Mandal'ın düzü 44:14,1
Everek'in bayırına düzüne 3:8,1;87:1,1
Gideyidim Çukurova düzüne 53:17,1

düzlemek : Kızılören yokuşun dilberler düzler 101:7,1

düzülmek : Urus geldi de Talika'ya düzüldü 146:7,1

efe : Şu dereden şu dereye geçilmez efem 86:2,1

eğlemek : Aman oğlan yaylaya gidiyom beni eğleme 4:6,1
Deveniz gidiyordu eğleyemedim 114:3,1

eğme : Evlerinin eğmeleri 172:2,1

eğmeli : Hallaç yayı gibi kaşlar eğmeli 17:3,1

eğri : Turnamın kanadı zatından eğri 44:15,1

ekin : Vara vara vardık ekin 83:2,1

el : Bu dert benim ile verdi el ele 8:3,1:35:6,1
Bu dert benim ile küçükten verdi el ele 27:4,1
Mahpustan çıktım mendil elimde 125:5,1
Kirmeni aldım elime 69:1,1
Elvan elvan kınalamış elini 100:8,1
Anam kirmenini almış eline 115:4,1
Bir güzel seyreyledim de kötü elinde 10:4,1

el/il : Bayram günleri geldi camiye gidiyor eller 126:2,1
Havuzun başına gelmesin iller 67:1,1
Kuyunun başına gelmesin eller 115:29,1
Kuyunun başına varmasın iller 7:3,1
Uzunyayla derler Çerkez'in ili 125:1,1

elemek : Ele şu dünyayı elekten ele 39:2,1
Kuyunun başında unum elenir 119:6,1

emdirmek : ..... ile emdirmedi 188:4,1

Emine	:	Aman oğlan adımı sorarsan Benli Emine 4:14,1
emir	:	Nezaretten çıktık okundu emir 156:3,1
eren	:	Dokuz bin evliya yüz bin erenler 123:1,1
erimek	:	Sokak kardır erir mi 66:2,1
erişmek	:	Bülbül ne yatarsın bahar erişti 9:2,1 Gene yaz günleri geldi erişti 173:1,1
Erzincan	:	Giderim Erzincan'a 48:1,1
esir	:	İstanbul'dan götürdüler esire 139:1,1
esmek	:	Gurbetin yelleri kor bana eser 68:4,1
eşek	:	Döne döne de bindirdiler eşeğe 84:1,
eşik	:	Kilisesinin de kurun büklüm eşiği 179:3,1
eşinmek	:	Ahıra indik de Kırat eşinir 156:7,1
etmek	:	Ey güzel senin ile bir kavl edelim 8:2,1 Görün ölüm bizi n'etti 188:11,1 Gide gide şu dağları yol ettim 150:1,1
ev	:	Senin muhabbetin kalbim evinde 9:5,1
eylemek	:	Çıktım şu dağları seyran eyledim 91:2,1 İstanbul'u cevli cevlan eyledim 126:4,1 Al öynüğüm çul eylerim 69:5,1 Hısım kavım n'eylesinler 188.13,1
ezilmek	:	Altın tas içinde kınam ezildi 115:3,1 Altın tabak içinde kınam ezildi 186:4,1
ezme	:	Ezmeyinen ezmeyinen 98:1,1
ezmek	:	Gül ezerler gül ezerler 43:1,1
Fatma	:	Senin adın deli Fatma 13:2,1
felek	:	Gülüm konca iken soldurdun felek 27:13,1
fena	:	Karartısı çok da ordusu fena 103:1,1
fener	:	Yanar m'ola Yanıkhan'ın feneri 101:3,1

ferman : İstanbul'dan çıkar padişahın fermanı 4:3,1

Fırat : Eğin'in altında akan Fırat'tır 33:2,1

figan : Ağlama sen nazlı yârim ben edeyim figanı 16:2,1

firenk : Gesi Bağlarına indi bir Firenk 3:6,1

firez : Erik tarlanın firezi 112:8,1

gam : Ağdağ niçin gitmez gamın 145:2,1

Gâvureleği : Bulgurişten çıktım Gâvurelek'i 27:2,1

gazel : Kermir Bağlarından dökülür gazel 190:4,1
Kırmızı güllerin gazeli 43:4,1

gazi : Gaziler gaziler de kahpe gaziler 75:1,1
Kampanamı yüce vurun gaziler 3:3,1

gece : Ay karanlık nasıl geçtin geceden 168:2,1
Dolaşırım geceleri 188:3,1

geçilmek : Halep'in köprüsü dardır geçilmez 127:6,1
Eğin'in yolları dardır geçilmez 33:4,1
Kemah'ın yolları dağdır geçilmez 45:6,1
Şu dereden şu dereye geçilmez 86:2,1

geçmek : Çataloluk da geçit versin geçelim 168:3,1
Köprüden geçemedim 136:2,1
Gesi Bağlarından geçemiyorum 3:17,1
Kapumuz önünden gelir geçersin 120:5,1
Her sabah her sabah gelir geçersin 73:3,1
Köprüsü yoktur geçeyim 28:3,1
Çiçek Dağı derler semtinden geçmem 81:19,1
Günlerim gam ile geçti 124:1,1
Üç kumandan geldi Zara'dan geçti 132:1,1
Nevşehir'den gece geçtik 83:4,1
Evlerinin uğru anam eğildim geçtim 93:4,1
Öğlen vakti Meher kulak'ı geçtim 157:1,1
Ay doğmadan Akköprü'yü geçtin mi 177:1,1
Köprüler yaptırdım gelip geçmeye 47:3,1

gelin : Aman ben de kız değlem gelinem 116:10,1

gelmek : Çiçek Dağı derler de arz'ettim geldim 81:4,1
Aman bülbül de bahar geldi yaz geldi 9:8,1
Aklıma gelenler başıma geldi 32:1,1
Kör olası çingen nereden geldin 38:2,1
Hak'tan bize emir geldi 188:2,1
Baba yağmur derler de nesine geldim 187:1,1
Hoş geldin hoş geldin 12:4,1
Bağdat'ı Basra'yı dolandın geldin 11:10,1
Aşağıdan beri geldim 145:3,1
Gitti ömrüm de geri gele mi 18:4,1
Güzel anam karşımızdan gelince 78:4,1
Babayım sözüm sana hoş gelir 53:7,1
Aşağıdan cıvıl cıvıl kuş gelir 10:5,1
Giyinmiş libasın da yilkinip gelir 113:6,1
/...../ devesi gider geç gelir 54:2,1
Giyinmiş libasın salınıp gelir 113:4,1
Annem babam yok mu benim nerde kaldı gelmedi 16:1,1
Karşıdan gelmeyinen 60:2,1
Kardaşım yanıma gelmez 188:10,1
Hep güzeller bir araya gelmişler 99:14,1
Uzak yoldan gelmişsin 160:3,1
Anama söyleyin yanıma gelsin 84:2,1

gene : Her sabah her sabah fırlanır gene 151:1,1

gerdan : Salladı kamayı da ak gerdanıma 181:3,1

geri : Erzurum'dan çıktım Erzincan geri 146:4,1

getirmek : Seni al yeşilli gelin getirdim 77:5,1
Koyun seni göre göre getirdim 184:2,1
Koyun seni güde güde getirdim 171:4,1

gezdirmek : Gezdir oğlan gezdir Kırat'ı gezdir 103:5,1

gezmek : İsabey üstüne salınıp gezer 100:3,1
Çuha salta giymiş kapuda gezer 125:2,1
Şu dünyaya geldim rahat gezmedim 15:5,1
Uğrun uğrun dost bağını gezmeli 76:3,1

gibi : Yağmur yağar sicim gibi 97:5,1
Yağmur yağar büber gibi 97:2,1
Kara tavuk kaz gibi 74:4,1

Dolama da giymiş boz gibi 162:2,1
Ortaya saldılar selvi dal gibi 27:5,1
Ben de bir gül idim allar gibi 154:4,1

girmek : Vehleten sürüye kurtlar mı girdi 171:1,1
Meyhaneye vardım amma giremedim 51:3,1
Uğrun uğrun dost bağına girmeli 76:2,1
Dinden dönüp dini İslâma girdiği 177:3,1

gitmek : Yüce dağ başında kara gidelim 14:2,1
Gelin kızlar gelin seyre gidelim 185:4,1
Tuna nehri akıp gider 58:2,1
Helkesin doldurmuş ben deyip gider 100,9,1
Aman oğlan salını salını suya giderim 4:10,1
Aman güzel salını salını suya giderim 4:9,1
Bu dert benim ile böyle giderse 8:4,1-27:3,1-35:7,1
Gidin askerler de Yemen'e gidin 18:1,1
Kör olası Soğukoluk dumanın gitmez 63:1,1
Giderim giderim yolum düz gitmez 27:10,1

giymek : İsmini duyanlar kara giyorlar 11:5,1

göç : Aşağıdan gelir /...../ göçü 53:12,1
Adana'da yükleteyim göçünü 144:1,1

göçmek : Yaz gelincek yaylasına göçerdi 85:2,1
Gelin der ki ben yaylaya göçerim 64:5,1
Bizim evlerimiz yaylaya göçtü 93:1,1
Karahisar Ovasından da siz erce göçün 44:2,1

göl : Yeşil kurbağalar öter göllerde 33:12,1
Durnam kalktı Anavarza Gölünden 44:10,1

gömlek : Ağamın giydiği ketenden gömlek 115:20,1 3:7,1

görmek : Bir bahişle çar köşeyi gördüler 29:1,1
Beşikli köyünde bir güzel gördüm 81:13,1
Pınarın başında üç güzel gördüm 53:4,1

görünmek : Sabahtan kalktım da tarla görünür 96:2,1

götürmek : Bu yıl ayva çoktur dallar götürmez 115:25,1

göz : Maraş'ın altında ufacık gözler 127:3,1
Geceleri uyku girmez gözüme 168:5,1; 115:17,1

gül : İki bülbül efgan eder bir güle 104:2,1
Havuz başının gülleri 43:2,1
Açtı m'ola bağımızın gülleri 107:2,1
Ah şu dağın ardını /...../ gülsüz 154:2,1

gülmek : Ağlayanlar ağlar gülenler gülmez 21:1,1

gütmek : Dağda davar güderim 57:1,1

güzel : Üç karım var üçü de güzel 63:10,1
Varın söylen de şu karşıki güzele 10:6,1
Sabahtan uğradım ben bir güzele 154:1,1
Top top olmuş suya giden güzeller 76:4,1
Karşıdan karşıya gelen güzeller 65:3,1
Böyle m'olur güzelleri /...../ 173:4,1

Halephane : Atım kalk gidelim Halephane'den 183:1,1

halvet : Hamama vardım ki bir kuru halvet 52:2,1

hamur : Ekmekten mi kalktın kolların hamur 128:1,1

han : Kırat'tan indim de çektiler hana 155:5,1
Karşı karşı yaptıralım hanları 120:6,1

hani : Anam kanı atam kanı 188:1,1

har : Bir yıldız doğdu harılan 37:4,1

harar : Bir taş attım harara 162:1,1

haren : Kurdum kazanımı yoktur hareni 109:1,1

hasır : Altımızda yarım hasır 28:1,1

havalanmak : Yine gönül havalandı 56:1,1

hazar : Obruk'tan Çatak'tan uğran Hazar'a 44:12,1

hezeli : Hezelisin deli gönül hezeli 173:5,1

hıyar : Ektim tarlanıza bitmedi hıyar 134:5,1

hozak : Agop oturmuş da kaktan hozaktan 179:2,1

höyük : Karşıdan görünen Avşar höyüğü 89:3,1

huy : Eşkıyalar içinde katilin huyu 19:4,1

hüme : Hernelerde hümelerde 66:3,1

Hüseyin : Sana derim sana oğlan Hüseyin 130:2,1

ıramak : Gide gide ben yolumdan ıradım 165:1,1

ıslanmak : Yağmur yağdı belçilerim ıslandı 146:5,1

ışılamak : Amasya'dan çıktım yıldız ışılar 63:16,1

içinde : Dersim üç dağ içinde 48:3,1
Doldurdular bu zındanın içine 34:2,1
Gelin kızlar girek kayık içine 185:3,1

içeri : Gire idim Kayseri'den içeri 126:9,1
Foloz (?) kapusundan girdim içeri 133:1,1
Açtım kanatlıyı girdim içeri 182:1,1

içmek : Sabahın seher vaktinde üç güzel kahve içer 135:2,1
İki geyik bir derede su içer 121:4,1
İstanbul'un suyu duzlu içilmez 109:3,1

idi/m : Yazı yazdım kış idi 160:6,1
Beni vuran iki değil beş idi 63:14,1
Gesi Bağlarında kaynar kum idim 3:4,1
Bir zaman da ben şişede gül idim 70:2,1
Yüce dağ başında bir top kar idim 122:1,1

ile : Katil oğlan beni vurdun al ile 19:1,1
Tütün gelir kara ile 83:3,1
Arı peteğini yapar sabr ilen 6:4,1
Arı gibi geçinirdim sır ilen 115:34,1

imiş : Çoraplarım yaş imiş 167:3,1
Çıbığı yaş iken eğmeli imiş 62:4,1

inat : Kul Kara Ahmet de der ki etme bizim ile inadı 103:4,1

indirmek : Yüce dağ başından indiremedim 120:9,1
Gelin beni uçtan indirin 78:8,1

inilemek : İniler de şu dağların başı iniler 30:2,1

inmek : Aman güzel el ele verelim köye inelim 4:5,1
Hastayım attan inemem 66:4,1
İnişte yokuşta attan inmezdim 122:2,1

iri : Almanın irisine 46:2,1

iskele : İzmir de dersen iskeledir iskele 44:18,1

istemek : Doktor beni hastaneye istemiş 123:3,1
Kabak pişti tuz ister 141:1,1

iş : Ben de beğenmedim benim işimi 159:4,1
Daim çok şükür şu benim işim 126:1,1
Yolculuktur benim işim 66:7,1
Ben bilemedim de kendi işimi 177:4,1

işlemek : Yine güz geliyor da yollar işledi 190:5,1
Sabahın seher vaktinde üç güzel gergah işler 135:3,1
İsfahan'da ben işlerim 20:2,1

iz : Kar yağmış da süremedim izini 25:1,1
Çayırdan çayıra sürdüm izini 122:7,1

kabak : Ektim Kanlıçay'a bitmedi kabak 134:2,1

kaçmak : Gece demez gündüz demez kor kaçar 115:14,1
Saat sekiz buçukta oradan kaçtık 156:6,1

kader : Ta ezelden böyle benim kaderim 159:2,1

kafes : Evimizin kafesi 42:2,1
Bülbülüm altın kafeste 97:4,1

kalay : Elli dirhem maşdanamın kalayı 118:3,1

kale : Çıktım Hasan Kalasına 66:1,1
Kaleler kaleler kanlı kaleler 14:3,1
Eğri derler Engürü'nün kalesi 44:19,1
Ağcadağlım cem olmuştur kaleye 139:2,1

kaldırım : Evlerinin önü yüksek kaldırım 72:4,1

kaldırmak : Attan indim de yorganımı kaldırın 89:2,1
Anam bacım cenazemi kaldırsın 19:2,1

kalkmak : Ilıca hamamından ercecik kalkın 44:8,1
Sabahleyin erken kalktı 108:6,1

kalmak : İstanbul İstanbul viran kalası 150:6,1
Harmanı kaldırdım birazı kaldı 114:2,1
Esbabım bohçada bükülü kaldı 78:10,1
Kırat'ım içerde eğerli kaldı 63:4,1
Mendilim dalda kaldı 50:5,1
Urganım atmadık dallar mı kaldı 3:14,1
Erciyes'te kar kalmadı 98:3,1
Kaçırdım arıyı balım kalmadı 55:3,1

kamaşmak : Mahpustan çıktım gözüm kamaşır 123:4,1

kan : Kaldır kollarını kandadır kanda 55:2,1

kanat : Aya karşı penceremin kanadı 120:4,1

kapı : Gündoğduya karşı Şerif Kız'ın kapısı 100:1,1

kar : Erisin erisin dağların karı 68:1,1
Bakmadın mı şu kalenin karına 25:3,1
Bakma mısın bu dağların karına 152:1,1

kara : İki geyik gelir aklı karalı 121:2,1
Karadır kaşların kara 172:3,1

karınca : Yüce dağ başında kaynar karınca 3:11,1

karşı : Karşıdan gel karşıdan 60:3,1
Evleri var karşımızda 49:3,1

kaş : Mavidir büyük sevgilimin kaşı 15:4,1

katar : Yüce dağ başında kar katar katar 14:4,1
Sabahtan kalktım ki kuş katar katar 115:43,1

Kavakeli : Bizim evlerimiz Kavakeli'nde 54:3,1

kavurmak : Karanfil aldım kavurdum 140:1,1

kavuşmak : Daracık sokakta yâre kavuştum 149:3,1

kaya : Bülbül ne yatarsın sette kayada 9:1,1
Kayalar kayalar karlı kayalar 122:6,1

kaynamak : Semavarım kaynıyor 160:2,1

Kayseri : Ulu bedestenli cesin Kayseri 61:4,1

kedi : Tavandan tavana atlaşır kediler 15:1,1

kelek : Dersim'in altı kelek 48:4,1
Ektim Kanlıçay'a bitmedi kelek 134:4,1

kendi : Uzun minareden attım kendimi 163:1,1

kereste : Gemilerde kereste 2:3,1

keten : Senin gömleğin de bez benimki keten 70:1,1

kıç : Sarı pabuç giymiş ağca kıçına 100:5,1

kın : Kamayı çektim kından 50:7,1

kırılmak : Yokuşa yukarı belin kırılsın 14:9,1

kışlamak : Sultan Enbiyanın salında kışlar 81:3,1

kıvırcık : Keten gömlek kıvırcık 36:1,1

kıyılmak : Üç yük tütün kıyılacak 83:5,1

kız : Benden selam söyle emmim kızına 14:5,1
Pınar başında duran kızlar 13:1,1
Kimi molla kimi paşa kızları 185:2,1

kilise : Uludağ başında çanlı kilise 15:2,1

kiremit : Adana yolları boz kiremitten 41:1,1

kiz : Şerif de oturmuş kucağı kizli (?) 100:2,1

kol : Dolama giymiş koluna 162:4,1

konmak : Evlerinin önüne deveci kondu 17:2,1
Sene bin üç yüz otuzda kondu 24:3,1
Güle kon sevdiğim dikene konma 9:6,1

Konya : Bülbül konmuş sarayına Konya'nın 106:3,1

koru : Yakaz at der ki beni bağlama koruya 79:7,1

koymak : Ocağını çatmış taşını koymuş 115:28,1

koyun : Uyandım ki bir ay doğmuş koynuma 3:12,1

koyun : Ağ koyun kara koyun 74:2,1
Darağacının dibinde bir sürü koyun 129:3,1
Sürüler içinde sürmeli koyun 116:1,1
Döndü de sağardı üç yüz koyunu 53:5,1

köy : Karşıdan görünen Hacılar Köyü 81:7,1
Şu karşıdan da görünen Hacılar Köyü 190:3,1

kucak : Küçükten görmedim ana kucağı 35:1,1
Gerçekten görmedim ana kucağı 5:4,1

kulak : Elif elif derim duymaz kulağın 30:3,1
Elif derim de işitmez mi kulağın 89:1,1

kurmak : Kayanın dibine altmış ayak merdiveni kurdular 78:11,1
Ocağını çatmış taşını kurmuş 82:4,1
İstanbul pâye kurulmaz 90:3,1

kurt : Kadir Mevlam kuduz etmiş dağlarının kurdunu 157:4,1
Aciz kaldım şu dağların kurdundan 152:5,1

kurulmak : Kayseri Rumuna bir cenk kuruldu 11:2,1
Yarın birgün mahşer yeri kurulur 77:7,1

kurutmak : Gül kuruttum gül kuruttum 43:3,1

kuş : Uçurdum kolumdan alıcı kuşu 190:2,1
Cıvıl cıvıl öter dağların kuşu 80:3,1
Biz ufacıkça kuşlarız 188:6,1

kuşak : Mehmet'in belinde de parlar kuşağı 178:2,1
Ağamın döktürdüğü burma kuşağı 115:22,1

kutnu : Zeynep'in giydiği karalı kutnu 45:4,1

kuzulamak : Koyun şu derede kuzuladın mı 184:3,1

külâh : Başımıza giydik kara külahı 156:2,1

kütük : Su gelir kütüğünden 166:2,1

lale : Çiçek Dağı derler de başı laleli 81:5,1

lâri : Gesi Bağlarının gülleri lâri 3:1,1

mail : Kara kaşa kara göze mailim 62:3,1

Maraş : Maraş dediler de Maraş bir koca Maraş 26:1,1

marul : Evlerinin önü marıl 49:1,1

maşa : Ocak başında maşa 161:2,1
Efelerin elli dirhem maşası 62:1,1

Medine : Başından görünür Mekke Medine 81:1,1

melek : Sultan Murat ilen gezen melekler 111:3,11

melemek : Yüce dağ başında kuzu meledi 40:3,1
Şu dağın ardında bir kuzu meler 94:2,1

merkez : Sivas vilayet de Kayseri merkez 11:8,1

mes : Ayağına giyer Konya mesini 120:1,1

mestlemek : Abeş at der ki ben mestlerim 79:6,1

meşe : İstanbul'un etrafı dağdır meşedir 44:17,1
Meşelidir karşı dağlar meşeli 176:1,1
Atımı bağladım ben bir meşeye 63:3,1

metih : Ne kadar methetsem ben senin methin 113:5,1

meydan : Hiç gelmemiş Âdem'den beri böyle yiğit meydana 11:3,1

meyhane : Köşe başı meyhane 50:4,1

mezar : Kuşlanın uğrunda bir ufak mezar 63:7,1
Eşikli Köyünde kaldı mezarım 81:2,1

millendirmek : Su gelir millendirir 166:1,1

minder : Ocak başında minder 161:1,1

molla : Annacımdan gelen molla 90:1,1

Mustafa : Sana derim sana oğlan Mustafa 130:1,1

mülayim : Tütünüm mülayim mi 102:2,1

naçar : Kötü at der ki ben de naçarım 79:9,1

nal : Atım Gemerek'te nallatayım nalını 183:3,1

nallanmak : Kırat nalbantta nallanır 157:9,1

narin : Cevizin yaprağı narindir narin 115:39,1
Şimşirin yaprağı narindir narin 45:7,1

naz : Kiraz'ın başından kalkın nazınan 44:11,1
Giyinmiş libasın gelin nazınan 113:3,1
Böyle m'olur kadınların nazları 185:5,1

nazik : Keten gömlek giyer yakası nazik 53:2,1

nere : Kayseri derler bilmem neresi 126:10,1

nergis : Ağ gülün üstüne kokar mı nergis 70:3,1
Bahçelerde biter gül ile nergis 35:3,1

niçin : Niçin hey sevdiğim niçin 172:1,1

nohut : Gesi Bağlarında buldum bir nohut 3:2,1

nöbet : Dini bir uğruna da beklerim löbet 133:2,1

nur : Mustafa'm da bu yerlerin nuruyum 130:3,1

oğul : Sen Ahmet Bey ben Hacı Halil'in oğlu 157:2,1
Sen bir ninenin oğlusun 108:1,1 108:3,1

ok : Feleğin biz'attığı bir ince oktur 91:3,1

okumak : Sabahın seherinde imamlar okur 100:10,1

okunmak : Yüksek minarede ezan okunur 163:5,1
Ellerin mektubu gelir okunur 115:33,1

olmak : İğde çiçek açtı yaz gelir m'ola 115:26,1
Ayva çiçek açtı yaz gelir m'ola 7:1,1
Elinin kınası soldu m'ola 1:2,1
Al atlı merkeze döküldü m'ola 127:5,1
Serpili serpili yağan kar m'ola 82:5,1
Kızılırmak parça parça olasın 1:3,1
Ben de bu yerlere gelmez olaydım 182:2,1
Havuzun başına taş ben olayım 67:2,1
Ağam sen gideli yedi yıl oldu 115:32,1

Sarı altın yere düştü tunç oldu 11:7,1
Deveci Dağına da bastığım oldu 178:1,1
Evlerinin önü keram_i kân oldu 72:1,1
Geyik diye kovducağım kurt oldu 78:2,1
Beyler Bahçesinde bir düğün oldu 86:4,1
N'olduysa da bize Mevladan oldu 88:5,1
Garibin cezvesi kaynamaz oldu 115:42,1
Bu bir ince yoldur hiç giden olmaz 147:2,1
Bir yiğit düşerse kaldıran olmaz 27:14,1
Eğri Dağı est (?) olmuşsun 140:4,1
Bağdan gidiyorum bağ senin olsun 111:2,1
Mezarımı derin eşin dar olsun 92:4,1
Kınan çok kutlu olsun 12:3,1
Gelin akşam olsun da 102:4,1
Yaz olur da temmuz olur od olur 101:2,1
Arpa buğday çeç olur 117:2,1
Deniz dibi otl'olur 50:6,1
Devrent'in uğrunda yeşil ot olur 137:5,1
Yağmur yağar yer yaş olur 97:1,1
Ben ölürsem senin halin nic'olur 92:3,1
Kara koyun et'olur 74:3,1
Yüce dağ başında Kanber Tay olur 65:6,1
Bayram olur namaz olur 188:8,1
Olur mu beyler olur mu 58:3,1
Yaz olur da temmuz olur od olur 101:2,1
Kırmızı gül herdem olur 43:7,1
Kara kaşın eğmeleri yay olur 33:11,1
Hacı olan da hacca gider hac'olur 4:2,1

omuz : Tüfeğim omuzumda 50:1,1

ot : Yüce dağ başında yayılan otlar 120:12,1
Mezarımın üstünde beş karış otlar 122:5,1

oturmak : Yüce dağ başında varam oturam 14:1,1
Yoruldum da yol üstüne oturdum 165:2,1
Çıktım yüce dağlara da oturdum 14:6,1
Aman güzel babanın devesi gelsin otursun 4:7,1
Hanım atmış sandalyeyi oturur 147:3,1
Emine gelin güneşlerde oturur 31:2,1
Aman oğlan babanın devesi gelir oturur 4:8,1

ova : Garip bülbül ne gezersin çöl ovada 126:7,1
Durnamın gelişi Çukurova'dan 44:13,1
Bülbül yatır ovalarda 9:12,1
Engin olur bizim ilin ovası 183:4,1

oymak : Kadife yeleğim nasıl oydular 175:2,1

oynamak : Kara kaşlar altında gözler oynuyor 122:4,1

oyun : İzmir'in içinde oldu bir oyun 39:6,1
Sarı Zeybek ne hoş oynar oyunu 59:1,1

örmek : Çorapların ördüğüm 167:2,1
Dar sokağı helek ile örseler 150:2,1
Emine'm oturmuş çorap örüyor 65:1,1
Kapının ardında çorap örüyor 137:4,1

örümcek : Arıstakta örümcek 102:5,1

öz : Çağlayıp akıyor şu çayın özü 113:2,1
Ağlar içtim de yanıyor özüm 77:4,1
Yatmış uyumuş Cevizli'nin özüne 114:4,1
Bir pus çökmüş şu Malya'nın özüne 159:6,1

parlamak : Sabahtan kalktım ki güneş parlıyor 33:1,1

parmak : Kılınç kabzasında kınalı parmak 26:5,1

pastırma : Yük dibinde pastırma 36:4,1

paşa : Sana derim sana hey Osman Paşa 35:4,1

patlamak : Korktum anam korktum ödüm patladı 118:5,1

pazar : Ulu yol üstünde kurmuşlar pazar 17:2,1

penbe : Cevizin yaprağı al derler penbe 99:5,1

pend : Gönül kabul etmez verilen pendi 174:4,1

perde : Sazım söyler perde perde 124:3,1
Yüksek kahvelerde al yeşil perde 154:5,1

pınar : Gitme güzel gitme sen de pınara 100:4,1
Destesini almış da gider pınara 126:3,1
Evlerinin önü çifte çatal pınarlar 170:3,1

pişirmek : Sabahtan kalktım da çorba pişirdim 96:3,1

pus : Başın görünmüyor dumandan pustan 81:15,1

rastlamak : Mevlam beni bir sunaya rastlamış 126:5.1

renk : Beyler oynar satarancın renginı 61:2.1
Yazmam gül yapraklı karanfil irenk 109:2,1

sac : Kırk evim olsa bakırlı saclı 131:3,1

saç : Kızlar da altın takınmaz oldu saçına 11:6,1

saçak : Sarı yıldızın saçağı 37:3,1
Mendilim salkım saçak 50:3,1

saçmak : Ağ bideri yere saçtım 69:2,1

sağ : Gesi Bağlarında yolun sağında 3:16,1

salmak : Kuyuya bakır saldım 42:1,1

sanmak : Karşıdan yananı fener mi sandın 40:2,1
Evinize vara gele yol sandım 47:2,1
Birem birem yedim tükenmez sandım 150:4,1

sararmak : Sarardım ben sarardım 2:1,1

sarı : Senem'in giydiği ipekli sarı 125:4,1
Gelin der ki sarılardan sarıyım 64:6,1

sarınmak : Ağalar da çatal kavuk sarınır 61:1,1

satır : Kasaplarda olur satır 66:5,1
Elinde kargı da oylukta satır 103:3,1

satmak : Doru at der ki ben donumu satarım 79:4,1

savran : Çekeyim deveni olayım savran 147:1,1

savuşmak : Besni dağlarını yol gibi savuş 84:5,1

say : Yağmur yağar da ışılaşır sayları 189:1,1

saya : Sırtına giymiş de sakma sayayı 81:16,1

saz : Haydin okuyalım âşıklar sazlar 151:4,1

sel	:	Dereden akıyor bulanan seller 82:2,1 Dereden akıyor bulandı seller 174:3,1
selamet	:	Amasya'dan çıktım sağdır selamet 63:19,1
selvi	:	Uzun olur uzun yolun selvisi 164:2,1 Ne hoş olur şu İzmir'in selvisin 165:8,1
sen	:	Kapunun ardında görmedim seni 137:2,1
serpuş	:	Başına bağlamış sırmalı serpuş 81:12,1
sevmek	:	Ben seni severim sen de seversin 23:1,1
sıla	:	Pek fena vakitte çıktım sıladan 15:6,1
sızı	:	İstanbul yolları bir tanem sızıdan sızı 105:2,1
soba	:	Kış kışında odamda yakardım sobam 19:3,1
soğuk	:	Karaçay'dan çıktık gayetin soğuk 156:4,1
solmak	:	Dini bir uğruna da sarardım soldum 133:3,1
soku	:	Yazı yazdım sokuya 160:1,1
sormak	:	Eğlen turnam eğlen haber sorayım 173:2,1
soy	:	Zeynep bu güzellik var mı soyunda 45:2,1 Benim yârim aslıcaktan soyudu 128:2,1
söğüt	:	Ne hoş olur da şol İzmir'in söğüdü 165:6,1 Sıra sıra şu Sıvas'ın söğüdü 4:4,1 Meyvesiyim selvi iken söğüdün 61:3,1
sövmek	:	Gâh döğüşüp gâh söğmedi 188:5,1
söylemek	:	Küçük Selcan bunu böyle söyledi 157:11,1
söz	:	Pınarın başında söylenen sözler 149:1,1
su	:	Nasıl da geçtin boz bulanık sulardan 5:2,1 Kefenim biçildi anam kaynadı suyum 14:10,1 Engin derelerin derin suyuyum 150:3,1
susuz	:	Yüce dağ başında nevruzum susuz 115:18,1
sürgü	:	Varın bakın demir kapı sürgülü 115:6,1

sürü : Aşağıdan gelen Çerkez sürüsü 181:1,1
Top top olmuş güzellerin sürüsü 95:1,1

süzülmek : Yola baka baka gözüm züzüldü 101:8,1

şak : Altın saatım şak şak 143:2,1

şarap : Fafiri fincandan içtiğim şarap 39:5,1

şişmek : Yollarım uzakta ayağım şişer 68:2,1

taban : Yol yürüye yürüye şişti tabanım 5:3,1

taç : Hocalar da giyer hırkayı tacı 53:15,1

takmak : Saatine kordon dak 160:4,1
Kabağıma kiriş takarım 141:2,1

tamam : Çoban ifadesin eyledi tamam 171:2,1
Sene bin üç yüz altmış bir tamam 113:1,1

tarak : Zeynep'e yaptırdım gümüşten tarak 45:1,1

tartmak : Erciyes Dağını kantar mı tartar 11:1,1

tas : Bülbülü suvardım altın tasılan 115:37,1

taş : Uzun minareden attım ben bir taş 163:2,1
Gesi Bağlarında dolandım taşa 3:13,1
Vara vara vardım bir kaba taşa 22:1,1
Atımı getirin binek taşına 12:1,1
Atım yanaşmıyor binek taşına 115:36,1
Gesi Bağlarında üç ırga daşlar 3:5,1
Yağmur yağar taşlara 46:1,1
Ufak ufak meyhanenin daşları 51:1,1
Yeryüzünde yatan ufacık taşlar 152:3,1
İmaret Dağı da karalı taşlı 112:3,1
Gevenli'den Sırataş'tan 145:1,1

tavşan : Şu dağın ardında kınalı tavşan 137:3,1

tazı : Avcıların da yanında olur tazısı 121:1,1
Avcılar yanında olur tazısı 78:7,1

tıkmak : Kova kova Sonuklu'ya tıktılar 63:11,1

turalı : Yemenim turalıdır 167:4,1

tutmak : Aman güzel senin ile bir bahçecik tutalım 4:11,1
Ağam İstanbul'u mesken mi tuttun 115:21,1

tutulmak : Vardım gördüm ak evleri tutulu 138:3,1

tütmek : Varın bakın bacaları tüter mi 52:1,1

tütün : Ektim Kanlıçay'a bitmedi tütün 134:3,1

tüymek : Atmaca kuşlarım göklerde tüğsün 78:3,1

uçmak : Kırat'ım kanatlandı da havada uçtu 187:6,1
Yavruyam yuvadan uçtum 188:2,1
Çırpını çırpını da yuvadan uçtum 88:1,1

uçurmak : Karşıdan karşıya şahan uçurdum 137:1,1

uğur : Devrent yaptırayım evin uğruna 137:7,1

ulam : Nar ağacı ulam ulam 71:2,1

ulu : Gelin der ki ululardan uluyum 64:2,1

ulumak : Alt yanımda boz kurtlarım ulusun 78:6,1

ummak : Kişi ahbabından kemlik mi umar 32:4,1

usta : Amma iş bilirsin amma ustasın 34:1,1

uşak : Benden selam söyleyin uşağa 189:2,1
Fadime'm aman Tarabulus uşağı 176:3,1
Seyf'Ali dedikleri bir mahçup uşak 187:3,1

uyanmak : Her sabah her sabah bülbül uyanır 151:2,1

uyumak : Geceler on iki saat nısfın uyudum 81:9,1
Vardım girdim odasına uyurdu 165:7,1
Varın bakın kömür gözlüm uyur mu 51:4,1

uzak : İstanbul yolları bir tanem uzaktan uzak 105:1,1

uzatmak : Çubuğum yok yâr yoluna uzatam 106:1,1;7:2,1

uzun : Ger Ali'nin boyu serviden uzun 39:1,1

üç : Şu dağın ardından geliyor ceylanın üçü 154:6,1
Giren ayın ikisinde üçünde 186:1,1
Sap yükledim kanlısının üşüne 170:1,1

üst : Ahmet Bey durmaz sürer atını üstüme 157:3,1
Koca Erciyes kış ediyor üstüme 44:21,1
Bulut bulut üstüne 166:1,1
Yağmur yağar taş üstüne 97:3,1
Memleket işleri kaldı yüz üstü 15:3,1

üzüm : Ellerin devesi gelir üzümden 170:4,1
Sepet aldım bağa girdim üzüme 164:1,1

vali : Vaktin Süleyman'ı Maraş valisi 139:4,1

var : Mor menekşe boyun eğmiş derdi var 33:5,1
Dur a bülbül sana bir sualim var 9:4,1
İsfahan'da bir kuyu var 20:1,1
Erzincan'da bir kuş var 48:5,1
Dağda davar izi var 57:3,1
Fadime'm aman benden gayrı nesi var 176:3,1
Bir kız ile bir gelinin bahsi var 64:1,1
Gelin der ki yüce yüce başım var 64:4,1
Sabahtan kalktım da ezan sesi var 96:1,1
Erciyes'te bir pınar var 92:2,1
Pınar senin ne galaba başın var 100:11,1
Pınarın başında dolu testim var 116:2,1
Yüce dağ başında harmanım mı var 120:10,1
Mendilden bohçası var 142:1,1

varmak : Gelin kızlar iskeleye varalım 185:1,1
Çölden çöle varayım 66:9,1
Bileyidim Sungurlu'ya varmazdım 63:6,1

vurulmak : Uruldum ey güzel ben de uruldum 63:5,1
Vuruldum arkadaş ben de vuruldum 129:1,1

yağlı : İzmir'in içinde urganım yağlı 165:10,1;39:4,1,

yağmur : Ne hoş olur da şu memleketin yağmuru 5:1,1

yakın : Atımı bağladım tarlaya yakın 63:15,1
Akbucak'tan çıkınca Selimli yakın 53:14,1
Bıldırcın çıkınca yaylamız yakın 101:6,1

yakınmak : Ağ ele kına yakınmış 90:4,1

yakmak : Akşam oldu ben çıramı yakarım 70:4,1

yalan : Yalandır şu fani dünya da yalan 90:4,1

yaman : Yaman hey ağlar hallerim yaman 53:16,1

yan : Koydular arabaya ağırdı yanım 129:2,1

yanmak : Karazyat'ın başında mumların yanar 80:2,1
Ondokuzlu böyle içerden yanar 68:6,1
Uzun minarede kandiller yanar 163:4,1
Karadır kaşların yandım ki yandım 88:4,1

yapı : Ak suvadan evimizin yapısı 115:5,1

yapılmak : Ufacık taş ile kale yapılmaz 114:4,1

yapmak : Gelini sorarsan hanımlık yapar 180:2,1

yaptırmak : Yüksek konaklar yaptırdım 43:5,1

yâr : Sabahın seher vaktinde görebilsem yârimi 135:1,1

yaratmak : Kadir Mevlam seni öğmüş yaratmış 6:3,1

yas : Gesi Bağlarında geçilmez yastan 3:15,1

yaslanmak : Kâtip geldi arabaya yaslandı 127:7,1
İki geyik bir dereye yaslanır 121:3,1

yaş : Altımızda çamur yaştan 28:2,1

yaşamak : Yaşa padişahım sen binler yaşa 18:2,1

yaşlı : Anaların gözü yaşlı 188:9,1

yaşmak : Çarşıdan aldırdım pullu yaşmağı 168:6,1

yatak : Evlerinin önü de koyun yatağı 100:6,1
Güzel keklik gibi her kafeste yatarsın 113:7,1
Turnam kara taşa benzettim senin yatışın 44:16,1
Mustafa'm da dam başında yatıyor 130:4,1
İstihareye yatmazsın 110:2,1

yayla : Kırat'ın üstü de bir uzun yayla 38:1,1

yaylamak : Koyun senin ile yayladım 184:5,1

yaymak : Çerkez koyunu yayar 157:7,1

yazı : Ta ana rahminde böyle yazılar 68:5,1
Bozulmaz anlımızdaki yazılar 29:3,1

yazı : Gemerek'ten kalkınca düz ova yazı 44:9,1
Kaçtığımız yerler bir karanlık yazı 63:9,1
Kapımızın önünde dolabı (?) yazı 95:2,1
İmaret Dağı da meşeli yazı 112:2,1
Ali'min evinin önü yazı 153:2,1
El ele verdik de çıktık yazıya 118:4,1
Ay karanlık nasıl çıktın yazıya 168:1,1

yazma : Yazmalar içinde karalı yazma 115:41,1

yekinmek : Menteşe köyünden erce yekinin 44:5,1
Gâvur Ereğli'den erce yekinin 44:1,1

yel : Bir selam gönderdim esen yellerle 174:1,1

yelek : Arkasına giymiş sırmalı yelek 73:4,1

yemek : Gel beri gel beri ben adam yemem 82:6,1
Ağ bideri kuşlar yesin 69:3,1

yer : Armut dalda dal yerde 2:2,1
Salkımsöğüt gibi dallarım yerde 3:9,1
Kırmızı güllerin dalları yerde 27:11,1
Ufacık meşenin dalları yerde 65:4,1
İngin meşelerin yaprağı yerde 86:1,1
Yalanayak bastırmayım yerlere 120:7,1

yıkılmak : Köprüye geldik de köprü yıkıldı 1:1,1
Bülbül yuvan yıkıldı mı 9:11,1

yok : Caminin ezanı yok 117:3,1
Atımın da yemi yoktur 69:4,1

yol : Atım gideceğin yer belli yoldur 183:2,1
Gitticeğin sokak mıdı yol mudu 76:1,1
Adana'dan kalktık da doğrulttuk yolu 144:2,1
Karlı dağdan aşar bizim yolumuz 22:2,1
Hakk'a doğru döndürmüşüm yolumu 30:1,1
Var git yolcu yoluna 66:6,1
Narman'dan gelirken Oracık yolunda 180:1,1

yolak : Evlerinin önü yoldur yolaktır 72:2,1

yonca : Karşıda kara yonca 60:4,1
Evlerinin önü yonca 49:3,1
Süpürgesi yoncadan 102:1,1
Atımı bağladım ben bir yoncaya 63:13,1

yorulmak : Atım kaçtı ben yoruldum 98:4,1

yunmak : Kuyunun başında mevtam yunuyor 119:5,1

yurt : Karanlık evlerdir bizim yurdumuz 120:11,1

yuva : Ben bir garip kuş idim çıktım yuvadan 177:2,1
Karşıdan karşıya ..... yuvası 127:2,1

yüce : Bir yıldız doğdu yüceden 37:2,1

yüklü : Maraş'tan kalktım da katırlar yüklü 127:1,1

yürümek : Atına biner de dört nala yürür 11:9,1

yüz : Kaymakam çağırmış azgındır yüzü 155:2,1
Bizim evlerimiz yayla yüzünde 93:2,1
Evleri var şu deryanın yüzünde 47:1,1
İstanbul'dan çıktım derya yüzüne 4:1,1

yüzmek : Yeşil ördek gibi kanda yüzerim 146:1,1

zaman : Sarı çiçek mor menefşe zamanı 115:35,1

zar : Göklere çekilir garibin zârı 92:1,1

Zara : Üç kumandan geldi geçti Zara'ya 132:2,1

zikir : Zeynep'e yaptırdım gümüşten zikir 45:3,1

zikretmek : Garip bülbül gül dalında zikreder 126:6,1

zindan : İstanbul başıma zindan 90:2,1

zulüm : Kahpe felek çok eyledin zulumü 27:12,1

V. ÖZEL ADLAR DİZİNİ

a) Kişi adları

Abidin Bey : 159 (metinde ve çeşitlenmelerde)

Adil: 182 (metinde ve derleyenin açıklamasında)

Agop : 180

Ahmet :63

Ahmet : 119

Ahmet Bey : 157

Ali : 4

Ali : 79

Ali : 153

Ali Bey : 41

Ali Can : 81

Ali Paşa : 103

Azrazil : 31

Barmaksız Arap : 39

Bekir Sıtkı : 42, 43, 56, 57 (açıklamalarda)

Benli Emine : 4 (metinde ve çeşitlenmelerde)

Beyaz : 168 (kadın adı)

Beyoğlu : 56

Boy Bey : 48

Cennet : 127 (kadın adı)

Çöllo : 11 (metinde ve çeşitlenmelerde)

Dadaloğlu : 159 (açıklamalarda)

Deli Mehmet : 52

Döndü : 53 (metinde ve çeşitlenmelerde)

Duran : 63

Duran : 187

Edip : 19

Efe Mehmet : 119

Elif : 30

Elif : 89

Elif : 138

Emin : 81

Emine (gelin) : 31

Emine : 65

Emine : 143

Fadime : 176

Fatma : 13

Fatma Kadın : 108 (derleyenin açıklamasında)

Fuat Bey : 175

Gazi : 187

Ger Ali : 39 (metinde ve çeşitlenmelerde)

Hacı Halil : 157

Hamit : 63

Hasan Usta: 115 (derleyenin açıklamasında)
Hasan Usta: 143
Hasanoğlu Halil İbrahim: 5, 53 (derleyenin açıklamasında)
Hazret-i Ali: 11
Hüseyin: 130
Hüseyin Bey (Yozgatlı) 94 (derleyenin açıklamasında)
Iraz: 127
İlyas: 187
İkbal Hanım: 112
İsa Bey: 100
Kadın Ümmü: 186
Kara Ahmet: 103
Karaca Oğlan: 103 (çeşitlenmelerde), 120, 144, 183, 190 (açıklamalarda)
Kara Mahmut: 178
Kozanoğlu: 44, 85
Mehmet: 77
Mehmet: 178
Murat: 157
Mustafa: 116
Mustafa: 130
Mustafa Kemal: 24
Necip Karakayalı —): 112
Osman: 133
Osman Efe: 62
Osman Paşa: 35
Osman Paşa: 58
Ofo: 127 (kişi adı)
Ömer: 178 (metinde ve derleyenin açıklamasında)
Ruziye: 43
Sadık Bey: 103 (çeşitlenmelerde)
Selcan (Kaya altlı): 157
Senem: 125
Serkis: 179
Seyfi Ağa: 83
Seyfi Ali: 187
Seyyit Halil: 89
Sultan Murat: 111
Sultan Süleyman: 103
Süleyman: 139
Şefika: 164
Şerif Kız: 100 (metinde ve çeşitlenmelerde)
Şevket: 63
Tahir: 100
Veli: 103
Veysel Karani: 18
Yazıcıoğlu: 125
Yusuf: 178 (çeşitlenmelerde)
Zeynep: 45 (metinde ve çeşitlenmelerde)

b) **Yer, kavim ,oymak adları:**

Abdalbükü: 108
Acem: 145, 146
Adana: 23, 24, 24 (çeşitlenmelerde), 41, 44, 56, 101 (çeşitlenmelerde), 77, 144, 177
Ağdağ: 44, 80, 145
Ağdaş: 80
Ağcadağ: 139
Akkucak Köyü: 53
Akdal: 53
Akköprü: 177
Alabayır: 184
Amasya: 63
Anavarza Gölü: 44
Arabistan: 136
Arap (- çölleri): 158
Araplı: 44
Afşar: 11, 159, 159 (çeşitlenmelerde), 113, 138,
Afşarhöyüğü: 89
Avanız: 118 (Avanos)
Ayaş: 44
Aziziye: 127, 128, 157

Babayağmur: 187
Bağdat: 11, 158
Balkanlar: 58
Barasa: 157
Basra: 11
Belgrad: 81 (çeşitlenmelerde)
Besni: 84
Beşikli Köyü: 81, 81 (çeşitlenmelerde)
Beyler Bahçesi: 59, 86
Beypazarı: 88
Beytepe: 81
Bezirgânbaşı: 146, 146 (çeşitlenmelerde)
Binboğa Dağları: 125
Boğazözü: 63
Bozantı Irmağı: 144
Bozhöyük: 80
Bozok: 44, 53, 80, 100 (açıklamalarda), 130
Bucal: 44
Bulguriş: 27
Buluğan: 53

Cevizli: 44, 114
Ceyhan: 14 (çeşitlenmelerde)
Cırlavuk: 119

Çabağıl Köyü: 100
Çadırhöyük: 156
Çakmak Gediği: 183
Çorum: 181
Çatak: 44
Çavuşbeli: 44
Çerkeş: 11, 11 (çeşitlenmelerde), 125, 157, 181
Çukurova: 91 (çeşitlenmelerde), 44, 53
Çukureşme: 53 (çeşitlenmelerde)

Çiçek Dağı: 81, 81 (çeşitlenmelerde), 184,
Çiftehan: 177

Darsayak: 119, 119 (çeşitlenmelerde)
Dersim: 48
Deveci Dağı: 177 (derleyenin açıklamasında), 178
Didik: 53
Dikenç Ovası: 17
Diyarbekir: 45
Duzla Gölü: 44
Düldülü: 78

Edirne: 51, 51 (çeşitlenmelerde)
Eğin: 33
Eğri Dağı: 140
Eğrikule: 183
Engürü: 44, 62, 119
Erciyes: 11, 11 (çeşitlenmelerde), 44, 81, 91, 98
Ereğli: 44
Erkilet: 99
Erkilet Köyü: 177 (derleyenin açıklamasında)
Ermeni: 4, 4 (çeşitlenmelerde), 179
Erzincan: 48, 146
Erzurum: 146
Eşikli Köyü: 81
Everek: 3, 87, 131

Fındıklı: 101 ,144
Fırat: 33
Firengistan: 11
Fransız: 24

Gâvureleği: 27
Gemerek: 44
Gesi: 3
Gesi Bağları: 3
Gevenli: 145
Geyve: 44
Gölören Köyü: 5 (çeşitlenmelerde), 53 (çeşitlenmelerde)
Göksun: 44
Göktepe: 44
Gülek Boğazı: 144
Gülek Kalesi: 101
Gündel: 80
Gürcistan: 81 (çeşitlenmelerde), 180

Hacılar (-Köyü): 81, 91, 176, 178 (çeşitlenmelerde), 190
Hacın: 44 (yer adı)
Halep: 127, 157
Harmancık: 44
Harput: 158
Hasan Kalesi: 66
Hasankelef: 101
Hazar: 44
Hozat: 48
Hünkâr Bahçesi: 185

Ilıca: 44 (çeşitlenmelerde)
Ilıca Hamamı : 44

İğdeli: 183
İmaret Dağı : 112
İsfahan : 20
İskilip : 63
İstanbul : 4, 4 (çeşitlenmelerde), 44, 45, 56, 85, 90, 105, 110, 115, 126, 139, 150,
İşir Dağı : 44
İzmir : 39, 39 (çeşitlenmelerde), 44, 118, 165, 166 (çeşitlenmelerde)
İzmit: 44 (çeşitlenmelerde)

Kabaz (-ın düzü) : 44
Kadışehri: 178 (çeşitlenmelerde)
Kafkas Dağları : 146
Kafkasya : 58
Kamışlı : 101
Kanak (-ın suyu) : 53
Kanlıçay : 59, 86, 112, 133, 176
Karaçay : 156
Karadeniz :59
Karahisar (-Ovası) : 44
Karakaya : 112
Karaman: 113
Karapınar: 101 (çeşitlenmelerde)
Karaser: 101
Karasu (-Köprüsü) : 44, 53
Karayayık: 156
Karaziyaret: 80, 80 (çeşitlenmelerde)
Kargalı Dağı : 44
Karsaklar: 127 (açıklamalarda)
Kasımpaşa: 44
Kaynar: 44 (çeşitlenmelerde)
Kazbeli: 44
Kayseri: 11, 11 (çeşitlenmelerde), 44, 61, 113, 126, 168, 178 (derleyenin açıklamalarında)
Keban: 138
Keçikulesi: 183
Kemah: 45
Kerme (-Bağları) : 115
Kerpitçi (-Gediği) : 53
Kılınçkaya: 44
Kırkgeçit: 44 (çeşitlenmelerde)
Kırksu : 44
Kıvırlı : 114
Kızılırmak : 1, 120, 190
Kızılören (-Yokuşu) : 101
Kiraz (-ın Beli) : 144
Koca Şahrık : 183
Konya : 106, 113, 120, 129
Kozan: 127
Köşk Dağı : 175
Kuleli: 118

Kuruçay : 44
Küş Dağı (?) : 118
Küçüksu : 185
Kütahya : 59

Laleli Dağı : 44

Madanoğlu Hacı Osman (-Yaylası) : 101
Mandal (- ın Düzü) : 44
Madar (- Boğazı) : 44
Malya : 159
Maraş : 24, 26 (çeşitlenmelerde), 26, 127, 139, 157
Meherkulak : 157
Mengen : 144
Menteşe Köyü : 44
Mısır : 27, 139
Mürtet (-Ovası) : 44

Narman : 180
Nevşehir : 81

Obruk : 44
Oracık : 180

Pozantı : 101, 177

Sakarya : 44
Sapanca : 44
Sarıçam : 101
Sarıyüzü : 63
Savrun : 44
Sehil : 144 (Güneyin deniz kıyısı bölgesi)
Selimli : 53
Sıvas : 4, 11, 95, 146
Sindel : 44
Sırataş : 145
Soğanlı Dağı : 132, 146
Soğukoluk : 63 (çeşitlenmelerde), 63
Sonuklu : 63
Sultan Korusu : 95
Sunbas :
Sungurlu (Sungullu) : 63, 156

Şahantaşı : 127
Şahren : 44
Şerefli Köyü : 31
Şerifli : 125

Tafingözü : 44
Taker : 101
Talas : 11 (çeşitlenmelerde), 11, 129
Tapan (-Yolu) : 44
Tarabulus : 175, 176
Taraklı (-Beli) : 44
Tarsus : 24
Tatar Deresi : 183
Teke : 53
Tekerek : 177
Tekir Yaylası : 144
Torbalı : 44
Terkeşli Köyü : 44
Tire : 120
Tokat : 182 (derleyenin açıklamasında)

Tuna (-Nehri) : 58
Türkmenoğlu (Oymak adı) : 103
Türkoğlu (kavim adı) : 4 (çeşitlenmelerde)

Urfa : 157
Urgaç : 53
Urmayol : 44
Urum : 144
Urus : 146
Uşak : 84
Uzun Yayla : 125, 157

Üçoluk (-Suyu) : 80
Üsküp : 133

Vidin : 81, 81 (çeşitlenmelerde)
Viyana : 101 (çeşitlenmelerde)

Yahyalı : 53 (çeşitlenmelerde)
Yavaş (-Yazısı) : 101
Yaylabaşı : 44 (çeşitlenmelerde)
Yemen : 18
Yoncalıdere : 44
Yozgat : 94 (çeşitlenmelerde)
Yozgat (-dağları) : 44

Zara : 132

VI. KIRAT MOTİFİ

1. Ahıra indik de Kırat eşinir 156:7,1
2. Altı gök Kıratlı yanı göğdeli 157:2,3
3. Alın Kırat'ı da mahzun kalmasın 103:2,3
4. Gezdir oğlan gezdir Kırat'ı gezdir 103:5,1
5. Kırat derki ben atların başıyım 79:8,1
6. Kırat'ım içerde eğerli kaldı 63:4,1
7. Kırat'ım kanatlandı da havadan uçtu 187:6,1
8. Kırat'ım boşanmış bağlayamadım 114:3,2
9. Kırat'ın üstü de bir uzun yayla 38:1,1
10. Kırat'ın üstüne ben binemedim 38:3,1
11. Kırat'tan indim de çektiler hana 155:1,1
12. Sağ kol ağası da dersen demir Kırat'lı 133:4,1
13. Yörük Kırat'ınan yavru bazınan 113:3,3

VII. KİTAPTAKİ TÜRKÜLERİN A. Ş. ESEN DEFTERLERİNDEKİ KARŞILIKLARI

II.	4	(1)
	9	(2)
	30	(3)
	213	(5)
	214	(6)
	215	(3)
	217	(7)
	280	(8)
	280	(9)
	280	(10)
III.	182	(11)
	190	(33)
	230/1	(12)
	230/6	(13)
	230/7	(14)
	230/9	(15)
	230/10	(16)
	232	(17)
	233	(18)
	234	(19)
	235	(20)
	240	(23)
	240	(24)
	241	(25)
	242	(26)
	249/1	(28)
	249/2	(27)
	249/3	(29)
	252	(30)
	253	(31)
	256	(32)
VI.	188	(33)
	189	(33)
	190	(3)
	192	(34)
	192	(35)
	198/2	(36)
	198/4	(59)
	198/6	(38)
	198/7	(39)
	198/9	(52)
	198/10	(51)
	198/11	(62)
	198/13	(61)
	198/14	(9)
	198/15	(40)
	198/17	(41)
	198/18	(60)
	259	(42)
	261	(58)
	268	(43)
	269	(57)
	270	(56)
VIII.	1/10	(89)
XVIII.	115	(5)
	115	(55)
	117	(53)
	139	(54)
	141	(44)
	144	(53)
	151	(45)
	154	(49)
	155	(46)
	157	(48)
	159	(50)
	159	(64)
	165	(65)
	167	(66)

	168	(87)
	169	(68)
	171/4	(69)
	176/6	(70)
XXI.	14	(71)
	32/33	(88)
	36	(72)
	84	(78)
	86	(79)
	87	(80)
	88	(73)
	90	(81)
	96	(82)
	97	(74)
	98	(63)
	98/2	(75)
	224	(76)
	414	(77)
XXII.	23	(83)
	24	(84)
	25	(85)
	47	(87)
	49	(88)
	50	(88)
	57	(89)
	58	(115)
	70	(90)
	89	(3)
	90	(91)
	91	(92)
	92	(93)
	107	(94)
	114	(115)
	133	(95)
	134	(96)
	135	(97)
	136	(98)
	136	(81)
	137	(99)
	139	(53)
	145	(100)
	151	(102)
	152	(103)
	163	(53)
	270	(104)
	361	(115)
	361/1	(105)
	363	(51)
	371	(106)
	372	(107)
	381	(108)
	383	(110)
	384	(81)
	386	(9)
	389	(3)
	400	(111)
	401	(37)
	402	(190)
	406	(115)
	409	(109)
XXIII.	1	(10)
	4	(112)
	7	(113)
	8	(114)
	9	(115)
	11	(116)
	12	(117)
	13	(118)
	14	(119)
	16	(120)
	22	(11)
	24	(121)
	28	(122)
	29	(123)
	30	(63)
	35	(124)
	36	(125)
	37	(126)

38	(127)	185	(151)
39	(128)	187	(152)
41	(129)	202	(153)
43	(100)	211	(154)
44	(21)	217	(44)
45	(44)	220	(155)
46	(120)	221	(156)
47	(131)	222	(146)
55	(69)	224	(130)
68	(132)	226/227	(157)
69	(127)	228	(158)
80	(133)	238	(44)
96	(81)	266	(159)
108	(43)	267	(26)
109	(134)	268	(9)
113	(126)	269	(160)
114	(4)	270	(161)
124	(22)	271	(97)
127	(135)	272	(162)
135	(136)	273	(51)
138	(137)	274	(163)
139	(142)	276	(167)
140	(138)	277	(164)
141	(44)	278	(165)
143	(64)	280	(166)
146	(139)		
148	(140)	XXIV. 78	(78)
155	(47)	122	(188)
155	(141)	123	(9)
158	(63)	124	(173)
158	(178)	125	(101)
160	(143)	131	(33)
161	(145)	178	(81)
163	(144)	185	(165)
164	(44)	188	(172)
168	(146)	194	(45)
170	(147)	322	(115)
171	(148)	322	(168)
172	(149)	324	(165)
173	(150)	324	(175)

	325	(169)	717	(186)
	326	(176)	719	(182)
	342	(134)	720	(63)
	343	(170)	721	(78)
	358	(171)	727	(180)
	382	(3)	728	(187)
	414	(177)	729	(181)
XXVI.	393	(184)	730	(179)
	489	(183)	731	(178)
	561	(185)	735	(174)

KISALTMALAR

bkz.: Bakınız

çeş.: Çeşitlenmeler.

örn.: Örnek

s.: Sayfa

SF.: Sıvas Folkloru

TFA.: Türk Folklor Araştırmaları

TFAY.: Türk Folklor Araştırmaları Yıllığı

( ): Bu işaret içindeki rakamlar kalıpların, metinlerin toplamın. da kaç kez kullanıldığını gösterir.

KAYNAKÇA

Akay, İ. Hakkı : **Balıkesir Halkıyatı**, Balıkesir Halkevi Yayınları, Balıkesir 1942.

Arsunar, Ferruh : **Türk Anadolu Halk Türküleri,** Halkevleri Genel Merkezi Yayınları, Ankara 1932.

Arsunar, Ferruh : **Gaziantep Folkloru**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1962.

Artun, Erman : **Tekirdağ Folklor Araştırması**, İstanbul 1978.

Aşkun, Vehbi Cem : **Sivas Folkloru**, Kâmil Matbaası, Sivas 1940.

Bartok, Béla, **Turkish Folk Music from Asia Minor,** Princeton University Press, 1976.

Başgöz, İlhan : **Turkish Folklore Reader**, Indiana University Publications, Volume 120, 1971.

Başgöz, İlhan : **Turkish Folklore Reader**, Indiana University Pub-

Baykurt, Şerif : **Türkiye'de Folklor,** Ankara 1976.

Berkes, Niyazi : **Bazı Ankara Köyleri Üzerinde Bir Araştırma,** Uzluk Basımevi, Ankara 1942.

Boratav, Pertev Naili : **100 Soruda Türk Halk Edebiyatı,** Gerçek Yayınevi, İstanbul 1982.

Boratav, Pertev Naili : **Folklor ve Edebiyat** I, Adam Yayınevi, İstanbul 1982.

Boratav, Pertev Naili : **Folklor ve Edebiyat** 2. Adam Yayınevi, İstanbul 1982.

Boratav, Pertev Naili—Rémy Dor : **Anadolu Ağıtları,** İş Bankası Yayınları, Ankara 1982.

Caferoğlu, Ahmet : Kuzey - Doğu **İllerimiz Ağızlarından Toplamalar**, Türk Dil Kurumu, seri c. 1, sayı 14, İstanbul 1946.

Çankırılı Ahmet Talat : **Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i, Devlet** Matbaası, İstanbul 1928.

Çaylı, Fehmi : **Ilgın Folkloru** — Birinci Kitap —, Konya 1945.

Çıkman, Zeki : **Folklorumuzda ve Edebiyatımızda Göz,** Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1977.

Dede, Abdürrahim : **Batı Trakya Türk Folkloru**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1978.

Demirsipahi, Cemil : **Türk Halk Oyunları**, İş Bankası Yayınları, Ankara.

Dilçin, Cem : **Örneklerle Türk Şiir Bilgisi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983.

Dizdaroğlu, Hikmet : **Halk Şiirinde Türler**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1969.

Efe, Osman : **Eğin Dedikleri**, Menteş Matbaası, İstanbul 1971.

Elçin, Şükrü : **Halk Edebiyatına Giriş**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1981.

Ergun, Sadeddin Nüzhet : **Karaca Oğlan**, Maarif Kitaphanesi, İstanbul 1974.

Gökçe, Enver : **Eğin Türküleri**, Yaba Yayınları, Ankara 1982.

Gözler, H. Fethi : **Halk Edebiyatında Milliyet Unsurları**, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul.

Gül, Muhsin : **Halk Ozanı Sıdkî Baba**, Ankara 1984

Güney, Eflatun Cem : **Folklor ve Halk Edebiyatı**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1971.

Halkbilgisi Mecmuası I, Ankara 1928.

INALCO : **Cahier de Litterature Orale**, No: 7, 8, 9, Paris 1980—1981.

Karacr, Mustafa Necati : **Karacaoğlan**, Tercüman — 1001 Temel Eser, No.: 312, İstanbul

Kasır, Hasan Ali : **Seyrani**, Acar Matbaacılık, İstanbul 1984.

Kemal, Yaşar : **Üç Anadolu Efsanesi**, Cem Yayınevi, İstanbul 1974.

Kemal, Yaşar — Sabahattin Eyüboğlu : **Gökyüzü Mavi Kaydı**, Cem Yayınevi, İstanbul 1978.

Koşay, Hamit Zübeyr : **Türkiye Düğünleri Üzerine Mukayeseli Malzeme**, Maarif Matbaası, Ankara 1944.

Koşay, Hamit Zübeyr : **Makaleler ve İncelemeler**, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1974.

Kowalski, T. : **İslam Ansiklopedisi Türkü Maddesi.**

Köprülü, M. Fuat : **Türk Saz Şairleri**, c 1 — V, Milli Kültür Yayınları, Güven Basımevi, Ankara 1962

Kunos, İgnacz : **Türk Halk Edebiyatı**, Yeni Matbaa, İstanbul 1925.

Memişoğlu, Fikret: **Harput Âhengi** Matbaa Teknisyenleri Basımevi, İstanbul 1966.

Muallim Hasan Bahri: **Anadolu Köy Düğünleri**, Günümüz Türkçesiyle Yayına Hazırlayan: Güner Sernikli, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Türk Halkbilimi Topluluğu Yayınları, Ankara 1979.

Özbek, Mehmet: **Folklor ve Türkülerimiz**, Ötüken Yayınevi, İstanbul 1975.

Öztelli, Cahit: **Karaca Oğlan Milliyet Yayınları**, İstanbul 1971

Öztelli Cahit: **Evlerinin Önü**, Hürriyet Yayınları, İstanbul 1972.

Öztelli, Cahit: **Üç Kahraman Şair**, Köroğlu — Dadaloğlu — Kuloğlu, Milliyet Yayınları İstanbul 1974.

Saussey, Edmond: **Türk Halk Edebiyatı** Fransızcadan çeviren: İlhan Başgöz, İstanbul 1952.

Sıvas Folkloru — Aylık Folklor Dergisi—, 1973—79 arası çıkan 79 sayı.

Tuğrul, Mehmet: Ankara Örencik ve Ahi Köylerinin Türküleri, Recep Usluoğlu Basımevi, Ankara 1945.

Türk Dili Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı, No: 207, Aralık 1968.

Türk Folklor Araştırmaları, 1949—80 arası çıkan 366 sayı.

Türk Folkloru, 1979'dan itibaren çıkan 64 sayı.

Türk Halkbilim Araştırmaları Yıllığı 1977, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1979.

Türkmen, Fikret: **Âşık Garip**, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Emek Matbaası Ankara 1974.

Uğur Sait: **İçel Folkloru I**, Ulus Basımevi, Ankara 1947.

Uğur, Sait: **İçel Folkoru II**, Ulus Basımevi, Ankara 1948.

Uludemir, Muammer: **Eskişehir Folkloru**, Eskişehir Halk Eğitim Merkezi ve Eskişehir Folklor Cemiyeti Yayınları No: 1 Eskişehir.

(Uraz), Murat: **Halk Edebiyatı Şiir ve Dil Örnekleri**, Samih Lütfü Suhulet Kütüphanesi, İstanbul 1933.

(Yalgın), Ali Rıza: **Cenupta Türkmen Oymakları**, Hakimiyeti Milliye Matbaası, Ankara 1933.